

TAHKİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, DÜZENLEMELER VE GÜNCEL GELİŞMELER

{Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı}

CUMHURBAŞKANLIĞI İDARİ İŞLER BAŞKANLIĞI
HUKUK VE MEVZUAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ŞUBAT 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

**TAHKİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR,
DÜZENLEMELER VE GÜNCEL
GELİŞMELER**

(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)

Şubat 2024

**TAHKİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, DÜZENLEMELER
VE GÜNCEL GELİŞMELER**
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)

Cumhurbaşkanlığı Yayınları, 139

Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü Yayınları, 9

1. Baskı: Ankara, 2021

2. Baskı: Ankara, Şubat 2024

ISBN: 978-625-7368-31-5

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Dr. Metin KIRATLI, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı

Hakkı SUSMAZ, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve
Mevzuat Genel Müdürü

Doç. Dr. A. Eda MANAV ÖZDEMİR, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler
Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Açelya ŞAHİN, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve
Mevzuat Genel Müdürlüğü Raportörü

Dr. Güray ÖZSU, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve
Mevzuat Genel Müdürlüğü Raportörü

TASARIM VE MİZANPAJ

Seda DEMİR

CİLT

İlhami İNAN - Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi

Baskı Sertifika No: 17187

Bu kitapta yer alan görüşler yazarlarına ait olup Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının görüşlerini yansıtmamaktadır.

© Bütün hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir parçası Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının yazılı izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ve benzeri yollarla çoğaltılamaz, aktarılamaz, yayımlanamaz.

2. BASKIYA ÖNSÖZ

Günümüzde hukuk alanında gerçekleştirilen reformların temel hedeflerinden biri, ülkede yaşayan her bireyin adalete erişimini en üst düzeyde temin etmektir. Bu çerçevede, uyuşmazlıkların hızlı, doğru ve adil yöntemlerle çözülmesi için alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin artırılması ve yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir. Bu yöntemlerden biri olan ve en çok tercih edilen yöntem ise tahkimdir.

Tahkimin önemi, kamuda çalışan hukukçuların bu konudaki tecrübelerinin artırılması ve Ülkemiz aleyhine açılan tahkim davalarının koordinasyon içinde ve Ülkemiz menfaatleri doğrultusunda takip edilmesi gerekliliği karşısında; kamu kurumlarında tahkim konusunda farkındalığı artırmak, bu alandaki kapasite artırımını gerçekleştirmek ve menfaatlerimizin uluslararası hukuk zemininde en iyi şekilde korunmasını sağlamak amacıyla Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Uluslararası Tahkim ve Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğümüzün anılan çalışmaları kapsamında hazırlanan bu kitap, birinci baskının yayımlandığı 2021 yılından bu yana tahkime yönelik ulusal ve uluslararası alandaki gelişmeleri göstermeyi amaçlamaktadır.

Kitabın tahkim alanında çalışan herkese fayda sağlamasını temenni eder, emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Dr. Metin KIRATLI

Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı

TAKDİM/TEŞEKKÜR

Devletler tarafından sunulan kamu hizmetlerinin başında adalet hizmeti gelmektedir. Adalet hizmeti esas olarak bağımsız yargı organları eliyle sunulmakla birlikte eskiden beri devlet yargısına alternatif teşkil edebilecek çeşitli uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin de benimsendiği görülmektedir. Bu yöntemlerden biri olan ve en çok tercih edilen tahkim usulünde, uyuşmazlık, alanında uzman hakemlerce incelenerek karara bağlanmaktadır.

Türk hukukunda köklü bir geçmişe sahip olan tahkim kurumuna ilişkin düzenlemelere ilk olarak 1850 yılında yer verilmiş ve akabinde 1927 yılında yürürlüğe giren Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda ulusal tahkim düzenlenmiştir. Ülkemiz 1988 yılında Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyona taraf olmuş ve 1991 yılında milletlerarası ticari tahkime ilişkin 1961 tarihli Avrupa Cenevre Konvansiyonu ile Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine ilişkin 1958 tarihli New York Konvansiyonunu onaylamıştır. 2000 yılında ise Enerji Şartı Konvansiyonu imzalanmıştır. 2001 yılında yürürlüğe giren 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda da milletlerarası tahkime ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Öte yandan, kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu tahkime ilişkin uyuşmazlıklar 26 Eylül 2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname hükümleri çerçevesinde takip edilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi öncesi dönemde, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin (KHK) 7 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca; ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları her türlü davadan Başbakanlık hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Başbakanlık hukuk birimince takip ve müdafaa edilmekteyken, yeni hükümet sistemi ile birlikte kabul edilen 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve mezkûr KHK çerçevesinde bahse konu iş ve işlemler Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü tarafından takip edilmektedir. Bahse konu iş ve işlemlerin takibi amacıyla Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü bünyesinde Uluslararası Tahkim ve Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı ismiyle yeni bir daire başkanlığı da oluşturulmuştur.

Uluslararası Tahkim ve Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının görevleri; ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf veya müdahil oldukları her türlü uyuşmazlıktan Cumhurbaşkanlığınca takip ve temsil edilmesi gerekli görülenleri takip ve müdafaa etmek, uluslararası tahkim ile ilgili kurum ve kuruluşlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek, ihtiyaç duyulması hâlinde görülmekte olan tahkim davaları kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlardan görüş ve bilgi almak ile uluslararası tahkim konusundaki güncel gelişmeleri takip ederek bu konulara ilişkin çalışmalara katılmaktır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu tahkim davalarına ilişkin olarak bilgi ve tecrübe paylaşımı ve tahkime ilişkin ulusal ve uluslararası platformlarda yürütülen reform çalışmalarının takibi ülkemizde tahkim kurumunun gelişimi açısından önem arz etmektedir. Bu çerçevede tahkim süreçlerine

ilişkin olarak kamu kurumları arasında gerçekleştirilecek olan istişarelerin Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü koordinasyonunda katılımcı bir şekilde yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bu itibarla ilgili paydaşların katılımı ile bir çalışma grubu oluşturulmuş olup düzenli olarak bir araya gelinmektedir.

Ulusal ve uluslararası tahkime ilişkin temel bilgiler ve güncel gelişmeler çerçevesinde hazırlanan bu kitap icracı kurumlara kaynak teşkil etmesi ve alternatif çözüm yollarından biri olan tahkimin, dünyadaki ve ülkemizdeki yerine dikkat çekmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen çalışma arkadaşlarıma teşekkür eder, tüm kurum ve kuruluşlara faydalı olmasını temenni ederim.

Dr. Metin KIRATLI
Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı

İÇİNDEKİLER

2. BASKIYA ÖNSÖZ.....	i
TAKDİM/TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xiii
I. TAHKİM KAVRAMI	
I. Tahkim Kavramı.....	3
A. Genel Olarak.....	3
B. Tahkimin Avantajları.....	3
C. Tahkimin Arabuluculuktan Farkı ve Arabuluculuk-Tahkim Yolu.....	4
D. Tahkim Türleri	6
1. Ulusal-Uluslararası Tahkim	6
a. Ulusal Tahkim.....	6
b. Uluslararası Tahkim	6
2. <i>Ad Hoc</i> - Kurumsal Tahkim	7
a. <i>Ad Hoc</i> Tahkim	7
b. Kurumsal Tahkim.....	7
3. Ticari Tahkim-Yatırım Tahkimi.....	9
a. Ticari Tahkim.....	9
b. Yatırım Tahkimi.....	10
4. Zorunlu Tahkim –İhtiyari Tahkim	11
a. Zorunlu Tahkim.....	11
b. İhtiyari Tahkim.....	12
II. TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER	
II. Tahkime İlişkin Temel Düzenlemeler	15
A. Türk Hukukunda Tahkime İlişkin Temel Düzenlemeler.....	15
1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.....	15
2. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu.....	15
3. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu	15
4. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun..	16

5. 4501 Sayılı Kamu Hizmetler ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun.....	16
6. 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	17
7. İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu.....	17
8. 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu	18
9. 3533 Sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu ile Halli Hakkında Kanun.....	18
10.805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun.....	19
B. Tahkime İlişkin Temel Uluslararası Düzenlemeler	19
1. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Konvansiyonu.....	19
2. Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon.....	20
3. Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki Avrupa Konvansiyonu.....	21
4. Singapur Konvansiyonu	22
5. Enerji Şartı Anlaşması.....	23

III. AD HOC VE BAŞLICA ULUSLARARASI KURUMSAL TAHKİM KURALLARI

III.AD HOC ve Başlica Uluslararası Kurumsal Tahkim Kuralları	27
A. UNCITRAL Tahkim Kuralları.....	27
B. PCA Tahkim Kuralları 2012.....	28
C. ICSID Tahkim Kuralları	28
D. ICC Tahkim Kuralları	29
E. SCC Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları.....	30
F. WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları	30

IV. TÜRKİYE'DEKİ TAHKİM MERKEZLERİ

IV. Türkiye'deki Tahkim Merkezleri	35
--	----

A. ISTAC	35
1. Genel Bilgi	35
2. ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları	36
B. İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) Tahkim Merkezi	36
1. Genel Olarak	36
2. OIC-AC Tahkim Kuralları	37
C. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Tahkim Divan	38
D. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi	38
1. Genel Olarak	38
2. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Arabuluculuk- Tahkim (Med-Arb) Kuralları	39
E. İTOTAM	40
1. Genel Bilgi	40
2. İTOTAM Tahkim Kuralları	41
3. İTOTAM Arabuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Kuralları	41
F. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Tahkim Merkezi	41
1. Genel Bilgi	41
2. Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları	42
G. EDAC	42
V. ULUSLARARASI KILAVUZ İLKELER	
V. Uluslararası Kılavuz İlkeler	45
A. Uluslararası Barolar Birliği (IBA) Kuralları	45
1. Milletlerarası Tahkimde Tarafların Temsiline İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri ..	45
2. Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları	46
3. Milletlerarası Tahkimde Menfaat Çatışmasına İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri .	46
B. Milletlerarası Tahkimde Yargılamanın Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi Hakkında Kurallar (Prag Kuralları)	47
VI. YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI ANLAŞMALARI	
VI. Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşmaları	51
VII. UNCITRAL NEZDİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR	
VII. UNCITRAL Nezdinde Yürütülen Çalışmalar	55
A. UNCITRAL	55

x	1. UNCITRAL II ve III numaralı Çalışma Grupları.....	55
I	a. II numaralı Çalışma Grubu (Uyuşmazlık Çözümü).....	56
	b. III numaralı Çalışma Grubu (Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü-ISDS)...	56
	aa. Genel Olarak.....	56
	bb. Temel Reform Alanları	57
	bba. Etik Kurallar (Davranış Kuralları)	57
	bbb. Usuli ve Diğer Konulara İlişkin Taslak Hükümler.....	59
	bbc. Temyiz Mekanizmasına İlişkin Taslak Hükümler	61
	bbd. Çok Taraflı Danışma Merkezi	61
	B. ICSID	62
	1. Genel Olarak.....	62
	2. 2022 Tarihli ICSID Kurallarında Öne Çıkan Temel Yenilikler	64
	3. ICSID Arabuluculuk Kuralları (Mediation Rules)	70

VIII. ICSID NEZDİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ALEYHİNE AÇILAN VE TÜRK YATIRIMCILAR TARAFINDAN AÇILMIŞ DAVALAR

VIII.ICSID Nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine Açılan ve Türk Yatırımcılar Tarafından Açılmış Davalar.....	75
A. Türk Yatırımcılar Tarafından ICSID Nezdinde Açılan Davalar	75
B. Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine ICSID Nezdinde Açılan Davalar	83

IX. TAHKİM İLE İLGİLİ GÜNCEL GELİŞMELER

IX.Tahkim ile İlgili Güncel Gelişmeler.....	91
A. Çok Taraflı Daimi Yatırım Mahkemesi	91
B. Uluslararası Yatırım Anlaşmaları Rejimine İlişkin Yeni Tercihler	92
1. Ev Sahibi Devletlerin Düzenleme Hakkı (Right to regulate).....	93
2. Eşit ve Adil Muamele Yükümlülüğü (Fair and equitable treatment –FET) ..	93
3. En Çok Gözetilen Ulus Kaydı (Most favored nation clause)	94
4. İklim Değişikliği.....	94
5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (Corporate Social Responsibility)	95
6. Devlet-Devlet Anlaşmazlık Çözümü (State-to-State dispute settlement)	95
7. Finansal Tedbirler.....	95
C. İklim Değişikliğinin Uluslararası Yatırım Hukuku ve ISDS Üzerindeki Etkileri	96

D. Kripto Para Uyuşmazlıklarında Tahkim.....	97
E. Yapay Zekâ	99
F. İstanbul Finans Tahkim Merkezi Kurulmasına İlişkin Girişimler.....	101
Kaynakça	103
Çevrimiçi Kaynaklar.....	107
EK 1: TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER	
TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI	
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	113
HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU	
Hukuk Muhakemeleri Kanunu	117
MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU	
Milletlerarası Tahkim Kanunu	137
MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE USUL HUKUKU	
HAKKINDA KANUN	
Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun.....	161
KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ İMTİYAZ ŞARTLAŞMA VE	
SÖZLEŞMELERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİM	
YOLUNA BAŞVURULMASI HALİNDE UYULMASI GEREKEN	
İLKELERE DAİR KANUN	
Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkeler Dair Kanun.....	165
GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ VE ÖZEL	
BÜTÇELİ İDARELERDE HUKUK HİZMETLERİNİN	
YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME	
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	171
İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ KANUNU	
İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu.....	175
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU	
Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu.....	179

**UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE İDARE EDİLEN
DAİRELER VE BELEDİYELERLE SERMAYESİNİN TAMAMI
DEVLETE VEYA BELEDİYE VEYA HUSUSİ İDARELERE AİD DAİRE
VE MÜESSESELER ARASINDAKİ İHTİLAFLARIN TAHKİM YOLİLE
HALLİ HAKKINDA KANUN**

Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolile Halli Hakkında Kanun 187

**İKTİSADİ MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE
KULLANILMASI HAKKINDA KANUN**

İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun 193

**YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE İCRASI
HAKKINDA 10 HAZİRAN 1958 TARİHİNDE NEW YORK'TA
YAPILAN SÖZLEŞME**

Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkında 10 Haziran 1958 Tarihinde New York' ta Yapılan Sözleşme 197

**DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN VATANDAŞLARI
ARASINDAKİ YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ
HAKKINDA SÖZLEŞME**

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme 207

SİNGAPUR KONVANSİYONU

Singapur Konvansiyonu 235

ENERJİ ŞARTI ANLAŞMASI

Enerji Şartı Anlaşması 249

**EK 2: TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU YKTK ANLAŞMALARINDA
YER ALAN UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM MADDELERİ**

Ek 2: Türkiye’nin Taraf Olduğu YKTK Anlaşmalarında Yer Alan Uyuşmazlık Çözüm Maddeleri..... 257

KISALTMALAR

AAA	Amerikan Tahkim Derneği
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AI	Yapay Zekâ
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
CETA	AB-Kanada Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması
EŞA	Enerji Şartı Anlaşması
EDAC	Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi
HKIAC	Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
IBA	Uluslararası Barolar Birliği
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
ICC	Milletlerarası Ticaret Odası
ICSID	Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi
ISDS	Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü
ISTAC	İstanbul Tahkim Merkezi
İFM	İstanbul Finans Merkezi
İTOTAM	İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
LCIA	Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi
md.	Madde
MED-ARB	Arabuluculuk-Tahkim
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

OIC	İslam İşbirliği Teşkilatı
OIC-AC	İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi
PCA	Daimi Tahkim Mahkemesi
REIO	Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan Sayfaya
S.	Sayı
SCC	Stockholm Ticaret Odası
STA	Serbest Ticaret Anlaşması
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTIP	Transatlantik Ticaret Yatırım Ortaklığı
UNCITRAL	Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu
UNCTAD	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
vd.	Ve devamı
VIAC	Viyana Uluslararası Tahkim Merkezi
YKTK	Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması
WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı

I. TAHKİM KAVRAMI

I. TAHKİM KAVRAMI

A. Genel Olarak

Tahkim, mevzuatın izin verdiği hâllerde, bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşen tarafların aralarında anlaşarak söz konusu uyuşmazlığın çözümünü mahkemeler yerine hakem adı verilen özel kişilere bırakmaları ve uyuşmazlığın hakemler tarafından kesin ve bağlayıcı şekilde çözülmesidir.¹ Bir uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenebilmesi için iki şartın aynı anda gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu şartlardan ilki, uyuşmazlığın tahkime elverişli olması, ikincisi ise tarafların aralarındaki uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi konusunda anlaşmalarıdır.²

Tahkim esas itibarıyla uyuşmazlık taraflarının karşılıklı rızasına bağlı olarak işleyen ihtiyari bir süreçtir. Bununla birlikte, istisnai olarak bazı kanunlarda tarafların aralarındaki uyuşmazlığı zorunlu olarak tahkime götürmeleri gerektiği öngörülmektedir. Zorunlu tahkim, istisnai nitelikte olup hangi durumlarda zorunlu tahkim yoluna başvurulacağı özel kanun hükümleri ile belirlenmiştir.³

B. Tahkimin Avantajları

Tahkimde, karar verici pozisyonundaki hakem veya hakem heyetinin taraflarla organik bağının olmaması tahkimin en önemli avantajlarından birisi olarak kabul edilmektedir.

Tahkimi cazip kılan diğer nedenler ise tarafların uyuşmazlığa uygulanacak usul kurallarını ve esasa uygulanacak hukuku, tahkim yerini, tahkim dilini seçebilme serbestisi, tarafların hakem veya hakem heyetini belirleme, tahkim sürecinin takvimini belirleyebilme imkânı,

¹ Ziya Akıncı, Milletlerarası Tahkim, İstanbul 2020, s.5.

² Ergin Nomer/Nuray Ekşi/Günseli Öztekin Gelgel, Milletlerarası Tahkim Hukuku, İstanbul Kasım 2016, C.1, 5. Bası, s.1 vd.; Akıncı, s.8.

³ Akıncı, s.8.

4 tahkim sürecinin gizlilik özelliği, kararların nihai olması ve tenfizinin kolay olması olarak gösterilmektedir.⁴

C. Tahkimin Arabuluculuktan Farkı ve Arabuluculuk-Tahkim Yolu

Arabuluculuk bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olup 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 2 nci maddesinde “*Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi*” olarak tanımlanmıştır.

Arabulucu, uyuşmazlığı dostane bir çözüme ulaştırmak amacıyla taraflara yardımcı olan ve taraflara müzakerelerde aracılık etmekle görevli kişidir. Bazı arabuluculuk süreçlerinde ise arabulucu, uyuşmazlığa ilişkin hukuki tavsiye niteliği bulunmayan ve bağlayıcı olmayan değerlendirmelerde bulunabilmektedir. Arabuluculuk süreci; tarafların anlaşması, arabuluculuk için daha fazla çaba sarf edilmesinin gereksiz olduğunun tespiti, taraflardan birinin karşı tarafa veya arabulucuya arabuluculuk faaliyetinden çekildiğini bildirmesi, tarafların anlaşarak arabuluculuk faaliyetini sona erdirmesi ve uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığının tespiti ile sona erer.⁵

Tahkim yolunda tarafların bir çözüm üzerinde anlaşmalarına gerek yoktur. Tahkim sürecinde hakemler, arabuluculardan farklı olarak bir karar

⁴ Cemal Şanlı, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, İstanbul 2016, s.292 vd; Akıncı, s.9 vd.

⁵ 6325 sayılı Kanunun 17 nci maddesi.

merciidir. Tarafların tahkim anlaşması yapması hâlinde uyuşmazlığın çözümü hakem veya hakem kurulu tarafından gerçekleştirilecektir. Bu sebeple, hakem veya hakemlerin seçimi tahkim sürecinin en önemli aşamalarından birisidir.⁶

Öte yandan, arabuluculuk yolu ile tahkim uyuşmazlık çözüm yolunun birleştirilerek uygulanabilmesi de mümkündür. Her biri farklı birer uyuşmazlık çözüm mekanizması olan arabuluculuk (*mediation*) ve tahkim (*arbitration*) yolunun, aynı uyuşmazlığın çözümünde kademeli olarak kullanılmasını öngören yöntemle arabuluculuk-tahkim (*med-arb*) adı verilmektedir. Uyuşmazlıkları daha kısa sürede ve daha az maliyetle çözme hedefi ile ortaya çıkan ve sıklıkla *med-arb* olarak ifade edilen arabuluculuk-tahkim uygulaması her iki alternatif uyuşmazlık çözüm yönteminin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş karma bir karaktere sahiptir.⁷ Bu yöntem; tarafların aralarındaki uyuşmazlığı öncelikle arabuluculuk yöntemi ile çözmeye çalışması eğer bir uzlaşma sağlanamazsa sorunu nihai olarak çözmek üzere tahkime taşıyacakları konusunda anlaşmaları olarak da ifade edilebilir.⁸

İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) tarafından bu yöntemle ilişkin usul ve uygulama kurallarını içeren düzenleme, 26 Kasım 2019 tarihinde “Arabuluculuk-Tahkim Kuralları” adıyla yayımlanmıştır.⁹ İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının 1 inci maddesine göre bu kuralların amacı, arabuluculuk ve tahkime konu olabilecek uyuşmazlıkların İstanbul Tahkim Merkezi nezdinde çözümünde, uyuşmazlık çözüm yolu olarak arabuluculuk ve tahkime beraber yer verilmesi durumunda, takip edilecek usul ve uygulama kurallarının belirlenmesidir.

⁶ Akıncı, s.202.

⁷ İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının “Uygulama Alanı” başlıklı 2 nci maddesi.

⁸ İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının “Uygulama Alanı” başlıklı 2 nci maddesi; Cemile Demir Gökyayla, “Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, C.77, S.2, s.580.

⁹ Detaylı bilgi için bkz. <https://istac.org.tr/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

D. Tahkim Türleri

1. Ulusal-Uluslararası Tahkim

Uyuşmazlığın yabancı unsur içerip içermemesine göre tahkim, ulusal tahkim ve uluslararası tahkim olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

a. Ulusal Tahkim

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nın 407 nci maddesi ulusal tahkimin uygulama alanını belirlemiştir. Hükme göre HMK'da yer alan ulusal tahkime dair hükümler, 21 Haziran 2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun tanımladığı anlamda yabancılik unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanmaktadır.¹⁰ HMK'nın 408 inci maddesine göre taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir.

b. Uluslararası Tahkim

Uluslararası tahkim, yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıkların hakem veya hakem heyeti tarafından çözümlendiği alternatif bir çözüm yöntemidir. Uluslararası tahkim, rızaya dayalı ve bağlayıcı bir uyuşmazlık çözüm yoludur.

Yabancı devletlerin birçoğu, ülkesinde gerçekleşecek uluslararası tahkim süreçlerini hukuki düzenleme altına almak için tahkim kanunları çıkarmaktadır. Ülkelerin tahkim kanunları genel olarak, tahkim sözleşmelerinin geçerlilik şartlarını, tahkim itirazını, tahkim ile mahkemeler arasındaki ilişkileri, yerel mahkemelerin tahkim sürecine katkısı ve müdahâlesinin sınırlarını, hakem heyetinin oluşumunu, hakemlerin reddini, hakemlerin yetkisine yapılan itiraz ve itirazın sonuçlarını, hakem heyetinin tedbir kararı verme yetkisini, tahkim usul ve esasına uygulanacak kuralların belirlenmesini, kararın şekli ve maddi kapsamını, karara karşı başvuru yollarını ve tahkim giderlerini düzenlemektedir.¹¹

¹⁰ Nomer/ Ekşi/ Gelgel, s.4.

¹¹ Şanlı, s.304.

2. Ad Hoc - Kurumsal Tahkim

Uluslararası tahkim süreçleri, örgütlenme şekli bakımından *ad hoc* tahkim ve kurumsal tahkim olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

a. Ad Hoc Tahkim

Tarafların herhangi bir tahkim kurumuna tabi olmaksızın hakem veya hakem heyetini oluşturdukları ve tahkim usulünü belirledikleri tahkim türü olan *ad hoc* tahkimde, hakem veya hakem heyeti, tarafların anlaşmasıyla ve sadece o taraflar arasındaki somut uyuşmazlığı çözmek için geçici olarak belirlenir.¹²

Uygulamada *ad hoc* tahkimde tarafların yaygın şekilde tahkime uygulanacak kurallar olarak Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) tahkim kurallarını seçtikleri görülmektedir.¹³ Taraflar sözleşmede UNCITRAL tahkim kurallarına yer verdiklerinde veya tarafların uygulanacak tahkim kuralları hakkında anlaşamaması üzerine tahkim heyetince karar verilmesi hâlinde, uyuşmazlığın çözümünde bu kurallar uygulama alanı bulacaktır. Nitekim, UNCITRAL Tahkim Kurallarının 1 inci maddesi uyarınca, taraflar, sözleşmesel olsun olmasın, belirli bir hukuki ilişki bakımından aralarındaki bir uyuşmazlığın UNCITRAL Tahkim Kurallarına göre çözüme bağlanacağını kararlaştırmışlarsa, söz konusu uyuşmazlıklar, taraflarca kabul edilecek değişiklikler de göz önünde tutularak bu Kurallara göre çözümlenir.¹⁴

b. Kurumsal Tahkim

Kurumsal tahkimde tahkim yargılamasının gerçekleşeceği kurumun önceden hazırlanmış yargılama kuralları bulunmaktadır. Tahkim yargılaması bakımından, aksi taraf iradeleriyle belirlenmediği müddetçe, söz konusu tahkim kurumu kuralları uygulama alanı bulacaktır. Buna göre

¹² Nomer/ Ekşi/ Gelgel, s.2; Akıncı, s.7.

¹³ <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules/arb-rules.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁴ Ergun Özsunay, UNCITRAL Tahkim Kuralları, İstanbul 2014, s.3.

8 bir tahkim kurumunun organizasyonuna tabi bir şekilde ve bu kurumun tahkim kurallarına göre yürütülecek tahkime kurumsal tahkim adı verilmektedir.¹⁵ Taraflarca kurumsal tahkim merkezlerinin tercih edilme sebebi, bu merkezlerin tahkim yargılamasını detaylı olarak düzenlemesi ve süreci yürütecek teknik ve idari teşkilatlanmaya sahip olmalarıdır.¹⁶

Milletlerarası ticaret ve yatırım uygulamasında uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümü için kurulmuş çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Mahkemesi, Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA), Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi (ICSID) ve Türkiye'de bulunan İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) kurumsal tahkim merkezlerinin örneklerindendir. Kurumsal tahkim merkezlerinin, kuruluş şekillerine göre aşağıdaki gibi sınıflandırılabilimleri mümkündür:¹⁷

➤ **Uluslararası anlaşmalarla ihdas edilen bazı kurumlar:**

- Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi (International Center for Settlement of Investment Disputes/ICSID)
- Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Tahkim ve Arbuluculuk Merkezi (World Intellectual Property Organisation (WIPO) Arbitration and Mediation Center)
- İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi (Organisation of Islamic Cooperation Arbitration Center (OIC-AC))
- Daimi Tahkim Mahkemesi (Permanent Court of Arbitration/PCA)

➤ **Doğrudan ticaret camiasının ya da belirli sektör mensuplarının oluşturduğu, uluslararası, ulusal veya bölgesel ve hiçbir uluslararası anlaşmaya dayanmayan bazı kurumlar:**

¹⁵ Ergin Nomer, Devletler Hususi Hukuku, İstanbul 2011, s.526; Şanlı, s.353; Akıncı, s.6 vd.

¹⁶ Nomer/Ekşi/Gelgel, s.3.

¹⁷ Şanlı, s.302 vd.

- Milletlerarası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi (ICC International Court of Arbitration)
- Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (London Court of International Arbitration/LCIA)
- Amerikan Tahkim Derneği (American Arbitration Association/AAA)
- Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce/SCC)
- İstanbul Tahkim Merkezi (İstanbul Arbitration Center/ISTAC)
- İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM)

3. Ticari Tahkim-Yatırım Tahkimi

a. Ticari Tahkim

Mal veya hizmet ticaretiyle uğraşan tacirler (veya tacir gibi hareket eden devlet/devlet kuruluşları) arasındaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik tahkim yargılamasına “ticari tahkim” adı verilmektedir.¹⁸

Ticari tahkim davalarında dava taraflarından birisinin devlet olması mümkündür. Ticari tahkim davalarına taraf olan devletler, yatırım tahkimi davalarına taraf olan devletlerden farklı olarak, uyuşmazlık konusu olayda prensip olarak üstün emretme gücüne sahip egemen devlet sıfatıyla değil, bir özel hukuk kişisi gibi hareket etmektedir.¹⁹

Ticari tahkime konu olan uyuşmazlıklarda, devletin kamu gücünü kullanmasından kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusu değildir. Ticari tahkime konu olan uyuşmazlıklar, özel hukuk kişilerinin ve özel hukuk kişisi gibi hareket eden devlet veya devlet kuruluşlarının birbirine karşı

¹⁸ İnci Ataman Figanmeşe, “Milletlerarası Ticari Tahkim ile Yatırım Tahkimi Arasındaki Farklar”, Public and Private International Law Bulletin, 2011, C. 31, S. 1, s.93.

¹⁹ Ataman Figanmeşe, s.145-146.

10 yerine getirmeyi taahhüt ettikleri özel hukuka dair borçlarını, gereği gibi yerine getirmemeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.²⁰

b. Yatırım Tahkimi

Yatırım tahkiminde, uyuşmazlığın taraflarından birisi yabancı yatırımcı iken, diğeri ev sahibi devlettir.²¹ Yatırım tahkimine konu uyuşmazlıklarda devlet, yatırımcının aksine, bir özel hukuk kişisi veya tacir gibi değil, bilakis üstün kamu gücüne sahip, egemen bir devlet sıfatıyla hareket etmektedir. Bu tahkim türü, yabancı yatırımcı ile ev sahibi devlet arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için başvuru olan bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olup “yatırım tahkimi” olarak adlandırılmaktadır.²²

Yatırım tahkiminde yatırımcının ev sahibi devletin müdahâlelerinden korunabilmesi için devletler umumi hukukunun uygulanmasına gerek duyulmaktadır. Zira devletler umumi hukuku, devletlerin egemenliklerinin üstünde yer almakta ve devletlerin egemenlik haklarına yönelik sınırlamaları öngörebilmektedir. Yatırım tahkiminde devletler hukukunun uygulanması, egemenlik gücünü elinde bulunduran ev sahibi devletin müdahâlelerine karşı yatırımın ve yatırımcının korunmasını sağlamaktadır. Ticari uyuşmazlıklar bakımından ise prensip olarak bir devletin egemenlik hakkını kullanması nedeniyle ortaya çıkmadıkları için devletler hukukuna başvurmaya gerek bulunmamakta, ticari uyuşmazlıkların giderilebilmesi için millî hukukların uygulanması yeterli olmaktadır.²³

Yatırım tahkiminin temelini, diğer tüm tahkim türlerinde de olduğu gibi taraf rızaları oluşturmaktadır.²⁴ Yatırım anlaşmalarından kaynaklanan

²⁰ Ataman Figanmeşe, s.136 vd.

²¹ Gary B. Born, International Arbitration: Law and Practice, 2012, s.41.

²² Ataman Figanmeşe, s.145 vd.

²³ Ataman Figanmeşe, s.103.

²⁴ Muthucumaraswamy Sornarajah, The International Law On Foreign Investment, Birleşik Krallık, 2021, s.877.

uyuşmazlıklarda tahkime başvuru için gerekli ön şart olan rıza unsuru devletler bakımından anlaşmanın tahkim şartında düzenlenmektedir.²⁵

Günümüzde yabancı yatırımı konu edinen birçok ikili anlaşma bulunmakta ve bu anlaşmalarla bir yandan uyuşmazlık çözüm yolu olarak uluslararası tahkime atıf yapılmakta, diğer yandan yabancı yatırımcıya uygulanacak muamele standartları düzenlenmektedir.

4. Zorunlu Tahkim-İhtiyari Tahkim

a. Zorunlu Tahkim

Alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olan tahkim esas olarak ihtiyari nitelikte olmakla birlikte, kanun koyucu bazı uyuşmazlıklar bakımından tahkim yoluna başvurulmasını bir zorunluluk olarak öngörmüştür. Bu zorunluluk kanundan kaynaklı olduğu için tarafların iradelerinin tahkime başvurma yönünde birleşmesine gerek yoktur. Bu şekilde kanundan doğan tahkime, zorunlu tahkim adı verilmektedir. Zorunlu tahkim istisnai bir yol olup hangi hâllerde başvurulacağı özel kanun hükümleriyle düzenleme altına alınmıştır.²⁶ Zorunlu tahkime tabi uyuşmazlıklarda taraflar özel kanunda belirtilen tahkim yoluna başvurmaktadır.²⁷

3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolile Halli Hakkında Kanun, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun ilgili maddeleri Türk mevzuatında yer alan zorunlu tahkime örnek olarak verilebilir.

²⁵ Sornarajah, s.877; Ayrıca bkz. Güray Özsu, “ICSID Tahkimi Bakımından “Tahkime Rıza” ve Bu Rıza Çerçevesinde Tahkim Öncesi Süreçler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2018, S.34, s.591 vd.

²⁶ Nomer/ Ekşi/Gelgel, s.9-10; Akıncı, s.8.

²⁷ Nomer/ Ekşi/Gelgel, s.10.

b. İhtiyari Tahkim

Kanunun, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü için tahkim yolunu zorunlu bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak öngörmediği hâllerde tahkim yolunun tercihi ihtiyaridir. Bu hâllerde taraflar, aralarındaki uyuşmazlığın çözümü için tahkim yoluna başvurmak zorunda olmayıp; uyuşmazlığı devlet yargısında da sonuçlandırabilme imkânına sahiptirler.²⁸

Tarafların karşılıklı anlaşma yoluyla, aralarındaki uyuşmazlığın çözümünü hakem adı verilen özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın hakemler tarafından incelenip karara bağlanmasına ihtiyari tahkim adı verilmektedir.²⁹ Zorunlu tahkimin aksine bu tahkim türünde tahkim yoluna başvurma hususu tarafların iradelerine bağlıdır. İhtiyari tahkimde taraflar, tahkim yeri, tahkim dili, uygulanacak hukuku, hakem veya hakemlerin atanması, hakemlerin çözeceği uyuşmazlıkların kapsamı gibi hususlarda serbestçe hareket edebilmektedirler. İhtiyari tahkim, isteğe bağlı olması ve uyuşmazlığın her safhasında başvurulabilmesi yönüyle zorunlu tahkimden ayrılır. Son olarak, taraflar ihtiyari tahkimde tahkim yoluna başvurmakta serbest olmakla birlikte tahkim süreci sonunda verilecek hakem kararı taraflar bakımından bağlayıcıdır.³⁰

²⁸ Cengiz Serhat Konuralp, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011, s.138.<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

²⁹ Mehmet Rıfat Bacanlı, “Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı ve Değerlendirilmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, S.8, s.79.

³⁰ Bacanlı, s.79.

II. TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

II. TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

A. Türk Hukukunda Tahkime İlişkin Temel Düzenlemeler

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Tahkim, Anayasa'nın 125 inci maddesinde "Yargı Yolu" başlığı altında düzenlenmiştir. 13 Ağustos 1999 tarihli ve 4446 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle Anayasa'nın 125 inci maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümle, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yolu ile çözülmesi öngörülmüştür.

2. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 12 Ocak 2011 tarihinde kabul edilerek 4 Şubat 2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.³¹ Kanunun Onbirinci kısmında ulusal tahkim düzenlenmiş olup bu düzenlemeler 407 ilâ 444 üncü maddeleri arasında yer almaktadır.

22 Temmuz 2020 tarihinde kabul edilen 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hükümleriyle Hukuk Muhakemeleri Kanununda yer alan tahkime ilişkin düzenlemelerde (436 ve 440 ıncı maddeler) bazı değişiklikler yapılmıştır.³²

3. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu

4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 21 Haziran 2001 tarihinde kabul edilerek 5 Temmuz 2001 tarihli ve 24453 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.³³ Milletlerarası Tahkim Kanunu, Türkiye'de yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklara uygulanacak tahkim kurallarını

³¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

³² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200728-14.htm>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

³³ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Kanun 19 maddeden oluşmaktadır ve milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları içermektedir. Milletlerarası Tahkim Kanununun 1 inci maddesinde öngörüldüğü üzere, Kanun yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır.³⁴

4. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 27 Kasım 2007 tarihinde kabul edilerek, 12 Aralık 2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Kanun 66 maddeden oluşmaktadır ve 60, 61, 62 ve 63 üncü maddelerinde yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.³⁵

5. 4501 Sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun

4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun 21 Ocak 2000 tarihinde kabul edilerek 22 Ocak 2000 tarihli ve 23941 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.³⁶ Kanun 9 maddeden oluşmaktadır ve kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde, bunlardan doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesinin öngörülmesi durumunda taraflarca sözleşme yapılırken uyulması gereken ilke ve esasları belirlemektedir.³⁷

³⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

³⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5718.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

³⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4501.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

³⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4501.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

6. 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname

26 Eylül 2011 tarihli, 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname 2 Kasım 2011 tarihli ve 28103 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.³⁸ Kanunun amacı genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay dahil) ve özel bütçeli idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine ve bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına yönelik usul ve esasların belirlenmesidir.³⁹

659 sayılı KHK’nın Hukuk Birimlerinin Görevleri başlıklı 4 üncü maddesinde, hukuk birimlerinin, idarenin taraf olduğu tahkim yargılamalarında idareyi temsil edebilecekleri düzenlenmiştir.

659 sayılı KHK’nın 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında, ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları davalardan, Cumhurbaşkanlığı hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri, ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Cumhurbaşkanlığı hukuk birimince takip ve müdafaa edilebileceği hükmü düzenlenmiştir.⁴⁰

7. İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu

6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu, 20 Kasım 2014 tarihinde kabul edilerek, 29 Kasım 2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmî

³⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.659.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

³⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.659.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁴⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.659.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

18 Gazete’de yayımlanmıştır.⁴¹ Kanun 16 maddeden oluşmaktadır. Kanunun amacı, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.⁴²

Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak ve Kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine tabi İstanbul Tahkim Merkezi kurulmuştur.⁴³

8. 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 5 Haziran 2003 tarihinde kabul edilerek, 17 Haziran 2003 tarihli ve 25141 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴⁴ Kanun, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemektedir.⁴⁵

9. 3533 Sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yol ile Halli Hakkında Kanun

3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye

⁴¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6570.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁴² İstanbul Tahkim Merkezi Kanununun 1 inci maddesi.

⁴³ <https://istac.org.tr/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁴⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4875.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁴⁵ 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanununun 1 inci maddesi.

veya Hususi İdarelere Ait Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yol ile Halli Hakkında Kanun, 29 Haziran 1938 tarihinde kabul edilerek, 16 Temmuz 1938 tarihli ve 3961 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴⁶ Kanun 9 maddeden oluşmaktadır ve Kanuna göre, Genel, Katma ve Özel Bütçeli idareler ve belediyelerle, sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya il özel idarelerine ait olan idare ve müesseseler arasında çıkan uyuşmazlıklardan adli yargı organlarının görevinde bulunanlar bu Kanunda yazılı tahkim usulüne göre çözüme kavuşturulurlar.

10. 805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun

805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun, 10 Nisan 1926 tarihinde kabul edilmiş ve 22 Nisan 1926 tarihli ve 353 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴⁷ 9 maddeden oluşan Kanun, Türk şirket ve müesseselerinin hukuki ve ticari işlemlerinde Türkçe kullanmasını zorunlu tutmaktadır.⁴⁸ Tahkim anlaşmalarının geçerliliğinin tespitinde 805 sayılı Kanun hükümleri yargı mercilerince göz önüne alınmaktadır.

B. Tahkime İlişkin Temel Uluslararası Düzenlemeler

1. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Konvansiyonu

10 Haziran 1958 tarihli New York Konvansiyonu’na dünya genelinde 160’tan fazla ülke taraftır.⁴⁹ 8 Mayıs 1991 tarihli ve 3731

⁴⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.3533.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁴⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.805.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁴⁸ 805 sayılı Kanunun 1 inci maddesi “*Türk tabiiyetindeki her nevi şirket ve müesseseler, Türkiye dahilindeki her nevi muamele, mukavele, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe tutmağa mecburdurlar.*” hükmünü haizdir.

⁴⁹ Taraf devletlerin listesi için bkz. <http://www.newyorkconvention.org/list+of+contracting+states>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 21 Mayıs 1991 tarihli ve 20877 sayılı Resmî Gazete’de,⁵⁰ Konvansiyonun onaylanmasına dair 15 Ağustos 1991 tarihli ve 91/2151 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ise 25 Eylül 1991 tarihli ve 21002 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁵¹

Konvansiyonun uygulanabilmesi için ilgili hakem kararının yabancı ve uyuşmazlığın ticari mahiyette olması gerekmektedir. Türkiye, Konvansiyonun uygulanması yönünden sadece ticari mahiyette bulunan uyuşmazlıklara uygulanacağına ilişkin çekince koymuştur. Konvansiyonda; tahkim sözleşmelerinin ve yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi ile tenfizin reddi sebepleri tahdidi olarak düzenlenmiştir.⁵² Konvansiyon, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunundaki tanıma ve tenfiz ilkelerinin temelini oluşturmaktadır.

2. Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon

ICSID, 1966 yılında Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon ile kurulmuştur. ICSID, Dünya Bankasının merkezinin bulunduğu yer olan Washington DC’dedir. ICSID Konvansiyonu, Dünya Bankasının uluslararası yatırımı teşvik etme hedefini ilerletmek için Dünya Bankası İcra Direktörleri tarafından formüle edilmiş çok taraflı bir anlaşmadır. ICSID tahkimi, uluslararası yatırım anlaşmazlıklarında ilgili tarafların özelliklerini dikkate almak suretiyle, ev sahibi devlet ile yatırımcılar arasında bir denge sağlamaktadır.⁵³

⁵⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20877.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁵¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21002.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁵² Serhat Eskiyyörük, “Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul Uygulamalar ve Güncel Sorunlar”, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2009, S.164, s.146 vd.

⁵³ Detaylı bilgi için bkz. <https://icsid.worldbank.org/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

Türkiye, ICSID Konvansiyonunu 24 Haziran 1987 tarihinde imzalamıştır. 27 Mayıs 1988 tarihli ve 3460 sayılı Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 2 Haziran 1988 tarihli ve 19830 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁵⁴ ICSID Konvansiyonu 6 Aralık 1988 tarihli ve 20011 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7 Ekim 1988 tarihli ve 88/13325 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Türkiye, Uygun Bulma Kanununda belirttiği üzere ICSID Konvansiyonunu;

➤ Yabancı sermaye ile ilgili yürürlükteki mevzuat çerçevesinde izin verilmiş ve fiilen yatırım faaliyeti başlamış olan yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların ICSID’e götürülebilmesi,

➤ Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinde bulunması dolayısı ile Türkiye’de mevcut gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet ve aynı hak uyuşmazlıklarının ICSID’e götürülmemesi,

➤ Türkiye Cumhuriyeti’nin diğer ülkelerle imzalayacağı Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşmalarına ilişkin münferit ikili anlaşmalarda yatırım uyuşmazlıklarının Lahey Adalet Divanı’na götürülmesine ilişkin ICSID Sözleşmesinin 64 üncü maddesine rezerv konulması

şartlarıyla kabul etmiştir.⁵⁵

3. Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki Avrupa Konvansiyonu

21 Nisan 1961 tarihli Avrupa Konvansiyonu, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun çalışmaları neticesinde düzenlenmiştir. Türkiye, 1961 tarihinde Cenevre’de tanzim edilen Avrupa Konvansiyonunu

⁵⁴ https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc071/kanuntbmmc071/kanuntbmmc07103460.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁵⁵ Detaylı bilgi için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc071/kanuntbmmc071/kanuntbmmc07103460.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

22 21 Nisan 1961 tarihinde imzalamış⁵⁶ ve Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'u 21 Mayıs 1991 tarihli Resmî Gazete'de yayımlamıştır.⁵⁷ Mezkûr Sözleşme, 23 Eylül 1991 tarihli ve 21000 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 13 Ağustos 1991 tarihli ve 91/2138 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Avrupa Konvansiyonu, milletlerarası ticari tahkimin tanıma ve tenfizden önceki safhalarını düzenlemektedir. Avrupa Konvansiyonu, tahkim anlaşması yapılırken mutad meskenleri veya muamele merkezleri farklı akit devletlerde olan gerçek ve tüzel kişiler arasındaki ticari muamelelerden doğan tahkimlere ilişkin çözüm yolu sunmaktadır.⁵⁸

Avrupa Konvansiyonunun 1 inci maddesi uyarınca tahkimin konusu uluslararası ticari ilişkilerle sınırlandırılmıştır. Konvansiyonun uygulanabilmesi için iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Birinci şart tahkim anlaşması yapıldığı sırada tarafların mutad meskenlerinin farklı akit devletlerde bulunmasıdır. İkinci şart ise, uyuşmazlığın uluslararası ticari ilişkiden doğmuş olmasına ilişkindir. Ticari olmayan işlerden doğan uyuşmazlıklara Konvansiyon uygulanamaz.⁵⁹

4. Singapur Konvansiyonu

UNCITRAL, 26 Haziran 2018 tarihinde Singapur Konvansiyonu olarak bilinen Arabuluculuk Sonunda Yapılan Uluslararası Sulh Anlaşmaları Konvansiyonu (Singapur Konvansiyonu) taslağını onaylamıştır. Konvansiyon, 2 Şubat 2024 tarihi itibarıyla aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 57 devlet tarafından imzalanmıştır.⁶⁰

⁵⁶ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&clang=_en. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁵⁷ https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc074/kanuntbmmc074/kanuntbmmc07403730.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁵⁸ https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc074/kanuntbmmc074/kanuntbmmc07403730.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁵⁹ https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc074/kanuntbmmc074/kanuntbmmc07403730.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁶⁰ https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements/status. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

Konvansiyonun Türkiye tarafından onay süreci 11 Ekim 2021 tarihinde tamamlanmış olup, Konvansiyon 11 Nisan 2022 tarihinde Türkiye yönünden yürürlüğe girmiştir.⁶¹

Singapur Konvansiyonu, sulh anlaşmalarının icra edilebilirliğine yönelik ilk düzenlemedir. Onaltı maddeden oluşan Konvansiyon, uluslararası ticari arabuluculuk sonucunda, taraflar arasında yazılı olarak yapılan sulh anlaşmalarının icra edilebilirliğini ve icra başvurusunun reddi sebeplerini düzenlemektedir.⁶²

5. Enerji Şartı Anlaşması

Enerji sektöründe uluslararası iş birliğini teşvik etmek, enerji güvenliği ve enerji sektöründeki yabancı yatırımların korunması amacıyla yasal bir çerçeve oluşturan Enerji Şartı Anlaşması (EŞA), Türkiye ve diğer imzacı devletler tarafından 17 Aralık 1994'te Lizbon'da imzalanmıştır. 1 Şubat 2000 tarihli ve 4519 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan mezkûr Anlaşma, 25 Mayıs 2000 tarihli ve 2000/786 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak 12 Temmuz 2000 tarihli ve 24107 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

EŞA'nın, enerji arzı güvenliğinin artırılması, enerji üretimi, enerji çevirimi, taşınması, depolanması, dağıtımı, iletimi ve kullanımındaki verimliliğin en yüksek seviyeye ulaştırılması, yatırımların teşviki ve korunması, enerji ticaretinin serbestleştirilmesi amaçları bulunmaktadır. Anlaşmada yatırımlar, ticaret, transit enerji verimliliği ve anlaşmazlıkların giderilmesine yönelik mekanizmalar düzenlenmiştir. Söz konusu Anlaşma bağlayıcı olmayan politik deklarasyonlar olarak nitelendirebileceğimiz Avrupa Enerji Şartı (1991) ve Uluslararası Enerji Şartı (2015) tarafından tamamlanmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki bazı ülkeler, bu politik deklarasyonlardan birini veya her ikisini imzalamakla birlikte EŞA'yı onaylamamıştır.

⁶¹ Bkz. <https://www.singaporeconvention.org/jurisdictions>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁶² <https://www.singaporeconvention.org/convention/the-convention-text/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

EŞA'da yer alan yatırımların korunmasına ilişkin hükümlere dayanarak enerji sektöründeki yabancı yatırımcıların yüksek tazminat talepleriyle devletlere karşı uluslararası tahkim nezdinde açtıkları davaların son yıllarda devletlerin çevre ve iklim politikalarına etkisi kamuoyunun oldukça dikkatini çekmiştir. Bu sebeple son dönemlerde EŞA'da yer alan bazı yatırım koruma standartlarının güncellenmesi, netleştirilmesi ve yeni tarihli uluslararası yatırım anlaşmalarında yer alan diğer yaklaşımlarla daha uyumlu hâle getirilmesi gündeme gelmiştir. Bu kapsamda 2017 yılında Enerji Şartı Konferansında Anlaşmanın olası bir revizyonuna ilişkin görüşmelerin başlatılması kararı alınmıştır. 6 Kasım 2019 tarihinde ise, EŞA'nın modernizasyonu maksadıyla gerçekleştirilecek müzakerelerin usulünü ve takvimini belirleyen bir karar kabul edilmiştir. Ayrıca yenileme sürecinin hızlı bir şekilde tamamlanması maksadıyla da Enerji Şartı Konferansı, EŞA Modernizasyon Grubunu oluşturmuş ve bu Grubu yetkilendirmiştir. 2020 yılında resmi müzakerelerin başlatılmasının ardından Modernizasyon Grubu onbeş tur müzakere düzenlemiş ve Haziran 2022 tarihinde Âkit Tarafların ilkesel bir anlaşma sağlamasıyla bu süreç sona ermiştir. Ancak AB üyesi ülkeler olan Fransa, Almanya ve Polonya'nın modernizasyon sürecinin sonuçlarından tatmin olmamaları sebebiyle Anlaşmadan çekilme isteklerini resmî olarak Enerji Şartı Sekreteryasına bildirmişlerdir. Bunun üzerine AB Parlamentosu da üye ülkelerin Enerji Şartı Anlaşması'ndan koordineli olarak çekilmesi için gerekli tedbirleri alması konusunda AB Komisyonuna yetki vermiştir. Bu gelişmeler ışığında modernizasyon çalışmalarının ne yöne evrileceği hususu tartışılmaktadır.⁶³

⁶³ <https://www.euronews.com/green/2024/01/10/deadlock-as-member-states-disagree-over-withdrawal-from-energy-charter-treaty>, Erişim Tarihi: 02.02.2024; <https://www.gov.uk/government/news/uk-reviewing-membership-of-energy-treaty>, Erişim Tarihi: 02.02.2024; Ayrıca bkz. Koloman Roiger-Simek, The Modernization of the Energy Charter Treaty: Dead in the Water?, Austrian Review of International and European Law Online, Volume:26, Issue:1, https://brill.com/view/journals/ario/26/1/article-p119_5.xml, Erişim Tarihi: 02.02.2024.

III. *AD HOC* VE BAŞLICA ULUSLARARASI KURUMSAL TAHKİM KURALLARI

III. AD HOC VE BAŞLICA ULUSLARARASI KURUMSAL TAHKİM KURALLARI

A. UNCITRAL Tahkim Kuralları

UNCITRAL, uluslararası ticaret hukuku alanında Birleşmiş Milletler sisteminin temel organı olarak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 17 Aralık 1966 tarihli ve 2205 sayılı kararıyla, uluslararası ticaretin uyumlaştırılması, birleştirilmesi ve modernleşmesi görevlerini yürütme amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun bir yan kuruluşu olarak kurulmuştur.⁶⁴

UNCITRAL Tahkim Kuralları 43 maddeden oluşmaktadır ve taraflarca milletlerarası ticari ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların *ad hoc* tahkimde yürütülmesine ilişkin kuralları düzenlemektedir. UNCITRAL Tahkim Kurallarında taraf iradesine öncelik verilmekte ve kuralların uygulanabilmesi için tarafların sözleşme ile bu kuralları kabul etmiş olmaları gerekmektedir.⁶⁵

1976 UNCITRAL Tahkim Kuralları, 2006 yılında UNCITRAL'in II numaralı Çalışma Grubu tarafından revize edilmiştir. Dört yılın sonunda revize işlemleri 2010 yılında tamamlanmıştır. 2013 yılında ise UNCITRAL nezdinde yatırım tahkiminde şeffaflığın artırılması amacıyla UNCITRAL Kurallarının 1 inci maddesinin dördüncü fıkrasına; *"Yatırım veya yatırımcıların korunmasını sağlayan bir antlaşma uyarınca başlatılmış yatırımcı-Devlet tahkiminde, bu Kurallar, Saydamlık Hakkında Kuralların 1. maddesine bağlı olarak, Antlaşmaya dayalı Yatırımcı-Devlet Tahkiminde Saydamlık Hakkında UNCITRAL Kurallarını da ("Saydamlık Hakkında Kurallar") içerir."* hükmü eklenmiştir.⁶⁶

⁶⁴ <https://uncitral.un.org/en/about>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁶⁵ Detaylı bilgi için bkz. <https://uncitral.un.org/en/content/homepage>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁶⁶ Ergun Özsunay, UNCITRAL Tahkim Kuralları, İstanbul 2014, s.3.

B. PCA Tahkim Kuralları 2012

PCA, Birinci Lahey Barış Konferansı sırasında kabul edilen 1899 tarihli Uluslararası Uyuşmazlıkların Barışçıl Çözümüne Dair Lahey Sözleşmesi ile Devletler arasındaki tahkimi ve diğer uyuşmazlık çözüm yollarını kolaylaştırmak amacıyla Hollanda'nın Lahey şehrinde kurulmuştur.⁶⁷ PCA, uluslararası bir mahkemeden daha ziyade taraflara tahkim işlemlerinde yardımcı olan milletlerarası bir organizasyondur. Türkiye, 12 Haziran 1907 tarihinden itibaren PCA'ya üyedir.⁶⁸ UNCITRAL Tahkim Kuralları uyarınca, aksi taraflarca belirlenmedikçe PCA'nın atama makamı olacağı belirtilmektedir.⁶⁹

PCA 2012 Tahkim Kuralları, PCA'nın en yeni usul kurallarıdır ve UNCITRAL 2010 revizesini örnek alarak hazırlanmıştır.⁷⁰

C. ICSID Tahkim Kuralları

ICSID, Akit Devletler ile diğer Akit Devletlerin tabiiyetleri arasında ortaya çıkan yatırım uyuşmazlıklarının çözümünü sağlamaktadır. Bir uyuşmazlığın ICSID tahkimi yoluyla çözümünde uygulanacak usul kuralları ICSID Tahkim Kuralları ile düzenlenmiştir. ICSID tahkimine konu uyuşmazlıkların yabancı yatırımdan kaynaklı olması gerekmektedir. Merkezin yargı yetkisi ICSID Konvansiyonunun 25 inci maddesinde düzenlenmiştir.⁷¹

ICSID Tahkim Kuralları, hakem heyetinin oluşması, tarafların temsili, yazılı ve sözlü yargılama aşamaları, tanık ve bilirkişi incelemeleri, hüküm verilmesi ve kararın iptali gibi hususları düzenlemektedir.

⁶⁷ <https://pca-cpa.org/en/about/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁶⁸ <http://www.mfa.gov.tr/daimi-hakemlik-mahkemesi.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁶⁹ UNCITRAL Tahkim Kuralları madde 6(2) ve 7(2).

⁷⁰ <https://docs.pca-cpa.org/2015/11/PCA-Arbitration-Rules-2012.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁷¹ Detaylı bilgi için bkz. <https://icsid.worldbank.org/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

D. ICC Tahkim Kuralları

Merkezi Paris'te olan ICC Tahkim Mahkemesi, Milletlerarası Ticaret Odası'nın bir parçasıdır. ICC Tahkim Mahkemesi; bir başkan, başkan yardımcıları ve üyelerden oluşur. ICC Tahkim Kuralları, değişen ticaret hayatına uyum sağlamak amacıyla periyodik olarak revize edilmektedir.

En son güncellenmiş 2021 ICC Tahkim Kuralları, ICC Yürütme Kurulu'nun 6 Ekim 2020'de gerçekleştirdiği bir toplantıyla kabul edilmiştir. Kurallar 1 Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁷² ICC Tahkim Kurallarında, birden çok tarafın ve sözleşmenin bulunduğu uyuşmazlıklara, dava yönetim yöntemlerine, seri yargılama hükümlerine, şeffaflığın artırılmasına, hakemlerin atanmasına, ek karar yazılmasına ve yatırım sözleşmeleri ile serbest ticaret anlaşmalarından doğan uyuşmazlıklara açık atıf yapılmasına ilişkin güncellemeler yapılmıştır.⁷³

ICC Türkiye Genel Sekreterliğinden edinilen bilgiler çerçevesinde 2024 yılı itibarıyla Merkez nezdindeki sayısal veriler şu şekildedir:

- Merkezde kuruluşundan bu yana 28 bin dava görülmüş ve 1700'e yakın derdest dosya bulunmaktadır.
- ICC'ye 2019 yılında 710 yeni dava kaydedilmiş ve bu davaların 695'i ICC Tahkim Kuralları uyarınca görülmüştür.
- 2022 yılında ICC'de görülen tahkim davalarında, 23'ü davacı 28'i davalı olmak üzere Türkiye'den 51 taraf yer almıştır. Bu davalarda; inşaat, mühendislik, enerji, ulaştırma, sanayi teçhizatı ve finansal hizmetler ön plana çıkmıştır.

⁷² <https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/icc-unveils-revised-rules-of-arbitration/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁷³ https://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

➤ Tahkim yeri olarak en çok tercih edilen şehirler 83 dava ile Paris, 74 dava ile Londra, 40 dava ile Cenevre, 30 dava ile New York ve 28 dava ile Singapur olmuştur. Türkiye ise 6 kez tahkim yeri olarak belirlenmiştir.

E. SCC Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları

Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü 1917 yılında kurulmuştur. Bu Enstitü Stockholm Ticaret Odasının bir parçası olmakla beraber ondan bağımsızdır. Enstitü bir kurul ve bir de sekreterlikten oluşur. Merkezi İsveç, Stockholm'dedir.⁷⁴

Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü, uluslararası tahkim faaliyetlerinin yanı sıra, hızlandırılmış tahkim, arabuluculuk gibi faaliyetleri de sunmaktadır.

Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları hem ticari hem de yatırım uyuşmazlıkları için geçerli olan ve gizliliği esas alan kurallardır. Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü Tahkim Kurallarını diğer tahkim kurallarından farklı kılan ise üçüncü tarafların beyan dilekçesi sunmasına izin vermesidir. Üçüncü kişiler tahkim heyetinden görüş bildirmek için izin isteyebilir veya hakem heyeti de taraflara danıştıktan sonra üçüncü tarafları dava ile ilgili önemli konularda beyan sunmaya davet edebilir.⁷⁵

F. WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları

1883 tarihli Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Konvansiyonu ile sınai mülkiyet alanında uluslararası düzeyde koruma getirilmiştir. WIPO, 14 Temmuz 1967 tarihinde anlaşma ile kurulmuştur.

⁷⁴ Detaylı bilgi için bkz. <https://sccinstitute.com/about-the-scc/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁷⁵ Stockholm Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları Ek 3, 3 üncü madde.

Merkezi Cenevre, İsviçre olan WIPO'nun Türkiye'nin de dahil olduğu 193 üyesi bulunmaktadır.⁷⁶

WIPO Tahkim ve Arabuluculuk merkezi ise WIPO nezdinde bulunan uluslararası bir idari teşkilattır. WIPO Tahkim Kuralları, fikrî ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin uyuşmazlıkların WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi nezdinde tahkim yolu ile çözülmesine yönelik usul kurallarıdır. Merkezde; patent, marka, *know-how*, yazılım lisansı sözleşmeleri gibi fikrî ve sınai mülkiyete ilişkin tescil ve ihlallerden doğan uyuşmazlıklar bakımından tahkim hizmeti sunulmaktadır. WIPO Tahkim Kuralları 90 maddeden oluşmaktadır.⁷⁷ WIPO tahkim başvurusu için, başvuranın anlaşmaya taraf bir devletin vatandaşı olması gerekmemektedir.

⁷⁶ <https://www.wipo.int/members/en/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁷⁷ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.wipo.int/about-wipo/en/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

IV. TÜRKİYE'DEKİ TAHKİM MERKEZLERİ

IV. TÜRKİYE'DEKİ TAHKİM MERKEZLERİ

Türkiye’de bulunan tahkim merkezlerine örnek olarak ISTAC, TOBB Tahkim Divanı, İTOTAM, İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi, Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi (EDAC) verilebilir. Aşağıda tahkim merkezlerinden bazıları incelenmiştir.

A. ISTAC

1. Genel Bilgi

20 Kasım 2014 tarihli ve 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu, 29 Kasım 2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁷⁸ Anılan Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

ISTAC gerek Türkiye’deki gerek yurt dışındaki ticari aktörler arasındaki uyuşmazlıkların çözümlemesi için tahkim ve arabuluculuk hizmeti sunan, bağımsız, tarafsız ve özerk bir kurumdur. ISTAC, herhangi bir üyelik şartı aramaksızın uyuşmazlık çözümü konusunda tüm taraflara hizmet vermektedir.

ISTAC, Millî ve Milletlerarası Tahkim Divanları ile Sekreteryadan oluşmaktadır. Tahkim Divanları, tahkim yargılamasının etkin şekilde sürdürülebilmesini amaçlamaktadır.⁷⁹

ISTAC’ın yayımlamış olduğu 26 Ekim 2015-1 Mart 2018 yılları istatistiklerine göre; ISTAC davalarının yüzde 53’ünü uluslararası, yüzde 47’sini yerli uyuşmazlıklar oluşturmakta ve genel anlamda uyuşmazlık değer aralığı 15.000 Türk Lirası ile 800.000.000 Türk Lirası arasında değişmektedir. Davaların yüzde 47’sinde uyuşmazlık değeri 2.000.000 Türk Lirası’nın üzerinde görünmektedir. ISTAC davalarına konu olan

⁷⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141129-1.htm>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁷⁹ Detaylı bilgi için bkz. <https://istac.org.tr/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

uyuşmazlıklarda yüzde 32 ile satım sözleşmeleri, yüzde 20'ser oranla hizmet ve inşaat sözleşmeleri ilk sıralarda yer almaktadır. Uyuşmazlık taraflarının yüzde 84'ü Türkiye Cumhuriyeti tabiiyeti olmakla birlikte, yüzde 16'sı Afrika, Birleşik Arap Emirlikleri, Fransa, Hindistan arasında dağılmaktadır.⁸⁰

2. ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları

ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları 26 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tahkim Kuralları, Seri Tahkim, Acil Durum Hakemi ve *ad hoc* tahkimlerde hakem atanmasına ilişkin modern düzenlemeler içermektedir.⁸¹

ISTAC, satım, dağıtım, inşaat, finans, şirketler hukuku gibi alanlarda uzman hakemlerce taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümlenmesini sağlamaktadır. Taraflar, uzman, hakem veya hakemleri serbestçe seçebilmektedirler. Ayrıca ISTAC, tahkim başvurusunun çevrimiçi yapılmasına da imkân tanımaktadır.⁸²

B. İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) Tahkim Merkezi

1. Genel Olarak

OIC, 22-25 Eylül 1969 tarihlerinde Rabat'ta düzenlenen İslam Zirve Konferansında alınan kararla kurulmuştur.⁸³ Teşkilat merkezi Cidde, Suudi Arabistan'dadır. İslam İşbirliği Teşkilatının amacı, teşkilata üye Devletler arasında iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmek, İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumaktır. Türkiye'nin, İslam İşbirliği Teşkilatı Nezindeki Daimi Temsilciliği 24 Temmuz 2015 tarihinde Cidde'de açılmıştır.⁸⁴

⁸⁰ Detaylı bilgi için bkz. https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁸¹ <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/tahkim-kurallari/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁸² <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁸³ <http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁸⁴ <http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası, 1979'da İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı olarak kurulmuştur.⁸⁵ Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası Arasında Türkiye'de İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezinin Kurulmasına İlişkin Anlaşma 27 Kasım 2019 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun 18 Ocak 2020 tarihli Resmî Gazete'de⁸⁶, Anlaşma ise 25 Ocak 2020 tarihli ve 31019 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. OIC Tahkim Merkezi Tüzüğü'nün 5 inci maddesi uyarınca merkez İstanbul'da faaliyet gösterecektir. Merkezin organları mütevelli heyeti, yönetim kurulu, sekreteryası ve uluslararası tahkim divanından oluşmaktadır. OIC Tahkim Merkezi, OIC üyesi ülkelerin vatandaşları arasındaki yatırım ve ticaret uyuşmazlıklarını tahkim ve diğer alternatif yöntemlerle çözülmesi hizmetini sunacaktır.⁸⁷

2. OIC-AC Tahkim Kuralları

OIC Tahkim Merkezinin 2023 tarihli Tahkim Kuralları, tahkim usulüne ilişkin olarak oldukça kapsamlı düzenlemelere yer vermektedir. Bu bağlamda kurallar öncelikle; tahkim sürecinin başlatılması, sürelerin hesaplanması, davaya dahil etme, davaların birleşmesi, birden çok sözleşmenin varlığında tek tahkim davası, iki taraftan fazla tarafı olan tahkim davaları, hakem heyetinin oluşumuna ve hakemlerin reddine ilişkin hususlar, dosyanın hakem kuruluna iletilmesi, tahkim dili, uygulanacak hukuk, tahkim yeri, temsil ve yardım, dava yönetim toplantısı ve usuli zaman çizelgesi, ispat külfeti, duruşmalar, vakıaların tespiti, tahkimin kapatılması, feragat, acil durum hakemliği, seri tahkim usulü, nihai tahkim kararı ve kararın verileceği süre, şekil, kararın incelenmesi, tebliği, tevdi

⁸⁵ <http://iccia.com/?q=node/16>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁸⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200118-1.htm>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁸⁷ Nuray Ekşi, "İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi", Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, 2020, C.9, S.2, s.267.

ve icra edilebilirliği, kararın düzeltilmesi, yorumlanması, ek karar, tahkim masrafları, gizlilik, sorumluluğun sınırlandırılması gibi tahkim sürecinin yürütülmesine ilişkin temel usuli konuları düzenlemektedir. Kuralların devamında Tahkim Merkezinin idaresine ve seri tahkim usulünün işleyişine ilişkin daha detaylı düzenlemelere yer verilmektedir.⁸⁸

C. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Tahkim Divanı

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 56 ncı maddesinin (t) bendi uyarınca çıkarılan Tüzük ile TOBB Tahkim Divanı oluşturulmuştur. Böylece, TOBB Tahkim Divanı aracılığı ile gerek Türk firmalarının kendi aralarında gerek Türk firmaları ile yabancı firmalar arasında, gerekse yabancı firmaların kendi aralarında iktisadi, ticari veya sınai alanda çıkan anlaşmazlıklara tahkim yoluyla çözüm bulunması amaçlanmıştır.⁸⁹ TOBB Tahkim Tüzüğü'nün 17 nci maddesi uyarınca Divan tarafından atanacak hakem veya hakemler ilan edilen hakem listesinden seçilmektedir.⁹⁰

D. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi

1. Genel Olarak

TOBB, 22 Haziran 2012 yılında yürürlüğe giren ilk arabuluculuk kanunu olan “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun” hazırlık aşamasından bugüne kadar arabuluculuğun iş dünyasına tanıtılması ve yaygınlaştırılması konusunda ulusal ve uluslararası birçok etkinlik düzenlemiştir. Bu bağlamda TOBB’un girişimleri doğrultusunda,

⁸⁸ https://www.oic-ac.org/wp-content/uploads/2023/10/Arbitration_Rules_2023.pdf
Erişim Tarihi: 02.02.2024

⁸⁹ Detaylı bilgi için bkz. https://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Sayfalar/TOBB_TahkimiveTahkim_Sozlesmesi.php. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁹⁰ <https://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Sayfalar/TOBBTahkimiveTahkimSozlesmesi.php>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

iş dünyası ve vatandaşların uyuşmazlıklarının sürdürülebilir çözümlere ulaşmasına yardımcı olmak amacıyla 09.12.2020 tarihinde TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi kurulmuştur.⁹¹

2. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Arabuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Kuralları

Ocak 2024 tarihli TOBBUYUM Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının amacı, ulusal ve uluslararası alanda “arbuluculuk-tahkim” yoluyla çözüme elverişli hukuki uyuşmazlıkların, TOBBUYUM nezdinde çözülmesinde uyulması gereken usul ve esasları belirlemektir.⁹² Söz konusu Kuralların uygulanabilmesi için uyuşmazlıkların TOBBUYUM Arabuluculuk-Tahkim Kuralları uyarınca çözüleceğinin kararlaştırılmış olması ya da taraflarca uyuşmazlığın öncelikli olarak arabuluculuk yoluyla, anlaşılabilmesi hâlinde ise tahkim yoluyla nihai olarak çözüleceği konusunda anlaşılması sonrasında, sürecin Kurallar çerçevesinde yürütülmesine onay verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Kurallarda genel olarak; arabuluculuk-tahkim anlaşmasına, arabuluculuk-tahkim süreci başvurusu ve başlatılmasına, arabuluculuk-tahkim türlerine, hakem atamalarına, arabuluculuk ve tahkim süreçlerinin tabi olduğu esaslara ve harç ve masraflara ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.⁹³

⁹¹ <https://www.tobbuyum.com.tr/about.php> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁹² <https://www.tobbuyum.com.tr/public/dosyalar/MedArbKurallari.pdf> Erişim Tarihi: 02.02.2024

⁹³ <https://www.tobbuyum.com.tr/public/dosyalar/MedArbKurallari.pdf> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

E. İTOTAM

1. Genel Bilgi

İstanbul Ticaret Odası, tahkim yoluyla ticari uyuşmazlıkların çözülmesini teşvik etmek amacıyla 1979 yılından bu yana vermiş olduğu tahkim hizmetini, uluslararası uygulamalara ve yabancı ülkelerdeki emsallerine uygun olarak verebilmek için İTOTAM'ı 16 Ekim 2014 tarihinde kurmuştur.

İTOTAM Tahkim Kuralları, tahkim hukuku alanındaki yeni gelişmeler ve çağdaş kurumsal tahkim sistemleri ışığında hazırlanmıştır. Tahkim alanındaki güncel gelişmeler doğrultusunda tahkim kuralları düzenlenmiş ve yenilenmiştir. 14 Nisan 2016 tarihi itibarıyla “*Acil Durum Hakemi Kuralları*” ve “*Küçük Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Tahkim Kuralları*” yürürlüğe girmiştir. Şu an yürürlükte olan kurallar 14 Aralık 2017 tarihli kurallardır.

Arabuluculuk Kurallarının kabulüyle Tahkim Merkezinin adı “İTOTAM Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi” olarak değiştirilmiştir. İTOTAM Arabuluculuk Kuralları, İstanbul Ticaret Odası Meclisinin 12 Ocak 2017 tarihli kararıyla yürürlüğe girmiştir. Arabuluculuk Kuralları, İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi Tahkim Divanı ve Sekreterliği tarafından yürütülmektedir.⁹⁴

İTOTAM İç Yönetmeliği uyarınca Hakemler ve Hakem Listesinin Düzenlenmesi hususu Bölüm III'te yer almaktadır. Bölüm III altında; Hakemlerde Aranacak Nitelikler, Hakemlik İle Bağdaşmayacak Haller, Hakem ve Hakem Bilirkişi Listelerinin, Düzenlenmesi ve Danışma Kurallarının Belirlenmesi, Hakemlerin Divan Tarafından Atanmasında İzlenecek Usul başlıkları ayrıntılı olarak düzenlenmektedir.⁹⁵

⁹⁴ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.itotam.com/Hakkimizda.aspx>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁹⁵ <https://www.itotam.com/Dosyalar/2018/ITOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

2. İTOTAM Tahkim Kuralları

İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi Tahkim Kuralları 14 Aralık 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kurallar, taraflara hukuki uyuşmazlıkların uzman kişilerce çözümünü sağlayan usul kurallarını düzenlemektedir. İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi Tahkim Kurallarında genel hükümler, hakem kurulu, yargılamanın başlatılması, yargılama süreci, hakem kararı, tahkim giderleri ve yürürlük başlıkları düzenlenmiştir.⁹⁶

3. İTOTAM Arabuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Kuralları

İTOTAM Arabuluculuk-Tahkim Kuralları 11 Mart 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kurallar, tarafların uyuşmazlıklarını çözmek için önce arabuluculuğa, anlaşma sağlanamaması hâlinde ise tahkime başvurduğu karma bir uyuşmazlık çözüm usulünü düzenlemektedir. Kurallar; Arabuluculuk-Tahkim kurallarının uygulanmasına taraflarca hangi aşamalarda karar verilebileceği, anlaşmanın şekil şartına bağlı olmadığı, tahkimde olduğu gibi Arabuluculuk-Tahkim usulünde de gizliliğin esas olduğu gibi hususlara yer vermektedir.⁹⁷

F. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Tahkim Merkezi

1. Genel Bilgi

Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi (Merkez), uyuşmazlıkların adalete uygun ve ivedilikle çözümlenmesi amacıyla kurumsal tahkim hizmeti sunmak üzere bağımsız ve tarafsız bir tahkim merkezi olarak kurulmuştur.⁹⁸

⁹⁶ <https://www.itotam.com/Dosyalar/2018/ITOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁹⁷ https://www.itotam.com/Dosyalar/2021/YENI_BASLIK_MED-ARB%20KURALLARI.pdf Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁹⁸ Bkz. <https://tahkim.barobirlik.org.tr/> Erişim Tarihi: 02.02.2024

2. Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları

19 Şubat 2022 tarihli yönetim kurulu toplantısında alınan karar ile Merkez'in Tahkim Kuralları, Yönergesi ve Masraflar ve Ücretler Tarifesi esaslı bir şekilde revize edilmiştir. TBB Tahkim Kuralları dikkate alındığında; Merkez, başta avukatlık ücret sözleşmelerinden ve avukatlar arasındaki ihtilaflardan kaynaklanan uyuşmazlıklar olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, tahkime elverişli tüm millî ve milletlerarası uyuşmazlıkların çözülmesi hususunda tarafların iradesi dahilinde hizmet verecek ve bu uyuşmazlıklara TBB Tahkim Kuralları uygulanacaktır. Merkezin Tahkim Kuralları, uluslararası tahkim uygulamasına uygun standartlara yer vermektedir. Bu kapsamda tahkim yargılamasının başlaması ve yargılama sürecine ve sonlanmasına ilişkin konular, hakem ve/veya hakem heyetine ilişkin hususlar, tahkim kararı, masraflar ve benzeri usuli konular Kurallarda düzenleme altına alınmıştır.⁹⁹

G. EDAC

EDAC; Orta Asya, Avrupa, Balkanlar ve Orta Doğu'daki enerji ve altyapı uyuşmazlıklarını çözüme kavuşturmak amacıyla kurulan, merkezi Ankara'da bulunan uluslararası tahkim merkezidir. EDAC; sekreteryaya, yönetim kurulu, ulusal kurul, uluslararası kurul, danışmanlar ve hakemlerden oluşur. Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezinde alınacak kararlar nihai ve bağlayıcı olup 1958 tarihli New York Sözleşmesi uyarınca uluslararası geçerliliğe sahiptir. Merkez, 21 Ekim 2020 tarihinde faaliyete geçmiştir.¹⁰⁰

⁹⁹ <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Tahkim-Kurallari> Erişim Tarihi: 02.02.2024

¹⁰⁰ Detaylı bilgi için bkz. <https://arbitrationcenter.org/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

V. ULUSLARARASI KILAVUZ İLKELER

V. ULUSLARARASI KILAVUZ İLKELER

A. Uluslararası Barolar Birliği (IBA) Kuralları

1. Milletlerarası Tahkimde Tarafların Temsiline İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri

IBA Tahkim Komitesi, Milletlerarası Tahkimde Temsilcilerin Davranış Kuralları Çalışma Grubunu 2008 yılında kurmuştur. Çalışma Grubu, 2010 yılında, bir anket araştırması yapmıştır. Ankete katılanlar, taraf temsiline ilişkin uluslararası kılavuzun geliştirilmesine destek vermiştir.

Çalışma Grubu, IBA Tahkim Komitesi yetkililerine taslak kılavuz ilkelerini Ekim 2012'de önermiştir. Komite söz konusu taslak kılavuz ilkeleri gözden geçirmiş ve deneyimli tahkim uygulayıcıları, hakemler ve tahkim kurumları ile istişare etmiştir. Taslak kılavuz ilkeler, değerlendirilmek üzere IBA Tahkim Komitesinin tüm üyelerine sunulmuş ve 25 Mayıs 2013 tarihli IBA Konseyi kararıyla kabul edilmiştir.

Milletlerarası Tahkimde Tarafların Temsiline İlişkin IBA Kılavuz İlkelerinin (Kılavuz İlkeler) amacı, taraf temsili hususunda emredici hukuk kurallarının, mesleki kuralların veya disiplin kurallarının ya da kararlaştırılan tahkim kurallarının yerini almak değildir. Kılavuz İlkeler, taraf temsilcilerinin doğruluk ve dürüstlikle hareket etmelerini ve tahkim yargılamasında gereksiz gecikme ya da masraf oluşmamasını amaçlamaktadır.¹⁰¹

27 maddeden oluşan Kılavuz İlkelerde; tarafların temsiline, hakemlerle iletişime, hakem heyetine sunulan beyanlara, bilgi alışverişi ve ifşa yükümlülüğüne, tanıklar ve uzmanlara, görevi kötüye kullanmanın sonuçlarına ilişkin başlıklar düzenlenmiştir.¹⁰²

¹⁰¹ Kurallar ve Kılavuz İlkeler için bkz. https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁰² https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

2. Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları

Uluslararası Barolar Birliği, 29 Mayıs 2010 tarihinde, Uluslararası Tahkimde Delil İkamesine ilişkin yeni IBA Kurallarını kabul etmiştir. Revize edilen kurallar, 29 Mayıs 2010 tarihinden sonra IBA Kurallarının uygulanmasını kabul eden tarafların tahkim davalarına uygulanacaktır.

Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları, özellikle farklı hukuki geleneklerden gelen taraflar arasında cereyan eden milletlerarası tahkim yargılamaları için verimli, ekonomik ve adil bir delil ikamesi süreci sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kurallar tahkimin yürütülmesinde uygulanan yasal düzenlemeler ile kurumsal, *ad hoc* ve diğer tahkim kurallarını tamamlamak üzere hazırlanmıştır.

Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları 9 maddeden oluşmakta olup kurallarda delillerle ilgili hususlarda istişare, belgelerin ibrazı, vaka tanıkları, taraflarca atanan bilirkişiler, heyet tarafından atanan bilirkişiler, keşif, ispat duruşması, delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi başlıkları düzenlenmiştir.¹⁰³

3. Milletlerarası Tahkimde Menfaat Çatışmasına İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri

Menfaat Çatışmalarına İlişkin Kılavuz İlkeler, milletlerarası tahkimde hakemlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığını etkin şekilde sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu Kılavuz, hakemin seçimi, atanması ve devam eden rolünü içeren genel ilkeleri düzenlemektedir. Kılavuz İlkelerin en son hâli, 23 Ekim 2014 günü IBA Konseyi kararıyla güncellenerek kabul edilmiştir.

Kılavuz ilkeler; hakemlerin görevi kabul ettiği andan, nihai kararın verildiği ya da herhangi başka bir şekilde yargılamanın nihai olarak sona

¹⁰³ Kurallar ve Kılavuz İlkeler için bkz. https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

erdiği ana kadar tarafsız ve bağımsız olması gerektiğine, hakemlerin menfaat çatışması durumunun varlığı hâlinde görevi reddetmesi ya da çekilmesi gerektiğine, hakemlerin kendisinin tarafsızlığına veya bağımsızlığına şüphe düşürecek hâllerde bu durumu ifşa etme yükümlülüğü olduğuna, menfaat çatışmasının kabul edilebilir seviyede olduğu durumlarda tarafların feragat edebilmelerine, tarafların ve hakemlerin konuya ilişkin genel yükümlülüklerine ilişkin düzenlemeleri içermektedir.¹⁰⁴

B. Milletlerarası Tahkimde Yargılamanın Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi Hakkında Kurallar (Prag Kuralları)

Prag Kuralları, uluslararası tahkim yargılamasında etkinliğin artırılması ve hakem heyetinin süreci yönetmesindeki rolünün etkinleştirilmesi amacıyla kılavuz kurallar sunmaktadır. Prag kurallarının milletlerarası hukuk kaynaklı bir bağlayıcılığı bulunmayıp, tarafların veya hakemlerin kararlaştırması hâlinde uygulama alanı bulacaktır.¹⁰⁵ Prag Kuralları; belge ibrazı, tanıklar, bilirkişi, uzlaşma gibi usule ilişkin temel hususları düzenlemektedir.¹⁰⁶

Prag Kurallarını, Uluslararası Tahkimde Delil İkamesine İlişkin IBA Kurallarından ayıran en önemli iki madde 7 nci ve 9 uncu maddelerdir. Prag Kurallarının 7 nci maddesinde, hakemlerin, taraflarca ileri sürülmeyen hukuki düzenlemeleri re'sen göz önüne alabilmesi düzenlenmektedir. Kuralların 9 uncu maddesinde ise dostane çözüm teşvik edilmektedir.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Kurallar ve Kılavuz İlkeler için bkz. https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁰⁵ Cemile Demir Gökyayla, “Milletlerarası Tahkimde İspat Hakkı ve Sınırlarına Uygulanacak Hukuk”, Public and Private International Law Bulletin, s.743. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1285720>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁰⁶ <https://praguerules.com/upload/medialibrary/9dc/9dc31ba7799e26473d92961d926948c9.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁰⁷ <https://praguerules.com/upload/medialibrary/9dc/9dc31ba7799e26473d92961d926948c9.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

VI. YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI (YKTK) ANLAŞMALARI

VI. YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI (YKTK) ANLAŞMALARI

YKTK anlaşmaları iki devlet arasında imzalanan uluslararası anlaşmalardır. Bu anlaşmalar ile imzacı devletler, karşı ülkenin uyruğundaki yatırımcılara yönelik belirli yükümlülükler altına girerek, onlara daha güvenilir ve istikrarlı bir yatırım ortamı sağlamayı taahhüt etmektedir. YKTK anlaşmalarında genel olarak; yatırımcı, yatırım ve gelir tanımlarına, bu tanımlar çerçevesinde yabancı yatırımcıların yatırımlarına uygulanacak muamelelere (millî muamele, en çok gözetilen ulus kaydı, eşit ve adil davranılması, tam koruma ve güvenlik sağlanması, yatırımcının elde ettiği kazancı serbestçe transfer edebilmesi vb.) yabancı yatırımcının yatırımının kamulaştırma veya ticari olmayan riskler karşısında bir zarara uğraması hâlinde ödenecek tazminata ilişkin esaslara ve yatırımcı ile devlet arasında çıkan uyuşmazlıkların çözüm yollarına ilişkin hükümlere yer verilmektedir.

YKTK anlaşmalarına ilişkin müzakereler Türkiye Cumhuriyeti adına Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Ocak 2024 itibarıyla, Türkiye ile 113 ülke arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması imzalamış, bunlardan 89 ülke ile imzalanan YKTK Anlaşması yürürlüğe girmiştir. Son olarak, 2023 yılında Hong Kong, Birleşik Arap Emirlikleri (Yenileme) ve Venezuela ile YKTK Anlaşmaları imzalanmıştır.

YKTK Anlaşmalarının yanı sıra, Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) çerçevesinde “Yatırım Anlaşması” müzakereleri yürütülmekte olup, bu kapsamda 2015 yılında Kore Cumhuriyeti ve Singapur ile 2022 yılında ise Malezya ile STA imzalanmıştır. 2015 yılında imzalanan

52 Singapur STA 1 Ekim 2017 tarihinde Kore Cumhuriyeti STA 1 Ağustos 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁰⁸

Bu çalışmanın 2 numaralı Ek'inde YKTK anlaşmalarında yer alan uyuşmazlık çözüm maddelerine yer verilmiştir.

¹⁰⁸ YKTK anlaşmalarının amacı, kapsamı, işlevi gibi hususlarda detaylı bilgi için bkz. <https://www.sanayi.gov.tr/anlasmalar/yktk>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

VII. UNCITRAL NEZDİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

VII. UNCITRAL NEZDİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

A. UNCITRAL

Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (Komisyon), BM Genel Kurulunun 17 Aralık 1966 tarihli ve 2205 (XXI) sayılı kararı ile uluslararası ticaret hukukunun uyumlu hâle getirilmesini ve modernleşmesini teşvik amacıyla, BM Genel Kuruluna bağlı bir alt organ olarak kurulmuştur.¹⁰⁹

Komisyonun çalışma programıyla ilgili konulardaki hazırlık çalışmaları genellikle çalışma grupları tarafından yürütülmektedir. Hâlihazırda Komisyon nezdinde; Çalışma Grubu I: Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Çalışma Grubu II: Tahkim ve Uzlaşma/ Uyuşmazlık Çözümü, Çalışma Grubu III: Yatırımcı Devlet Uyuşmazlık Çözüm Reformu, Çalışma Grubu IV: Elektronik Ticaret, Çalışma Grubu V: İflas Hukuku, Çalışma Grubu VI: Gemilerin İcra Yoluyla Satışı konularında faaliyetlerini sürdüren altı çalışma grubu vardır. Bu çalışma grupları yılda bir veya iki oturum düzenlemekte, oturumların sonunda Komisyonun yıllık oturumunda sunulmak üzere çalışmaların ilerlemesi hakkında rapor hazırlanmaktadır. Komisyonun yıllık oturumlarına ve çalışma gruplarının oturumlarına katılım sağlayacak heyetlerin oluşumu ve büyüklüğü devletlerin takdirine bırakılmıştır. Bu oturumlara ilişkin bilgi ve belgelere Komisyonun internet sayfasından erişilmesi mümkündür.¹¹⁰

1. UNCITRAL II ve III numaralı Çalışma Grupları

Komisyonun II ve III numaralı Çalışma Gruplarının hâlihazırdaki çalışma konuları tahkime ilişkindir. II ve III numaralı Çalışma Gruplarının oturumları Cumhurbaşkanlığı, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bazı meslek kuruluşları tarafından takip edilmektedir. Bu çerçevede;

¹⁰⁹ <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/12-57491-guide-to-uncitral-e.pdf>, s. 1. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹¹⁰ Detaylı bilgi için bkz. <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/12-57491-guide-to-uncitral-e.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

a. II numaralı Çalışma Grubu (Uyuşmazlık Çözümü)

II numaralı Çalışma Grubu ilk oturumunu 5-16 Ocak 1970 tarihleri arasında New York'ta gerçekleştirmiştir. Söz konusu Çalışma Grubu 1968-1978 yılları arasında Uluslararası Mal Satımı, 1981-2000 yılları arasında Uluslararası Sözleşme Uygulamaları ve 20-31 Mart 2000 tarihinde Viyana'da gerçekleştirilen 32 nci Oturumundan günümüze ise Uyuşmazlık Çözümü konularında çalışmaktadır.¹¹¹

b. III numaralı Çalışma Grubu (Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü-ISDS)

aa. Genel Olarak

III numaralı Çalışma Grubunun ilk Oturumu 10-29 Nisan 1970 tarihleri arasında New York'ta gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Çalışma Grubu; 1970-1975 yılları arasında Taşımacılığa İlişkin Uluslararası Mevzuat, 2002-2008 yılları arasında Taşımacılık Hukuku, 2010-2016 yılları arasında Çevrimiçi Uyuşmazlık Çözümü ve 27 Kasım-1 Aralık 2017 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirilen 34 üncü Oturumundan günümüze ise Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Reformlar hakkında çalışmaktadır.¹¹²

Komisyonun 50 nci Oturumunda III numaralı Çalışma Grubuna yatırımcı devlet uyuşmazlıklarında olası reform konuları üzerinde çalışma görevi tevdi edilmiştir.¹¹³ Bu çerçevede Sekretarya, sınırlayıcı olmamak ve Çalışma Grubuna sunulmak üzere, olası reform konularına (alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, danışma merkezi kurulması, temyiz mekanizması oluşturulması, yatırım uyuşmazlıklarına ilişkin daimi bir mahkeme kurulması, akit taraflarca yatırım anlaşmalarının yorumu, masraf teminatı, açıkça hukuki dayanaktan yoksunluk hâlinde davanın erken reddi

¹¹¹ https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹¹² https://uncitral.un.org/en/working_groups/3/investor-state. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹¹³ A/72/17: Report of the United Nations Commission on International Trade Law, par. 447, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/unc-50/A-72-17-E.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

mekanizması, karşı dava, üçüncü taraf fonlaması vb.) ilişkin bir not hazırlamıştır.¹¹⁴ Çalışma Grubu belirtilen hususlar ve tartışmalarda getirilen öneriler çerçevesinde olası reform konuları üzerinde çalışmalarını yürütmektedir.¹¹⁵

bb. Temel Reform Alanları

bba. Etik Kurallar (Davranış Kuralları)

III numaralı Çalışma Grubu, UNCITRAL'in 50 nci Oturumunda verdiği yetkiye dayanarak 34-37 nci Oturumlarında yatırımcı devlet uyumsuzluk sistemindeki olası reform önerileri üzerinde çalışmaya başlamıştır.¹¹⁶ Bu kapsamda Çalışma Grubu Sekretaryadan, ICSID ile iş birliği hâlinde, bir etik kurallar taslağı hazırlamasını talep etmiştir.¹¹⁷ Bu çerçevede ICSID kurallarına ilişkin reform çalışmaları ile UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunun faaliyetleri çerçevesinde 2017 yılından beri üzerinde çalışılan, ICSID ve UNCITRAL Sekretaryalarınca ortak olarak

¹¹⁴ A/CN.9/WG.III/WP.149: Possible reform of investor-State dispute settlement (ISDS), <https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.149>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹¹⁵ Ülkelerin sunduğu görüşler ve Sekretarya tarafından hazırlanan raporlar için bkz. https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹¹⁶ Bu Oturumlarda dile getirilen hususlara; A/CN.9/930/Rev.1: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-fourth session-Part I, <https://undocs.org/en/A/CN.9/930/Rev.1>. Erişim Tarihi: 02.02.2024, A/CN.9/930/Add.1/Rev.1: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-fourth session-Part II, <https://undocs.org/en/A/CN.9/930/Add.1/Rev.1>. Erişim Tarihi: 02.02.2024, A/CN.9/935: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-fifth session, <https://undocs.org/en/A/CN.9/935>. Erişim Tarihi: 02.02.2024, A/CN.9/964: Report of of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-sixth session, <https://undocs.org/en/A/CN.9/964>. Erişim Tarihi: 02.02.2024 ve A/CN.9/970: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-seventh session, <https://undocs.org/en/A/CN.9/970>. Erişim Tarihi: 02.02.2024 dokümanlarından ulaşılabilir. Bkz. Açelya Şahin, UNCITRAL III Çalışma Grubu: ISDS Reform Çalışmaları, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.111-123.

¹¹⁷ A/CN.9/970: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-seventh session (New York, 1–5 April 2019), para. 84, <https://undocs.org/en/A/CN.9/970>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

58 | hazırlanan taslak etik kuralların ilk versiyonu 1 Mayıs 2020 tarihinde yayımlanmıştır.¹¹⁸ UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubu 43 üncü oturumunda Komisyona onaylanmak üzere hakemler için etik kurallar ve hakimler için ise prensipte kabul edilmek üzere etik kurallar sunulmasına karar vermiştir. Prensipte kabul edilen, hakimlere ilişkin etik kurallar henüz Çalışma Grubundaki tartışmalarda daimi mekanizmaya ilişkin bir netlik olmaması sebebiyle gelişmeler ışığında şekillenecektir.¹¹⁹ Her iki Taslak da yatırımcı devlet uyuşmazlık sistemine ilişkin tahkim kuralları, yatırım anlaşmalarında yer alan etik kurallar ve uluslararası mahkemelerin kabul ettiği standartlar dikkate alınarak hazırlanmış karşılaştırmalı bir çalışmadır. Komisyon, 3-21 Temmuz 2023 tarihinde gerçekleştirdiği 56 ncı yıllık oturumunda Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Hakemler İçin Etik Kuralları kabul etmiştir.¹²⁰ Komisyon ayrıca devletlerin daimi bir mekanizmanın kurulması konusundaki görüşleri bakımından bağlayıcı olmamak kaydıyla hakimlere ilişkin etik kuralları da incelemeye karar vermiştir.¹²¹ Hakemlere ilişkin Taslak ile; hakemlerin tarafsızlık ve bağımsızlıkları güçlendirilmiş, birden çok görev alma (*double hatting*) hususunda tabi oldukları sınırlamalar düzenlenmiştir. Ayrıca tahkim sürecinde görev alacak hakem ve hakem adaylarının görev ve sorumluluklarına, beyan yükümlülüklerine, dürüstlük ve yetkinliklerine, özen ve gizlilik yükümlülüklerine, ücretlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.¹²²

¹¹⁸ Bkz. A. Eda Manav Özdemir, Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümünde Hakemler İçin Davranış (Etik) Kuralları, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi, Bildiri Tam Metin Kitabı, Mayıs 2021, ss.505-517. Açıyla Şahin/Güray Özsu, “Yatırımcı Devlet Uyuşmazlık Çözüm Sistemi’nin (ISDS) Reformu Bakımından Önemli Bir Adım: Taslak Etik Kurallar”. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 46 (Nisan 2021), ss. 477-498.

¹¹⁹ https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-cn9-1148-code_for_arbitrators_for_wg45.pdf Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹²⁰ <https://uncitral.un.org/en/commission> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹²¹ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V23/063/70/PDF/V2306370.pdf?OpenElement> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹²² Taslak için bkz. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-cn9-1148-code_for_arbitrators_for_wg45.pdf Erişim Tarihi: 02.02.2024.

bbb. Usuli ve Diğer Konulara İlişkin Taslak Hükümler

UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunun, ISDS’e ilişkin olarak üzerinde çalıştığı birtakım reformları içeren dokümanlardan biri ise “Usuli ve Çeşitli Konulara Dair Taslak Hükümler”dir.¹²³ Bu dokümanda yer verilen taslak hükümler, mevcut ve gelecekteki uluslararası yatırım anlaşmalarına dahil edilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Taslak hükümler ayrıca yabancı bir yatırımcı ile bir devlet veya bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü arasındaki yatırım sözleşmelerine veya yabancı yatırımları düzenleyen iç mevzuata da, uygulanabilir olduğu ölçüde ve gerekli uyarlamalarla, dahil edilebilir.

Taslak hükümlerdeki “yatırımcı”, “yatırım”, “talep” ve “uyuşmazlık” ifadeleri, ilgili yatırım anlaşması bağlamında ve orada tanımlandığı şekliyle anlaşılacaktır. Taslak hükümlerdeki “ taraflar” kavramı, yatırım anlaşmasının taraflarını (bir devlet veya bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü olabilir), “anlaşmazlık tarafları” kavramı ise anlaşma kapsamında talepte bulunan bir yatırımcı ile karşı tarafı ifade etmektedir.

Bu kapsamda, anılan taslak hükümler, üç ana başlık altında 25 maddeden oluşmaktadır. “Taleplerin sunulması, şartlar ve sınırlamalar” konulu A başlığı altında aşağıdaki hususlar düzenlenmiştir:

Taslak Madde 1 : İstişare ve Müzakere

Taslak Madde 2 : Arabuluculuk

Taslak Madde 3 : Uyuşmazlık Çözüm Süreçleri

Taslak Madde 4 : Devlet-Devlet Uyuşmazlık Çözümü

Taslak Madde 5 : Dostane Çözüm Süresi

Taslak Madde 6 : Yerel Mercilere Başvuru

¹²³ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V23/059/71/PDF/V2305971.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 02.02.2024. Ayrıca bkz. Şahin, ss.111-123.

Taslak Madde 7 : Uyuşmazlık Çözüm Süreci Başlatmaktan
Feragat

Taslak Madde 8 : Zamanaşımı Süresi

Taslak Madde 9 : Faydaların Reddi (*Denial of Benefits*)

Taslak Madde 10 : Pay Sahibi Davası

Taslak Madde 11 : Karşı Dava

Taslak Madde 12 : Düzenleme Hakkı

Taslak hükümlerin “Süreçlerin Yönetimi” konulu B başlığı altında
ise aşağıdaki hususlar düzenlenmiştir:

Taslak Madde 13 : Deliller

Taslak Madde 14 : Davanın yetki ve esas yönünden ayrılarak
ele alınması (*Bifurcation*)

Taslak Madde 15 : Davaların Birleştirilmesi

Taslak Madde 16 : İhtiyati Tedbirler

Taslak Madde 17 : Etik Kurallar

Taslak Madde 18 : Şeffaflık

Taslak Madde 19 : Davanın Erken Aşamada Reddi

Taslak Madde 20 : Masraf Teminatı

Taslak Madde 21 : Üçüncü Taraf Fonlaması

Taslak Madde 22 : Davanın Durması ve Sona Ermesi

Son olarak, Taslak hükümlerin “Heyetin Kararları” konulu C
başlığı altında aşağıdaki hususlar düzenlenmiştir:

Taslak Madde 23 : Zarar ve Tazminatın Değerlendirilmesi

Taslak Madde 24 : Nihai Karar Verme Süresi

Taslak Madde 25 : Masrafların Dağılımı

bbc. Temyiz Mekanizmasına İlişkin Taslak Hükümler

UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunun, ISDS sistemine ilişkin olarak üzerinde çalıştığı bir diğer konu “Temyiz Mekanizması”dır.¹²⁴ Çalışma Grubu, temyiz mekanizmasına ilişkin hükümlerin, mekanizmanın gelecekte nasıl evrileceğinden (*ad hoc* temyiz mekanizması, daimi bağımsız bir temyiz organı veya daimi bir mekanizmanın ikinci safhası) bağımsız olarak ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Çalışma Grubunca ortaya konan Taslak Hükümler, temyiz mekanizmasının işleyişine dair düzenlemeler içermektedir. Bu düzenlemeler; temyiz kapsamı (temyizi kabil ve kabil olmayan kararlar), temyiz sebepleri, temyiz süresi, temyiz başvurusunun ilk derece yargılaması üzerindeki etkisi, temyiz başvurusunun ilk derece kararı üzerindeki etkisi, başvurunun iptal yolu, iptal davası ve tenfiz süreçleri ile ilişkisi, temyiz sürecinin yürütülmesi, temyiz heyetinin kararları, tanıma ve tenfiz konularına yöneliktir.¹²⁵

bbd. Çok Taraflı Danışma Merkezi

Uluslararası yatırım hukuku konusunda bir Danışma Merkezi’nin oluşturulması, ISDS reform sürecinde UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunda reform önerilerinden biri olarak gündeme getirilmiş ve Çalışma Grubunca Ekim 2020 tarihinde gerçekleştirilen 39 uncu Oturumda Sekreteryadan konuya ilişkin taslak hükümleri hazırlaması istenmiştir.¹²⁶ Taslak uyarınca tüzel kişiliği haiz, bağımsız olarak kurulması planlanan Danışma Merkezinin amacı, uluslararası yatırım hukuku ve ISDS konusunda teknik yardım ve kapasite oluşturma ve ISDS süreçleri ile ilgili hukuki destek ve tavsiye dahil olmak üzere temsil hizmetleri sunmak olarak belirlenmiştir.

¹²⁴ https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/wp_224-e.pdf, Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹²⁵ Şahin, s.117.

¹²⁶ A/CN.9/WG.III/WP.230: Draft provisions on the establishment of an advisory centre on international investment law (Vienna, 9–13 October 2023, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V23/053/22/PDF/V2305322.pdf?OpenElement>. Erişim Tarihi: 02.02.2024. Ayrıca bkz. Şahin, s. 120 vd.

Danışma Merkezinin bir Yönetim Kurulu ve İcra Direktörü tarafından idare edilen Sekreteryadan oluşması, Merkeze Devletlerin veya bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerinin üye olabilmeleri ve kabul edilecek kurallar dahilinde Merkezden hizmet alabilmeleri öngörülmüştür. Henüz netleşmemekle birlikte Merkezin esas olarak teknik yardım, kapasite geliştirilmesi ve ISDS süreçlerinde üyelerinin talebi çerçevesinde tavsiye ve hukuki temsil hizmeti vermesi öngörülmektedir. Merkezin sunacağı hizmetlerin tartışmalar neticesinde şekillenmesine bağlı olarak davacı statüsündeki yatırımcıların, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin, bu Merkezin sunduğu hizmetlerden faydalanıp faydalanamayacağına karar verilecektir. Merkeze ilişkin bir diğer önemli konu ise Merkezin finansmanıdır. Bu konuda da son Taslak hükme bakıldığında Merkezin bütçesinin üyelerden alınacak katkı payı ödemeleri, Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek tarife uyarınca hizmet faydalanıcılarından alınacak hizmet bedeli ve gönüllü katkılardan oluşacağı anlaşılmaktadır.¹²⁷

B. ICSID

1. Genel Olarak

ICSID, 14 Ekim 1966 tarihinde yürürlüğe giren Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyonun esasları çerçevesinde, yatırım yapılan ülke ile yabancı yatırımcı arasındaki uyuşmazlıklara, ulusal mahkemeler yerine tarafsız ve güvenilir bir kurum aracılığıyla bakılması amacıyla kurulmuştur.¹²⁸

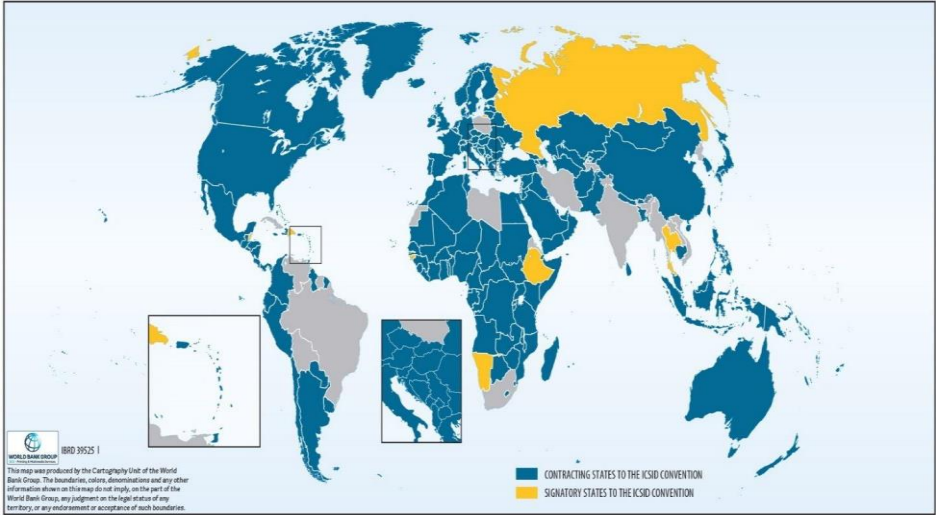
¹²⁷ A/CN.9/WG.III/WP.230: Draft provisions on the establishment of an advisory centre on international investment law (Vienna, 9–13 October 2023, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V23/053/22/PDF/V2305322.pdf?OpenElement>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹²⁸ <http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-yatirim-anlasmazliklarinin-cozum-merkezi-international-centre-for-settlement-of-investment-disputes-icsid.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

ICSID, bir İdari Konsey ve Sekreteryaya sahiptir. İdari Konseyin Başkanı aynı zamanda Dünya Bankası Başkanıdır. ICSID'in Genel Sekreteri ise İdari Konsey tarafından seçilir. Konvansiyonu onaylayan üyelerin tümü İdari Konseyde temsilci bulundurulur.

ICSID, uyuşmazlıkların uzlaştırma, arabuluculuk ve tahkim yoluyla çözülmesini sağlar. Bugüne kadar, ICSID nezdinde Türk şirketleri 3 dava açmış ve ülkemiz aleyhine de 16 dava açılmıştır. 1966'da yürürlüğe giren Konvansiyon sonrasında ICSID nezdindeki ilk dava 1972 yılında açılmıştır. 30 Haziran 2023 tarihi itibarıyla ICSID nezdinde Konvansiyon ve Ek İmkan Kuralları bağlamında açılan toplam tahkim ve uzlaştırma dava sayısı 933'tür.¹²⁹

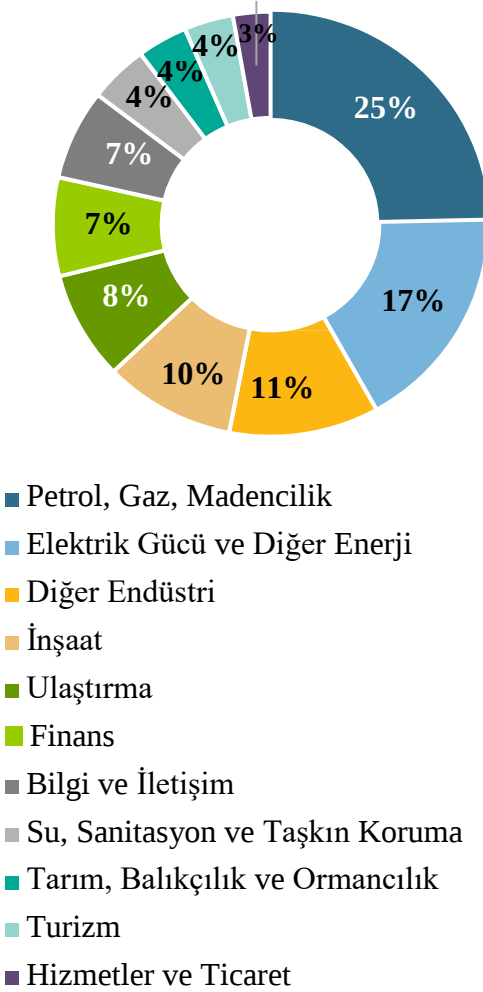
➤ 30 Haziran 2023 Tarihi İtibarıyla ICSID Konvansiyonunu İmzalayan Devletlerin Haritası¹³⁰

¹²⁹ Detaylı bilgi için bkz. 2023.ENG_The_ICSID_Caseload_Statistics_Issue.2_ENG.pdf (worldbank.org). Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹³⁰ 2023.ENG_The_ICSID_Caseload_Statistics_Issue.2_ENG.pdf (worldbank.org) Erişim Tarihi: 02.02.2024.

➤ **ICSID Davalarının Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı**¹³¹

2. 2022 Tarihli ICSID Kurallarında Öne Çıkan Temel Yenilikler

ICSID kurallarında 1984, 2003, 2006 yıllarında değişiklik çalışmaları yapılmış olup 2022 yılında kurallarda dördüncü defa güncelleme

¹³¹ <https://icsid.worldbank.org/news-and-events/comunicados/icsid-publishes-2020-annual-report>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

yapılmıştır.¹³² Bu çalışma bugüne kadarki en kapsamlı değişiklik olmuştur.¹³³ ICSID kurallarında tahkim, uzlaştırma, arabuluculuk ve delil tespiti kurallarında değişiklikler yapılmış ve yeni düzenlemeler getirilmiştir.¹³⁴ Yeni kurallar temel olarak ICSID'in uyuşmazlık çözüm kuralları ve hizmetlerine daha geniş erişim sağlanması, daha fazla şeffaflık getirilmesi ve üçüncü taraf finansmanının açıklanması konularında düzenlemeler getirmiştir. Bu kurallar, 1 Temmuz 2022'de yürürlüğe girmiştir.¹³⁵

ICSID kurallarında 2022 yılında pek çok maddede değişiklik yapılmış olup; yargılamanın verimliliğine, üçüncü taraf finansmanına, yargılama giderlerine, hakem heyetinin teşekkülü ve hakemlerin reddine, şeffaflığa, geçici hukuki koruma tedbirlerine ilişkin hususlarda yapılan değişiklikler en temel yeniliklerdir.

Kurallarda şeffaflığı artırmak amacıyla düzenlemeler getirilmiş olup bu konuda getirilen düzenlemelerden biri tahkim davalarının üçüncü kişiler tarafından finansmanı (*third party funding*) hâlinde bu durumun açıklanması zorunluluğudur. ICSID 2022 Tahkim Kuralları, 2022 öncesinde uygulamada yaygın olarak kullanılan üçüncü taraf finansmanı kavramını ilk kez açıkça ele almıştır.¹³⁶

¹³² Ayrıntı için bkz. <https://icsid.worldbank.org/news-and-events/speeches-articles/brief-history-amendment-icsid-rules-and-regulations> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹³³ <https://icsid.worldbank.org/resources/rules-amendments#:~:text=ICSID%20submitted%20resolutions%20on%20the,effect%20on%20July%201%2C%202022>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹³⁴ https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/publications/Synopsis_Turkish.pdf Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹³⁵ <https://www.iisd.org/itm/en/2022/10/07/icsid-arbitration-rules-amendment-come-into-effect/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024. Detaylı bilgi için bkz. A. Eda Manav Özdemir, ICSID Kurallarında Yapılan Temel Değişiklikler (ICSID), Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, s.91 vd.; Antonio R. Parra, Some Highlights of the Amended ICSID Arbitration Rules, May 26, 2022, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹³⁶ Turgut Aycan Özcan/Sezer Yakut/Polen Bayrak/Muhammed Esat Çatak, 2022'de ICSID Kuralları'nda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.; Manav Özdemir, (ICSID) , s.95; Parra, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

Şeffaflığı sağlamak amacıyla usuli karar/ara karar ve nihai kararların yayınlanmasına yönelik de düzenlemeler getirilmiş olup, ICSID Tahkim Kurallarının 62 nci maddesi, kararların yayımlanması için tarafların rızası olduğuna ilişkin bir karine öngörmektedir. Taraflarca dokümanın iletilmesinden itibaren 60 gün içinde itiraz edilmediği sürece kararlar, ek kararlar, düzeltmeler ve iptal kararlarının her biri yayımlanacaktır.¹³⁷

ICSID Kurum Kurallarının 2 nci maddesi tahkim talebinin neleri içermesi gerektiğine dair açık ve ayrıntılı bir açıklama sunmaktadır.

2022 ICSID kural değişiklikleri öncesinde tahkim sürecinde dokümanların iletilmesi fiziki olarak gerçekleştirilmekteyken, 2022 ICSID Kurum Kuralları madde 4, elektronik dosyalamayı (*electronic filing*) varsayılan olarak uygulamakta ve kağıt form gibi diğer formatlarda dosyalamaya yalnızca özel koşullar altında izin vermektedir.¹³⁸

ICSID 2022 Tahkim Kuralları kapsamında masraflar için teminat isteme (*security for costs*) ve bu teminatın niteliğini ortaya koymaya yönelik hükümler de öngörülmektedir. Bu çerçevede heyetlerin bir tarafa masraf için teminat sağlama emri verip vermemeye karar verirken dikkate alması gereken kriterler belirlenmiştir.¹³⁹

2022 Tahkim Kurallarının 15 inci maddesi hakem heyetinin teşekkülüne ilişkin bir yöntem öngörmekte ve bu süreci sadeleştirmektedir. Taraflar, hakemlerin sayısı ve atanma yöntemi üzerinde anlaşmaya çalışacak olup davanın kayıt altına alınmasından itibaren 45 gün içerisinde hakem sayısı ve atanma usulü konularında anlaşamazlarsa, hakem heyeti ICSID Sözleşmesinin 37 nci maddesi çerçevesinde üç hakemden oluşacaktır. Taraflardan her biri bir hakem atayacak ve tarafların

¹³⁷ Manav Özdemir, (ICSID) s.96-97; Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹³⁸ Manav Özdemir, (ICSID), s.101.

¹³⁹ Amended ICSID Arbitration Rules Enter Into Force; <https://www.clearygottlieb.com/news-and-insights/publication-listing/amended-icsid-arbitration-rules-enter-into-force> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

anlaşmasına göre, hakem heyetine başkanlık edecek olan üçüncü hakem atanacaktır.¹⁴⁰

2022 Tahkim Kurallarının 22 ve 23 üncü maddeleri hakemlerin reddi için eski kurallara göre daha kısa süreler öngörmekte ve ayrıca reddi talep edilmeyen hakemlerin veya ICSID İdari Konsey Başkanı'nın hakemin reddi hakkında karar vereceğini düzenleme altına almaktadır.¹⁴¹

ICSID Tahkim Kurallarının 39 uncu maddesinde “*hakem heyetince atanan uzman*” adı altında yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bu kurala göre, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, hakem heyeti uyuşmazlık kapsamındaki belirli konularda kendisine rapor vermek üzere bir veya daha fazla bağımsız uzman atayabilir.

ICSID Tahkim Kurallarında 2006 yılında yapılan değişikliklerle, açıkça hukuki dayanaktan yoksun taleplerin erken reddedilmesi için yenilikçi bir prosedür sağlanmıştır. 2022 ICSID Tahkim Kurallarının 41 inci maddesiyle, prosedürün yargı yetkisi açısından açıkça hukuki dayanaktan yoksun olan taleplerin erken reddedilmesine izin verdiği açıkça ortaya konulmuştur.¹⁴²

ICSID 2022 Kurallarında yapılan en önemli yeniliklerden biri de, davanın yetki ve esas yönünden ayrılması (*bifurcation*) kavramının düzenlendiği kuraldır. ICSID Tahkim Kurallarının 42 nci maddesine göre, tarafların davanın yetki ve esas yönünden ayrılması talebinde bulunması imkânı vardır. Hakem heyetinin bu konuda re'sen karar verme yetkisi bulunmaktadır.

¹⁴⁰ https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/documents/ICSID_Convention.pdf. Erişim Tarihi: 02.02.2024. Ayrıca bkz. Manav Özdemir, (ICSID), s.104.

¹⁴¹ Yalın Akmenek/Demet Kaşarcıoğlu/Ceyda Sıla Çetinkaya, ICSID Kuralları ve Düzenlemelerine getirilen önemli değişiklikler 21 Mart 2022'de onaylandı ve 1 Temmuz 2022'de yürürlüğe girecek, bkz.<https://www.esin.av.tr/tr/2022/04/04/icsid-kurallari-ve-duzenlemelerine-getirilen-onemli-degisiklikler-21-mart-2022de-onaylandi-ve-1-temmuz-2022de-yururluge-girecek/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁴² Parra, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

2022 ICSID Tahkim Kurallarının 46 ncı maddesiyle; iki veya daha fazla derdest birbiri ile ilgili olan tahkim davasının tek bir dava sürecinde yürütülmesi ya da iki veya daha fazla derdest tahkim davasının bu davaların, söz konusu davalar ayrı kalmak ve ayrı nihai kararlar verilecek olması suretiyle belirli usuli hususlar bakımından uyumlaştırılması hüküm altına alınmıştır.

2022 Tahkim Kurallarının 47 nci maddesinde geçici hukuki koruma tedbirleri düzenlenmiş olup, buna göre hakem heyeti taraflardan birinin talebi üzerine veya re'sen ilgili tüm şartları değerlendirerek, geçici hukuki koruma tedbirine karar verebilir. 47 nci maddede, hakem heyetlerinin geçici hukuki koruma tedbiri kararı verme yetkisi açıkça ifade edilmektedir. Söz konusu maddede ayrıca, heyetin geçici hukuki koruma tedbiri kararı verirken göz önünde bulundurması gereken kriterler de öngörülmüştür. Buna göre hakem heyeti değerlendirme yaparken; tedbirin aciliyeti, gerekliliği ve olası etkileri de dahil olmak üzere ilgili tüm koşulları göz önüne alacaktır.¹⁴³

ICSID Tahkim Kurallarının 52 nci maddesinde yargılama masraflarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu maddede, hakem heyetlerinin masrafların nasıl ve kim tarafından ödeneceğini belirlerken göz önünde bulundurması gereken kriterler öngörülmektedir. Bu çerçevede, hakem heyetleri, yargılamanın sonucu, tarafların süreç boyunca gösterdikleri tavırlar (özellikle hızlı ve uygun maliyetli bir şekilde hareket etme yükümlülüğüne gösterdikleri özen), uyuşmazlık konusunun karmaşıklığı ve talep edilen masrafların makul olup olmadığı da dahil olmak üzere somut olayın tüm unsurlarını dikkate alacaktır.¹⁴⁴

Tahkim kurallarında yapılan değişikliklerin en temel amaçlarından biri dava sürecindeki zaman ve maliyeti azaltmak olup, bu amaca hizmet eden pek çok madde bulunmaktadır. 2022 Kuralları,

¹⁴³ Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/>Erişim Tarihi: 02.02.2024. Manav Özdemir, (ICSID), s.106.

¹⁴⁴ Manav Özdemir, (ICSID), s.102.

yargılamaların daha hızlı ve düşük maliyetle yürütülmesi için hakem heyetine taraflarla birlikte en az bir dava yönetim toplantısı (*case management conferecence*) düzenleme yükümlülüğünü getirmiştir.¹⁴⁵ Yeni Kurallara göre, heyetin artık tüm tahkim sürecini sınırlı bir süre içinde sonuçlandırması gerekmektedir. Bu husus 58 inci maddede düzenlenmiş olup, heyetin kararı mümkün olan en kısa sürede ve her halükârda son dilekçenin tesliminden sonra (kararın dayanağı olan Kural'a bağlı olarak) en geç 60, 180 veya 240 gün sonra karar vermesi zorunlu kılınmıştır.¹⁴⁶

ICSID 2022 Kuralları hızlandırılmış tahkimi de düzenlemiştir. Bu çerçevede daha küçük ve daha az karmaşık davalar için hızlandırılmış tahkime ilişkin bir bölüm getirmiştir. Hızlandırılmış tahkim usulünün dava süresini yarıya indirmesi beklenmektedir. Ortalama olarak, bir ICSID tahkimi tarihsel olarak 3.6 yıl veya 1.325 gün sürmüştür.¹⁴⁷ Taraflar bu kuralların ICSID sözleşmesine veya Ek İmkan Kurallarına dayalı davalara uygulanmasına veya yazılı olarak hızlandırılmış tahkim kuralları içinden seçilen hükümlerin uygulanmasına rıza gösterebilirler.¹⁴⁸

2022 ICSID Kuralları, üçüncü tarafın dilekçe sunma hakkına ilişkin düzenleme de getirmiştir. Bu bağlamda ihtilaflı olmayan tarafların beyanlarının kapsamı açıklığa kavuşturulmuştur. Hakem heyetleri ilgili yatırım anlaşmasını imzalamış olan ancak uyuşmazlığın tarafı olmayan üçüncü tarafın anlaşmanın yorumuna ilişkin beyanda bulunmasına izin verebilir.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 02.02.2024; Manav Özdemir, (ICSID) s.100.

¹⁴⁶ Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 02.02.2024; Manav Özdemir, (ICSID), s.102.

¹⁴⁷ Martin Gusy/Jadranka Jakovcic, Eight Key Amendments of the 2022 ICSID Arbitration Rules, May 2023, <https://bracewell.com/insights/eight-key-amendments-2022-icsid-arbitration-rules> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁴⁸ Meg Kinnear, https://www.youtube.com/watch?v=s_b1Aza7-hM Erişim Tarihi: 02.02.2024; Manav Özdemir, (ICSID), s.105.

¹⁴⁹ <https://www.clearygottlieb.com/news-and-insights/publication-listing/amended-icsid-arbitration-rules-enter-into-force> Erişim Tarihi: 02.02.2024; Manav Özdemir, (ICSID), s.106.

ICSID 2022 Kuralları ile delil tespitine ilişkin kurallar da önemli ölçüde güncellenmiştir. Bu kurallar ek imkân kurallarından ayrı olarak bağımsız kurallar hâline getirilmiştir. Güncellenmiş delil tespiti kuralları kapsamında ek idari ve finansal düzenlemeler bulunmaktadır.¹⁵⁰

3. ICSID Arabuluculuk Kuralları (*Mediation Rules*)

Uluslararası ticari uyuşmazlıklar bağlamında arabuluculuk hızlı ve ucuz olmasından dolayı çok uluslu ticari şirketler tarafından uzun zamandan beri tercih edilmektedir. 7 Ağustos 2019 tarihinde Singapur'da imzaya açılan Arabuluculuk Sonucunda Yapılan Milletlerarası Sulh Anlaşmaları Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (Singapur Konvansiyonu) imzalanmıştır.

Singapur Konvansiyonunun uygulama alanını düzenleyen 1 inci maddesine göre, “*Bu Konvansiyon, bir ticari uyuşmazlığın çözümü için arabuluculuk sonucunda taraflarca yazılı olarak yapılan ve yapıldığı sırada aşağıdaki şartlarla milletlerarası nitelik taşıyan anlaşmaya (“sulh anlaşması”na) uygulanır.*”¹⁵¹. Konvansiyon, arabuluculuğun uluslararası alanda kullanımının yaygınlaşmasını amaçlamakta olup, bu Konvansiyon ile ticari arabuluculuk sonucunda taraflar arasında imzalanan sulh anlaşmalarının milletlerarası alanda icra edilmesi sağlanacaktır¹⁵².

Uluslararası alanda ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk yöntemi kullanılıyor olsa da bu yöntem uluslararası yatırım hukukunda tercih edilen dostane çözüm yöntemlerinden biri olamamıştır. Uluslararası yatırım hukukunda, kurumsal dostane çözüm yöntemi olarak şu ana kadar sadece uzlaştırma (*conciliation*) kullanılmıştır. Bu zamana kadar ICSID Sözleşmesi çerçevesinde toplamda 11 tane uzlaştırma ICSID tarafından yürütülmüştür¹⁵³.

¹⁵⁰ Manav Özdemir, (*ICSID*), s.107.

¹⁵¹ <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/612021141924Singapur%20Konvansiyonu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁵² <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss234.pdf> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁵³ https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/publications/2023.ENG_The_ICSID_Caseload_Statistics_Issue.2_ENG.pdf Erişim Tarihi: 02.02.2024.

Yabancı yatırımcı ile devlet arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü konusunda en çok başvurulanan yöntem tahkimdir. Ancak son yıllarda tahkime yönelik de bazı eleştiriler olmuş ve bu eleştiriler neticesinde yatırım uyuşmazlıklarının çözüm yöntemlerini çeşitlendirmek amacıyla çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede alternatif uyuşmazlık yöntemi olarak uluslararası ticari uyuşmazlıklarda sıkça başvurulanan arabuluculuk, uluslararası yatırım hukukunda da gündeme gelmiştir.¹⁵⁴

2022 ICSID Kuralları yatırımla ilgili uyuşmazlıkların çözümünde kullanılabilen, yatırımcı devlet arabuluculuk kurallarını getirmiştir.¹⁵⁵ Yeni arabuluculuk kuralları Singapur Konvansiyonu ile de uyumludur.

ICSID Arabuluculuk Kuralları, bir yatırımla ilgili olan, bir Devleti veya bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütünü (REIO) ilgilendiren ve tarafların ICSID'e sunulmasına yazılı olarak rıza gösterdikleri uyuşmazlıklara uygulanabilir (Arabuluculuk Kuralı 2 (1)). Dolayısıyla ICSID Arabuluculuk Kuralları, bir yatırımla ilgili olarak Devletler, Devlet tüzel kişilikleri veya REIO'lar aracılığıyla arabuluculuğa geniş erişim sağlamaktadır.¹⁵⁶

Arabuluculuk Kurallarının iki özelliği dikkat çekici olup buna göre, taraflar için tabiiyet şartı yoktur ve bu nedenle ICSID arabuluculuğu uyuşmazlığa taraf olan Devletin yatırımcılarını ve vatandaşlarını içerebilir. Ayrıca taraflardan herhangi birinin ICSID Konvansiyonuna taraf Devletlerden biriyle bağlantılı olması şartı yoktur.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Süleyman Yasir Zorlu, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Arabuluculuk, İbn Haldun Üniversitesi Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, Bildiri Tam Metin Kitabı, <https://openaccess.ihs.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/1543/Zorlu,%20S.pdf?sequence=1>, s.250 vd. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁵⁵ Manav Özdemir, (ICSID), s.107.

¹⁵⁶ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁵⁷ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

Arabuluculuk yazılı sözleşmede veya ICSID arabuluculuğunu öngören başka bir *ad hoc* anlaşmada kararlaştırılabilir. Ayrıca, iki taraflı veya çok taraflı bir yatırım anlaşmasında veya ICSID arabuluculuğuna erişim sağlayan bir yatırım kanununda yer alan arabuluculuk hükümlerine ve bunların arabuluculuğun diğer tarafınca kabul edilmesine de dayanabilir. ICSID arabuluculuğuna rıza, bir arabuluculuk talebi yapılmadan önce gerçekleştirilmek zorunda değildir. Bir taraf, ICSID'in daha sonra diğer tarafa ileteceği bir arabuluculuk teklifini içeren bir arabuluculuk talebinde bulunabilir.¹⁵⁸

ICSID arabuluculuğu, ICSID Arabuluculuk Kuralları ve Arabuluculuk İdari ve Finansal Düzenlemelerine tabidir. ICSID Arabuluculuk Kuralları, arabuluculuk talebinin içeriği ve sürecin nasıl yürütüldüğü de dahil olmak üzere bir arabuluculuğun nasıl başlatılacağını açıklamaktadır. ICSID Arabuluculuk İdari ve Finansal Düzenlemeleri yargılama masraflarına (Madde 6 ilâ 8), arabuluculukla ilgili bilgilerin tarafların rızasıyla ICSID tarafından yayımlanmasına (Madde 3), Sekretarya hizmetleri de dahil olmak üzere arabuluculukla ilgili işlemlere (Madde 9 ve 11), sorumluluğun sınırlandırılması ve tanıklık yasağına (Madde 13) ve dillere (Madde 12) ilişkin hükümler içermektedir.¹⁵⁹

¹⁵⁸ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁵⁹ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

**VIII. ICSİD NEZDİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ALEYHİNE AÇILAN VE TÜRK YATIRIMCILAR
TARAFINDAN AÇILMIŞ DAVALAR**

VIII. ICSID NEZDİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ALEYHİNE AÇILAN VE TÜRK YATIRIMCILAR TARAFINDAN AÇILMIŞ DAVALAR¹⁶⁰

A. Türk Yatırımcılar Tarafından ICSID Nezdinde Açılan Davalar

	Davacı	Davalı	Uyuşmazlık Konusu	Kayıt Tarihi	Hakem Heyeti Oluşturulma Tarihi	Hakemler	Davacı Temsilcileri/ Vekilleri	Davalı Temsilcileri/ Vekilleri	Dava Neticesi
1	Konya İlgün Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi, PSEG Global Inc.	Türkiye	Elektrik	02.05.2002	25.10.2002	Başkan: Francisco ORREGO VICUÑA (Şili) Davacı: L. Yves FORTIER (Kanada) Davalı: Gabrielle KAUFMANN- KOHLER (İsviçre)	Cerrahoğlu Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. White & Case, Washington, DC, ABD. Çakmak Avukatlık Bürosu, Ankara, Türkiye.	Paksoy & Co., İstanbul, Türkiye Sidley Austin, Washington, DC, ABD. Stephen M. Schwebel, Washington, DC, ABD.	19.01.2007 (Karar)
2	Bayındır İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Pakistan	Ulaşım	01.12.2003	15.06.2004	Başkan: Gabrielle KAUFMANN- KOHLER (İsviçre) Davacı: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Davalı: Franklin BERMAN (İngiltere)	Samdani & Qureshi, İslamabad, Pakistan. Sidley Austin, Washington, DC, ABD. Stephen M. Schwebel, Washington, DC, ABD.	Pakistan Başsavcılığı, İslamabad, Eversheds, Paris. Fransa. Samuel Wordsworth, Londra. İngiltere.	27.08.2009 (Karar)
3	Rumeli Telekom A.Ş. Telsim Mobil Telekomünikasy on Hizmetleri A.Ş.	Kazakistan	Telekomünik asyon	30.08.2005	09.12.2005	Başkan: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davacı: Marc LALONDE (Kanada) Davalı: Stewart BOYD (İngiltere)	Salans, Paris, Fransa.	Reed Smith, Londra, İngiltere.	29.07.2008 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Stephen M. SCHWEBEL (ABD) Üyeler: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Eduardo SILVA ROMERO (Kolombiya, Fransa)	İptal Sürecindeki Vekil: Derains Gharavi & Lazareff, Paris, Fransa.	İptal Sürecindeki Vekil: Reed Smith, Londra, İngiltere	25.03.2010 Ad hoc Komite iptal talebi hakkında kararını vermiştir.

¹⁶⁰ Bu başlık altındaki bilgiler <https://icsid.worldbank.org> web sitesinden alınmıştır.
Erişim Tarihi: 02.02.2024.

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*

76

4	Sistem Mühendislik İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Kırgızistan	Otelcilik	12.04.2006	26.10.2006	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: Paolo Michele PATOCCHI (İsviçre) Davalı: Nabil ELARABY (Mısır)	Akıncı Hukuk Bürosu İstanbul, Türkiye.	Indira Satarkulova, Monsey, NY, ABD.	09.09.2009 (Karar)
5	Barmek Holding A.Ş.	Azerbaycan	Elektrik	16.10.2006	07.02.2007	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: Peter W. GALBRAITH (ABD) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Lovells, Londra Simon Olleson, Londra, İngiltere. Yazıcı Hukuk Bürosu, Ankara, Türkiye.	Latham & Watkins, Londra, İngiltere ve Hamburg, Almanya. Ekonomik Kalkınma Bakanlığı, Bakü, Azerbaycan.	28.09.2009 (Heyet ICSID Tahkim Kuralları 43 (2) uyarınca tarafların sulh anlaşmalarını içerir kararını vermiştir.)
6	ATA İnşaat, Sanayi ve Ticaret Şirketi	Ürdün	İnşaat	28.02.2008	12.06.2008	Başkan: L. Yves FORTIER (Kanada) Davacı: Ahmed Sadek EL-KOSHERI (Mısır) Davalı: W. Michael REISMAN	Latham & Watkins, Londra, İngiltere. Nurhan Motugan, İstanbul, Türkiye.	Covington & Burling, Washington, DC, ABD. Rabie Hamzeh, Amman, Ürdün.	18.05.2010 (Karar) 07.03.2011 (Yorum kararı ve ihtiyati tedbir talebi hakkında karar verilmiştir.)
						İptal Heyeti Başkan: Gilbert GUILLAUME (Fransa) Juan Üyeler: FERNÁNDEZ-ARMESTO (İspanya) Bernard HANOTIAU (Belçika)	İptal Sürecindeki Vekil: Latham & Watkins, Londra, İngiltere. Nurhan Motugan, İstanbul, Türkiye.	İptal Sürecindeki Vekil: Covington & Burling, Washington, D.C., ABD. Rabie Hamzeh, Amman, Ürdün.	11.07.2011 (Ad Hoc Komite ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca yargılamaya devam etmeme kararı vermiştir.)
7	Karmer Mermer Turizm İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Gürcistan	Ulaştırım	31.12.2008	11.06.2009	Başkan: Marc LALONDE (Kanada) Davacı: Francisco ORREGO VICUÑA (Şili) Davalı: Eric SCHWARTZ (Fransa, ABD)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Latham & Watkins, Londra, İngiltere ve Hamburg, Almanya. Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	White & Case, Paris, Fransa ve New York, ABD.	09.08.2012 (Karar)
							İptal Sürecindeki Vekil: Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	İptal Sürecindeki Vekil: White & Case, Paris, Fransa ve New York, NY, ABD.	10.01.2013 (ICSID Genel Sekreteri iptal başvurusu sürecinde ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca yargılamaya devam etmeme kararı vermiştir.)

Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)

77

8	Kılıç İnşaat İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Türkmenistan	İnşaat	19.01.2010	07.12.2010	Başkan: J. William ROWLEY (İngiltere, Kanada) Davacı: William W. PARK (İsviçre, ABD) Davalı: Philippe SANDS (İngiltere, Fransa)	Volterra Fietta, Londra, İngiltere. Yasemin Çetinel, İstanbul, Türkiye.	Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, Paris, Fransa, İstanbul, Türkiye, Mexico City, Meksika ve Washington, DC, ABD. Gürel Yörüker Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	02.07.2013 (Karar) 20.09.2013 (Tashihi kararı verilmiştir.)
						İptal Heyeti Başkan: Andrés RIGO SUREDA (İspanya) Üyeler: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Hi-Taek SHIN (Kore)	İptal Sürecindeki Vekil: Derains & Gharavi, Paris, Fransa. Çetinel Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	İptal Sürecindeki Vekil: Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, Paris, Fransa. İstanbul, Türkiye. Mexico City, Meksika and Washington D.C., A.B.D. Gürel Yörüker Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	14.07.2015 (Ad hoc Komite iptal talebi hakkında karar vermiştir.)
9	Serdar Elhüseyni, Ömer Dede	Romanya	Endüstri	19.11.2010	01.11.2011	Başkan: William W. PARK (İsviçre, ABD) Davacı: Nicolas HERZOG (İsviçre) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Seda Eren Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Juca Zbârcea & Asociații, Bükreş, Romanya. AVAS Romanya Hükümeti Özeleştirme Dairesi, Bükreş, Romanya. Freshfields Bruckhaus Deringer, Frankfurt, Almanya ve New York, ABD.	05.09.2013 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralları 38 (1) uyarınca tahkim sürecinin kapandığını bildirerek kararını vermiştir.)
10	İçkale İnşaat Limited Şirketi	Türkmenistan	İnşaat	20.12.2010	11.05.2011	Başkan: Veijo HEISKANEN (Finlandiya) Davacı: Carolyn B. LAMM (ABD) Davalı: Philippe SANDS (İngiltere, Fransa)	Gregor Grubhofer, Viyana, Avusturya. Sakmar Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. William Kirtley, Paris, Fransa.	Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, Washington, DC ve New York, NY, ABD. İstanbul, Türkiye ve Mexico City, ABD.	08.03.2016 (Karar) 04.10.2016 (Heyet karar tashihi ve ek karar talebi hakkında karar vermiştir.)
11	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı	Kazakistan	Petrol ve Madencilik	14.01.2011	27.09.2011	Başkan: Donald MCRAE, (Kanada- Yeni Zeland) Davacı: Charles N. BROWER, (ABD) Davalı: Brigitte STERN, (Fransa)	Davut İyraz, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Ankara, Türkiye. Hughes Hubbard & Reed, New York, NY ve Washington, DC, King & Spalding, Houston, TX, ABD.	Guglielmo Verdirame, Londra, İngiltere. Reed Smith, Londra, İngiltere. Toby Landau, Londra, İngiltere.	18.08.2014 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralları 43 (2) uyarınca tarafının uzlaşma anlaşmasına dair tespit kararını vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*

78

12	Müfîs Sehil İnşaat Endüstri ve Ticaret Ltd. Şti. Muhammet Çap	Türkmenistan	İnşaat	26.03.2012	22.09.2012	Başkan: Julian DM LEW (İngiltere) Davacı: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davalı: Laurence BOISSON DE CHAZOURNES (Fransa, İsviçre)	Ahmet Emin Yıldız, Tekirdağ, Derains & Gharavi, Paris, Fransa. Washington DC, ABD. Ofit Kurman, Washington, DC, ABD. Egemenoglu Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Squire Patton Boggs (ABD), New York, NY, ABD.	Derdest
13	Karkey Karadeniz Elektrik Üretim A.Ş.	Pakistan	Elektrik	08.02.2013	25.07.2013	Başkan: Yves DERAİNS (Fransa) Davacı: Horacio A. GRIGERA NAÓN (Arjantin) Davalı: David AO EDWARD (İngiltere)	Arnold & Porter, Washington, DC, San Francisco, CA, ABD ve Londra, İngiltere. Hassan Kaunain Nafees, Islamabad, Pakistan.	Allen & Overy, Londra, İngiltere.	22.08.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Üyeler: Cavinder BULL (Singapur) Dorothy Udeme UFOT (Nijerya)	İptal Sürecindeki Vekil: Arnold & Porter, Washington, DC, San Francisco, CA, ABD. ve Londra Birleşik Krallık. Hassan Kaunain Nafees, Islamabad, Pakistan.	İptal Sürecindeki Vekil: GST, Washington, DC, ABD. Pakistan Savcılık Ofisi.	09.01.2020 (Ad Hoc Komite ICSID tahkim Kuralları 43 (1) uyarınca iptal sürecinin devam etmemesi kararı vermiştir.)
14	İrfan Nurdoğan, Asım Kayan, Mustafa Nurdoğan, Federal Elektrik Yatırım ve Ticaret A.Ş.	Özbekistan	Doğalgaz Petrol ve Madencilik	24.05.2013	16.01.2014	Başkan: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre) Davacı: Emmanuel GAILLARD (Fransa) Davalı: VV VEEDER (İngiltere)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Jones Day, Londra, İngiltere.	Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti White & Case, Washington, DC, ABD.	18.05.2020 (ICSID Genel Sekreteri ICSID Tahkim Kuralları 43 (1) uyarınca davaya devam edilmemesi kararı vermiştir.)
15	Fikret Güneş, Reşat Güneş, Yücel Yıldız, Vahit Güneş, Güneş Tekstil Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, İbrahim Eksilmez	Özbekistan	Endüstri	29.08.2013	28.07.2015	Başkan: Hans VAN HOUTTE (Belçika) Davacı: Eric SCHWARTZ (Fransa, ABD) Davalı: Philippe SANDS (İngiltere, Fransa)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Adalet Bakanlığı, Taşkent, Özbekistan White and Case, Washington, DC, ABD.	04.10.2019 (Karar)

Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)

79

							İptal Sürecindeki Vekil: Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye	İptal Sürecindeki Vekil: White & Case - Washington, DC, ABD	23.3.2020 (İptal süreci tarafılarc askıya alınmıştır.)
16	Erbil Serter	Fransa	Ulaşım	10.09.2013			Erbil Serter, İstanbul, Türkiye.	Cleary Gottlieb Steen & Hamilton, Paris, France Ministère des Affaires Étrangères et du Développement International, Paris, Fransa.	02.03.2018 (ICSID Tahkim Kuralları m. 45 uyarınca ICSID Genel Sekreteri davaya devam etmeme kararı vermiştir.)
17	Aktau Petrol Ticaret A.Ş.	Kazakistan	Petrol Taşımacılığı	06.03.2015	30.06.2015	Başkan: Ian BINNIE (Kanada) Davacı: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davalı: Daniel BETHLEHEM (İngiltere)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	Reed Smith, Londra, İngiltere. 3 Verulam Buildings, Londra, İngiltere.	13.11.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Joan E. DONOGHUE (ABD) Üyeler: Loretta MALINTOPPI (İtalya) Hiroshi ODA (Japonya)	İptal Sürecindeki Vekil: Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	İptal Sürecindeki Vekil: Reed Smith, Londra, İngiltere. 3 Verulam Buildings, Londra, İngiltere.	21.06.2019 (İptal Sürecine İlişkin Karar)
18	Baymina Enerji Anonim Şirketi	Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi	Doğalgaz Santrali	30.12.2014	24.08.2015	Başkan: Doug JONES (Avustralya, İrlanda) Davacı: Thomas WEBSTER (Kanada) Davalı: Peter REES (İngiltere)	Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Cooley, New York, NY, ABD.	Dentons US, Houston, TX ve Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	28.07.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Üyeler: Bertha COOPER- ROUSSEAU (Bahama) Byung-Chol YOON (Kore)	İptal Sürecindeki Vekil: Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye. Cooley, New York, NY, ABD.	İptal Sürecindeki Vekil: Dentons US, Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	18.03.2019 (Ad hoc Komite ICSID Tahkim Kuralları 53 ve 43 (1) uyarınca davaya devam etmeme kararı vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*

80

19	Attila Doğan İnşaat ve Tesisat A.Ş.	Umman	Petrol ve Gaz Mühendisliği ve İnşası İşletmesi	21.03.2016	02.08.2016	Başkan: John BEECHEY (İngiltere) Davacı: Matthieu DE BOISSÉSON (Fransa) Davalı: Toby LANDAU (İngiltere)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	Three Crowns, Londra, İngiltere.	Derdest
20	Görkem İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Türkmenistan	İnşaat	23.08.2016	16.10.2017	Başkan: Claudia ANNACKER (Avusturya) Davacı: James H. BOYKIN (ABD) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya)	Butzel Long, Washington, DC, ABD. Egemenoglu Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, New York, ABD.	12.12.2017 (ICSID Tahkim Kuralı 43 (1) uyarınca yargılamanın devam etmemesine karar verilmiştir.)
21	BM Mühendislik ve İnşaat A.Ş.	Birleşik Arap Emirlikleri	İnşaat	28.06.2017	21.12.2017	Başkan: L. Yves FORTIER (Kanada) Davacı: Charles N. BROWER (ABD) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya)	Beckett Law, Montclair, NJ, ABD.	Allen & Overy, Paris, Fransa.	Derdest
22	Bursel Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret A.Ş. Selim Kaptanoğlu, Burhan Enüstekin	Özbekistan	Tekstil İşletmesi	19.07.2017	29.01.2018	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Başpınar & Ortaklar Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Cooley, New York, ABD.	Adalet Bakanlığı, Taşkent, Özbekistan White & Case, Washington, DC, ABD.	Derdest
23	Lotus Holding Anonim Şirketi	Türkmenistan	Enerji	22.08.2017	05.04.2018	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: James H. BOYKIN (ABD) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Butzel Long, Washington, DC, ABD. Egemenoglu Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Squire Patton Boggs (ABD), New York, NY, ABD.	06.04.2020 (Karar)
24	Cem Selçuk Ersoy	Azerbaycan	Tünel İnşaat İnşaat	14.03.2018	21.08.2018	Başkan: Laurence SHORE (İngiltere, ABD) Davacı: Georgios PETROCHILLOS (Yunanistan) Davalı: Jean Engelmayer KALICKI (ABD)	MoloLamken, New York NY, ABD Pera Partners, İstanbul, Türkiye. Christopher Harris, Londra, İngiltere. Cameron Miles, Londra, İngiltere.	Quinn Emanuel Urquhart & Sullivan, Londra, İngiltere.	2 Mart 2020 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralı 43 (1) uyarınca yargılamanın durdurulması na karar vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*

81

25	SECE İnşaat ve Ticaret A.Ş.	Türkmenistan	İnşaat Faaliyetleri	12.10.2018	15.10.2019	Başkan: Lawrence COLLINS (İngiltere) Davacı: O. Thomas JOHNSON (ABD) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya)	Çetinkaya - Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Michelman & Robinson, New York, NY, ABD.	Squire Patton Boggs (US), New York, NY, ABD.	Derdest
26	DSG Yapı Sanayi Ticaret A.Ş.	Suudi Arabistan	İnşaat Projesi	21.11.2019	21.05.2020	Başkan: Neil KAPLAN (İngiltere) Davacı: Michael C. PRYLES (Avustralya) Davalı: Pierre MAYER (Fransa)	LALIVE, Cenevre, İsviçre. Can Yeğinsu, Londra, İngiltere.	Eğitim Bakanlığı, Riyad, Suudi Arabistan. Allen & Overy, Londra, İngiltere.	Derdest
27	Setta İnşaat Taahhüt Turz. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Türkmenistan	İnşaat Projesi	11.09.2020		Başkan: Davacı: Davalı	Juris Hukuk , Ankara, Türkiye. Koluman Hukuk Law, Ankara, Türkiye.	Squire Patton Boggs, New York, NY, ABD.	Derdest
28	Visor Mühendislik İnşaat Turizm Gıda ve Mekanik Elektrik Taahhüt Ticaret Limited Şirketi, Gökhan Arasli	Türkmenistan	İnşaat Projesi	21 Nisan 2021			Mayer Brown, Londra, İngiltere ve Paris, Fransa Yazıcı Avukatlık Ortaklığı, Ankara, Türkiye, Can Yeğinsu, Londra, İngiltere	Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı Türkmenistan Adalet Bakanlığı	7 Şubat 2022 (ICSID Genel Sekreteri ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca davanın devam etmemesine ilişkin karar yayınlamıştır.)
29	İmeks İnşaat Makina Elektrik Konstrüksiyon Sanayi Limited Şirketi	Türkmenistan	İnşaat Projesi	5 Mayıs 2021	21 Mart 2022	Başkan: Christopher GREENWOOD (İngiltere) Davacı: Stephan SCHILL (Alman) Davalı: Rolf Knieper (Alman)	Wilmer Cutler Pickering Håle & Dorr, Washington, DC, ABD Sengüler & Sengüler Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye, Can Yeğinsu, Londra, İngiltere.	Squire Patton Boggs, New York, NY, ABD Aşabat, Türkmenistan, Katten Muchin Rosenman, New York, NY, ABD	Derdest
30	Mehmet Zeki Obuz, Sevdə Yılmaz, Huriye Obuz, Tasfiye Hâlinde Obuzlar Gıda, Temizlik Maddeleri, Züccaciye ve Tekstil Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Özbekistan	Gıda Ürünleri İşletmesi	4 Haziran 2021	15 Şubat 2022	Başkan: Lawrence BOO (Singapur) Davacı: Eric Schwartz (Fransa, ABD) Davalı: Makhdoom Ali Khan (Pakistan)	Akinci Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye	Adalet Bakanı, Taşkent, Özbekistan Curtis, Mallet-Prevost, Colt ve Mosle, Washington DC, ABD ve Brüksel, Belçika	Derdest

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*

82

31	Bayındır İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Pakistan	Otoyol İnşaat Projesi	12 Ekim 2021	9 Şubat 2022	Başkan: Juan FERNÁNDEZ- ARMESTO Davacı: Kaj HOBÉR Davalı: J. Christopher THOMAS	Jones Swanson Huddell & Daschbach, New Orleans, LA, ABD, Fishman Haygood, New Orleans, LA, ABD Kabine Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye	Pakistan Başsavcılık, İslamabad, Reed Smith, Londra, İngiltere	Derdest
32	Özcartallar İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., Campak Temizlik Bilgi İşlem Otomasyon Sağlık Hizmetleri İletişim Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Pakistan	Atık Yönetim Hizmetleri	21 Haziran 2011			Tunç Fırat Dereli Attorney Partnership, İstanbul, Türkiye	Cumhurbaşkanı, Başbakan, Yatırım Kurulu Başkanı, Hukuk ve Savunma Bakanı, Dışişleri Bakanı, Yerel Yönetim ve Toplumsal Kalkınma Dairesi Sekreteri, Lahor Atık Yönetimi Şirketi Başkanı, Pakistan'ın Türkiye Büyükelçisi, Pakistan Başsavcılığı	Derdest
33	Gürüş İnşaat ve Mühendislik Anonim Şirketi	Suudi Arabistan	İnşaat ve Geliştirme Projesi	21 Ağustos 2023			Müftüoğlu Hukuk Bürosu, Ankara, Türkiye Atlı Akın Sunal Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye Can Yeğinsu, 3 Verulam Buildings, Londra, İngiltere	Dışişleri, Bakanlığı, Adalet ve Yatırım Bakanlığı, Riyad, Suudi Arabistan Gibson Dunn & Crutcher, Londra, İngiltere, Riyad, Suudi Arabistan ve New York, NY, ABD	Derdest

B. Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine ICSID Nezdinde Açılan Davalar

	Davacı	Davalı	Uyuşmazlık Konusu	Kayıt Tarihi	Hakem Heyeti Oluşturulma Tarihi	Hakemler	Davacı Temsilcileri/ Vekilleri	Davalı Temsilcileri/ Vekilleri	Dava Neticesi
1	Konya İlgin Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi, PSEG Global Inc.	Türkiye	Elektrik	02.05.2002	25.10.2002	Başkan: Francisco ORREGO VICUÑA (Şili) Davacı: L. Yves FORTIER (Kanada) Davalı: Gabrielle KAUFMANN-KOHLER (İsviçre)	Cerrahoğlu Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. White & Case, Washington, DC, ABD. Çakmak Avukatlık Bürosu, Ankara, Türkiye.	Paksoy & Co., İstanbul, Türkiye Sidley Austin, Washington, DC, ABD. Stephen M. Schwebel, Washington, DC, ABD.	19.01.2007 (Karar)
2	Motorola Credit Corporation, Inc	Türkiye	Telekomünikasyon	28.12.2004	18.05.2005	Başkan: Henri C. ÁLVAREZ (Kanada) Davacı: Jan PAULSSON (Fransa) Davalı: Pierre MAYER (Fransa)	Steptoe & Johnson, Washington, DC, ABD.	Özel ve Özel, İstanbul, Türkiye. Salans, Paris, Fransa.	21.11.2005 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralları 43 (1) uyarınca tarafların mutabakatı çerçevesinde, davanın devam etmemesi kararı vermiştir.
3	Cementownia "Nowa Huta" SA (Polonya)	Türkiye	Elektrik	16.11.2006	11.05.2007	Başkan: Pierre TERCIER (İsviçre) Davacı: Marc LALONDE (Kanada) Davalı: J. Christopher THOMAS	Yönetim Kurulu Başkanı, Cementownia "Nowa Huta" SA, Krakow, Polonya.	Coşar Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. Freshfields Bruckhaus Deringer, New York, NY, ABD ve Paris, Fransa.	17.09.2009 (Karar)
4	Libananco Holdings Co. Limited (GKRY)	Türkiye	Elektrik	19.04.2006	18.12.2006	Başkan: Michael HWANG (Singapur) Davacı: Henri C. ÁLVAREZ (Kanada) Davalı: Franklin BERMAN (İngiltere)	Crowell & Moring, Washington, DC, ABD. Lellos P. Demetriades Hukuk Bürosu, GKRY	Freshfields Bruckhaus Deringer, New York, NY, ABD. ve Paris, Fransa. Coşar Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye.	02.09.2011 (Karar)

						İptal Heyeti Başkan: Andrés RIGO SUREDA FF (İspanya) Üyeler: Hans DANIELIUS (İsveç) Eduardo SILVA ROMERO (Kolombiya, Fransa)	İptal Sürecindeki Vekil: Andreas Lowenfeld, NY, ABD. Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	İptal Sürecindeki Vekil: Lalive, Cenevre, İsviçre.	22.07.2013 (Ad hoc Komite iptal talebine ilişkin karar vermiştir.)
5	Europe Cement Investment and Trade SA (Polonya)	Türkiye	Elektrik	06.03.2007	13.09.2007	Başkan: Donald M. MCRAE (Kanada, Yeni Zelanda) Davacı: Julian DM LEW (İngiltere) Davalı: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre)	Teissonnière Sardain Chevé, Paris, Fransa.	Coşar Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. Freshfields Bruckhaus Deringer, New York, NY, ABD. ve Paris, Fransa.	13.08.2009 (Karar)
6	Saba Fakes (Hollanda)	Türkiye	Telekomünikasyon	13.08.2007	04.03.2008	Başkan: Emmanuel GAILLARD (Fransa) Davacı: Hans VAN HOUTTE (Belçika) Davalı: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre)	Houthoff Buruma, Rotterdam, Hollanda.	Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	14.07.2010 (Karar)
7	Alapli Elektrik BV (Polonya)	Türkiye	Elektrik	27.08.2008	02.03.2009	Başkan: William W. PARK (İsviçre, ABD) Davacı: Marc LALONDE (Kanada) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Latham & Watkins, Londra, İngiltere ve Hamburg, Almanya Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	Sidley Austin, Washington, DC, ABD.	16.07.2012 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Bernard HANOTIAU (Belçika) Üyeler: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Makhdoom Ali KHAN (Pakistan)	İptal Sürecindeki Vekil: Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	İptal Sürecindeki Vekil: Sidley Austin, Washington, DC, ABD.	10.07.2014 (Ad hoc Komite iptal talebine ilişkin karar vermiştir.)

Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)

85

8	Tulip Real Estate and Development Netherlands BV (H)	Türkiye	İnşaat	28.10.2011	28.03.2012	Başkan: Gavan GRIFFITH (Avustralya) Davacı: Michael Evan JAFFE (ABD) Davalı: Rolf KNIEPER (Almanya)	Crowell & Moring, Washington, DC ve New York, NY, ABD.	Kuseyri Hukuk Bürosu, Ankara, Türkiye. LALIVE, Cenevre, İsviçre. Nixon Peabody, NY, ABD.	10.03.2014 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Peter TOMKA (Slovakya) Üyeler: Cherie BLAIR (İngiltere) Christoph H. SCHREUER (Avusturya)	İptal Sürecindeki Vekil: Crowell & Moring, Washington, DC ve New York, NY, ABD Rudolf Dolzer, Heidelberg, Almanya.	İptal Sürecindeki Vekil: LALIVE, Cenevre, İsviçre.	30.12.2015 (Ad hoc Komite iptal talebine ilişkin karar vermiştir.)
9	Baymina Enerji Anonim Şirketi	Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi	Doğalgaz Santrali	30.12.2014	24.08.2015	Başkan: Doug JONES (Avustralya, İrlanda) Davacı: Thomas WEBSTER (Kanada) Davalı: Peter REES (İngiltere)	Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Cooley, New York, NY, ABD.	Dentons US, Houston, TX ve Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	28.07.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Üyeler: Bertha COOPER-ROUSSEAU (Bahama) Byung-Chol YOON (Kore)	İptal Sürecindeki Vekil: Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye. Cooley, New York, NY, ABD.	İptal Sürecindeki Vekil: Dentons US, Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	18.03.2019 (Ad hoc Komite ICSID Tahkim Kuralları 53 ve 43 (1) uyarınca davaya devam etmeme kararı vermiştir.)
10	Nabucco Gas Pipeline International GmbH, Liq. (Avusturya)	Türkiye	Doğalgaz Boru Hattı	16.06.2015			Specht Partner Rechtsanwalt GmbH, Viyana, Avusturya.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ankara, Türkiye Başbakanlık, Ankara, Türkiye.	05.11.2015 (ICSID Genel Sekreteri ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca davanın devam etmemesine ilişkin tedbir kararı vermiştir.)

11	Cascade Investments NV (Belçika)	Türkiye	Medya	28.02.2018	05.07.2018	Başkan: Jean Engelmayer KALICKI (ABD) Davacı: Albert Jan VAN DEN BERG (Hollanda) Davalı: Jan PAULSSON (Fransa, İsveç)	Hogan Lovells International, Londra, İngiltere.	King & Spalding International, Londra, İngiltere. LEXIST, İstanbul, Türkiye.	20.09.2021 (Karar)
12	İpek Investment Limited (İngiltere)	Türkiye	Madencilik ve Telekomünikasyon	29.05.2018	19.09.2018	Başkan: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Davacı: L. Yves FORTIER (Kanada) Davalı: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre)	Latham & Watkins, Londra, İngiltere.	Tasaruf Mevduatı Sigorta Fonu, İstanbul, Türkiye. King & Spalding International, Londra, İngiltere. Lexist, İstanbul, Türkiye.	8.12.2022 (Karar)
13	Westwater Resources, Inc. (ABD)	Türkiye	Madencilik	21.12.2018	01.05.2019	Başkan: Ian BINNIE (Kanada) Davacı: Robert VOLTERRA (Kanada) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Hughes Hubbard ve Reed, Washington, DC, ABD.	King & Spalding International, Londra, Birleşik Krallık	27.07.2023 (Karar)
14	Akfel Commodities Pte. Ltd. (Singapur), I-Systems Global BV (Hollanda)	Türkiye	Doğalgaz	18.09.2020	22.04.2021	Başkan: August REINISCH (Avusturya) Davacı: Oscar Garibaldi (Arjantin, ABD) Davalı: Brigitte STERN Fransa	Freshfields Bruckhaus Deringer, Londra, Birleşik Krallık ve Paris, Fransa.	Kollektif Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Arnold & Porter Kaye Scholer, Washington, DC, ABD.	Derdest
15	Alamos Gold Holdings Coöperatief U.A., Alamos Gold Holdings B.V., Hollanda	Türkiye	Petrol, Gaz ve Maden	7.6.2021	3.12.2021	Başkan: Ian GLICK (Birleşik Krallık) Davacı: J. William ROWLEY (Birleşik Krallık, Kanada) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya, İsveç)	Torys, Toronto, Ontario, Kanada	TCCB İdari İşler Başkanlığı, Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye. Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, Ankara, Türkiye. King & Spalding International, Londra, Birleşik Krallık	Derdest

16	Enel, S.p.A. İtalya	Türkiye	Elektrik	10.12.2021	17.10.2022	Başkan: August REINISCH (Avusturya) Davacı: J. William ROWLEY (Birleşik Krallık, Kanada) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Uria Menéndez Abogados, Madrid, İspanya Özgür Ünüvar Bakiler, Ankara, Türkiye	Lexist, İstanbul, Türkiye Sovereign Arbitration Advisors, Washington, D.C., ABD Mahnaz Malik, Birleşik Krallık	Derdest
----	------------------------	---------	----------	------------	------------	---	---	---	---------

IX. TAHKİM İLE İLGİLİ GÜNCEL GELİŞMELER

IX. TAHKİM İLE İLGİLİ GÜNCEL GELİŞMELER

A. Çok Taraflı Daimi Yatırım Mahkemesi

Çok taraflı daimi yatırım mahkemesi kurma fikri Avrupa Birliği'nin (AB) Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması çerçevesinde, 2014 yılında AB düzeyinde gerçekleştirilen kamuoyu istişaresinde birçok paydaş tarafından dile getirilmiştir.¹⁶¹ Bu talepler dikkate alınarak AB Komisyonu tarafından 2016-2017 yılları arasında konuya ilişkin kamuoyu istişareleri ve etki değerlendirmesi çalışmaları yapılmış ve bu çalışmalar neticesinde AB Komisyonu 13 Eylül 2017 tarihinde, AB Konseyinin kabul etmesi hâlinde AB'nin çok taraflı yatırım mahkemesi müzakerelerine katılmasına izin verecek bir Tavsiye Kararı yayınlamıştır. AB Konseyi, Mart 2018'de AB Komisyonu'nu çok taraflı bir yatırım mahkemesi kurulmasına ilişkin anlaşma müzakerelerini yürütmek üzere görevlendirmiştir.¹⁶²

ISDS sistemine yönelik olarak getirilen; hakem kararlarının doğruluğu, öngörülebilirliği, tutarlılığı, hakemlerin tarafsızlığı gibi konulardaki birtakım eleştirilere cevaben kimi devletler sistem dahilinde yapılacak bazı reformların bu sorunlara çözüm üretebileceğini ifade ederken, Avrupa Birliği kurumları ve üye devletler, sistem dahilinde yapılacak reformlar aracılığıyla değil, kurulacak çok taraflı daimi bir yatırım mahkemesinin belirtilen sorunlara çözüm getirebileceğini savunmuştur.¹⁶³

¹⁶¹ Bkz. https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/multilateral-investment-court-project_en Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁶² Bkz. https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/multilateral-investment-court-project_en Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁶³ Bu öneriye temel teşkil eden, AB tarafından son zamanlarda müzakereleri yapılan ve yatırım mahkemesi sistemi öngören ticaret ve yatırım anlaşmaları arasında, özellikle AB ile Kanada arasında yapılan anlaşma (CETA'nın 8.29. maddesi), Vietnam ile yapılan anlaşma (AB-Vietnam Yatırım Koruma Anlaşması'nın 3.41. maddesi), Singapur ile yapılan anlaşma (AB-Singapur Yatırım Koruma Anlaşması'nın 3.12. maddesi) ve Meksika ile yapılan anlaşma (AB-Meksika İlkeler Anlaşması'nın Yatırım Başlığı'nın C Bölümü) yer almaktadır. Bu anlaşmalar öngördükleri ikili yatırım mahkemesi sisteminden daimi bir çok taraflı yatırım mahkemesine geçişi öngören hükümleri de içermektedir. Bkz. <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-multilateral-investment-court>. Erişim tarihi: 02.02.2024. Belçika'nın Kanada ile AB arasındaki yatırım anlaşmasına ilişkin 2017 yılında sunduğu talebin ardından Adalet Divanı, 30 Nisan 2019'da yatırım mahkemesi sisteminin AB Antlaşmaları ile uyumluluğunu teyit eden bir Görüş yayınlamıştır (Görüş 01/17). <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-balanced-and-progressive->

AB tarafından UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunun çalışmaları kapsamında dile getirilen öneride çok taraflı yatırım mahkemesinin yapısı ve işleyişi ile ilgili genel bir çerçeve çizildiği ve ayrıntıların müzakerelerde ele alınmasının tercih edildiği görülmektedir. Öneride özet olarak şu hususlara yer verilmiştir: İlk derece ve itiraz dairelerinden oluşacak mahkemenin ilk derece daireleri davanın delillerini tartışarak ilgili hükümleri uygulayacak, itiraz daireleri ise ilgili itirazları karara bağlayacak daireler olarak teşekkül edeceklerdir. Kurulması önerilen yapıda tam zamanlı ve maaşlı olarak görev alacak karar vericilerin atama konusunda uyuşmazlık taraflarının söz hakları bulunmayacaktır. Mahkeme tarafından verilecek kararların icrası bakımından ise Mahkemeyi kuracak olan uluslararası enstrümanda bir icra sistemi getirilecektir.¹⁶⁴

Öneriye yönelik olarak; üyelerin atanma usullerinin demokratik sisteme uygun olmadığı, çok taraflı enstrümana üye devletlerce karar vericilerin atanabilecek olması sebebiyle devlet yanlısı hareket edebilecekleri, itiraz sisteminin devletler tarafından sistematik bir şekilde kullanılabileceği ve bunun da süreler bakımından olumsuz etkisi olabileceği gibi eleştiriler getirilmektedir.¹⁶⁵

B. Uluslararası Yatırım Anlaşmaları Rejimine İlişkin Yeni Tercihler

Uluslararası yatırım anlaşmaları küresel ekonomik, siyasi ve teknolojik değişimlere bağlı olarak zaman içinde değişebilmektedir. Son yıllarda sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği, teknoloji, dijital ekonomi, ulusal güvenlik ve kamu sağlığı gibi konularda yaşanan gelişmeler uluslararası yatırım anlaşmalarında reform ve modernizasyonu önemli hâle getirmiştir. Ülkeler, yaşanan bu gelişmeler sonrasında

trade-policy-to-harness-globalisation/file-multilateral-investment-court-(mic) Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁶⁴ https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/20211125_wp_selection_eums_comments.pdf, Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁶⁵ Bkz. <https://lira.bc.edu/files/pdf?fileid=699fbedd-f3a8-4a67-9974-fff098db15f2>, Erişim Tarihi: 02.02.2024; <https://www.ejiltalk.org/would-a-multilateral-investment-court-be-biased-shifting-to-a-treaty-party-framework-of-analysis/>, Erişim Tarihi: 02.02.2024.

uluslararası yatırım hukukuna ilişkin sorunlu gördükleri hususları ele almak ve ilgili endişeleri giderebilmek adına mevcut ikili ve çok taraflı yatırım anlaşmalarını gözden geçirip yeniden müzakere etmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, uluslararası yatırım anlaşmaları rejimine ilişkin olarak son yıllarda öne çıkan tercihlerden bazıları aşağıda genel olarak ele alınmıştır.¹⁶⁶

1. Ev Sahibi Devletlerin Düzenleme Hakkı (*Right to regulate*):

Düzenleme hakkı, ev sahibi devletin yürütebileceği tüm düzenleyici faaliyetlerin temelini oluşturmaktadır. Bu hak, devletlerin egemen yetkilerini kullanmalarına ve kamu yararının tesisi amacıyla yatırımlara yönelik önlemler almasına olanak sağlayan hukuki temeldir.¹⁶⁷

Son yıllarda, ev sahibi devletlerin düzenleme yapma hakkı ile yatırımcı haklarının korunması arasındaki dengenin yeniden sağlanma ihtiyacına dönük bir farkındalık ortaya çıkmıştır. Güncellenen yatırım anlaşmalarında ev sahibi devletlerin iklim değişikliği ile mücadele, sürdürülebilir kalkınma, kamu sağlığı ve çevrenin korunması gibi meşru politikalarını yürütebilmesi amacıyla düzenleme hakkı olduğu açıkça belirtilmektedir.¹⁶⁸

2. Eşit ve Adil Muamele Yükümlülüğü (*Fair and equitable treatment –FET*):

FET standardı, ev sahibi devletin diğer akit devletin yatırımcılarına ve yatırımlarına adil ve eşit bir şekilde muamele etme yükümlülüğünü ifade etmektedir. Bu standart, yatırımcıları, ev sahibi devletin keyfi veya ayrımcı eylemlerinden korumayı ve yatırımcıların meşru beklentilerini ihlal eden veya onlara adil davranmayan eylemlerini engellemeyi içerir. Ancak FET

¹⁶⁶ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. "Serhat Eskiörük/Gürkan Çağan, Yeni Nesil İkili Yatırım Anlaşmalarında Güncel Eğilimler, LHD-C.19, S.220, Yıl: 2021, SS.1607-1644

¹⁶⁷ Crina Baltag/ Riddhi Joshi/Kabir Duggal, Recent Trends in Investment Arbitration on the Right to Regulate, Environment, Health and Corporate Social Responsibility: Too Much or Too Little? ICSID Review, Vol. 38, No. 2 (2023), s.385.

¹⁶⁸ Martinkute Inga, Right to Regulate in the Public Interest: Treaty Practice, Ugale Anastasiya (Editör), bkz. <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-right-to-regulate-in-the-public-interest>. Erişim tarihi: 02.02.2024.

94 standardının kriterlerinin net olmaması ve bazı heyetler tarafından çok geniş yorumlanması göz önüne alındığında, FET standardının içeriğini sınırlayan ve özellikle söz konusu standardı ihlal etmeden devletlerin hukuki düzenleme yapma özgürlüğünü koruyan FET hükümlerine yeni yatırım anlaşmalarında yer verme eğilimi vardır.¹⁶⁹

3. En Çok Gözetilen Ulus Kaydı (Most favored nation clause):

En çok gözetilen ulus kaydı bir anlaşmada tarafların belirli bir konuda üçüncü Devletlere ya da yurttaşlarına tanıdıkları ya da tanıyacakları en iyi muameleyi, birbirlerine ya da yurttaşlarına karşı da uygulamayı kabul ettiklerini açıklayan hüküm olarak tanımlanmaktadır. İkili Yatırım anlaşmalarında yer verilen bu hüküm sayesinde yabancı yatırımcı, bir yatırım uyuşmazlığı ortaya çıkması durumunda ev sahibi devletin diğer devletlerle olan anlaşmalarında yer alan ve kendi açısından daha lehe olan hükümlere dayanabilmektedir.¹⁷⁰

Bazı ülkeler, yaşadıkları olumsuz tahkim dava tecrübeleri ışığında yeni yatırım anlaşmalarında en çok gözetilen ulus kaydına yer vermemeyi tercih etmektedirler.¹⁷¹

4. İklim Değişikliği:

Yatırım anlaşmalarına iklim değişikliği ile mücadelede ev sahibi devletlere düzenleme yapma hakkı bağlamında kolaylık sağlayan hükümlere gittikçe daha fazla önem verilmektedir.¹⁷²

¹⁶⁹ Elodie Dulac/Jia Lin Hoe, Substantive Protections: Fairness, bkz. <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-investment-treaty-protection-and-enforcement/second-edition/article/substantive-protections-fairness>, Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁷⁰ Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk Dersleri 1. Kitap, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001, s.176.

¹⁷¹ Chaitanya M. Hegde, Removal of the MFN clause from the Indian Model BIT: A healthy decision? Erişim için bkz. <https://gnlusrdc.wordpress.com/2019/10/03/removal-of-the-mfn-clause-from-the-indian-model-bit-ahealthy-decision/>. Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁷² Joshua Paine and Elizabeth Sheargold, A Climate Change Carve-Out for Investment Treaties, Journal of International Economic Law, 2023, 26, s.289 vd.

5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (Corporate Social Responsibility):

Bazı yeni yatırım anlaşmalarının, yatırımcıları Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) veya BM gibi uluslararası kuruluşların kurumsal sosyal sorumluluk ilkelerine uygun davranmaya teşvik edici hükümler getirdiği görülmektedir.¹⁷³

6. Devlet-Devlet Anlaşmazlık Çözümü (State-to-State dispute settlement):

Son dönemde imzalanan bazı yatırım anlaşmalarında, Âkit bir Devletin, kendi yatırımcısı adına ev sahibi Devlet aleyhine, o Devletin almış olduğu bir tedbirden kaynaklanan zarar ve kayıplar için tazminat talep etmesine izin veren hükümler bulunmaktadır.¹⁷⁴

7. Finansal Tedbirler:

Bazı yeni yatırım anlaşmalarında finansal ihtiyaçlara dayalı olarak ev sahibi devletin almış olduğu tedbirlerin ev sahibi devletin düzenleme hakkı kapsamında kaldığı, bu tedbirlerin anlaşma ihlali teşkil etmeyeceği ifade edilmektedir.¹⁷⁵

¹⁷³ Örneğin, Fas-Nijerya YKTK Anlaşması. Çin tarafından imzalanan YKTK anlaşmaları yönünden bkz. Kun Fan, Prioritising sustainable development in international investment agreements is vital to protect our future, <https://www.unsw.edu.au/law-justice/our-research/impact/prioritising-sustainable-development-international-investment-agreements-vital-to-protect-our-future>, Erişim tarihi 02.02.2024.

¹⁷⁴ Bkz. Brezilya-Etiyopya YKTK Anlaşması (2018), m. 24; Brezilya-Guyana YKTK Anlaşması (2018), m. 25; Brezilya-Surinam YKTK Anlaşması (2018), m. 25; Brezilya-Birleşik Arap Emirlikleri YKTK Anlaşması (2019), m. 25. Ayrıca Bkz. UNCITRAL Possible reform of investor-State dispute settlement (ISDS) Draft provisions on procedural and cross-cutting issues, m.4, Erişim için bkz. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V23/059/71/PDF/V2305971.pdf?OpenElement>, Erişim tarihi: 02.02.2024. Güray Özsu, “Şirketlerin Çevre ve İnsan Hakları İhlallerinden Doğan Hukuki Sorumluluğu ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Konusunda Dünyadaki Gelişmeler, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.211-222.

¹⁷⁵ Bkz. 2019 Hollanda Model YKTK Anlaşması.

C. İklim Değişikliğinin Uluslararası Yatırım Hukuku ve ISDS Üzerindeki Etkileri

İklim değişikliği, dünya genelinde giderek artan bir endişe kaynağı hâline gelmiştir. Bu küresel tehdit, devletlerin çeşitli politika ve düzenlemelerle iklimle ilgili sorumluluklarını yerine getirmelerini gerekli kılmaktadır.

12 Aralık 2015 tarihinde kabul edilen ve 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe giren Paris Anlaşması, küresel iklim değişikliği ile mücadelede kritik bir öneme sahiptir. Paris Anlaşması, temel olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne dayanmakta olup, iklim değişikliği rejimini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Paris Anlaşması'nın uzun vadeli hedefi, endüstriyelleşme öncesi döneme kıyasla küresel sıcaklık artışının 1.5 derece seviyesinde tutulmasıdır. Bu hedef petrol, kömür gibi fosil yakıt kullanımının azaltılarak, yenilenebilir enerjiye geçiş yapılmasını gerektirmektedir.¹⁷⁶ Bu bağlamda devletler, Paris Anlaşması hükümleri uyarınca iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında, karbon emisyonlarını azaltma, yenilenebilir enerjiye geçiş ve sürdürülebilir kalkınma gibi çeşitli taahhütlerde bulunmaktadır.

Konu uluslararası yatırım hukuku yönüyle ele alındığında ise, yabancı yatırımcıların, özellikle enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin, ev sahibi devletlerin iklimle ilgili söz konusu politika değişikliklerinden olumsuz etkilenmeleri (yatırımlarının kârlılığının azalması veya tamamen ekonomik değerini yitirmesi) durumunda, tazminat talepleriyle ISDS yöntemlerine başvurmaları gündeme gelmektedir. Örneğin, kömür santrallerinin kademeli olarak kapatılması veya yenilenebilir enerji teşviklerinin değiştirilmesi gibi önlemler, yatırımların değerini azaltabilecek ve yatırımcılarla ev sahibi devlet arasında uyuşmazlığa neden

¹⁷⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://iklim.gov.tr/paris-anlasmasi-i-34>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

olabilecek niteliktedir.¹⁷⁷ Diğer bir ifade ile iklim değişikliği ile mücadele amacıyla yatırım ortamında yapılan tek taraflı değişiklikler, mevcut yatırımların kârlılığına ve hatta devamına yönelik ciddi bir etki yaratabilecek ve bu durum, anılan etkilerin giderilmesi amacıyla yatırımcılar tarafından başvurulacak ISDS süreçlerinin sayısını önemli ölçüde artıracaktır.¹⁷⁸

Günümüzde uluslararası yatırım hukuku ve ISDS sisteminin, iklim değişikliği ve çevresel hedeflerle uyumlu hâle getirilmesi üzerinde çalışılmaktadır. Bu bağlamda, ikili ve çok taraflı yatırım anlaşmalarının revize edilmesi, imzalanan yeni anlaşmalara iklim değişikliği ile mücadele ve çevrenin korunması hususunda devletlerin düzenleme hakkını açıkça düzenleyen hükümler eklenmesi suretiyle adil ve sürdürülebilir bir yatırım ortamının oluşturulması amaçlanmaktadır. Özetle, iklim değişikliğiyle mücadele ve uluslararası yatırım hukuku arasındaki dengeyi sağlamak, hem yatırımcı haklarının korunması hem sürdürülebilir kalkınmanın teşviki için önem arz etmektedir.¹⁷⁹

D. Kripto Para Uyuşmazlıklarında Tahkim

Son yıllarda kripto paralara yönelik artan ilgi ve yükselen popülarite kripto para uyuşmazlıklarının ortaya çıkma riskini de beraberinde getirmektedir. Özellikle geçtiğimiz yıllarda kripto para borsalarında yaşanan iflaslar da söz konusu uyuşmazlıkların artmasına yol açmıştır.

Kripto para sistemi birçok açıdan kendine özgü olmakla birlikte, belirli açılardan geleneksel hukuki ilişkilere de benzemektedir. Örneğin, sözleşmenin kurulup kurulmadığı, şayet kurulduysa tarafların sözleşmeden

¹⁷⁷ Norton Rose Fulbright, <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/3b74447b/climate-change-and-sustainability-disputes-between-foreign-investors-and-states>. Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁷⁸ https://brill.com/view/journals/jwit/24/4-5/article-p766_9.xml. Erişim tarihi: 02.02.2024.

¹⁷⁹ Detaylı bilgi için bkz. Crina Baltag, Riddhi Joshi, Kabir Duggal: Recent Trends in Investment Arbitration on the Right to Regulate, Environment, Health and Corporate Social Responsibility: Too Much or Too Little?, ICSID Review, Vol. 38, No. 2 (2023) s.383 vd.

kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği veya sözleşmenin yorumu taraflar arasında çekişmeli olabilmektedir. Bu anlamda, kripto para yatırımcıları ve kripto para platformları taraf oldukları sözleşmeye aykırılık sebebiyle karşı tarafa yönelik hak iddiasında bulunabilmektedir.¹⁸⁰

Günümüzde birçok kripto para borsası müşterileriyle yaptıkları sözleşmelerine tahkim kaydı koymakta ve söz konusu ilişkiden doğacak tüm hak taleplerinin tahkim yolu ile çözülmesini şart koşmaktadır. Kripto uyuşmazlıklarında tahkimin bu popüleritesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Öncelikle, kripto para borsalarının genellikle *offshore* merkezlerinde kurulu olması ve bu yerlerde kurulan şirketler yönünden erişilebilecek bilgilerin yetersiz oluşu ve bu sözleşmelerin uluslararası niteliği düşünüldüğünde anılan sözleşmelerde yer alan tahkim kaydının yetki anlamında bir belirlilik sağladığı kabul edilmektedir.¹⁸¹ Diğer bir önemli avantaj ise gizlilik noktasında ortaya çıkmaktadır. Finansal veriler ve ticari sırlar gibi ticari açıdan hassas bilgilerin korunmasının sağlanması tahkimi bu gibi uyuşmazlıklarda cazip hâle getirmektedir. Aynı şekilde, kodlama ve diğer teknolojik hususlara vâkıf hakem atayabilme imkânı da tahkimi bu uyuşmazlıklar için önemli kılmaktadır.¹⁸²

Öte yandan, kripto uyuşmazlıklarının tahkim yolu ile çözümüne dair belirli zorluklar da bulunmaktadır. Bazı ülkeler, kripto varlıkları yasakladıkları veya önemli ölçüde sınırladıkları için bu tarz uyuşmazlıkları tahkime elverişli olarak kabul etmemekte veya kamu düzenine aykırı görebilmektedir. Bu sebeple, tahkim yerinin veya tenfiz talep edilen yerin söz konusu ülkeler olduğu durumlarda tahkim kararları iptal davası veya tenfizin reddi yoluyla etkisini yitirebilmektedir.¹⁸³

¹⁸⁰ Richard Summerfield, *Resolving Crypto Disputes*, Corporate Disputes, April-June 2023, s.6-10.

¹⁸¹ Summerfield, s.10.

¹⁸² Summerfield, s.10.

¹⁸³ Edward Taylor, Jennifer Wu, and Zach Li, *Crypto Arbitration: A Survival Guide*, September 29, 2022. Erişim için bkz. <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/09/29/crypto-arbitration-a-survival-guide>. Erişim tarihi: 02.02.2024.

Sonuç olarak kripto piyasalarında tahkim yargılaması gelişim sürecinin başındadır. Uyuşmazlıklar ve buna dair kararlar arttıkça ve kripto paraların geleceği ülkelerin yapacakları düzenlemelerle belirginleştikçe yukarıda bahsedilen avantaj ve zorluklar da farklı şekillerde değerlendirilebilecektir.

E. Yapay Zekâ

Yapay zekâ (AI), bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrollü robotun, genellikle akıllı varlıklarla ilişkili görevleri yerine getirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır.¹⁸⁴ Bu kavram genellikle akıl yürütme, anlam keşfetme, genelleme veya geçmiş deneyimlerden öğrenme gibi insanlara özgü entelektüel süreçlerle donatılmış sistemler geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır.¹⁸⁵

Yapay zekâ, bir insanın yapabileceği bazı görevlerin daha fazla veriyle daha hızlı bir şekilde yapılmasına imkân tanıyarak, hayatı kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle yapay zekâ; sesli asistanlar, dil çevirileri, öneri sistemleri, navigasyon, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, e-ticaret ve yardımcı robot uygulamalarıyla günlük hayatımızda yer almakta ve pek çok çalışmada kullanılmaktadır.¹⁸⁶

Yapay zekânın, her alanda olduğu gibi uyuşmazlık çözüm mekanizmalarında kullanımı son dönemde tartışılmaktadır. Tahkimin esnekliği ve yeniliklere açık olması sebebiyle yapay zekâ ile ilgili en ilginç gelişmelerin tahkim alanında da olması beklenebilir.¹⁸⁷ Nitekim tahkim özel bir yargılama yöntemi olup temeli tarafların iradesine diğer

¹⁸⁴ <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁸⁵ <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁸⁶ <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁸⁷ A. Eda Manav Özdemir/Serhat Eskiörük, Uluslararası Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi Özet Bildiri Kitapçığı, Temmuz 2022, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>, s.504. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

bir ifade ile anlaşmasına dayanmaktadır. Bu durum, yapay zekânın tahkim yargılamasında kullanılmasında önemli bir avantaj olarak değerlendirilebilir.¹⁸⁸

Bugün itibarıyla tahkimde yapay zekânın uygulama alanı bulunduğu bazı platformlar kullanıldığını görmekteyiz. Örneğin Jus-AI (Jus Mundi tarafından), Lexis-AI (LexisNexis tarafından) ve Westlaw Edge (Thomson Reuters tarafından) gibi platformlar hâlihazırda kamuoyuna tanıtılmıştır. Jus-AI, arama motoru olarak ChatGPT kullanmakta ve yapay zekânın Jus Mundi veri tabanına dayalı sorulara yanıt verdiği merkezi bir platform sağlamaktadır. Lexis-AI da aynı şeyi yapabilmekte, aynı zamanda argümanları, sözleşme maddelerini taslak hâline getirebilmekte ve belgelerin içeriğini analiz edip özetleyebilmektedir. Westlaw Edge, hakimler, mahkemeler, tazminatlar, avukatlar ve dava türleri hakkında ayrıntılı bilgiler içeren dava analizleri yapabilmektedir.¹⁸⁹

Uluslararası tahkimde yapay zekânın muhtemel faydaları arasında; verimlilik, maliyetlerin azalması, kararlar arasında çelişkilerin giderilmesi, hakemlerin bağımsızlığı gibi hususlar sayılmaktadır. Yapay zekânın tahkim yargılamasında kullanım potansiyeli oldukça geniş olup mevzuat ve içtihat araştırmaları, tahkim anlaşması hazırlanması, veri analizi gibi birçok yapay zekâ aracı hâlihazırda kullanılmaktadır.¹⁹⁰ Yapay zekânın kullanımı ile örneğin, belge ibrazı (*document production*) aşamasında, karşı taraftan istenen binlerce sayfa belgenin konularına göre sınıflandırılması, aranan kelimelerin taranması ve ilgili argümanlar

¹⁸⁸ Ziya Akıncı, *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay zekâ*, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, Editör: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/yapay-zeka-ve-tahkim-iii-yapay-zeka-ve-tahkim-anlasmasi-122-123/1> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁸⁹ AI in International Arbitration, <https://www.acerislaw.com/ai-in-international-arbitration/> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁹⁰ Manav Özdemir/Eskiyörük, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapciği-letzte.pdf>, s.504. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

için delil hâline getirilmesi, hazırlanacak bir algoritma ile belge ibrazına yapılacak itirazların yapay zekâ tarafından sınıflandırılması hatta değerlendirilmesi mümkün olabilecektir.¹⁹¹

Tahkimde yapay zekânın kullanımının her ne kadar bazı avantajları olabileceği değerlendirilse de, yapay zekânın hakemlere yardımcı olması ve tahkim kararlarında rol alması gibi hususlara temkinli yaklaşılmalıdır. Tahkimde yapay zekâ kullanımı ciddi etik ve hukuki sorunlara sebebiyet verebilir. Örneğin, kararın dayanağını oluşturan algoritmalarda şeffaflık eksikliği söz konusu olabilir veya kullanılan verilerin güvenilirliği konusunda kaygı duyulabilir.¹⁹² Yapay zekânın, insan hakemlerin yerine geçip geçemeyeceği hususu da oldukça tartışmalıdır.¹⁹³ Yapay zekânın genel olarak tahkim yargılamasında kullanılmış olması kamu düzeni nedeniyle tahkim kararlarının iptali veya tanıma ve tenfizinin reddi sonuçlarına da yol açabilecektir.¹⁹⁴ Hâlihazırda yapay zekânın tahkim sistemi içerisinde farklı şekillerde kullanımına ilişkin tartışmalar devam etmektedir.

F. İstanbul Finans Tahkim Merkezi Kurulmasına İlişkin Girişimler

Türkiye, dünyanın en büyük ekonomilerinin yer aldığı G-20 üyesidir ve güçlü iç pazarı ile girişimci bir özel sektöre sahiptir. Özellikle

¹⁹¹ Akıncı, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/yapay-zeka-ve-tahkim-iii-yapay-zeka-ve-tahkim-anlasmasi-122-123/1> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁹² Manav Özdemir/Eskiyörük, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>, s.504-505 Erişim Tarihi: 02.02.2024; AI in International Arbitration, <https://www.acerislaw.com/ai-in-international-arbitration/>Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁹³ Gizem Halis Kasap, Can Artificial Intelligence (“AI”) Replace Human Arbitrators? Technological Concerns and Legal Implications, *Journal of Dispute Resolution*, Vol. 2021, Iss. 2 [2021], Art. 5, ss.209-254.

¹⁹⁴ Manav Özdemir/Eskiyörük, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>, s.504-505 Erişim Tarihi: 02.02.2024. Ayrıca bkz. Kasap, s.251-253.

İstanbul, ülkenin ekonomik büyümesine son 20 yılda önemli bir ivme kazandırmış olup, yatırımları ve ihracatı destekleyerek ülkenin ekonomik lokomotif konumuna gelmiştir. Bu bağlamda İstanbul Finans Merkezi (İFM) de Türkiye'nin kalkınma sürecinde kilit bir rol oynamaktadır. Küresel ekonominin ağırlık merkezinin değiştiği, küresel finans mimarisinin dönüşüme ihtiyaç duyduğu bir dönemde, İFM jeopolitik ve jeostratejik konumu, dinamik ve nitelikli insan kaynağı ile küresel ve bölgesel ihtiyaçları karşılayacak potansiyele sahiptir. Aynı zamanda İFM, Türkiye'nin uluslararası finans piyasalarındaki konumunu güçlendirecek, bölgede faaliyet gösteren diğer ülkelerle işbirliğini kuvvetlendirecek ve Türkiye'nin bölgesel ve ilerleyen zamanlarda küresel bir finans merkezi olma hedefine ulaşmasına yardımcı olacaktır. Bu hedefler çerçevesinde faaliyetlerine devam eden İFM'nin uluslararası alanda güçlü finans merkezleri ile rekabet edebilmesi için bağımsız, güvenilir ve uluslararası standartlara uygun bir tahkim merkezi kurma çalışmaları devam etmektedir.¹⁹⁵

¹⁹⁵ Amaç 3, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomik-Reformlar-Kitapcigi.pdf>
Erişim Tarihi: 02.02.2024.

KAYNAKÇA

AKINCI, Ziya, Milletlerarası Tahkim, İstanbul 2020.

AKINCI, Ziya, Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zeka, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, Editör: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/yapay-zeka-ve-tahkim-iii-yapay-zeka-ve-tahkim-anlasmasi-122-123/1>.

AKMENEK, Yalın/**KAŞARCIOĞLU**, Demet/**ÇETİNKAYA**, Ceyda Sıla, ICSID Kuralları ve Düzenlemelerine getirilen önemli değişiklikler 21 Mart 2022’de onaylandı ve 1 Temmuz 2022’de yürürlüğe girecek, <https://www.esin.av.tr/tr/2022/04/04/icsid-kurallari-ve-duzenlemelerine-getirilen-onemli-degisiklikler-21-mart-2022de-onaylandi-ve-1-temmuz-2022de-yururluge-girecek/>

ATAMAN FİĞANMEŞE, İnci, “Milletlerarası Ticari Tahkim ile Yatırım Tahkimi Arasındaki Farklar”, Public and Private International Law Bulletin, 2011, C. 31, S. 1, ss. 91-152.

BACANLI, Rıfat Mehmet, “Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı ve Değerlendirilmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, S.8, ss. 75-113.

BALTAG, Crina/**JOSHI**, Riddhi/**DUGGAL**, Kabir Duggal, Recent Trends in Investment Arbitration on the Right to Regulate, Environment, Health and Corporate Social Responsibility: Too Much or Too Little? ICSID Review, Vol. 38, No. 2 (2023).

BORN, Gary, International Arbitration: Law and Practice, 2012.

CHAITANYA, M. Hegde, Removal of the MFN clause from the Indian Model BIT: A healthy decision?

<https://gnlusrdc.wordpress.com/2019/10/03/removal-of-the-mfn-clause-from-the-indian-model-bit-ahealthy-decision/>

DULAC, Elodie/**LİN HOE**, Jia, Substantive Protections: Fairness, bkz. <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-investment-treaty-protection-and-enforcement/second-edition/article/substantive-protections-fairness>

EKŞİ, Nuray, “İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi”, Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, 2020, C.9,S.2, ss. 267-312.

ESKİYÖRÜK, Serhat, “Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul Uygulamalar ve Güncel Sorunlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları”, Ankara 2009, S.164, ss. 146-154.

ESKİYÖRÜK, Serhat, **ÇAĞAN**, Gürkan, Yeni Nesil İkili Yatırım Anlaşmalarında Güncel Eğilimler, LHD-C.19, S.220, Yıl: 2021, ss.1607-1644.

FAN, Kun, Prioritising sustainable development in international investment agreements is vital to protect our future, <https://www.unsw.edu.au/law-justice/our-research/impact/prioritising-sustainable-development-international-investment-agreements-vital-to-protect-our-future>

GÖKYAYLA DEMİR, Cemile, “Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, C.77, S.2, ss.575-616.

GÖKYAYLA DEMİR, Cemile, “Milletlerarası Tahkimde İspat Hakkı ve Sınırlarına Uygulanacak Hukuk”, Public and Private International Law Bulletin, ss. 739-783.

GUSY, Martin/**JAKOVČIĆ**, Jadranka, Eight Key Amendments of the 2022 ICSID Arbitration Rules, May 2023, <https://bracewell.com/insights/eight-key-amendments-2022-icsid-arbitration-rules>

HALİS KASAP, Gizem, Can Artificial Intelligence (“AI”) Replace Human Arbitrators? Technological Concerns and Legal Implications, Journal of Dispute Resolution, Vol. 2021, Iss. 2 [2021], Art. 5, ss.209-254.

INGA, Martinkute, Right to Regulate in the Public Interest: Treaty Practice, Ugale Anastasiya (Editör) <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-right-to-regulate-in-the-public-interest>.

- KINNEAR**, Meg, https://www.youtube.com/watch?v=s_b1Aza7-hM.
- KONURALP**, Cengiz Serhat, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011.
- MANAV ÖZDEMİR**, A. Eda, ICSID Kurallarında Yapılan Temel Değişiklikler (ICSID), Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss. 91-110.
- MANAV ÖZDEMİR**, A. Eda, Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümünde Hakemler İçin Davranış (Etik) Kuralları, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi, Bildiri Tam Metin Kitabı, Mayıs 2021, ss.505-517.
- MANAV ÖZDEMİR**, A. Eda/**ESKİYÖRÜK**, Serhat, Uluslararası Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi Özet Bildiri Kitapçığı, Temmuz 2022, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>.
- NOMER**, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, İstanbul 2011.
- NOMER**, Ergin/**EKŞİ**, Nuray/**ÖZTEKİN GELGEL**, Günseli, Milletlerarası Tahkim Hukuku, C.1, 5. Bası, İstanbul Kasım 2016.
- ÖZCAN**, Turgut Aycan/**YAKUT**, Sezer /**BAYRAK**, Polen/**ÇATAK**, Muhammed Esat, 2022’de ICSID Kuralları’nda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/>.
- ÖZSU**, Güray, “Şirketlerin Çevre ve İnsan Hakları İhlallerinden Doğan Hukuki Sorumluluğu ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Konusunda Dünyadaki Gelişmeler, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.211-222.
- ÖZSU**, Güray, “ICSID Tahkimi Bakımından “Tahkime Rıza” ve Bu Rıza Çerçevesinde Tahkim Öncesi Süreçler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2018, S.34, ss. 587-610.
- ÖZSUNAY**, Ergin, UNCITRAL Tahkim Kuralları, İstanbul 2014.

PAINE, Joshua/**SHEARGOLD**, Elizabeth, A Climate Change Carve-Out for Investment Treaties, *Journal of International Economic Law*, 2023, 26.

PARRA, Antonio R., Some Highlights of the Amended ICSID Arbitration Rules, May 26, 2022, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/>

PAZARCI, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 1. Kitap, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001.

ROIGER-SIMEK, Koloman, The Modernization of the Energy Charter Treaty: Dead in the Water?, *Austrian Review of International and European Law Online*, Volume:26, Issue:1,

SUMMERFIELD, Richard, Resolving Crypto Disputes, *Corporate Disputes*, April-June 2023.

SORNARAJAH, Muthucumaraswamy, *The International Law On Foreign Investment*, Birleşik Krallık, 2021.

ŞAHİN, Açelya, UNCITRAL III Çalışma Grubu: ISDS Reform Çalışmaları, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.111-123.

ŞAHİN, Açelya/**ÖZSU**, Güray, “Yatırımcı Devlet Uyuşmazlık Çözüm Sistemi’nin (ISDS) Reformu Bakımından Önemli Bir Adım: Taslak Etik Kurallar”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 46 (Nisan 2021), 477-498.

ŞANLI, Cemal, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, İstanbul 2016.

TAYLOR, Edward/**WU**, Jennifer/**Lİ**, Zach, Crypto Arbitration: A Survival Guide, September 29, 2022. <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/09/29/crypto-arbitration-a-survival-guide>.

ZORLU, Süleyman Yasir, *Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Arabuluculuk*, İbn Haldun Üniversitesi Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, Bildiri Tam Metin Kitabı, <https://openaccess.ihu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/1543/Zorlu,%20S.pdf?sequence=1>.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

-
- <https://adb.adalet.gov.tr>.
<https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com>.
<https://arbitrationcenter.org>.
<https://brill.com>.
<https://cbddo.gov.tr>.
<https://documents-dds-ny.un.org>.
<https://www.euronews.com>.
<https://go.adr.org>.
<http://iccia.com>.
<https://icc.tobb.org.tr>.
<https://iccwbo.org>.
<https://icsid.worldbank.org>.
<https://iklim.gov.tr>.
<https://ista.org.tr>.
<https://istac.org.tr>.
<https://jusmundi.com>.
<https://lira.bc.edu>.
<https://ms.hmb.gov.tr>.
<https://pca-cpa.org>.
<https://policy.trade.ec.europa.eu>.
<https://praguerules.com>.
<https://sccinstitute.com>.
<https://tahkim.barobirlik.org.tr>.
<http://trade.ec.europa.eu>.
<https://treaties.un.org>.

<https://uncitral.un.org>.
<https://unctad.org>.
<https://www.acerislaw.com>.
<https://www.clearygottlieb.com>.
<https://www.cpradr.org>.
<https://www.ejiltalk.org>.
<https://www.energychartertreaty.org>.
<https://www.europarl.europa.eu>.
<https://www.hkiac.org>.
<https://www.ibanet.org>.
<https://www.iisd.org>.
<https://www.itotam.com>.
<https://www.mevzuat.gov.tr>.
<http://www.mfa.gov.tr>.
<http://www.newyorkconvention.org>.
<https://www.nortonrosefulbright.com>.
<https://www.oic-ac.org>.
<https://www.resmigazete.gov.tr>.
<https://www.sanayi.gov.tr>.
<https://www.singaporeconvention.org>.
<https://www.tbmm.gov.tr>.
<https://www.tobb.org.tr>.
<https://www.tobbuyum.com.tr>.
<https://www.uncitral.org>.
<https://www.wipo.int>.

EK 1: TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun No: 2709

Yargı yolu

Madde 125 - İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. (Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU

Kanun No: 6100

ONBİRİNCİ KISIM

Tahkim

Uygulanma alanı

Madde 407- (1) Bu Kısımda yer alan hükümler, 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır.

Tahkime elverişlilik

Madde 408- (1) Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir.

İtiraz hakkından feragat

Madde 409- (1) Tarafların aksini kararlaştırabilecekleri bir hükme veya tahkim sözleşmesine uyulmaz ise ilgili taraf bu aykırılığa itiraz edebilir. İlgili taraf, aykırılığı öğrendiği tarihten itibaren iki hafta veya hakemlerin bu konuda kararlaştırdıkları süre içinde itiraz etmeden tahkime devam ederse, itiraz hakkından feragat etmiş sayılır.

Tahkimde görevli ve yetkili mahkeme

Madde 410- (1) (Değişik: 28/2/2018-7101/57 md.) Tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkeme, konusuna göre tahkim yeri asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesidir. Tahkim yeri belirlenmemiş ise görevli mahkeme, konusuna göre asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesi, yetkili mahkeme ise davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri mahkemesidir.

Mahkemenin yardımı

Madde 411- (1) Tahkim yargılamasına mahkemelerin yardımı, bu Kısımda açıkça izin verilmiş olan hâllerde mümkündür.

Tahkim sözleşmesinin tanımı ve şekli

Madde 412- (1) Tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır.

(2) Tahkim sözleşmesi, taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı veya ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabilir.

(3) Tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de tahkim sözleşmesi yapılmış sayılır.

(4) Tahkim sözleşmesine karşı, asıl sözleşmenin geçerli olmadığı veya tahkim sözleşmesinin henüz doğmamış olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu itirazında bulunulamaz.

(5) Yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları hâlinde, dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir.

Tahkim itirazı

Madde 413- (1) Tahkim sözleşmesinin konusunu oluşturan bir uyuşmazlığın çözümü için mahkemede dava açılmışsa, karşı taraf tahkim

ilk itirazında bulunabilir. Bu durumda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız değil ise mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usulden reddeder.

(2) Tahkim itirazının ileri sürülmesi, tahkim yargılamasına engel değildir.

İhtiyati tedbir ve delil tespiti

Madde 414- (1) Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, bir ihtiyati tedbirin alınmasına veya delil tespitine karar verebilir. Hakem veya hakem kurulu, ihtiyati tedbir kararı vermeyi, uygun bir teminat verilmesine bağlı kılabilir.

(2) Mahkeme hakem veya hakem kurulunca verilen tedbir kararının, geçerli bir tahkim sözleşmesinin var olması kaydıyla taraflardan birinin talebi üzerine icra edilebilirliğine karar verir.

(3) Hakem veya hakem kurulunun ya da taraflarca görevlendirilecek bir başka kişinin zamanında veya etkin olarak hareket edemeyecek olduğu hâllerde, taraflardan biri ihtiyati tedbir veya delil tespiti için mahkemeye başvurabilir. Bu hâller mevcut değil ise mahkemeye başvuru, sadece hakem veya hakem kurulundan alınacak izne veya tarafların bu konudaki yazılı sözleşmesine dayanılarak yapılır.

(4) Tahkim yargılaması öncesi veya tahkim yargılaması sırasında taraflardan birinin talebi üzerine mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, aksine karar verilmedikçe, hakem veya hakem kurulu kararının icra edilebilir hâle gelmesiyle ya da davanın hakem veya hakem kurulu tarafından reddedilmesi hâlinde kendiliğinden ortadan kalkar.

(5) Mahkemenin verdiği ihtiyati tedbir kararı, hakem veya hakem kurulu tarafından değiştirilebilir veya ortadan kaldırılabilir.

Hakem sayısı

Madde 415- (1) Taraflar, hakemin sayısını belirlemekte serbesttir. Ancak, bu sayı tek olmalıdır.

(2) Hakemlerin sayısı taraflarca kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilir.

Hakemlerin seçimi

Madde 416- (1) Taraflar, hakem veya hakemlerin seçim usulünü kararlaştırmakta serbesttir. Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki usul uygulanır:

a) Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.

b) Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından seçilir.

c) Üç hakem seçilecek ise taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki talebinin kendisine ulaşmasından itibaren bir ay içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki bir ay içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.

ç) Üçten fazla hakem seçilecek ise son hakemi seçecek olan hakemler yukarıdaki bentte belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir.

d) Hakemin birden fazla kişiden oluşması hâlinde en az birinin kendi alanında beş yıl ve daha fazla kıdeme sahip bir hukukçu olması şarttır.

(2) Hakemlerin seçim usulünü kararlaştırmış olmalarına rağmen;

a) Taraflardan biri sözleşmeye uymazsa,

b) Kararlaştırılmış olan usule göre tarafların veya taraflarca seçilen hakemlerin hakem seçimi konusunda birlikte karar vermeleri gerektiği hâlde, taraflar ya da hakemler bu konuda anlaşamazlarsa,

c) Hakem seçimi ile yetkilendirilen üçüncü kişi, kurum veya kuruluş, hakemi ya da hakem kurulunu seçmezse, hakem veya hakem kurulunun seçimi, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından yapılır. Mahkemenin, gerektiğinde tarafları dinledikten sonra bu fıkra hükümlerine göre verdiği kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz. Mahkeme, hakem seçiminde tarafların sözleşmesini ve hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması ilkelerini göz önünde bulundurur. Üçten fazla hakem seçilecek hâllerde de aynı usul uygulanır.

Ret sebepleri

Madde 417- (1) Kendisine hakemlik önerilen kimse, bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe edilmeyi haklı gösteren durum ve koşulları açıklamak zorundadır. Taraflar önceden bilgilendirilmemiş oldukları takdirde hakem, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara bildirir.

(2) Hakem, taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu veya tarafsızlığından şüphe edilmeyi haklı gösteren durum ve koşullar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir. Taraflardan birisinin kendisinin atadığı veya atanmasına katıldığı hakemi reddetmesi, yalnızca hakemin atanma tarihinden sonra öğrenilen ret sebeplerine dayanılarak yapılabilir.

Hakemin reddi usulü

Madde 418- (1) Taraflar, hakemin reddi usulünü serbestçe kararlaştırabilirler.

(2) Hakemi reddetmek isteyen taraf, hakemin veya hakem kurulunun seçiminden ya da hakemin reddi talebinde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren iki hafta içinde ret talebinde bulunabilir ve bu talebini karşı tarafa yazılı olarak bildirir. Reddedilen hakem kendiliğinden çekilmez veya diğer taraf reddi kabul etmez ise ret hakkında, hakem kurulunca karar verilir.

(3) Hakem kurulundan bir veya birden çok hakemin reddini isteyen taraf, ret talebini ve gerekçesini hakem kuruluna bildirir. Ret talebinin kabul edilmediğini öğrenen taraf, bu tarihten itibaren karara karşı bir ay içinde mahkemeye başvurarak bu kararın kaldırılmasını ve hakem veya hakemlerin reddine ilişkin talep hakkında karar verilmesini isteyebilir.

(4) Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddi için ancak mahkemeye başvurulabilir. Mahkemenin bu fıkra uyarınca vereceği kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz.

(5) Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin ret talebini mahkemenin kabul etmesi hâlinde tahkim sona erer. Ancak tahkim sözleşmesinde hakem veya hakemlerin isimleri belirlenmemişse yeniden hakem seçimi yoluna gidilir.

Hakemlerin sorumluluğu

Madde 419- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

Görevin yerine getirilememesi

Madde 420- (1) Bir hakem, hukuki veya fiilî sebeplerle görevini hiç ya da zamanında yerine getiremediği takdirde hakemlik görevi, çekilme veya tarafların bu yönde anlaşmaları suretiyle sona erer.

(2) Taraflardan her biri, hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı konusunda aralarında uyuşmazlık olursa, mahkemeden hakemin yetkisinin sona erdirilmesi konusunda karar verilmesini isteyebilir. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

(3) Hakemin görevinden çekilmesi veya diğer tarafın hakemin yetkisinin sona ermesine muvafakat etmesi, hakemin ret sebeplerinin varlığının kabulü anlamına gelmez.

Yeni hakem seçilmesi

Madde 421- (1) Hakemlerden birinin görevi herhangi bir sebeple sona ererse, onun yerine seçimindeki usul uygulanarak yeni bir hakem seçilir.

(2) Bir veya birden çok hakemin değiştirilmesi için geçen süre tahkim süresinden sayılmaz.

(3) Tahkim sözleşmesinde hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise hakemin, hakem kurulunun ya da kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde, tahkim de sona erer.

Hakemin kendi yetkisi hakkında karar vermesi

Madde 422- (1) Hakem veya hakem kurulu, tahkim sözleşmesinin mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazlar da dâhil olmak üzere, kendi yetkisi hakkında karar verebilir. Bu karar verilirken, bir sözleşmede yer alan tahkim şartı, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak değerlendirilir. Hakem veya hakem kurulunun asıl sözleşmenin

hükümsüzlüğüne karar vermesi, tahkim sözleşmesinin kendiliğinden hükümsüzlüğü sonucunu doğurmaz.

(2) Hakem veya hakem kurulunun yetkisizliğine ilişkin itiraz, en geç cevap dilekçesinde yapılır. Tarafların hakemleri bizzat seçmiş veya hakem seçimine katılmış olmaları, hakem veya hakem kurulunun yetkisine itiraz etme haklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Hakem veya hakem kurulunun yetkisini aştığına ilişkin itiraz derhâl ileri sürülmelidir.

(4) Hakem veya hakem kurulu, yukarıda belirtilen her iki hâlde de gecikmenin haklı sebebe dayandığı sonucuna varırsa, süresinde ileri sürülmeyen itirazı kabul edebilir.

(5) Hakem veya hakem kurulu, yetkisizlik itirazını, ön sorun şeklinde inceler ve karara bağlar; yetkili olduğuna karar verirse, tahkim yargılamasını sürdürür ve davayı karara bağlar.

Tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkı

Madde 423- (1) Taraflar, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahiptirler. Taraflara hukuki dinlenilme hakkını kullanma imkânı tanınır.

Yargılama usulünün belirlenmesi

Madde 424- (1) Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama usulüne ilişkin kuralları, bu Kısımın emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler. Taraflar arasında böyle bir sözleşme yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasını, bu Kısımın hükümlerini gözeterek uygun bulduğu bir şekilde yürütür.

Tahkim yeri

Madde 425- (1) Tahkim yeri, taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılır. Bu konuda bir anlaşma yoksa tahkim yeri, hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenir.

(2) Hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasının gerektirdiği durumlarda önceden taraflara bildirmek kaydıyla bir başka yerde de toplanabilir; duruşma, keşif gibi benzeri işlemleri de yapabilir.

Dava tarihi

Madde 426- (1) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça tahkim davası, hakemlerin seçimi için mahkemeye veya tarafların sözleşmesine göre hakem seçecek olan kişi, kurum veya kuruluşa başvurulduğu ve eğer sözleşmeye göre hakemlerin seçimi iki tarafa ait ise davacının hakemini seçip kendi hakemini seçmesini diğer tarafa bildirdiği; sözleşmede hakem veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarihte açılmış sayılır.

(2) Taraflardan biri, mahkemeden ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı almış ise iki hafta içinde tahkim davasını açmak zorundadır. Aksi hâlde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kendiliğinden ortadan kalkar.

Tahkim süresi

Madde 427- (1) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, bir hakemin görev yapacağı davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemin görev yapacağı davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde, hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir.

(2) Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla; anlaşamamaları hâlinde ise taraflardan birinin başvurusu üzerine mahkemece uzatılabilir. Mahkemenin, bu konudaki kararı kesindir.

Dava ve cevap dilekçesi

Madde 428- (1) Taraflarca kararlaştırılan veya hakem tarafından belirlenecek süre içinde, davacı tahkim şartını veya sözleşmesiyle birlikte varsa esas sözleşme ile iddiasını dayandığı vakıaları ve talebini; davalı ise savunmasını ve dayandığı vakıaları dilekçeyle hakem veya hakem kuruluna sunar.

(2) Taraflar dilekçelerine yazılı delillerini ekleyebilir ve ileride sunacakları delilleri gösterebilirler.

(3) Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler. Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer durum ve koşulları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. İddia veya savunma tahkim sözleşmesinin kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilemez veya genişletilemez.

Duruşma yapılması veya dosya üzerinden inceleme

Madde 429- (1) Hakem veya hakem kurulu, delillerin ikamesi, sözlü beyanlarda bulunulması veya bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verebileceği gibi; yargılamanın dosya üzerinden yürütülmesine de karar verebilir. Taraflar, aksini kararlaştırmadıkça, hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine yargılamanın uygun aşamasında duruşma yapılmasına karar verir.

(2) Hakem veya hakem kurulu, dava ile ilgili her türlü keşif tarihini, bilirkişi incelemesini veya diğer delillerin incelenmesi için yapacağı

toplantı ve duruşmalar ile tarafların gelmemeleri hâlinde bunun sonuçlarını uygun bir süre önce taraflara bildirir.

(3) Hakem veya hakem kuruluna verilen dilekçeler, bilgiler ve diğer belgeler taraflara bildirilir.

Taraflardan birinin yargılamaya katılmaması

Madde 430- (1) Taraflardan birinin yargılamaya katılmaması hâlinde aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Davacı, geçerli bir neden göstermeksizin dava dilekçesini süresi içinde vermezse; dava dilekçesi usulüne uygun değilse ve eksiklik hakem veya hakem kurulunca belirlenecek süre içinde giderilmezse, hakem veya hakem kurulu tahkim yargılamasına son verir.

b) Davalı, cevap dilekçesini vermezse; bu durum davacının iddialarının ikrarı veya davanın kabulü olarak değerlendirilmeyip yargılamaya devam edilir.

c) Taraflardan biri, geçerli bir neden göstermeksizin duruşmaya katılmaz veya delillerini sunmaktan kaçınırsa; hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasına devam ederek mevcut delillere göre karar verebilir.

Hakem veya hakem kurulunca bilirkişi seçimi

Madde 431- (1) Hakem veya hakem kurulu;

a) Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi seçimine,

b) Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine,

c) Keşif yapılmasına, karar verebilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin talebi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar.

Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler.

Delillerin toplanması

Madde 432- (1) Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun onayı ile delillerin toplanmasında mahkemeden yardım isteyebilir.

Hakem kurulunun karar vermesi

Madde 433- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakem kurulu oy çokluğuyla da karar verebilir.

(2) Taraflar veya hakem kurulunun diğer üyeleri yetki vermişlerse, hakem kurulu başkanı, yargılama usulü ile ilgili belirli konularda tek başına karar verebilir.

(3) Hakem veya hakem kurulu, ancak tarafların açıkça yetkili kılmış olmaları şartıyla hakkaniyet ve nasafet kurallarına göre veya dostane çözüm yoluyla karar verebilir.

Sulh

Madde 434- (1) Tahkim yargılaması sırasında taraflar uyuşmazlık konusunda sulh olurlarsa, tahkim yargılamasına son verilir. Tarafların talebi, ahlâka veya kamu düzenine aykırı değilse ya da tahkime elverişli olan bir konuya ilişkin ise sulh, hakem kararı olarak tespit edilir.

Tahkim yargılamasının sona ermesi

Madde 435- (1) Tahkim yargılaması, nihai hakem kararının verilmesi veya aşağıdaki hâllerden birinin gerçekleşmesi ile sona erer:

a) Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukuki yararı bulunduğunu kabul etmesi hâli hariç, davacı davasını geri alırsa.

b) Taraflar, yargılamanın sona erdirilmesi konusunda anlaşılırlarsa.

c) Hakem veya hakem kurulu, başka bir sebeple yargılamanın sürdürülmesini gereksiz veya imkânsız bulursa.

ç) 427 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin talep mahkemece reddedilirse.

d) Taraflarca kararın oybirliğiyle verilmesinin öngörülmesine rağmen, hakem kurulu oybirliğiyle karar veremezse.

e) 442 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca yargılama giderleri için avans yatırılmazsa.

(2) 437 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, hakem veya hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalkar.

Hakem kararının şekli, içeriği ve saklanması

Madde 436- (1) Hakem kararlarında;

a) Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin ad ve soyadları,

b) Tarafların ve varsa temsilcileri ile vekillerinin ad ve soyadları, unvanları ve adresleri,

c) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi,

ç) Bir sıra numarası altında açık ve kesin bir biçimde taraflara yüklenen hak ve borçlar ile yargılama giderleri,

d) Karara karşı iptal davası açılabileceği ve süresi,

e) Tahkim yeri ve kararın tarihi,

f) Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin tamamı veya çoğunluğunun imzaları ve karara eklenmiş ise karşı oy yazısı, gösterilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça, hakem veya hakem kurulu kısmi kararlar verebilir.

(3) (Değişik:22/7/2020-7251/45 md.) Hakem kararı; hakem, hakem kurulu başkanı veya ilgili tahkim kurumu tarafından taraflara bildirilir.

Ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte mahkemeye gönderilir ve mahkemece saklanır.

Hakem kararının tavzihi, düzeltilmesi ve tamamlanması

Madde 437- (1) Evvelce daha farklı bir süre öngörülmemişse, taraflardan her biri, hakem kararının kendisine bildirilmesinden itibaren iki hafta içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, hakem veya hakem kuruluna başvurarak; a) Hakem kararında bulunan hesap, yazı ve benzeri maddi hataların düzeltilmesini, b) Karara ilişkin belirli bir konunun veya kararın bir bölümünün tavzihini, isteyebilir.

(2) Karşı tarafın görüşünü alan hakem veya hakem kurulu, bu talebi haklı bulursa, talep tarihinden itibaren bir ay içinde kararındaki maddi hatayı düzeltir veya kararın tavzihini yapar. İcap ederse, bu süre hakem veya hakem kurulunca uzatılabilir.

(3) Hakem veya hakem kurulu, karardaki maddi hataları karar tarihini izleyen iki hafta içinde kendiliğinden de düzeltebilir.

(4) Taraflardan her biri, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden itibaren bir ay içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, yargılama sırasında ileri sürülmüş olmasına rağmen karara bağlanmamış konularda tamamlayıcı hakem kararı verilmesini isteyebilir. Hakem veya hakem kurulu, talebi haklı bulursa, tamamlayıcı hakem kararını bir ay içinde verir. İcap ederse, bu süre hakem veya hakem kurulunca en fazla bir ay uzatılabilir.

(5) Düzeltme, tavzih ve tamamlama kararları, taraflara bildirilir ve hakem kararının bir parçasını oluşturur.

Tebliğat

Madde 438- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça tebligat, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.

İptal davası

Madde 439- (1) Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. İptal davası, tahkim yeri bölge adliye mahkemesinde açılır; öncelikle ve ivedilikle görülür.(1)

(2) a) Tahkim sözleşmesinin taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu,

b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısımda öngörülen usule uyulmadığı,

c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediği,

ç) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği,

d) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı,

e) Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu Kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etkili olduğu,

f) Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği,

g) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,

ğ) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu, tespit edilirse, hakem kararları iptal edilebilir.

(3) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği iddiasıyla açılan iptal davasında, tahkim sözleşmesi kapsamında olan konuların, tahkim sözleşmesi kapsamında olmayan konulardan ayrılması mümkün olduğu takdirde, hakem kararının sadece tahkim sözleşmesi kapsamında olmayan konuları içeren bölümü iptal edilebilir.

(4) İptal davası, bir ay içinde açılabilir. Bu süre, hakem kararının veya tavzih, düzeltme ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz. Ancak taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir.

(5) İptal talebi, davaya bakan bölge adliye mahkemesi aksine karar vermedikçe, dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır.

(6) İptal davası hakkında verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz incelemesi, bu maddede yer alan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır. Temyiz, kararın icrasını durdurmaz.

(7) İptal davasının kabulü hâlinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya ikinci fıkranın (b), (c), (ç), (d), (e) ve (f) bentlerindeki hâllerin varlığı sebebiyle kabulü hâlinde, taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler.

Hakem ücreti

Madde 440- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakemlerin ücreti, dava konusu alacağın miktarı, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak, hakem veya hakem kurulu ile taraflar arasında kararlaştırılır.

(2) Taraflar, hakem veya hakem kurulunun ücretini yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak da belirleyebilirler.

(3) Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim sözleşmesinde ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına

yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre belirlenir.

(4) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır.

(5) Aksi kararlaştırılmadıkça hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmez.

(6) Hakem veya hakem kurulu kararında tahkim yargılamasının giderleri gösterilir.

Yargılama Giderleri

Madde 441- (1) Yargılama giderleri;

- a) Hakemlerin ve hakemlerce belirlenen hakem sekreterliği ücretini,
- b) Hakemlerin seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
- c) Hakem veya hakem kurulu tarafından atanan bilirkişilere ve yardımına başvuru alan diğer kişilere ödenen ücretleri ve keşif giderlerini,
- ç) Hakem veya hakem kurulunun onayladığı ölçüde tanıkların seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
- d) Hakem veya hakem kurulunun, davayı kazanan tarafın varsa vekili için avukatlık asgari ücret tarifesine göre takdir ettiği vekâlet ücretini,
- e) Bu Kanuna göre mahkemelere yapılacak başvurularda alınan yargı harçlarını,
- f) Tahkim yargılamasına ilişkin tebligat giderlerini, kapsar.

Avans Yatırılması ve Giderlerin Ödenmesi

Madde 442- (1) Hakem veya hakem kurulu, tarafların her birinden yargılama giderleri için gereken hâllerde avans yatırılmasını isteyebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, bu avans taraflarca eşit miktarda ödenir.

(2) Avans, hakem veya hakem kurulu kararında öngörülen süre içinde ödenmemişse hakem veya hakem kurulu yargılamayı durdurabilir. Yargılamanın durdurulduğunun taraflara bildirilmesinden itibaren bir ay içinde avans ödenirse yargılamaya devam olunur; aksi hâlde tahkim yargılaması sona erer.

(3) Hakem veya hakem kurulu, kararını verdikten sonra taraflara, yatırılmış olan avansların harcama yerlerini ve miktarlarını gösterir bir belge verir ve varsa kalan avansı ödeyene iade eder.

(4) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça yargılama giderleri haksız çıkan tarafa yüklenir. Davada her iki taraf da kısmen haklı çıkarsa, yargılama giderleri haklılık durumuna göre taraflar arasında paylaştırılır.

(5) Hakem veya hakem kurulunun yargılamayı sona erdiren veya taraflar arasındaki sulhü tespit eden kararında da yargılama giderleri gösterilir.

Yargılamanın İadesi

Madde 443- (1) Yargılamanın iadesine ilişkin yukarıdaki Sekizinci Kısımın Üçüncü Bölümü hükümleri, niteliğine uygun düştüğü şekilde tahkime de uygulanır.

(2) Tahkimde, yargılamanın iadesi sebeplerinden sadece 375 inci maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (e), (f), (g), (h), (ı) ve (i) bentleri uygulanır. Yargılamanın iadesi davası mahkemede görülür.

(3) Yargılamanın iadesi talebi kabul edilirse mahkeme, hakem kararını iptal eder ve uyuşmazlığı yeniden bir karar verilebilmesi için yeni hakeme veya hakem kuruluna gönderir. Bu durumda hakem veya hakem kurulu 421 inci maddeye göre yeniden seçilir veya oluşturulur.

Uygulanmayacak Hükümler

Madde 444- (1) Bu Kısımda düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça bu Kanunun diğer hükümleri uygulanmaz.

MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU

MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU

Kanun No: 4686

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç ve kapsam

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. Bu Kanunun 5 ve 6 ncı madde hükümleri, tahkim yerinin Türkiye dışında belirlendiği durumlarda da uygulanır. Bu Kanun, Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanmaz. 21.1.2000 tarihli ve 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkeler Dair Kanun uyarınca yabancılık unsurunun bulunduğu kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi de bu Kanuna tâbidir. Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

Yabancılık unsuru

Madde 2 – Aşağıdaki hâllerden herhangi birinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını gösterir ve bu durumda tahkim, milletlerarası nitelik kazanır.

1. Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması.

2. Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin;

a) Tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya dayanarak tespit edilen hâllerde tahkim yerinden,

b) Asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerden veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden, Başka bir devlette bulunması.

3. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması.

4. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukukî ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi.

21.1.2000 tarihli ve 4501 sayılı Kanun hükümleri saklıdır.

Tahkimde görevli ve yetkili mahkeme, müdahâlenin sınırı

Madde 3 – Bu Kanunda mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde, davalının yerleşim yeri veya olağan oturma yeri ya da işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi; davalının Türkiye’de yerleşim yeri, olağan oturma yeri veya işyeri yoksa İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi görevli ve yetkilidir.

Milletlerarası tahkimden kaynaklanan sorunlar için mahkemeler, sadece bu Kanunun hükümlerine göre müdahâlede bulunabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

Tahkim Anlaşması

Tanımı ve şekli

Madde 4 – Tahkim anlaşması, tarafların, sözleşmeden kaynaklansın veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla

çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşmadır. Tahkim anlaşması, asıl sözleşmeye konan tahkim şartı veya ayrı bir sözleşme ile yapılabilir.

Tahkim anlaşması yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim anlaşmasının taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması gerekir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır.

Tahkim anlaşması, tarafların tahkim anlaşmasına uygulanmak üzere seçtiği hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna uygun olduğu takdirde geçerlidir.

Tahkim anlaşmasına karşı, asıl sözleşmenin geçerli olmadığı veya tahkim anlaşmasının henüz doğmamış olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu itirazında bulunulamaz.

Mahkemede tahkim itirazı ve anlaşması

Madde 5 – Tahkim anlaşmasının konusunu oluşturan bir uyuşmazlıkta dava mahkemede açılmışsa; karşı taraf, tahkim itirazında bulunabilir. Tahkim itirazının ileri sürülmesi ve tahkim anlaşmasının geçerliliğine ilişkin uyuşmazlıkların çözülmesi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilk itirazlara ilişkin hükümlerine tâbidir. Tahkim itirazının kabulü hâlinde, mahkeme davayı usulden reddeder.

Yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları hâlinde, dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir.

İhtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz

Madde 6 – Taraflardan birinin, tahkim yargılamasından önce veya tahkim yargılaması sırasında mahkemeden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz istemesi ve mahkemenin böyle bir tedbire veya hacze karar vermesi, tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmez.

Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine, ihtiyatî tedbire veya ihtiyatî hacze karar verebilir. Hakem veya hakem kurulu, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı vermeyi, uygun bir güvence verilmesine bağlı kılabilir. Hakem veya hakem kurulu, cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı veremeyeceği gibi, üçüncü kişileri bağlayan ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı da veremez.

Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun verdiği ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararını yerine getirmezse; karşı taraf, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yetkili mahkemenin yardımını isteyebilir. Yetkili mahkeme gerekirse başka bir mahkemeyi istinabe edebilir.

Tarafların, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile İcra ve İflas Kanununa göre istemde bulunma hakları saklıdır.

Tahkim yargılaması öncesi veya tahkim yargılaması sırasında taraflardan birinin istemi üzerine mahkemece verilen ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî haciz kararı, hakem veya hakem kurulu kararının icra edilebilir hâle gelmesiyle ya da davanın hakem veya hakem kurulu tarafından reddedilmesi hâlinde kendiliğinden ortadan kalkar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hakem veya Hakem Kurulunun Seçimi, Reddi, Sorumluluğu, Görevinin Sona Ermesi ve Yetkisi

*Hakem sayısı, seçimi, reddi, sorumluluğu, görevinin sona ermesi
ve yetkisi*

Madde 7 – A) Taraflar, hakemlerin sayısını belirlemekte serbesttirler. Ancak bu sayı tek olmalıdır.

Hakemlerin sayısı taraflarca kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilir.

B) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki kurallar uygulanır:

1. Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.

2. Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından seçilir.

3. Üç hakem seçilecek ise, taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki isteminin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.

4. Üçten fazla hakem seçilecek ise, son hakemi seçecek olan hakemler yukarıdaki bentte belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir.

Hakemlerin seçimi usulünü kararlaştırmış olmalarına rağmen;

1. Taraflardan biri anlaşmaya uymazsa,

2. Kararlaştırılmış olan usule göre tarafların veya taraflarca seçilen hakemlerin hakem seçimi konusunda birlikte karar vermeleri gerektiği hâlde, taraflar ya da hakemler bu konuda anlaşamazlarsa,

3. Hakem seçimi ile yetkilendirilen üçüncü kişi, kurum veya kuruluş, hakemi ya da hakem kurulunu seçmezse,

Hakem veya hakem kurulunun seçimi, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından yapılır.

Asliye hukuk mahkemesinin gerektiğinde tarafları dinledikten sonra bu fıkra hükümlerine göre verdiği kararlar kesindir. Asliye hukuk mahkemesi, hakem seçiminde tarafların anlaşmalarını, hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması, tarafların farklı tâbiyetinde olmaları hâlinde tek hakem seçilecek ise bu hakemin tarafların tâbiyetinden olmaması, üç hakem seçilecek ise bunlardan ikisinin bir tarafın tâbiyetinden olmaması ilkelerini göz önünde bulundurur. Üçten fazla hakem seçilecek hâllerde de aynı usul uygulanır.

C) Kendisine hakemlik önerilen kimse, bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartları açıklamak zorundadır. Taraflar önceden bilgilendirilmemiş oldukları takdirde hakem, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara bildirir.

Hakem, taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu, tarafsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartlar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir.

D) Taraflar, hakemin reddi usulünü serbestçe kararlaştırabilirler.

Hakemi reddetmek isteyen taraf, hakemin veya hakem kurulunun seçiminden ya da hakemin reddi isteminde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren otuz gün içinde ret isteminde bulunabilir ve bu istemini karşı tarafa yazılı olarak bildirir.

Hakem kurulundan bir veya birden çok hakemin reddini isteyen taraf, ret istemini ve gerekçesini hakem kuruluna bildirir. Ret isteminin kabul edilmediğini öğrenen taraf, bu tarihten itibaren karara karşı otuz gün içinde asliye hukuk mahkemesine başvurarak bu kararın kaldırılmasını ve hakem veya hakemlerin reddine karar verilmesini isteyebilir.

Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddi için ancak asliye hukuk mahkemesine başvurulabilir. Asliye hukuk mahkemesinin bu fıkra uyarınca vereceği kararlar kesindir.

Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddine asliye hukuk mahkemesince karar verilmesi hâlinde tahkim sona erer. Ancak tahkim anlaşmasında hakem veya hakemlerin isimleri belirlenmemişse yeniden hakem seçimi yoluna gidilir.

E) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı ödemekle yükümlüdür.

F) Bir hakem hukukî veya fiilî sebeplerle görevini hiç ya da zamanında yerine getiremediği takdirde hakemlik yetkisi, hakemin çekilmesi veya tarafların bu yönde anlaşmaları ile sona erer.

Taraflardan her biri, aralarında hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı konusunda uyuşmazlık olursa, asliye hukuk mahkemesinden hakemin yetkisinin sona erdirilmesi konusunda karar verilmesini isteyebilir. Asliye hukuk mahkemesinin vereceği karar kesindir.

Hakemin görevinden çekilmesi veya diğer tarafın hakemin yetkisinin sona ermesine muvafakat etmesi, hakemin ret sebeplerinin varlığının kabulü anlamına gelmez.

G) Hakemlerden birinin görevi herhangi bir sebeple sona ererse, onun yerine seçimindeki usul uygulanarak yeni bir hakem seçilir.

Tahkim süresinin işlemesi, bir veya birden çok hakemin değiştirilmesi nedeniyle durmaz.

Ancak, tahkim anlaşmasında hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise; hakemin, hakem kurulunun ya da kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda

hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde tahkim sona erer.

H) Hakem veya hakem kurulu, tahkim anlaşmasının mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazlar da dahil olmak üzere, kendi yetkisi hakkında karar verebilir. Bu karar verilirken, bir sözleşmede yer alan tahkim şartı, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak değerlendirilir. Hakem veya hakem kurulunun asıl sözleşmenin hükümsüzlüğüne karar vermesi, kendiliğinden tahkim anlaşmasının hükümsüzlüğü sonucunu doğurmaz.

Hakem veya hakem kurulunun yetkisizliğine ilişkin itiraz, en geç ilk cevap dilekçesinde yapılır. Tarafların hakemleri bizzat seçmiş veya hakem seçimine katılmış olmaları, hakem veya hakem kurulunun yetkisine itiraz etme haklarını ortadan kaldırmaz.

Hakem veya hakem kurulunun yetkisini aştığına ilişkin itiraz derhal ileri sürülmezse geçerli olmaz.

Hakem veya hakem kurulu, yukarıda belirtilen her iki hâlde de, gecikmenin haklı sebebe dayandığı sonucuna varırsa, daha sonra ileri sürülen itirazı kabul edebilir.

Hakem veya hakem kurulu, yetkisizlik itirazını, ön sorun şeklinde inceler ve karara bağlar; yetkili olduğuna karar verirse, tahkim yargılamasını sürdürür ve davayı karara bağlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tahkim Yargılama Usulü

Yargılama kurallarının belirlenmesi, tarafların eşitliği ve temsili

Madde 8 – A) Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama kurallarını, bu Kanunun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da bir kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler.

Taraflar arasında böyle bir anlaşma yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasını bu Kanun hükümlerine göre yürütür.

B) Taraflar, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahiptirler. Taraflara iddia ve savunmalarını ileri sürme olanağı tanınır.

Tahkim yargılamasında taraflar, yabancı gerçek veya tüzel kişiler tarafından da temsil edilebilirler. Bu hüküm, tahkimle ilgili olarak mahkemelere yapılan istemlere uygulanmaz.

Tahkim yeri

Madde 9 – Tahkim yeri, taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılır. Bu konuda bir anlaşma yoksa tahkim yeri, hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenir.

Hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasının gerektirdiği durumlarda önceden taraflara bildirmek kaydıyla bir başka yerde de toplanabilir.

Davanın açıldığı tarih, tahkim süresi, kullanılan dil, dava ve cevap dilekçesi, görev belgesi

Madde 10 – A) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça tahkim davası, hakemlerin seçimi için asliye hukuk mahkemesine veya tarafların anlaşmasına göre hakem seçecek olan kişi, kurum veya kuruluşa başvurulduğu ve eğer anlaşmaya göre hakemlerin seçimi iki tarafa ait ise, davacının hakemini seçip kendi hakemini seçmesini diğer tarafa bildirdiği; anlaşmada hakem veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarihte açılmış sayılır.

Taraflardan biri, mahkemeden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı almış ise otuz gün içinde tahkim davasını açmak zorundadır. Aksi halde ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kendiliğinden ortadan kalkar.

B) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, tek hakemli davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemli davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir.

Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla; anlaşamamaları hâlinde taraflardan birinin başvurusu üzerine asliye hukuk mahkemesince uzatılabilir. Başvurunun reddi hâlinde tahkim süresi sonunda yargılama sona erer. Mahkemenin kararı kesindir.

C) Tahkim yargılaması, Türkçe veya Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınan devletlerden birinin resmî dilinde yapılabilir. Yargılamada kullanılacak dil veya diller, taraflar arasında kararlaştırılmamışsa, hakem veya hakem kurulu tarafından belirlenir. Tarafların anlaşmasında veya hakemlerin konu ile ilgili ara kararında aksi öngörülmemiş ise, bu dil veya diller, tarafların bütün yazılı beyanlarında, duruşmalarda, hakem veya hakem kurulunun ara kararlarında, nihaî kararında ve yazılı bildirimlerinde kullanılır.

Hakem veya hakem kurulu, tarafların dayandığı belgelerin tahkim yargılamasında kullanılan dil veya dillerdeki çevirisi ile birlikte sunulmasına karar verebilir.

D) Taraflarca kararlaştırılan ya da hakem veya hakem kurulunca belirlenen süre içinde davacı, tarafların ad, unvan ve adreslerini, temsilcisini, tahkim şartını veya sözleşmesini, uyuşmazlığın doğduğu veya ilgili olduğu sözleşme veya hukukî ilişkiyi, iddianın dayandığı olayları, uyuşmazlığın konusunu, miktarını ve istemini içeren dava dilekçesini; davalı ise, cevaplarını içeren dilekçesini hakem veya hakem kuruluna verir. Taraflar dilekçelerine yazılı delillerini ekleyebilir ve ileride sunacakları delillere yollama yapabilirler.

Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler. Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu

veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer hâl ve şartları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. İddia veya savunmanın tahkim anlaşmasının kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilmesi veya genişletilmesi mümkün değildir.

E) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakem veya hakem kurulu, dava ve cevap dilekçesi verildikten sonra bir görev belgesi hazırlar.

Görev belgesinde tarafların adları, unvanları ve sıfatları, tahkim sırasında bildirim için geçerli adresleri, iddia ve savunmalarının özeti, istemleri, uyuşmazlığın açıklanması, hakemlerin ad ve soyadları, sıfatları ve adresleri, tahkim yeri, tahkim süresi, sürenin başlangıcı, uyuşmazlığa uygulanacak usul hükümleriyle ilgili açıklamalar ile hakemlere dostane aracılık yapma yetkisinin verilmiş olup olmadığı gibi konular yer alır.

Görev belgesi hakemler ve taraflarca imza edilir.

Duruşma ve yazılı yargılama, taraf olma niteliğini kaybetme, taraflardan birinin yargılamaya katılmaması

Madde 11 – A) Hakem veya hakem kurulu, delillerin sunulması, sözlü beyanlarda bulunulması ve bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verebileceği gibi; yargılamanın dosya üzerinde yürütülmesine de karar verebilir. Taraflar duruşma yapılmaması konusunda anlaşmadıkça, hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine yargılamanın uygun aşamasında duruşma yapar.

Hakem veya hakem kurulu, dava ile ilgili her türlü keşif tarihini, bilirkişi incelemesini veya diğer delillerin incelenmesi için yapacağı toplantı ve duruşmaları ve tarafların gelmemeleri hâlinde bunun sonuçlarını uygun bir süre önceden taraflara bildirir.

Hakem veya hakem kuruluna sunulan dilekçeler, bilgiler ve diğer belgeler taraflara bildirilir.

B) Tahkim yargılamasının taraflarından birisinin taraf olma niteliğini kaybetmesi hâlinde, hakem veya hakem kurulunca tahkim yargılaması ertelenerek, tahkim yargılamasının devamı amacıyla ilgililere bildirimde bulunulur. Bu durumda tahkim süresi işlemez.

Altı ay içinde bildirim yapılmaz veya bildirimde bulunulanlar tahkim yargılamasına devam edeceklerini açıkça diğer tarafa ya da hakem veya hakem kuruluna bildirmezlerse, tahkim yargılaması sona erer.

C) Taraflardan birinin yargılamaya katılmaması hâlinde aşağıdaki hükümler uygulanır:

1. Davacı, geçerli bir neden göstermeksizin dava dilekçesini süresi içinde vermezse; hakem veya hakem kurulu tahkim yargılamasına son verir.

2. Dava dilekçesi, 10 uncu maddenin (D) fıkrasının birinci paragrafına uygun değilse ve eksiklik hakem veya hakem kurulunca belirlenecek süre içinde giderilmezse, hakem veya hakem kurulu tahkim yargılamasına son verir.

3. Davalı, cevap dilekçesini vermezse; bu durum davacının iddialarının kabulü olarak değerlendirilmeyip yargılamaya devam edilir.

4. Taraflardan biri, geçerli bir neden göstermeksizin duruşmaya gelmez veya delillerini sunmaktan kaçınırsa; hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasına devam ederek mevcut delillere göre karar verebilir.

Hakem veya hakem kurulunca bilirkişi atanması, delillerin toplanması, uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk kuralları ve sulh

Madde 12 – A) Hakem veya hakem kurulu;

1. Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi atanmasına,

2. Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine,

3. Dava ile ilgili keşif yapılmasına,

Karar verebilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin istemi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar. Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler.

B) Taraflar, delillerini hakem veya hakem kurulunca belirlenen süre içinde verirler. Hakem veya hakem kurulu, delillerin toplanmasında asliye hukuk mahkemesinden yardım isteyebilir. Bu takdirde mahkeme, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerini uygular.

C) Hakem veya hakem kurulu, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine ve onların uyuşmazlığın esasına uygulanmak üzere seçtikleri hukuk kurallarına göre karar verir. Sözleşme hükümlerinin yorumunda ve tamamlanmasında bu hukuka ilişkin ticarî örf ve âdetler ile ticarî teamüller de göz önüne alınır. Belirli bir devletin hukukunun seçilmiş olması, aksi belirtilmedikçe, o devletin kanunlar ihtilâfı kurallarının veya usul kurallarının değil, doğrudan doğruya maddî hukukunun seçilmiş olduğu anlamına gelir.

Tarafların uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk kurallarını kararlaştırmamış olmaları hâlinde, hakem veya hakem kurulu, uyuşmazlık ile en yakın bağlantı içinde olduğu sonucuna vardığı devletin maddî hukuk kurallarına göre karar verir.

Hakem veya hakem kurulu, ancak tarafların açıkça yetkili kılmış olmaları şartıyla hakkaniyet ve nasafet kurallarına göre veya dostane aracı olarak karar verebilir.

D) Tahkim yargılaması sırasında taraflar uyuşmazlık konusunda sulh olurlarsa, tahkim yargılamasına son verilir. Tarafların istemini uygun bulan hakem veya hakem kurulunca sulh, hakem kararı olarak tespit edilir.

Hakem kurulunun karar verme usulü ve tahkim yargılamasının sona ermesi

Madde 13 – A) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem kurulu oy çokluğu ile karar verir.

Taraflar veya hakem kurulunun diğer üyeleri yetki vermişlerse, hakem kurulu başkanı, yargılama usulü ile ilgili belirli konularda tek başına karar verebilir.

B) Tahkim yargılaması, nihaî hakem kararının verilmesi veya aşağıdaki hâllerden birinin gerçekleşmesi ile sona erer:

1. Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukukî yararı bulunduğunu kabul etmesi hâli hariç, davacı davasını geri alırsa.

2. Taraflar, yargılamanın sona erdirilmesi konusunda anlaşılırsa.

3. Hakem veya hakem kurulu, başka bir sebeple yargılamanın sürdürülmesini gereksiz veya imkânsız bulursa.

4. 10 uncu maddenin (B) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin talep mahkemece reddedilirse.

5. Taraflarca kararın oybirliğiyle verilmesinin öngörülmesine rağmen, hakem kurulu oybirliğiyle karar veremezse.

6. 11 inci maddenin (B) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca, tahkim yargılamasına devam edilemezse.

7. 16 ncı maddenin (C) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca yargılama giderleri için avans yatırılmazsa.

14 üncü maddenin (B) fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hakem veya hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalkar.

Kararın şekli ve içeriği, düzeltilmesi, yorumu ve tamamlanması, yazılı bildirimlerin alınması

Madde 14 – A) Hakem kararlarında;

1. Tarafların ve varsa temsilcileri ile vekillerinin ad ve soyadları, unvanları ve adresleri,
 2. Kararın dayandığı hukukî sebepler ile gerekçesi ve tazminata ilişkin istemlerde hükmedilen tazminatın miktarı,
 3. Tahkim yeri ve kararın tarihi,
 4. Kararı veren hakem veya hakem kurulunun ad ve soyadları, imzaları ve karşı oyları,
 5. Karara karşı iptal davası açılabileceği,
- Belirtilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça, hakem veya hakem kurulu kısmî kararlar verebilir.

Hakem kararı, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından taraflara bildirilir.

Taraflar, giderini ödemek koşuluyla hakem kararının asliye hukuk mahkemesine gönderilmesini isteyebilir. Bu durumda karar ve dava dosyası, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından asliye hukuk mahkemesine sunulur ve mahkemece kalemde saklanır.

B) Taraflardan her biri, hakem kararının kendisine bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, hakem veya hakem kuruluna başvurarak;

1. Hakem kararında bulunan hesap, yazı ve benzeri maddî hataların düzeltilmesini,
 2. Kararın tümünün veya bazı bölümlerinin yorumlanmasını,
- İsteyebilir.

Karşı tarafın görüşünü alan hakem veya hakem kurulu, bu istemi haklı bulursa, istem tarihinden itibaren otuz gün içinde kararındaki maddî hatayı düzeltir veya kararın yorumunu yapar.

Hakem veya hakem kurulu, karardaki maddî hataları karar tarihini izleyen otuz gün içinde kendiliğinden de düzeltebilir.

Taraflardan her biri, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, yargılama sırasında ileri sürülmüş olmasına rağmen karara bağlanmamış konularda tamamlayıcı hakem kararı verilmesini isteyebilir. Hakem veya hakem kurulu, istemi haklı bulursa, tamamlayıcı hakem kararını altmış gün içinde verir.

Düzeltilme, yorum ve tamamlama kararları, taraflara bildirilir ve hakem kararının bir parçasını oluşturur.

C) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça herhangi bir yazılı bildirim, bizzat gönderilene ya da gönderilenin yerleşim yerine, olağan oturma yerine, iş yerine veya posta adresine teslim edildiği takdirde alınmış sayılır.

Gerekli araştırma yapılmasına rağmen yukarıdaki bildirim yerlerinden hiçbirinin bulunamaması hâlinde, gönderilenin bilinen son yerleşim yerine, olağan oturma yerine, iş yerine veya posta adresine taahhütlü mektupla veya teslim teşebbüsünün belgelendiği herhangi bir başka vasıta ile gönderilen yazılı bildirimler alınmış sayılır.

Yazılı bildirim, öngörülen şekillerde teslim edildiği tarihte alınmış sayılır.

Bu fıkra hükümleri mahkemelerce yapılan tebligata uygulanmaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolu

İptal davası ve hakem kararlarının icra edilebilir hâle gelmesi

Madde 15 – A) Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. (Değişik ikinci cümle: 28/2/2018-7101/53 md.) İptal davası, 3 üncü madde uyarınca yetkili asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden yetkili bölge adliye mahkemesinde açılır, öncelikle ve ivedilikle görülür.

Hakem kararları aşağıdaki hâllerde iptal edilebilir:

1. Başvuruyu yapan taraf;

a) Tahkim anlaşmasının taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim anlaşmasının, tarafların anlaşmayı tâbi kıldıkları hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna göre geçersiz olduğunu,

b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasında belirlenen veya bu Kanunda öngörülen usule uyulmadığını,

c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediğini,

d) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiğini,

e) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar verdiğini veya istemin tamamı hakkında karar vermediğini ya da yetkisini aştığını,

f) Tahkim yargılamasının, usul açısından tarafların anlaşmalarına veya bu yönde bir anlaşma bulunmaması hâlinde, bu Kanun hükümlerine uygun olarak yürütülmediğini ve bu durumun kararın esasına etkili olduğunu,

g) Tarafların eşitliği ilkesinin gözetilmediğini,

İspat ederse veya,

2. Bölge adliye mahkemesince;

a) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,

b) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu,

Tespit edilirse.

Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar verdiği iddiasıyla açılan iptal davasında, tahkim anlaşması kapsamında olan konuların, tahkim anlaşması kapsamında olmayan konulardan ayrılması mümkün olduğu takdirde, hakem kararının sadece tahkim anlaşması kapsamında olmayan konuları içeren bölümü iptal edilebilir.

İptal davası, otuz gün içinde açılabilir. Bu süre, hakem kararının veya düzeltme, yorum ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. İptal davasının açılması, kendiliğinden hakem kararının icrasını durdurur.

Taraflar, iptal davası açma hakkından kısmen veya tamamen feragat edebilirler. Yerleşim yerleri veya olağan oturma yerleri Türkiye dışında bulunan taraflar, tahkim anlaşmasına koyacakları açık bir beyanla veya sonradan yazılı şekilde anlaşmak suretiyle iptal davası açma hakkından tamamen feragat edebilecekleri gibi; yukarıda sayılan bir veya bir kaç sebepten dolayı iptal davası açmak hakkından da feragat edebilirler.

İptal istemi, davaya bakan bölge adliye mahkemesi aksine karar vermedikçe, dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır.

(Değişik birinci cümle: 28/2/2018-7101/53 md.) İptal davası hakkında verilen kararlara karşı 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz incelemesi, bu maddede yer alan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır.

İptal davasının kabulü hâlinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya 1 inci bendin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile 2 nci bendinin (b) alt bendindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü hâlinde taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler.

B) İptal davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra asliye hukuk mahkemesi, hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin bir belgeyi istemde bulunan tarafa verir. Bu belgenin verilmesi harca tâbi değildir. Hakem kararının icraya konulması hâlinde Harçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

İptal davası için öngörülen sürenin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hâllerde, hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin belgenin verilmesi sırasında (A) fıkrasının 2 nci bendinin (a) ve (b) alt bent hükümleri mahkemece re'sen dikkate alınır. Bu hâlde mahkemece aksine karar verilmedikçe, inceleme dosya üzerinden yapılır.

ALTINCI BÖLÜM

Tahkim Giderleri

Hakem ücreti, yargılama giderleri, avans yatırılması ve giderlerin ödenmesi

Madde 16 – A) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakemlerin ücreti, dava konusu alacağın miktarı, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak, hakem veya hakem kurulu ile taraflar arasında kararlaştırılır.

Taraflar, hakem veya hakem kurulunun ücretini milletlerarası yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak da belirleyebilirler.

Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim anlaşmasında ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş milletlerarası kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre belirlenir.

Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır.

Hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hallerinde ek hakem ücreti ödenmez.

B) Hakem veya hakem kurulu kararında tahkim yargılamasının giderleri gösterilir. Yargılama giderleri;

1. Hakemlerin ücretini,
2. Hakemlerin seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
3. Hakem veya hakem kurulu tarafından atanan bilirkişilere ve yardımına başvuru alan diğer kişilere ödenen ücretleri ve keşif giderlerini,
4. Hakem veya hakem kurulunun onayladığı ölçüde tanıkların seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,

5. Hakem veya hakem kurulunun, davayı kazanan tarafın varsa vekili için avukatlık asgarî ücret tarifesine göre takdir ettiği vekâlet ücretini,

6. Bu Kanuna göre mahkemelere yapılacak başvurularda alınan yargı harçlarını,

7. Tahkim yargılamasına ilişkin bildirim giderlerini,
Kapsar.

C) Hakem veya hakem kurulu, davacı taraftan yargılama giderleri için avans yatırmamasını isteyebilir.

Avans, hakem veya hakem kurulu kararında öngörülen süre içinde ödenmemişse hakem veya hakem kurulu yargılamayı durdurabilir. Yargılamanın durdurulduğunun taraflara bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde avans ödenirse yargılamaya devam olunur, aksi halde tahkim yargılaması sona erer.

Hakem veya hakem kurulu, kararını verdikten sonra taraflara, yatırılmış olan avansların harcama yerlerini ve miktarlarını gösterir bir belge verir ve varsa kalan avansı ödeyene iade eder.

D) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça yargılama giderleri haksız çıkan tarafa yüklenir. Davada her iki taraf da kısmen haklı çıkarsa, yargılama giderleri haklılık durumuna göre taraflar arasında paylaşılır.

Hakem veya hakem kurulunun yargılamayı sona erdiren veya taraflar arasındaki sulhü tespit eden kararında da yargılama giderleri gösterilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Uygulanmayacak ve kaldırılan hükümler

Madde 17 – Bu Kanunla düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanmaz.

(21/1/2000 tarihli ve 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanunun 5 inci maddesi ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Uyuşmazlığın konusuna göre görevli mahkeme

Ek Madde 1- (Ek: 28/2/2018-7101/54 md.) Bu Kanunda asliye hukuk mahkemesine verilen görev ve yetkiler, uyuşmazlığın konusuna göre asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesi tarafından kullanılır.

Geçici Madde 1 – Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamazsa veya tahkim anlaşmasında ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca hakem veya bu konuda yerleşmiş milletlerarası kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, Adalet Bakanlığınca bir ücret tarifesi hazırlanıncaya kadar, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak asliye hukuk mahkemesince takdir edilir.

Ücret tarifesinin hazırlanmasına ilişkin esas ve usuller Kanunun yayımı tarihini izleyen altı ay içinde Adalet Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.

Yürürlük

Madde 18 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 19 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE
USUL HUKUKU HAKKINDA KANUN

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE USUL HUKUKU HAKKINDA KANUN

Kanun No: 5718

İKİNCİ KISIM İKİNCİ BÖLÜM

Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi ve Tanınması

Yabancı hakem kararlarının tenfizi

Madde 60 – (1) Kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcı olan yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir.

(2) Yabancı hakem kararlarının tenfizi, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer asliye mahkemesinden dilekçeyle istenir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, aleyhine karar verilen tarafın Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu, bu da yoksa icraya konu teşkil edebilecek malların bulunduğu yer mahkemesi yetkili sayılır.

Dilekçe ve inceleme usulü

Madde 61 – (1) Yabancı bir hakem kararının tenfizini isteyen taraf, dilekçesine aşağıda yazılı belgeleri, karşı tarafın sayısı kadar örnekleriyle birlikte ekler:

a) Tahkim sözleşmesi veya şartının, aslı yahut usulüne göre onanmış örneği.

b) Hakem kararının usulen kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcılık kazanmış aslı veya usulüne göre onanmış örneği.

c) (a) ve (b) bentlerinde sayılan belgelerin tercüme edilmiş ve usulen onanmış örnekleri.

(2) Mahkemece hakem kararlarının tenfizinde 55 inci, 56 ncı ve 57 nci madde hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

Ret sebepleri

Madde 62 – (1) Mahkeme,

a) Tahkim sözleşmesi yapılmamış veya esas sözleşmeye tahkim şartı konulmamış ise,

b) Hakem kararı genel ahlâka veya kamu düzenine aykırı ise,

c) Hakem kararına konu olan uyuşmazlığın Türk kanunlarına göre tahkim yoluyla çözümü mümkün değilse,

ç) Taraflardan biri hakemler önünde usulüne göre temsil edilmemiş ve yapılan işlemleri sonradan açıkça kabul etmemiş ise,

d) Hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf, hakem seçiminden usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkânından yoksun bırakılmış ise,

e) Tahkim sözleşmesi veya şartı taraflarca tâbi kılındığı kanuna, bu konuda bir anlaşma yoksa hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna göre hükümsüz ise,

f) Hakemlerin seçimi veya hakemlerin uyguladıkları usul, tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşma yok ise hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna aykırı ise,

g) Hakem kararı, hakem sözleşmesinde veya şartında yer almayan bir hususa ilişkin ise veya sözleşme veya şartın sınırlarını aşıyor ise bu kısım hakkında,

h) Hakem kararı tâbi olduğu veya verildiği ülke hukuku hükümlerine veya tâbi olduğu usule göre kesinleşmemiş yahut icra kabiliyeti veya bağlayıcılık kazanmamış veya verildiği yerin yetkili mercii tarafından iptal edilmiş ise, yabancı hakem kararının tenfizi istemini reddeder.

(2) Birinci fıkranın (ç), (d), (e), (f), (g) ve (h) bentlerinde yazılı hususların ispat yükü, hakkında tenfiz istenen tarafa aittir.

Yabancı hakem kararlarının tanınması

Madde 63 – (1) Yabancı hakem kararlarının tanınması da tenfizine ilişkin hükümlere tâbidir.

KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ İMTİYAZ
ŞARTLAŞMA VE SÖZLEŞMELERİNDEN
DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİM
YOLUNA BAŞVURULMASI HALİNDE
UYULMASI GEREKEN İLKELERE
DAİR KANUN

**KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ İMTİYAZ ŞARTLAŞMA VE
SÖZLEŞMELERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA
TAHKİM YOLUNA BAŞVURULMASI HALİNDE
UYULMASI GEREKEN İLKELERE
DAİR KANUN**

Kanun No: 4501

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesinin öngörülmesi durumunda taraflarca sözleşme yapılırken uyulması gereken ilke ve esasları belirlemektir.

Tanımlar

Madde 2 – Bu Kanunda geçen;

a) Tahkim yolu: Tarafların doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlığı aralarındaki anlaşmaya göre hakem veya hakem kuruluna götördükleri, usulü taraflarca belirlenebilecek özel bir yargılama faaliyetini,

b) Milletlerarası tahkim anlaşması: Yabancılık unsuru taşıyan kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların tamamının veya bir kısmının milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi için yapılan anlaşmayı,

c) Yabancılık unsuru: Sözleşmeye taraf kurulu veya kurulacak şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı hükümlerine göre yabancı menşeli olması veya sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışı kaynaklı sermaye veya kredi veya teminat sözleşmelerinin akdedilmesinin gerekli olması hallerinden birini,

d) Sözleşme: Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini,

ifade eder.

Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözümü

Madde 3 – Yabancılık unsuru taşıyan sözleşmelerde bunlardan doğan uyuşmazlıkların;

- a) Türkiye'de toplanarak Türk hukukuna ya da yabancı hukuka göre karar verecek hakem veya hakem kurulunda,
- b) Yabancı bir ülkede toplanarak Türk hukukuna ya da yabancı hukuka göre karar verecek hakem ve hakem kurulunda,
- c) Kendi tahkim usulü bulunan milletlerarası tahkim kuruluşunda, Çözülmesi kabul edilebilir.

Tahkim yoluna ilişkin ilkeler

Madde 4 – Tahkim yolunun öngörülmesi hâlinde tahkim anlaşması, sözleşmeye konulan tahkim şartı veya ayrı bir tahkim sözleşmesi şeklinde yapılabilir. Tahkim sözleşmesi, sözleşmenin yürürlüğe konulmasındaki usulü tabi olur.

Tahkim şartı veya tahkim sözleşmesinde; tahkim yoluyla çözülecek uyuşmazlıklar, uygulanması istenilen tahkim kuralları, tahkim yeri, hakem ya da hakem kurulunun seçimi ve sayısı, nitelikleri, hakem kurulunun yetkisi hakem kurulunun yargılama usulü, yargılamada kullanılacak dil, uyuşmazlığın esasına uygulanacak maddi hukukun seçimi, tarafların delil ikamesi, bilirkişilerin seçimi, uyuşmazlığın diğer tarafa ne şekilde bildirileceği, bildirim süresi, tahkim süresi, hakem kurulunun delil toplama yetkisi ve usulü, hakem ücreti, yargılama giderleri, vekalet ücreti ve benzeri konular ayrıntılı biçimde düzenlenir.

Hakem kararlarının tanınması, tenfizi ve temyizi

Madde 5 – (Mülga: 21/6/2001-4686/17 md.)

Hüküm bulunmayan haller

Madde 6 – Bu Kanunda ve usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşmalarda hüküm bulunmayan hâllerde, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun tahkim ile ilgili hükümleri uygulanır.

Madde 7 – (8/6/1994 tarih ve 3996 sayılı Kanunun Geçici 1 inci maddesiyle ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Geçici madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerine göre başlatılmış projeler ve işler, tabi oldukları usul ve esaslara göre sonuçlandırılır.

Ancak, kesinleşmiş mahkeme kararı ile iptal edilenler hariç, birinci fıkrada belirtilen proje ve işlere de bu Kanun hükümlerinin uygulanmasına, görevli şirketin bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde başvuru ve ilgili idarenin müracaatı üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Yürürlük

Madde 8 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 9 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU
İDARELERİ VE ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERDE
HUKUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE
İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

**GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ VE
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERDE HUKUK HİZMETLERİNİN
YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN KANUN
HÜKMÜNDE KARARNAME**

Kanun No: 659

Hukuk birimlerinin görevleri

Madde 4

(2) Hukuk birimleri muhakemat hizmetleri kapsamında;

a) İdarenin taraf olduğu adli ve idari davalarda, iç ve dış tahkim yargılamasında, icra işlemlerinde ve yargıya intikal eden diğer her türlü hukuki uyuşmazlıklarda idareyi temsil eder, dava ve icra işlemlerini vekil sıfatı ile takip eder.

b) İdarece hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilecek dava ve icra takipleri ve tahkim ile ilgili işlemleri koordine eder, izler ve denetler.

Özel takip ve temsil yetkileri

Madde 7

(2) Ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları, birinci fıkrada belirtilen davalar dahil her türlü davadan, Cumhurbaşkanlığınca Cumhurbaşkanlığı hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri, ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Cumhurbaşkanlığı hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.

İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ KANUNU

İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ KANUNU

Kanun No: 6570

Amaç ve kapsam

Madde 1 – (1) Bu Kanunun amacı, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kuruluş

Madde 2 – (1) Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak ve Kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine tabi İstanbul Tahkim Merkezi kurulmuştur.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

Kanun No: 4875

Amaç ve kapsam

Madde 1 - Bu Kanunun amacı, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemektir. Bu Kanun, doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muameleyi kapsar.

Tanımlar

Madde 2 - Bu Kanunda geçen;

- a) Yabancı yatırımcı: Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapan,
 - 1) Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarını,
 - 2) Yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişileri ve uluslararası kuruluşları,
- b) Doğrudan yabancı yatırım: Yabancı yatırımcı tarafından,
 - 1) Yurt dışından getirilen;
 - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye,
 - Şirket menkul kıymetleri (Devlet tahvilleri hariç),
 - Makine ve teçhizat,
 - Sınaî ve fikrî mülkiyet hakları,
 - 2) Yurt içinden sağlanan;
 - Yeniden yatırımda kullanılan kâr, hâsılat, para alacağı veya malî değeri olan yatırım ile ilgili diğer haklar,
 - Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar,

Gibi iktisadî kıymetler aracılığıyla;

i) Yeni şirket kurmayı veya şube açmayı,

ii) Menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az % 10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmayı,

c) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
İfade eder.

Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin esaslar

Madde 3 - a) Yatırım serbestisi ve millî muamele

Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe;

1- Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir.

2- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler.

b) Kamulaştırma ve devletleştirme

Doğrudan yabancı yatırımlar, yürürlükteki mevzuat gereğince; kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamulaştırılmaz veya devletleştirilemez.

c) Transferler

Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi ana para ve faiz ödemeleri, bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilir.

d) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 11/3/2008 tarihli ve E.: 2003/71, K.: 2008/79 sayılı Kararı ile.)

e) Uyuşmazlıkların çözümü

Özel hukuka tabi olan yatırım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözülmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurulabilir.

f) Nakit dışı sermayenin değer tespiti

Nakit dışındaki sermayenin değer tespiti, Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır. Yabancı ülkelerde kurulu bulunan şirketlerin menkul kıymetlerinin yatırım aracı olarak kullanılması hâlinde, menşe ülke mevzuatına göre değer tespitine yetkili makamların veya menşe ülke mahkemelerince tespit edilecek bilirkişilerin ya da uluslararası değerlendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri esas alınır.

g) Yabancı personel istihdamı

Bu Kanun kapsamında kurulan şirket, şube ve kuruluşlarda istihdam edilecek yabancı uyruklu personele, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çalışma izni verilir.

(Mülga ikinci cümle: 28/7/2016-6735/27 md.)

(Mülga üçüncü-dördüncü cümle: 28/7/2016-6735/27 md.)

h) İrtibat büroları

Müsteşarlık, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlere, Türkiye'de ticarî faaliyette bulunmamak kaydıyla irtibat bürosu açma izni vermeye yetkilidir.

Politika belirleme ve bilgi isteme

Madde 4 - Müsteşarlık; kalkınma plân ve yıllık program hedeflerini, ülkenin genel ekonomik durumunu, dünyadaki yatırım eğilimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarının görüşlerini dikkate alarak, doğrudan yabancı yatırımlara

ilişkin politikaların genel çerçevesini belirlemeye, bu amaçla diğer kuruluşların faaliyetlerine katılmaya yetkilidir. Doğrudan yabancı yatırımları ilgilendiren mevzuatta yapılacak değişiklik ve yeni mevzuat tasarıları hakkında Müsteşarlığın uygun görüşü alınır.

Müsteşarlık, doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin bilgi sistemini kurmak ve geliştirmek amacıyla, yatırımlar hakkındaki istatistiki bilgileri, her türlü kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarından istemeye yetkilidir.

Yabancı yatırımcılar, yatırımları ile ilgili istatistiki bilgileri Müsteşarlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Müsteşarlığa bildirirler. Söz konusu bilgiler istatistik amaçları dışında ispat aracı olarak kullanılamaz.

Çeşitli hükümler

Madde 5 - a) Mevcut yabancı sermayeli kuruluşlar

18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Kanun kapsamında kurulan şirketler, kazanılmış hakları saklı kalmak kaydıyla bu Kanuna tabidirler.

b) Yönetmelik

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin esaslar Kanunun yayımını izleyen bir ay içerisinde Müsteşarlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

c) Yürürlükten kaldırılan hükümler

18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevzuatta, 6224 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılır.

d) Bu Kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun uygulanmasını göstermek üzere hazırlanacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut kararname, tebliğ ve genelgelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

Madde 6 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 7 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE
İDARE EDİLEN DAİRELER VE BELEDİYELERLE
SERMAYESİNİN TAMAMI DEVLETE VEYA
BELEDİYE VEYA HUSUSİ İDARELERE AİD
DAİRE VE MÜESSESELER ARASINDAKİ
İHTİLAFLARIN TAHKİM YOLİLE
HALLİ HAKKINDA KANUN

**UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE İDARE
EDİLEN DAİRELER VE BELEDİYELERLE SERMAYESİNİN
TAMAMI DEVLETE VEYA BELEDİYE VEYA HUSUSİ
İDARELERE AİD DAİRE VE MÜESSESELER
ARASINDAKİ İHTİLAFLARIN TAHKİM
YOLİLE HALLİ HAKKINDA KANUN**

Kanun No: 3533

Madde 1 – Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle idare edilen daireler ve belediyelerle sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya hususi idarelere aid olan daire ve müesseseler arasında çıkan ihtilaflardan adliye mahkemelerinin vazifesi dahilinde bulunanlar bu kanunda yazılı tahkim usulüne göre halledilirler.

Madde 2 – Umumi bütçeye dahil daireler arasında tahaddüs edecek ihtilaflar Cumhurbaşkanınca seçilecek Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakandan bir hakem vasıtasile hallolunur.

Madde 3 – (Mülga: 30/12/1981-2570/2 md.)

Madde 4 – (Değişik: 30/12/1981-2570/1 md.) Katma bütçe ile idare edilen daireler, belediyeler, özel bütçe ile idare olunan veya sermayesinin tamamı Devlet, belediye veya özel idarelere ait olan daire ve müesseselerin veya bu daire ve müesseselerden biriyle ikinci maddede yazılı dairelerden biri arasında çıkan uyuşmazlıklar, bulunduğu yerin ve taşınmaza ilişkin uyuşmazlıklarda, taşınmazın aynına yönelik olanlar hariç olmak üzere o taşınmazın bulunduğu yerin ve taraflar değişik yerlerde bulunuyorlarsa davalı durumunda olan daire veya müessesenin ve davalılar birden çok olduğu takdirde bunlardan birinin bulunduğu yerin yüksek dereceli hukuk mahkemesi başkanı veya hakimi tarafından hakem sıfatıyla çözümlenir.

Madde 5 – Bu kanunun şumulüne giren işlerin tedkik edilebilmesi, taraflardan birinin vaki olacak yazılı müracaatına bağlıdır. Hakem, tedkikatın ve tahkikatın şeklini ve müddetlerini tayin eder ve hakim haiz olduğu bütün salahiyetleri kullanabilir. Lüzum gördüğü takdirde tarafları da dinleyebilir.

Madde 6 – (Değişik: 15/8/2017-KHK-694/17 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/17 md.) 2 nci madde kapsamında verilen kararlar hariç olmak üzere hakem kararlarına karşı, kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri uyarınca istinaf kanun yoluna başvurulabilir.

Bölge adliye mahkemesi yapacağı inceleme sonucunda;

a) Hakem kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu kanaatine varırsa başvurunun reddine,

b) Hakem kararının usul veya esas yönünden hukuka aykırı olduğu kanaatine varırsa gerekirse duruşma açarak yapılacak yargılama sonucunda yeniden esas hakkında,

kesin olarak karar verir.

İstinaf kanun yoluna başvurulması hakem kararının icrasını kendiliğinden durdurur.

Madde 6/A - (Ek: 31/7/2008-5802/1 md.)

Belediyeler arasındaki bir alacak iddiasına dayalı olarak, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna tabi olanlar dahil, herhangi bir takip veya dava sebebiyle borçlunun mal ve hakları üzerine konmuş ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve hacizler, bu konudaki işlem ve kararlar hangi merci veya yargı organınca tesis edilmiş olursa olsun, alacağı karşılayacak tutarda bir teminatın gösterilmesi hâlinde, talep üzerine mecburi tahkim mahkemesince kaldırılır. Bu karar kesin olup derhal uygulanır.

Şu kadar ki borçlu belediye tarafından alacaklı belediye lehine gösterilecek teminatın, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan neviden olması; asli ve fer'i alacaklar toplamını karşılaması şarttır. Himaye tedbirleri, borçlunun parası üzerine uygulanmış ise teminatın aynı maddenin 1, 2 ve 3 üncü bentlerinde sayılanlardan birisinin olması gerekir. Teminatın nevine, değerine ve diğer yönlerine ilişkin itirazlar, hakem mahkemesince çözülür.

Uyuşmazlık hakkında verilecek nihai karara göre teminat paraya çevrilir yahut iade veya terkin olunur.

Madde 7 – Yukarıdaki maddelerde yazılı hakemler tarafından verilen kararlar, ilamların icrasına dair olan umumi hükümlere göre infaz olunur.

Geçici Madde 1 – (3533 sayılı Kanunun numarasız Muvakkat maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.) Bu kanunun şümulüne girip de kanun mer'iyete girdiği tarihte mahkemelerce henüz intaç edilmemiş davalarla intaç edildiği halde haklarında verilen ilamlar henüz kat'iyet kesbetmemiş olan davalar dahi bu kanun hükümlerine tabidir.

Geçici Madde 2 – (30/12/1981-2570/3 md. ile gelen Geçici Madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, kaldırılan üçüncü madde kapsamında olması nedeniyle Yargıtay Birinci Başkanlığına intikal etmiş bulunan uyuşmazlıklar, anılan maddedeki hüküm uyarınca sonuçlandırılır.

Geçici Madde 3 – (Ek: 31/7/2008-5802/2 md.) Bu Kanun hâlen görülmekte olan mecburi tahkim davalarında da uygulanır.

Geçici Madde 4 – (Ek: 15/8/2017-KHK-694/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/18 md.) 6 ncı maddede yapılan değişiklik hükümleri, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla itiraz aşaması tamamlanmamış olanlar dahil olmak üzere hakemde görülmekte olan davalarda da uygulanır.

Madde 8 – Bu kanun 1 Eylül 1938 tarihinden muteberdir.

Madde 9 – Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

İKTİSADİ MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE
KULLANILMASI HAKKINDA KANUN

İKTİSADİ MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE KULLANILMASI HAKKINDA KANUN

Kanun No:805

Madde 1 – Türk tabiiyetindeki her nevi şirket ve müesseseler, Türkiye dahilindeki her nevi muamele, mukavele, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe tutmağa mecburdurlar.

Madde 2 – Ecnebi Şirket ve müesseseler için bu mecburiyet Türk müessesatı ile ve Türkiye tebaasından olan efrat ile muhabere, muamele ve temaslarına ve devair ve memurini Devletten birine ibraz mecburiyetinde bulundukları evrak ve defterlerine hasredilmiştir.

Madde 3 – İkinci maddede mezkûr şirket ve müesseseler muamelatında Türkçeden başka bir lisanı dahi ilaveten kullanabilirlerse de asıl olan Türkçe olup mesul imzaların Türkçe metin zirine vaz'ı mecburidir. Bu memnuiyete rağmen imza diğer lisanla yazılmış kısım veya nüshanın altına mevzu olsa dahi Türkçesi muteberdir.

Madde 4 – Bu kanunun mevkii meriyete vaz'ından sonra birinci ve ikinci maddeler ahkamına muhâlif olarak tanzim kılınmış olan evrak ve vesaik şirket ve müesseseler lehine nazarı itibara alınmaz.

Madde 5 – Yukarıdaki maddeler ahkamı 1 kanunusani 1927 tarihinden itibaren tatbik edilir. Mezkûr müddetin hulûlüne kadar 10 mart 1332 tarihli kanunun 1, 2, 3, 4, 5 inci maddeleri ahkamı caridir. Bu maddeler 1 kanunusani 1927, diğer maddelerde işbu kanunun neşri tarihinden itibaren mülğadır.

Madde 6 – Bu kanunun hilafına hareket edenler hakkında ait oldukları vekaletler memurini mahsusasının tutacakları zabıt varakaları hilafı sabit oluncaya kadar muteberdir.

Madde 7 – (Değişik: 23/1/2008-5728/5 md.) Bu Kanun hükümlerine aykırı hareket eden kişi, yüz günden az olmamak üzere adlî para cezasıyla cezalandırılır.

Madde 8 – Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 9 – Bu kanunun icrasına Ticaret, Adliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

**YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI
VE İCRASI HAKKINDA 10 HAZİRAN 1958
TARİHİNDE NEW YORK'TA
YAPILAN SÖZLEŞME**

YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE İCRASI HAKKINDA 10 HAZİRAN 1958 TARİHİNDE NEW YORK'TA YAPILAN SÖZLEŞME

I Madde

1. İşbu Sözleşme tabii veya hükmi şahıslar arasında zuhur eden ve tanınması ve icrası bahis mevzuu devlet arazisinden gayri bir devlet arazisinde verilen hakem kararlarının tanınması ve icrası hakkında tatbik olunur. Sözleşme aynı zamanda tanınması ve icrası istenen devlette milli addolunmayan hakem kararları hakkında da tatbik edilir.

2. "Hakem Kararı" terimi ile sadece münferit meselelerin halli için tayin olunan hakemlerin değil aynı zamanda tarafların başvurdukları daimi hakemlik organlarının da verdikleri kararlar adlandırılır.

3. İşbu Sözleşmeyi imza veya tasdik, buna iltihak veya Sözleşme hükümlerini 10 uncu maddenin derpiş ettiği yerlere teşmil ihbarı sırasında, her devlet, mütekabiliyet esası dairesinde, Sözleşme hükümlerini münhasıran diğer bir âkit devletin arazisinde sadır olan hakem kararlarının tanınması ve icrası hakkında tatbik edeceğini beyan edebilir. Bunun gibi her devlet Sözleşmenin tatbikini, akti veya akti olmayan hukuki münasebetlerden mütevellit ihtilâflar arasından kendi milli kanununa nazaran münhasıran ticari mahiyette sayılanlara hasredeğini açıklayabilir.

II Madde

1. Âkit devletlerden her biri, tarafların, akte müstenid olan veya akti olmayan, muayyen bir hukuk münasebetinden aralarında doğmuş veya ileride doğabilecek, hakemlik yolu ile halledilmesi mümkün bir meseleye taallûk eden ihtilâfların tamamını veya bir kısmını hakeme hallettirmek üzere birbirine karşı taahhüde girişmelerini mutazammın yazılı anlaşmalarını muteber addeder.

2. "Yazılı anlaşma" teriminden karşılıklı olarak teati edilmiş mektup veya telgraflarda mündemiç bulunan veya taraflarca imzalanmış bir mukaveleye dercedilmiş olan bir hakem şartı veya bir hakem mukavelesi anlaşılır.

3. Bir âkit devlet mahkemesi, tarafların işbu maddenin anladığı mânâda anlaşma aktetlikleri bir meseleye taallûk eden ihtilâfına vaziyet ettiği takdirde, anlaşmanın hükümden düşmüş, tesirsiz veya tatbiki imkânsız bir halde olduğunu tespit etmedikçe, bunları birinin talebi üzerine, hakemliğe sevkeder.

III Madde

Akit devletlerden her biri hakem kararının muteberliğini tanıyacak ve kararın öne sürüldüğü memlekette cari prosedür kaidelerine tevfikân, aşağıdaki maddelerde yazılı şartlar dairesinde, bunun icrasına hüküm verecektir, işbu Sözleşmenin şumulü içine giren hakem kararlarının tanınması ve icrası için milli hakem kararlarına nispetle oldukça daha ağır şartlar tahmil edilmeyecek ve oldukça daha yüksek adli harç alınmayacaktır.

IV Madde

1. Bundan evvelki maddede derpiş olunan tanıma ve icranın temini için, tanıma ve icra kararı verilmesini talep eden tarafın, bu babtaki talebiyle birlikte aşağıda yazılı vesaiki ibraz etmesi icabeder:

a) Hakem kararının aslının usulü dairesinde mevsuk bir nüshasını yahut da aslına uygunluğunu mübeyyin şeraiti ihtiva eden bir suretini;

b) II madde hükmünde derpiş edilen hakem anlaşmasının aslını, veya aslına uygunluğunu mübeyyin şeraiti ihtiva eden bir suretini.

2. Eğer bahis mevzuu karar veya zikri geçen hakem anlaşması dermeyan edildiği memleketin resmi bir dilinde tanzim edilmemiş bulunursa, hükmün tanınması ve icrasını talep eden tarafın, mezkûr

vesaikin bu dile çevrilmiş bir tercümesini ibraz etmesi lâzımdır. Tercümenin resmi veya yeminli bir tercüman yahut da bir diplomatik veya konsolosluk ajanı tarafından tasdik edilmesi şarttır.

V Madde

1. Aleyhine hakem kararı dermeyan edilen tarafın talebi sebketmez ve mumaileyh, kararın tanınması ve icrası istenen memleketin selâhiyetli makamı huzurunda aşağıdaki hususları ispat etmez ise, hakem kararının tanınması ve icrası talebi reddolunamaz:

a) II. maddede derpiş olunan anlaşmayı akteden taraflar, haklarında tatbiki gereken kanuna göre ehliyetsiz olur yahut da mezkûr anlaşma taraflarca tâbi kılındığı kanuna ve babta serahat mevcut değilse hakem kararının verildiği mahal kanununa göre hükümsüz bulunur ise; veya

b) Aleyhine hakem hükmü dermeyan olunan taraf hakemin tayininden veya hakemlik prosedüründen usulü dairesinde haberdar edilmemiş olur, yahut da diğer bir sebep yüzünden delillerini ikame etmek imkânını elde edememiş bulunur ise, veya

c) Hakem kararı hakem mukavelesinde veya hakem şartında derpiş edilmeyen bir ihtilâfa muteallik olur yahut hakem mukavelesi veya hakem şartının şumulünü aşan hükümleri muhtevi bulunursa; bununla beraber hakem kararının hakemliğe tâbi bulunan meseleler hakkındaki hükümleri bunun dışında kalan hükümlerinden tefrik edilebilecek durumda ise bunların tanınması ve icrası cihetine gidilebilir, yahut

d) Hakem mahkemesinin teşkili veya hakemlik prosedürü tarafların mukavelesine ve mukavelede sarahat olmayan hâllerde hakemliğin cereyan ettiği mahal kanunu hükümlerine uygun değilse; yahut

e) Hakem kararı taraflar için henüz vacibürriaye olmamış olur veya bunun, verildiği memleket kanunu yahut tâbi olduğu kanun bakımından selâhiyetli bir makam tarafından iptal veya hükmünün icrası geri bırakılmış bulunursa.

2. Hakem kararının tanınması ve icrası istenen memleketin selâhiyetli makamı tarafından aşağıdaki hallerin mevcudiyeti müşahede edilecek olursa, tanıma ve icra talebi kezalik reddolunabilir.

a) Tanıma ve icra talebinin öne sürüldüğü memleketin kanununa göre ihtilâf mevzuunun hakemlik yolu ile halle elverişli bulunmaması; veya

b) Hakem kararının tanınma ve icrasının mezkûr memleketin âmme intizamı kaidelerine aykırı olması.

VI Madde

V maddenin I (e) bendinde derpiş edilen selâhiyetli makamdan hakem kararının iptali veya icrasının taliki talep edilmiş olması hâlinde, huzurunda hakem kararı dermeyan edilen otorite, muvafık görürse, bunun icrası hükmünün verilmesini ileriye bırakabilir ve kezalik, kararın icrasını isteyen tarafın talebi üzerine, karşı tarafı münasip teminat itası ile mükellef kılabilir.

VII Madde

1. İşbu sözleşme hükümleri âkit devletler arasında mün'akit hakem kararlarının tanınması veya icrasına dair, iki yahut çok taraflı anlaşmaların muteberliğine hâlel getirmez ve alâkadar taraflardan hiçbirini bir hakem hükmünden, bunun dermeyan edildiği memleketin mevzuat ve muahedeleri ahkâmı dairesinde faydalanabilmek imkânını haiz olma hakkından mahrum etmez.

2. Hakem şartlarına müteallik 1923 tarihli Cenevre protokolü ile yabancı hakem kararlarının icrasına dair 1927 tarihli Cenevre Sözleşmesi-âkit devletler işbu anlaşma gereğince yekdiğerine karşı bağlandıkları andan itibaren ve bağlılıkları nispetinde - muteberliklerini zayi ederler.

VIII Madde

1. İşbu Sözleşme, 31 Aralık 1958 tarihine kadar, Birleşmiş Milletler üyesi bulunan yahut Birleşmiş Milletlerin bir veya müteaddit mütehassıs müessesesi üyesi unvanını haiz veya bu unvanı iktisap edecek olan yahut Milletlerarası Adalet Divanı statüsünde yer alan, nihayet Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun davetine muhatap olacak olan bütün devletlerin imzasına açık bulundurulacaktır.

2. İşbu Sözleşme tasdik edilecek ve tasdik senetleri Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

IX Madde

1. VIII maddede derpiş edilen bütün devletler işbu Sözleşmeye iltihak edebilirler.

2. İltihak, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecek bir iltihak senedi ile yapılır.

X Madde

1. Her devlet bu Sözleşmeyi imza, tasdik veya buna iltihak sırasında Sözleşme hükmünün, milletlerarası sahada temsil ettiği ülkelerin hepsine, birine veya bazılarına şamil olacağını beyan edebilir. Bu beyan Sözleşmenin mezkûr devlet hakkında mer'iyet iktisap ettiği andan itibaren hüküm ifade eder.

2. Bundan sonra bahis mevzuu mahiyetteki bil'umum teşmiller Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreterine tevcih edilmiş bir ihbarla yapılacaktır ve bu, Genel Sekreter ihbarnamayı aldıktan doksan gün sonra yahut da eğer mezkûr devlet hakkında sözleşme bilâhare mer'iyet iktisap ediyorsa bu son tarihten itibaren hüküm ifade edecektir.

3. Sözleşme hükmünün, imza, tasdik veya iltihak tarihinde tatbik edilmediği ülkelerin durumuna gelince, alâkadar devletlerden her biri, indelhace ve esas teşkilat sebepleri gerektiriyorsa mezkûr ülkelerin

hükümetlerinin de muvafakatini istihsâl etmek kaydı ile, Sözleşme hükmünü bu yerlere de teşmil için gerekli tedbirlerin ittihazı imkânlarını araştırmayı taahhüt eder.

XI Madde

Aşağıdaki hükümler federatif olan veya muttehid olmayan devletler hakkında tatbik olunur:

(a) Federal hükümetin vecibeleri, Sözleşmedeki hükümler federal kuvvetin kanun yapma selahiyetinin şumulü içine girdiği nispette, federatif olmayan âkit devletlerinkinin aynıdır.

(b) İşbu Sözleşmenin, Federatif devleti teşkil eden mütemmim devlet veya vilâyetlerin her birinin kanun yapma yetkisine taallûk eden ve bunların federasyonunun esas teşkilât sistemi gereğince kanuni tedbirler ittihazı ile mükellef bulunmadıkları hükümlerine gelince, federal hükümet, en yakın bir zamanda bu hükümleri müspet mütalâası ile birlikte mütemmim devlet veya vilâyetlerin selâhiyetli makamlarının ıttılâına ulaştırmayı taahhüt eder.

(c) İşbu Sözleşmede taraf olan her federatif devlet, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri vasıtası ile kendisine ulaştırılacak olan âkit herhangi diğer bir devletin talebi üzerine, Sözleşmenin şu veya bu hükmüne dair federasyonda ve onu teşkil eden birliklerde mer'i olan mevzuat ve tatbikat hakkında bir muhtıra tebliğ edecek ve bunda bahismevzuu hükmün müessir hâle gelmesi yolunda ittihaz edilen teşrii ve diğer tedbirlerin şumulünü açıklayacaktır.

XII Madde

1. İşbu Sözleşme üçüncü tasdik veya iltihak senedinin tevdi tarihini takip eden doksanıncı gün mer'iyete girecektir.

2. Üçüncü tasdik veya iltihak senedinin tevdiinden sonra Sözleşmeyi tasdik veya buna iltihak edecek olan devletlerden herbiri

hakkında Sözleşme, tasdik veya iltihak senedinin tevdiini takip eden doksanıncı gün mer'iyete girecektir.

XIII Madde

1. Âkit devletlerden her biri bu Sözleşmenin, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine gönderilecek yazılı bir tebligat ile feshini ihbar edebilir. Feshin ihbarı, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri tebligatı aldığı tarihten bir sene sonra hüküm ifade eder.

2. X madde hükmü dairesinde beyan veya ihbarda bulunan her devlet Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine sonradan yapacağı tebligatla Sözleşmenin, tebligatın vuku bulduğu tarihten bir sene sonra bahis mevzuu ülkede tatbik edilmesinin sona ereceğini bildirebilir.

3. İşbu Sözleşme, feshi ihbarın hüküm ifade etmesinden evvel haklarında tanıma ve icra prosedürü başlamış bulunan hakem kararları hakkında tatbiki kabil bir halde kalır.

XIV Madde

İşbu Sözleşme hükümlerini her âkit devlet, diğer bir âkit devlete karşı, ancak kendisi tatbik etmekle mükellef olduğu nispetle dermeyer edebilir.

XV Madde

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri VIII maddede derpiş edilen bütün devletlere aşağıdaki hususları bildirecektir:

- (a) VIII maddede derpiş edilen imza ve tasdikleri;
- (b) IX maddede derpiş edilen iltihakları;
- (e) I, X ve XI nci maddelerde derpiş edilen beyan ve tebliğleri;
- (d) XII madde mucibinde işbu Sözleşmenin mer'iyete girdiği tarihi;
- (e) XIII maddede derpiş edilen feshi ihbar ve tebliğleri.

XVI Madde

1. İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri müsavi olarak hüküm ifade eden işbu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının arşivlerinde hıfzedilecektir.

2. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri işbu Sözleşmenin aslına uygunluğu tasdik edilmiş bir suretini VIII maddede derpiş edilen devletlere ulaştıracaktır.

DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN
VATANDAŞLARI ARASINDAKİ YATIRIM
UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ
HAKKINDA SÖZLEŞME

DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN VATANDAŞLARI ARASINDAKİ YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ HAKKINDA SÖZLEŞME

Âkit Devletler,

Ekonomik gelişme için uluslararası işbirliği ihtiyacını ve uluslararası özel yatırımların buradaki rolünü göz önüne alarak,

Bu gibi yatırımlarla ilişkili olarak âkit devletler ile diğer âkit devletlerin vatandaşları arasında zaman zaman anlaşmazlıkların çıkabileceği olasılığını akılda tutarak,

Bu gibi anlaşmazlıkların genel olarak ulusal yasal işlemlere konu olmalarına rağmen, bazı durumlarda anlaşmazlıkların uluslararası metotlarla çözümünün uygun olabileceğini kabul ederek,

Eğer isterlerse âkit tarafların ve âkit devletlerin vatandaşlarının bu tip anlaşmazlıkları uluslararası uzlaştırma ve hakemliğe sunmaları için kolaylıkların elverişliliğine özel önem atfederek,

Bu tip kolaylıkların IBRD'nin himayesi altında oluşturulmasını arzulayarak,

Arabulucuların tavsiyelerine uygun görüş ve herhangi bir hakem kararına uymayı gerektiren bağlayıcı bir anlaşmayı tesis eden bu gibi kolaylıklar yoluyla bu tip anlaşmazlıkların uzlaştırma ve hakemliğe sunulması için tarafların karşılıklı mutabakatı gereğini kabul ederek, ve

Hiç bir âkit devletin, bu sözleşmeyi onaylamış teyid etmiş ya da kabul etmiş olduğu gerçeğine rağmen, kendi rızası olmaksızın herhangi bir anlaşmazlığı uzlaştırma veya hakemliğe sunma yükümlülüğünde olmadığını ilan ederek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır.

KISIM 1

Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (International Centre for Settlement of Investment Disputes)

BÖLÜM 1

Kuruluş ve Teşkilat

Madde 1

(1) Bu sözleşme ile Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez kurulur. (Bundan böyle «Merkez» olarak anılacaktır.)

(2) Merkezin amacı, bu sözleşmenin hükümlerine uygun olarak âkit devletler ile âkit devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım anlaşmazlıklarının uzlaştırılması ve hakemliği için kolaylıklar sağlamak olacaktır.

Madde 2

Merkezin yerleşim yeri Dünya Bankasının merkezi içerisinde olacaktır. (Bundan böyle Banka olarak anılacaktır.) Yerleşim yeri idarî Konseyin 2/3 lük çoğunlukla alacağı bir kararla değiştirilebilir.

Madde 3

Merkez; bir İdarî Konsey ve bir Sekreteryaya sahip olacak ve bir Arabulucular ve bir Hakemler Paneli oluşturacaktır.

BÖLÜM 2

İdarî Konsey

Madde 4

(1) İdarî Konsey her âkit devletten gelen birer temsilciden oluşacaktır. Temsilcinin görevini ifa edemediği ya da toplantılara katılamadığı durumlarda yardımcısı temsilci olarak hareket edebilir.

(2) Aksi bir atamanın olmadığı durumda, bir âkit devlet tarafından atanan Bankanın her guvernör ve guvernör yardımcısı otomatik olarak söz konusu devletin konseydeki temsilci ve temsilci yardımcısı olacaktır.

Madde 5

Harikanın Başkanı otomatik olarak İdarî Konseyin de Başkanı olacak, (bundan böyle başkan olarak anılacaktır.) fakat oy hakkı bulunmayacaktır. Başkanın yokluğunda veya görevlerini ifa edemediği durumda ve Banka Başkanlığı makamının boş olduğu durumda Banka başkanı olarak görev yapan kişi idarî Konseyin Başkanı olarak da hareket edecektir.

Madde 6

(1) Burada ve sözleşmenin diğer bükümlerinde kendisine verilen yetki ve işlevlere önyargısız bir biçimde, İdarî Konsey;

- a. Merkezin İdarî ve Malî Tüzüklerini kabul edecektir.
- b. Arabuluculuk ve Hakemlik davalarının tesisinin prosedürü kurallarını kabul edecektir,
- c. Arabuluculuk ve Hakemlik davalarının prosedürü kurallarını (Bundan böyle arabuluculuk ve Hakemlik kuralları olarak anılacaktır) kabul edecektir.
- d. Bankanın idarî olanak ve hizmetlerinden faydalanmak için Banka ile yapılacak düzenlemeleri onaylayacaktır.
- e. Genel Sekreterlik ve Genel Sekreter Yardımcılığının hizmet koşullarını belirleyecektir.
- f. Merkezin gelir ve harcamalarının yıllık bütçesini kabul edecektir,
- g. Merkezin yıllık faaliyet raporunu onaylayacaktır. Yukarıdaki a, b, c ve f. paragraflarında sözü edilen kararlar İdarî Konseyin 2/3 lük oy çoğunluğu ile alınacaktır.

(2) İdarî Konsey gerekli gördüğü hâllerde böyle Komiteler atayabilir.

(3) İdarî Konsey bu sözleşmenin uygulanmasında gerekli olduğuna karar verecek olursa diğer yetki ve fonksiyonlarını da kullanacaktır.

Madde 7

(1) İdarî Konseyin bir adet yıllık toplantısı ve Konsey veya en az beş Konsey üyesinin teklifiyle Başkan veya Genel Sekreter tarafından toplanacak diğer toplantıları olacaktır.

(2) İdarî Konseyin her üyesi bir oy hakkına sahip olacak burada sağlanan istisnaların dışında tüm kararlar oy çoğunluğu ile alınacaktır.

(3) İdarî Konseyin herhangi bir toplantısı için salt çoğunluk onun üyelerinin çoğunluğu olacaktır.

(4) Üyelerin 2/3 çoğunluğu ile İdarî Konsey, Başkanın toplantı yapmaksızın üyelerin oylarını toplayabileceği ve salt çoğunlukla karar alabileceği bir usul tesis edebilir. Oylar, bu usulde, üyelerin belirlenen zaman içinde çoğunluğu sağlamaları ile geçerli olacaktır.

Madde 8

İdarî Konsey Üyeleri ve Başkan Merkezden herhangi bir karşılık olmaksızın hizmet verirler.

BÖLÜM 3

Sekreterlik

Madde 9

Sekreterlik, bir Genel Sekreter, bir veya birden fazla Yardımcı Sekreter ve personelden oluşacaktır.

Madde 10

(1) Genel Sekreter ve Yardımcı Sekreterler İdarî Konseyin 2/3 luk çoğunluğu ve Başkanın aday göstermesi ile tekrar seçilme hakkı saklı olarak altı yıldan fazla olmamak üzere seçilirler. Başkan İdarî Konseyin üyelerine danıştıktan sonra söz konusu her makam için bir veya birden fazla aday gösterebilir.

(2) Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcılığı ofisleri her türlü politik düşünceden bağımsız olarak hareket edeceklerdir. Ne Genel Sekreter, nede Genel Sekreter Yardımcıları hiçbir işte çalışamayacağı gibi, idarî konseyin onayı olmaksızın başka bir işle de iştigal edemeyeceklerdir.

(3) Genel Sekreterin yokluğunda veya görevlerini ifa edemediği durumda ve Genel Sekreterlik makamının boşluğunda, Genel Sekreter Yardımcısı Genel Sekreter gibi hareket edecektir.

Eğer birden fazla Genel Sekreter Yardımcılığı varsa bu durumda bunlar İdarî Konseyin belirleyeceği sıra ile Genel Sekreterlik yapacaklardır.

Madde 11

Genel Sekreter Merkezin yasal temsilcisi ve asli memuru olacaktır ve bu sözleşmenin hükümleri ve İdarî Konseyin kabul ettiği kurallara uygun olarak Merkezin idaresinden ve personel atamasından sorumlu olacaktır. Ayrıca sicil memuru fonksiyonlarını da yerine getirecek ve bu sözleşmeye ve tasdiklenmiş örneklerine uygun olarak alınacak olan hâkem kararlarının gerçekleştirilmesini sağlamak için yetki sahibi olacaktır.

BÖLÜM 4

Paneller

Madde 12

Arabulucular Paneli ve Hâkemler Paneli, her biri, kalifiye kişilerden, burada çalışmaya gönüllü ve atanacak personelden oluşur.

Madde 13

(1) Her âkit devlet, her Panel'e kendi vatandaşlarından veya diğer ülke vatandaşlarından 4 kişi atayacaktır.

(2) Başkan her bir panele 10 kişi atayabilir. Ancak atanan her kişi farklı ülke vatandaşı olacaktır.

Madde 14

(1) Panellerde hizmet vermek üzere atanacaklar, yüksek ahlak sahibi, hukuk, ticaret, sanayi ve maliye konularında yetkili kabul edilen ve bağımsız yargı uygulayacağına güvenilebilecek kişiler olacaklardır. Hâkem Panelinde görev alacaklar için hukuk alanındaki yeterlilik özel önem taşımaktadır.

(2) Başkan, panelde görev alacak kişileri atarken, dünya da mevcut yasal ve ekonomik sistemleri temsilinin sağlanması hususuna özel önem atfedecektir.

Madde 15

(1) Panel üyeleri 6 yıllık yenilenebilir dönemler çerçevesinde hizmet vereceklerdir.

(2) Herhangi bir panel üyesinin Ölümü veya istifası hâlinde, bu üyeyi atamaya yetkili makam bu üyenin geri kalan süresi için yeni bir kişi atama hakkına da sahiptir.

(3) Panel üyeleri kendi yerlerine atama yapılncaya kadar görevde kalacaklardır.

Madde 16

(1) Bir kişi her iki panelde de görev alabilir.

(2) Eğer bir kişi aynı panelde birden fazla âkit ülke temsilcisi olarak veya bir veya birden fazla ülke ve başkan tarafından atanırsa ilk atayan ülkenin temsilcisi olarak farz edilecek veya bu ülkelerden biri onun vatandaşı olduğu ülke ise bunun temsilcisi sayılacaktır.

(3) Tüm atamalar Genel Sekreterliğe bildirilecek ve bu bildirimlerin alındığı tarihten itibaren geçerli sayılacaktır.

BÖLÜM 5

Merkezin Finansmanı

Madde 17

Eğer Merkezin harcamaları, sağladığı olanaklar karşılığı elde edilen gelirlerden veya diğer gelirlerden karşılanamıyorsa, geri kalan kısım, Bankaya üye olan ülkelerden onların Banka sermayesine katkı payları oranında, Bankaya üye olmayan ülkelerden ise, idarî Konseyin belirleyeceği kurallar içinde sağlanacaktır.

BÖLÜM 6

Statü, İmtiyaz ve Dokunulmazlıklar

Madde 18

Merkez, tam olarak uluslararası tüzelkişiliğe sahip olacaktır. Merkezim yasal kişiliği şunları da kapsayacaktır.

- a - Sözleşme yapmak,
- b - Taşınır ve taşınmaz mal sahibi olmak veya satmak,
- c - Hukuk Davaları açmak.

Madde 19

Merkez fonksiyonlarını, tam olarak yapabilmek için Akut ülke sınırları içinde bu bölümde derced'ilen dokunulmazlık ve imtiyazları kullanacaktır.

Madde 20

Merkez kendisi feragat etmedikçe menkul ve gayrimenkulleri hakkımda da aynı dokunulmazlık ve imtiyazlardan yararlanacaklardır.

Madde 21

Başkan, İdarî Konsey üyeleri, arabulucular, hakemler veya 52 nci Maddenin 3 üncü paragrafına, göre atanmış Komite üyeleri ve Sekreterlik işçi ve memurları;

a) Merkez sarfınazar edinceye kadar, kendilerine verilmiş olan görevlerin ifasında yasal dokunulmazlık haklarını kullanırlar,

b) Yerel vatandaş olmayanlar, göçmen kısıtlamaları, yabancı kayıtlarının gerektirdiği işler ve ulusal hizmet yükümlülüğünden muaf tutulacak ve kambiyo kısıtlamaları ile ilgili kolaylıklardan faydalanacaklardır. Ayrıca Akit ülkelerde onların, diğer Âkit ülkelerdeki karşılıklarına denk gelmek üzere, temsilcilerine işçilerine, ve memurlarına sağladıkları seyahat kolaylıklarından aynen faydalanacaklardır.

Madde 22

Madde 21 hükümleri bu sözleşme çerçevesinde davaya katılan taraflara, temsilcilere, danışmanlara, avukatlara, şahitlere ve uzmanlara uygulanacaktır. Ancak paragraf (b) hükümleri sadece dayanın görüleceği yere dava ile ilgili gidiş gelişlerde ve ikametlerde uygulanacaktır.

Madde 23

(1) Merkez arş/Meri gerekli olduğu yerlerde dokunulmaz olacaktır.

(2) Resmî yazışmalarıyla ilgili olarak Merkez, her Âkit ülke tarafından diğer uluslararası kuruluşlara kıyasla daha az müsaadeye mazhar sayılmayacaktır.

Madde 24

(1) Bu sözleşme ile yetki verilen Merkezin değerleri, malları, gelin ve işlemleri ve faaliyetleri vergi ve gümrüklerden muaf olacaktır.

Merkez ayrıca vergi ve gümrük toplama yükümlülüğünden de muaf olacaktır.

(2) Yerel vatandaşlar haricinde Merkez tarafımdan Başkana, Konsey üyelerine veya diğer çalışanlara ödenen yoluk, ödenek ve maaşlardan vergi kesilmeyecektir.

(3) 52 nci Maddenin 3 üncü Paragrafına göre tayin edilen ve arabulucu, hakem veya komite üyesi olanlardan bu sözleşme çerçevesinde görülen davarla ilişkin olarak eğer verginin hukukî dayanağı, merkezin yerleşim yeri veya bu davanın görüldüğü yer veya bu ücret veya ödeneklerin ödendiği yer ise hiçbir vergi alınmayacaktır.

KISIM II

Merkezin Yargılama Yetkisi

Madde 25

(1) Merkezin yargılama yetkisi, Âkit ülkeler (ya da onları oluşturan alt birimler ya da ülke tarafından merkeze atanmış temsilciler) ile uyuşmazlık hâliyle ilgili yazılı rızasını Merkeze sunmuş diğer Âkit devlet vatandaşları arasında yatırımlardan kaynaklanan hukukî uyuşmazlıkları kapsayacaktır. Taraflar rızalarını sunduktan sonra hiç bir taraf bu olurlarını tek taraflı olarak geri alamaz.

(2) Diğer Âkit ülke vatandaşlarının; deyimi aşağıdakileri kapsar;

a) Âkit bir devletin vatandaşlığına sahip herhangi bir kişi haricinde 36 ncı Maddenin 3 üncü Paragrafı veya 28 inci Maddenin 3 üncü Paragrafı uygulanarak istemleri kaydedilmiş ve anlaşmazlık tarihinde sözkonusu anlaşmazlığı merkeze sunmak üzere taraf olmuş olan diğer ülke vatandaşları '

b) Âkit ülke vatandaşlığına sahip herhangi bir yasal kişi haricinde, tarafların rızasıyla anlaşmazlığın Arabuluculuk veya Hakemliğe sunulduğu tarihte taraf olan devlet veya söz konusu tarihte anlaşmazlığa taraf olan Âkit devlet vatandaşlığına sahip olan herhangi bir yasal kişi ve bu sözleşmenin amaçları doğrultusunda yabancı kontrolü yüzünden «diğer bir Âkit devlet vatandaşı» muamelesi görmesi kararlaştırılmış diğer taraflar.

(3) Âkit ülkenin herhangi bir alt birimi veya temsilcisi tarafından verilen rızalar bu devletin ayrıca onayının gerekmediğini bildirmediği durumlarda, devletin onayı gerekir.

(4) Kabul ya da onay anında veya onaydan sonara herhangi bir Zamanda herhangi bir Âkit devlet hangi anlaşmazlık türlerini Merkez'in yargı yetkisine sunup sunmayacağını Merkeze bildirebilir.

Genel Sekreterlik, bu bildirimini tüm taraf ülkelere gönderecektir. Bu bildirim 1 inci Paragraftaki gerekli görülen rızayı oluşturmaz.

Madde 26

Bu sözleşme çerçevesinde tarafların hakemlik için rızaları, aksi belirtilmediği takdirde, herhangi bir çözüm dışında bu hakemliğe rızaları demektir.

Âkit Devlet, bu rızalarının ön koşulu olarak yerel idarî ve adlî tüm çarelerin tüketilmiş olmasını isteyebilir.

Madde 27

(1) Alınabilecek herhangi bir kararın karşı tarafça uyulmaması ve uygulanmaması hâli haricinde, bu sözleşme çerçevesinde Hakemliğe başvurmuş ve rızalarını göndermiş hiç bir Âkit Devlet anlaşmazlığa muhatap olan kemdi vatandaşlarına diplomatik koruma uygulayamaz ve uluslararası iddiada bulunamaz.

(2) Birinci paragrafın amaçları doğrultusundaki diplomatik boruma anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştırma amacına yönelik gayrı resmî diplomatik değişimleri kapsamaz.

KISIM 3

Arabuluculuk

BÖLÜM 1

Arabuluculuk İstemi

Madde 28

(1) Arabuluculuk davası tesis etmek isteyen herhangi bir Âkit ülke veya Âkit ülke vatandaşı istemini bir Örneğini diğer tarafa da gönderecek olan Genel Sekreterliğe yazılı olarak iletmesi gerekmektedir.

(2) Bu istem anlaşmazlık konusu ile ilgili bilgileri, tarafların tanıtımını arabuluculuk ve hakemlik işlemleri kurumu için yöntem ve kurallara uygun olarak arabuluculuğa rızalarını içerecektir.

(3) Genel Sekreter söz konusu istemi, istemde yer alan bilgiler ışığında, anlaşmazlığı Merkezin yargı yetkisi dışında bulmadığı takdirde kaydedecektir. Sonradan taraflara kayıt yapıldığını veya reddedildiğini bildirecektir.

BÖLÜM 2

Arabuluculuk Komisyonunun Oluşturulması

Madde 29

(1) Arabuluculuk Komisyonu (bundan sonra Komisyon olarak adlandırılacaktır) 28 inci Maddeye uygun bir istem kaydedildiğinde hemen oluşturulacaktır.

(2) a) Komisyon bir arabulucudan veya tarafların anlaşarak tayin edecekleri tek sayıda arabuluculardan oluşacaktır.

b) Taraflar, arabulucuların sayısında ve atama yönteminde anlaşamazlarsa, Komisyon ikisi her bir tarafça ayrı, ayrı atanacak biride - ki aynı zamanda Komisyon Başkam olacaktır- tarafların anlaşması ile atanacak üç arabulucudan oluşacaktır.

Madde 30

Eğer Komisyon 28 inci Maddenin 3 üncü Paragrafına göre istem kaydının Genel Sekreterlikçe dağıtımını izleyen 90 gün içinde veya tarafların daha önce üzerinde anlaştığı bir sürede oluşturulamazsa, Başkan, taraflardan birinin istemli üzerine, her iki tarafa da mümkün olduğunca danışarak atanamayan arabulucu veya arabulucuları atayacaktır.

Madde 31

(1) Arabulucular Başkanca 30 uncu maddeye uygun olarak yapılan atamalar dışında, Arabulucu Paneli dışarısından da atanabilirler.

(2) Arabulucular Paneli dışında atanan arabulucular 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında dercedilen özellikleri taşımalıdır.

BÖLÜM 3

Uzlaştırma Davası

Madde 32

(1) Komisyon yetkili olup olmadığını kendisi kararlaştıracaktır.

(2) Uzlaşmazlığa, bu uzlaşmazlığa merkezin yargı alanı içinde olmadığı veya diğer nedenlerle, Komisyonun yetki sınırları *içerisine* girmediği biçiminde *taraflardan* birine itiraz edildiğinde, itirazın geçerliliğini veya ön bir soru olarak mı ele alınması gerektiğini Komisyon belirleyecektir.

Madde 33

Herhangi bir arabuluculuk davası bu bölüm hükümlerine göre yürütülecek ve taraflar başka bir şekil üzerinde anlaşmadığı takdirde, tarafların arabuluculuk isteminde bulundukları tarihte yürürlükte olan arabuluculuk kurallarına göre işlem görecektir. İşlemin bu bölümce veya arabuluculuk kurallarınca veya tarafların üzerinde anlaştığı hususları kapsamadığı şeklinde bir itiraz geldiğinde Komisyon sorun hakkında karar verecektir.

Madde 34

(1) Komisyonun görevi taraflar arasındaki anlaşmazlıklara açıklık getirmek ve her iki tarafça da kabul görececek koşullarla çözüm getirmeye çalışmak olacaktır. Buna göre işlemin herhangi bir aşamasında Komisyon zaman zaman taraflara anlaşma koşulları tavsiye edebilir. Taraflar Komisyon ile Komisyonun görevini yürütebilmesi için iyi niyetli işbirliği içerisinde olacaklar ve tavsiyelerini en dikkatli biçimde ele alacaklardır.

(2) Taraflar anlaşmaya varabilirlerse Komisyon, anlaşmazlığa düşülen konuların ve anlaşmanın sağlandığının kaydedildiği bir raporun yayınlanmasını sağlayacaktır. Eğer, davanın herhangi bir aşamasında, Komisyonda taraflar arasında bir anlaşmaya varılamayacağı kanaati hâsıl olursa, Komisyon davayı durdurabilir ve anlaşmazlığın Komisyona sunulduğunu ve tarafların anlaşmaya varmakta başarısız olduklarını kaydeden bir rapor yayınlar. Eğer taraflardan biri davaya katılmazsa, Komisyon davayı düşürür ve taraflardan birinin davaya katılmadığını rapor eder.

Madde 35

Taraflar üzerinde başka bir şekilde anlaşmadığı takdirde arabuluculuk davasına taraf olanlar, hakemler önünde veya herhangi bir mahkemede veya başka bir şekilde, Komisyonunun raporuna veya tavsiyelerine veya diğer tarafın arabuluculuk davasındaki anlaşma önerilerine, yönetimine, beyanına, bildirilen görüşlerine dayanarak dava açmaya hak kazanamazlar.

KISIM 4

Hakemlik

BÖLÜM 1

Hakemlik İstemi

Madde 36

(1) Hakemlik davasının oluşturulmasını isteyen herhangi bir Âkit Ülke veya vatandaşı konuyu Genel Sekreterliğe yazılı olarak bildirir ve Genel Sekreterlik istemin bir örneğini diğer tarafa iletir.

(2) İstem, anlaşmazlık konularını, tarafların tanıtımını, tarafların hakemlik ve arabuluculuk davasının açılma kurallarına uygun olarak hakemlik konusundaki rızalarını içeren belgeleri ihtiva edecektir.

(3) Genel Sekreter, istemde yer alan bilgilere dayanarak anlaşmazlığın Merkezin yargı alan dışına taşıdığı saptamazsa istemi kaydedecek ve hemen taraflara istemin kaydedildiği veya kaydın reddedildiğini bildirecektir.

BÖLÜM 2

Heyetin Oluşturulması

Madde 37

(1) Hakem Heyeti (bundan sonra Heyet olarak adlandırılacaktır) 36 ncı maddeye uygun bir istem kaydedildiğinde en kısa zamanda oluşturulacaktır.

(2) a) Heyet yalnız bir hakemden veya tarafların üzerinde anlaşacağı tek sayıda tayin edilmiş hakemden oluşacaktır.

b) Tarafların hakemlerin sayısında veya atanma yöntemi üzerinde anlaşamamaları hâlinde, Heyet, taraflarca ayrı, ayrı atanan birer ve Heyetin Başkanlığını yapacak, tarafların ortak atadığı bir hakemden olmak üzere üç hakemden oluşacaktır.

Madde 38

Eğer Heyet 36 ncı maddenin 3 üncü paragrafına göre istem kaydının Genel Sekreterlikçe dağıtımını izleyen 90 gün içinde veya tarafların daha önce üzerinde anlaştığı bir sürede oluşturulmazsa, Başkan herhangi bir tarafın istemi üzerine taraflara mümkün olduğunca danışarak atanamayan hakem veya hakemleri atayacaktır. Bu maddeye göre Başkanca atanan hakemler anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı veya Âkit ülkelerin vatandaşlarından birinin taraf olduğu anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı olamazlar.

Madde 39

Hakemlerin çoğunluğu anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin ve vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı olmayacaktır. Bununla birlikte bu madde hükümleri tek hakem veya heyetin her bir üyesi tarafların rızası ile atanırsa uygulanmaz.

Madde 40

(1) Hakemler, Hakemler Paneli dışından Başkanın 38 incü maddeye göre atadıkları istisna olmak üzere, atanabilirler.

(2) Hakemler Paneli dışından atanacaklar 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında dercedilen nitelikleri taşımalıdır.

BÖLÜM 3

Heyetin Yetkisi ve İşlemleri

Madde 41

(1) Heyet yetkili olup olmadığını kendisi kararlaştıracaktır.

(2) Anlaşmazlığa, bu anlaşmazlığın Merkezin yargı alan içerisinde olmadığı veya diğer nedenlerle, Heyetin yetki sınırları içerisine girmediği biçiminde taraflardan birine itiraz edildiğinde, itirazın geçerliliğini veya ön bir soru olarak mı ele alınması gerektiğini Heyet belirleyecektir.

Madde 42

(1) Heyet, anlaşmazlığa taraflarca üzerinde anlaşılacak hukuk kuralları çerçevesinde karar verecektir. Anlaşma sağlanamaması hâlinde Heyet anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin, hukukunun (Kanunların çalışması hâlinde uygulanacak kurallar da dahil olmak üzere) ve Uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarını uygulayacaktır.

(2) Heyet, hukukun belirsizliği veya boşluğu karşısında bir çözüm getirmeyebilir.

(3) 1 ve 2 nci paragraf hükümleri, taraflar bu şekilde anlaştığı takdirde, Heyetin anlaşmazlığı hakkaniyet kuralları çerçevesinde çözmesine engel teşkil etmez.

Madde 43

Taraflar başka türlü anlaşmadığı takdirde, davanın herhangi bir aşamasında, Heyet uygun görürse;

a) Tarafları belge ve delil göstermeye çağırabilir.

b) Anlaşmazlık alanını ziyaret edebilir ve uygun gördüğü soruşturmayı yürütebilir.

Madde 44

Hakemlik davası, taraflar başka biçimde anlaşmadıkları takdirde, bu bölüm hükümlerine ve tarafların hakeme gittikleri tarihteki hakemlik kurallarına göre yürütülür. Bu bölümce veya hakemlik kurallarınca veya tarafların anlaştığı kurallarınca kapsanmayan bir sorun arz olduğunda, Heyet soruna çözüm bulur.

Madde 45

(1) Taraflardan birinin mahkemeye katılamaması veya davasını sunamaması diğer tarafın bir hak iddia etmesi olarak kabul edilemez.

(2) Taraflardan birinin davanın herhangi bir aşamasında mahkemeye katılmaması veya olayı sunmaması hâlinde diğer taraf Heyetin iletilen sorunların çözümü ile ilgilenmesini ve karar vermesini isteyebilir. Karar verilmezden önce, Heyet, mahkemede bulunmayan veya da vasım sunmayan tarafa, bu tarafın kasıtlı olarak yapmadığından emin olmadıkça ek bir süre vererek bu taralı uyarır.

Madde 46

Taraflar başka biçimde anlaşmadığı takdirde, taraflardan birince istenmesi hâlinde Heyet, tarafların rızası çerçevesinde ve Merkezin yargı yetkisi içerisinde anlaşmazlığın aslî konusu dışında doğrudan ortaya çıkabilecek ek iddia ve karşı iddiaları belirleyecektir.

Madde 47

Taraflar başka biçimde anlaşmadığı takdirde, Heyet şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, her iki tarafın karşılıklı haklarını korumak için ihtiyatî tedbirler tavsiye edebilir.

KARAR

Madde 48

(1) Heyet sorunlara üye çoğunluğu ile karar verir.

(2) Heyetin kararı yazılı olacak ve oy veren tüm üyelerce imzalanacaktır.

(3) Karar, Heyete sunulan her sorunu içerecek ve temel alınan gerekçeleri belirleyecektir.

(4) Heyetin herhangi bir üyesi karara kendi fikrini veya muhâlefet şerhini, çoğunluğa katılsa da katılmasa da ekleyebilir.

(5) Merkez tarafların rızası olmadan kendiliğinden kararı yayınlamaz.

Madde 49

(1) Genel Sekreter taraflara kararın tasdik edilmiş örneklerini tebliğ eder. Karar, tebliği tarihinde yürürlüğe girer.

(2) Heyet, kararın verilmesini izleyen 45 gün içerisinde taraflardan birinin başvurusu hâlinde diğer tarafı da haberdar ederek, kararda atladığı bir sorun hakkında karar verebilir ve karardaki, yazım, aritmetik veya benzeri hataları düzeltebilir. Heyetin kararı aslî kararın bir parçası olacak ve asıl karar gibi tebliğ edilecektir. 51 inci maddenin 2 nci paragrafında ve 52 nci maddenin 2 nci paragrafında sağlanan zaman dilimleri kararın verildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

BÖLÜM 5

Kararın Yorumu, Düzeltilmesi ve Geçersiz Kılınması

Madde 50

(1) Kararın anlamı veya kapsamı hakkında taraflar arasında bir anlaşmazlık olursa, taraflardan biri Genel Sekretere yazılı başvuruda bulunarak kararın yorumunu isteyebilir.

(2) Başvuru, mümkün olursa, Kararı veren Heyete yapılmalıdır. Bu mümkün olmaz ise bu kısmın 2 nci bölümüne göre yeni bir Heyet oluşturulur. Heyet şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, yeni karar aşamasında, eski kararın uygulanmasını durdurabilir.

Madde 51

(1) Taraflardan biri Genel Sekretere yazılı başvuruda bulunarak karar verildiğinde Heyetçe ve başvuruda bulunan tarafça bilinmeyen, başvuruda bulunanın ihmali nedeni ile bilmemezlik etmediği, bilinmesi kararı etkileyecek nitelikte bir gerçeğin ortaya çıkması nedeni ile kararın düzeltilmesini isteyebilir.

(2) Başvuru bu gerçeğin ortaya çıkmasından sonraki 90 gün içinde ve her halükârda kararın verilmesinden sonraki 3 yıl içinde yapılmalıdır.

(3) Talep, mümkün olursa, kararı veren Heyete yapılmalıdır. Aksi halde bu bölümün 2 nci kısmına göre yeni bir Heyet oluşturulacaktır.

(4) Heyet, şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, yeni karar aşamasında, eski kararın uygulanmasını durdurabilir. Başvuruda bulunan, başvurusunda kararın ertelenmesini talep ederse, Heyet istemi hükme bağlayana kadar karar ihtiyarî olarak ertelenir.

Madde 52

(1) Taraflardan biri aşağıdaki hâllerden birini veya bazılarını öne sürerek, Genel Sekreterliğe yazılı başvuru ile kararın geçersiz kılınmasını isteyebilir.

- a) Heyetin uygun bir şekilde oluşturulmadığı,
- b) Heyetin yetkisini aştığı,
- c) Heyet üyelerinden birinin rüşvet aldığı,
- d) Mahkemenin temel kurallarından ciddî bir sapma olduğu,
- e) Kararın dayandığı gerekçeleri belirtmediği.

(2) Başvuru, rüşvet hâli dışındaki bu durumda rüşvetin ortaya çıkmasından sonraki 120 gün içinde - kararı izleyen 120 gün içinde ve her halükârda kararı izleyen 3 yıl içinde yapılmalıdır.

(3) İstem ulaştığında, Başkan, Hakem Panelinden 3 kişiyi *ad hoc* Komiteye atar. Bu komite üyelerinden hiçbirisi kararı veren heyetin üyesi, bu Heyet üyelerinden hiç birisi ile aynı ülke vatandaşı, anlaşmazlığa taraf olan ülke vatandaşı veya vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan ülkenin vatandaşı, Âkit Ülkelerden biri tarafından Hakem Paneline atanmış veya aym anlaşmazlığa arabulucu olarak görev yapmış olamazlar. Komite, paragraf 3'de değinilen durumlar çerçevesinde kararın tümünü veya bir parçasını geçersiz kılmaya yetkilidir.

(4) Madde 41, 45, 48, 49, 53 ve 54 ile VI ve VII nci kısımlar Komite önündeki Mahkemede de «icabi hâlinde» uygulanır.

(5) Komite, şartların öyle gerektirdiğini düşünerek, eski kararın yürürlüğünü yeni karar çıkana kadar erteleyebilir. Başvuruda bulunan, başvurusunda kararın yürütülmesinin durdurulmasını isterse, yürütme Komite talebi karara bağlayana kadar ertelenir.

(6) Karar geçersiz sayılırsa, anlaşmazlık taraflardan birinin istemi hâlinde, bu kısmın 2 nci bölümüne göre oluşturulacak yeni bir Heyete sunulur.

BÖLÜM 6

Kararın Tanınması ve Yürürlüğü

Madde 53

(1) Karar tarafları bağlayıcı olacak, daha üst bir makama götürülmeyecek veya bu sözleşmede öngörülenler dışında bir çözüme konu olmayacaktır. Taraflar, bu sözleşme hükümlerine göre kararın yürütülmesi durdurulmadıkça karara uyacaklar ve hükümlerini yerine getireceklerdir.

(2) Bu bölümün amacı uyarınca «karar» 50, 51 ve 52 nci maddeler çerçevesinde verilmiş kararları yorumlayacak, düzeltecek ve geçersiz kılabilen kararları da içerecektir.

Madde 54

(1) Her üye ülke bu sözleşmeye uygun olarak verilmiş her kararı bağlayıcı kabul edecek ve kararın parasal yükümlülüklerini kendi sınırları içerisinde kendi Devletinin mahkemesinin nihaî bir kararı gibi yerine getirecektir. Federal Anayasalı bir âkit ülke bu kararı Federal mahkemelerde yürütecek ve bu mahkemelerin karara Federe Devletin mahkemelerinin nihaî bir kararı gibi yaklaşımlarını sağlayacaktır.

(2) Bir âkit ülkenin sınırları içerisinde bu kararın tanınmasını ve yürütülmesini isteyen taraf, âkit devletin bu amaçla atayacağı uygun bir mahkeme veya otoriteyi Genel Sekreterce onaylanmış kararın bir örneği ile

donatacaktır. Her âkit devlet bu amaçla atayacağı uygun bir mahkemeyi veya diğer otoriteyi ve daha sonra bu atamada yapılacak değişikliği Genel Sekretere bildirecektir.

(3) Kararın uygulanması, bu uygulamanın sınırları içinde âkit devletin kararların uygulanmasına ilişkin yapacağı kanunları gereğince yapılacaktır.

Madde 55

54 üncü maddedeki hiçbir şey, âkit devletin veya herhangi bir yabancı devletin uygulamadan imtina edebileceği şekilde, âkit devletin yürürlükteki kanunlarına bir «deregasyon» (aykırılık) olarak yorumlanamaz.

KISIM 5

Arabulucu ve Hakemlerin Değiştirilmesi ve Vasıfların Kaybolması

Madde 56

(1) Bir komisyon veya Heyet oluşturulduktan ve dava görülmeye başlandıktan sonra aşağıdaki haller dışında, yapısı değişmeden kalacaktır. Eğer bir arabulucu veya hakem ölürse, mahcur olursa veya istifa ederse doğacak boşluk III üncü kısmın 2 nci bölümüne veya IV üncü kısmın 2 nci bölümüne göre doldurulacaktır.

(2) Komisyon veya Heyetin bir üyesi, Panel üyeliğinin sona erdiğine bakılmaksızın üyeliğini sürdürecektir.

(3) Eğer, taraflardan biri tarafından atanan bir arabulucu veya hakem üye olduğu Komisyon veya Heyetle anlaşmadan istifa etmişse, Başkan uygun Panelden bir kâfîyi doğan boşluğu doldurmak için atayacaktır.

Madde 57

Taraflardan biri bir Komisyon veya Heyete, 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında istenilen niteliklere sahip olmadığını gösterir delillere

dayanarak, üyelerin herhangi birinin ıskatını önerebilir. Hakemlik davasının taraftarından biri IV üncü kısmın 2 nci bölümü gereğince yeterli olmadığını öne sürerek bir hakem veya arabulucunun ıskatını önerebilir.

Madde 58

Bir hakem veya arabulucunun ıskatı önerisi hakkında karar aşağıda sayılan haller dışında heyet veya komisyonun diğer üyelerince alınır.

Oyların eşit çıkması, tek hakem veya arabulucunun ıskatı önerisi veya hakem veya arabulucuların çoğunluğunun ıskatı önerisi hâlinde kararı Başkan alır.

Eğer önerinin uygun görüldüğü karara bağlanırsa, kararın kapsadığı arabulucu veya hakem III üncü kısmın 2 nci bölümü ve IV üncü kısmın 2 nci bölümü hükümleri uyarınca değiştirilir.

KISIM 6

Yargılama Giderleri

Madde 59

Merkezin olanaklarının kullanılmasından doğan ve taraflarca ödenmesi gereken masraflar İdare Konseyince saptanan kurallara göre Genel Sekreterce belirlenir.

Madde 60

(1) Her Komisyon ve her Heyet, üyelerinin ödenek ve masraflarını idarî Konseyce koyulan sınırlar içerisinde Genel Sekretere danıştıktan sonra belirler.

(2) Bu maddenin 1 inci paragrafındaki hiçbir şey tarafları Komisyon veya Heyet üyelerine ödenecek ödenek ve masraflar üzerinde önceden anlaşmaktan alıkoymaz.

Madde 61

(1) Arabuluculuk davasında merkez olanaklarının kullanılmasından doğan masraflar ve Komisyon üyelerinin ödenek ve masrafları taraflarca eşit olarak paylaşılır. Her taraf davaya ilişkin diğer masraflarla kendisi yükümlüdür.

(2) Hakemlik davasında, taraflar üzerinde başka türlü anlaşamadığı takdirde, Heyet davaya ilişkin taraflarca yüklenilecek masrafları tayin eder ve bu masraflar, heyet üyelerinin ödenek ve masrafları ve merkez olanakların kullanmanın masraflarının nasıl ve kim tarafından ödeneceğine karar verir.

Bu karar, kararın bir parçasını oluşturur.

KISIM 7

Davanın Yeri

Madde 62

Arabuluculuk ve Hakemlik davaları aşağıda sayılan haller dışında Merkezde görülür.

Madde 63

Eğer taraflar anlaşırsa arabuluculuk ve hakemlik davaları aşağıdaki yerlerde görülebilir.

a) Merkezin bu amaçla düzenleme yapacağı resmî ve özel herhangi uygun bir kuruluştaki veya Daimî Hakemlik Divanında, veya

b) Genel Sekretere danıştıktan sonra Komisyon veya Heyetçe uygun görülecek herhangi bir diğer yerde.

KISIM 8

Âkit Devletler Arasındaki Anlaşmazlıklar

Madde 64

Bu sözleşmenin yorumundan veya uygulanmasından doğan ve görüşmelerle çözüme kavuşturulmayan Âkit Devletler arasındaki anlaşmazlıklar Devletler başka bir çözüm yöntemi üzerinde anlaşmadıkları takdirde Uluslararası Adalet Divanına götürülür.

KISIM 9

Değişiklik

Madde 65

Âkit devletlerden biri bu sözleşmenin değiştirilmesini önerebilir. Değişiklik metni, metnin görüşüleceği İdarî Konseyin ilk toplantısından önce 90 günden az olmamak üzere Genel Sekretere iletilmelidir ve Genel Sekreterce tüm İdarî Konsey üyelerine ulaştırılmalıdır.

Madde 66

(1) Eğer İdarî Konseyi 2/3'lük çoğunlukla değişikliği kabul ederse, değişiklik önerisi tüm âkit devletlere teyid, kabul veya onay için dağıtılacaktır. Her değişiklik tüm âkit devletlerin teyidi, kabul veya onayını sözleşmenin yeddi eminine bildirilmesinden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

(2) Hiçbir değişiklik, bu sözleşmeye taraf devletlerin veya alt bölümlerinin veya temsilcilerinin veya bu devlet vatandaşlarının, bu değişiklik yürürlüğe girmezden önce Merkezin yargılanmasından doğmuş haklarını ve yükümlülüklerini etkilemez.

KISIM 10

Nihaî Hükümler

Madde 67

Bu sözleşme banka üyesi devletler adına imzaya açılacaktır. Bu, Uluslararası Adalet Divanı Sözleşmesine taraf olan ve îdarî Konseyin 2/3'lük çoğunlukla sözleşmeyi imzaya davet ettiği devletler adına da imzaya açılacaktır.

Madde 68

(1) Bu sözleşme imzacı devletlerin Anayasal düzenlemelerine uygun olarak, imzaca devletlerin teyid, kabul veya onayına tabidir.

(2) Bu sözleşme yirminci teyid, kabul veya onay aracının teslim tarihinden 30 gün sonra yürürlüğe girer. Her devlet için teyid, kabul veya onay aracını teslim ettiği günden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 69

Her Âkit Devlet, sınırlan içinde bu sözleşmenin geçeri olmasını sağlayacak kanunî veya diğer önlemleri alır.

Madde 70

Bu sözleşme, sözleşmenin kabulü veya onayı sırasında veya sonradan sözleşmenin yeddi eminine yazılı olarak sözleşme dışı alanlar bildiren bir kayıt konulmaması hâlinde, Âkit Ülkenin uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu sınırları içerisinde geçerlidir.

Madde 71

Herhangi bir âkit ülke sözleşmenin yeddi eminime yazı ile sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir. Fesih, bildirimin ulaşmasından 6 ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 72

Madde 70 ve 71'e uygun bir bildirim, o ülkenin veya ilgili alt birimlerinin veya temsilcilerinin veya vatandaşlarının, bildirimin ulaşmasından önce Merkezin rızası dışında doğan hak ve yükümlülüklerini etkilemez.

Madde 73

Bu sözleşmenin ve değişikliklerinin onay kabul veya teşid araçları bu sözleşmenin yeddi emini olarak işlem yapacak bankaca muhafaza edilir. Yeddi emin bu sözleşmenin tasdik edilmiş örneklerini banka üyesi ülkelere ve imzaya davet edilen ülkelere iletecektir.

Madde 74

Yeddi emin bu sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 102 nci maddesine ve Genel Kurulca kabul edilen kurallara göre Birleşmiş Milletler Sekreterine kayıt ettirecektir.

Madde 75

Yeddi emin aşağıdakileri tüm âkit ülkelere bildirecektir:

- a) Madde 67'ye göre imzaları,
- b) Madde 73'e göre muhafaza edilen onay, kabul ve teyid araçlarını,
- c) Madde 68'e göre bu sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihi,
- d) Madde 70'e göre uygulama dışı bırakılan sınırları.
- e) Madde 66'ya göre herhangi bir değişikliğin yürürlüğe gireceği tarihi,
- f) Madde 71'e göre yapılan fesih bildirimini.

Washington'da İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak ve her üçü de eşit derecede muteber olmak üzere düzenlenmiş olup söz konusu Konvansiyondan doğan mükellefiyetlerini yerine getirmeyi altındaki imzalarla teşvik eden bor kopya Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arşivlerinde saklanacaktır.

SİNGAPUR KONVANSİYONU

SİNGAPUR KONVANSİYONU

ARABULUCULUK SONUCUNDA YAPILAN MİLLETLERARASI SULH ANLAŞMALARI HAKKINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KONVANSİYONU

Dibace

Bu Konvansiyona Taraf Devletler, İhtilaf hâlinde olan tarafların uyuşmazlığı dostane bir şekilde çözüme çabalarında kendilerine yardımcı olmak için üçüncü kişi veya kişilerin yardımını talep ettiği bir ticari uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak uluslararası ticarete arabuluculuğun değerini kabul ederek, Arabuluculuğun ulusal ve uluslararası ticaret uygulamasında yargılamaya alternatif olarak giderek daha fazla kullanıldığını belirterek, Arabuluculuğun kullanılmasının, uyuşmazlığın ticari bir ilişkinin sona ermesine yol açtığı durumları azaltmak, uluslararası ticari işlemlerin taraflarca yönetilmesini kolaylaştırmak ve devletlerin adalet yönetiminde tasarruf sağlamak gibi önemli faydalar sağladığını dikkate alarak, Arabuluculuk sonucu yapılan milletlerarası sulh anlaşmaları için farklı hukuki, sosyal ve ekonomik sisteme sahip devletler tarafından kabul edilebilir bir çerçevenin oluşturulmasının ahenkli uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunacağına ikna olarak, Aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır:

Madde I- Uygulama Alanı

1. Bu Konvansiyon, bir ticari uyuşmazlığın çözümü için arabuluculuk sonucunda taraflarca yazılı olarak yapılan ve yapıldığı sırada aşağıdaki şartlarla milletlerarası nitelik taşıyan anlaşmaya (“sulh anlaşması”na) uygulanır:

(a) Sulh anlaşmasının en az iki tarafının iş yerlerinin farklı devletlerde olması; veya

(b) Sulh anlaşmasının taraflarının iş yerlerinin bulunduğu devletin;

(i) Sulh anlaşmasından doğan borcun esaslı bir kısmının ifa edileceği devletten; veya

(ii) Sulh anlaşmasının konusunun en sıkı ilişkili olduğu devletten farklı olması.

2. Bu Konvansiyon

(a) taraflarından birinin (tüketici olarak) şahsı veya ailesi veya evi için yaptığı işlemlere ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için yapılan;

(b) Aile, miras ve iş hukukuna ilişkin olan sulh anlaşmalarına uygulanmaz.

3. Konvansiyon, aynı zamanda aşağıdaki sulh anlaşmalarına uygulanmaz:

(a) (i) Mahkemece tasdik edilen veya mahkeme yargılaması sırasında yapılan; ve

(ii) Mahkemenin bulunduğu devlette mahkeme kararı olarak yerine getirilen sulh anlaşmaları;

(b) Hakem kararı olarak kaydedilen ve yerine getirilen sulh anlaşmaları.

Madde 2- Tanımlar

1. 1. maddenin 1. fıkrasının amaçları açısından:

(a) Eğer taraflardan birinin birden fazla işyeri varsa, ilgili işyeri, sulh anlaşması yapıldığı sırada taraflarca bilinen veya öngörülen haller dikkate alınarak sulh anlaşmasıyla çözümlenen uyuşmazlıkla en sıkı ilişkiye sahip olan iş yeridir;

(b) Eğer taraflardan biri herhangi bir işyerine sahip değilse iş yeri ibaresi mutad meskeni olarak kabul edilecektir.

2. Sulh anlaşması, içeriğinin herhangi bir şekilde kayda alınması hâlinde yazılı olarak yapılmış sayılır. Elektronik ortamda yapılan sulh

anlaşmasının yazılı olması şartı, içeriğindeki bilginin sonraki başvurular için kullanılacak şekilde erişilebilir olması hâlinde yerine getirilmiş sayılır.

3. “Arabuluculuk”, kullanılan ibarelere veya yürütülen usule bakılmaksızın, tarafların, aralarındaki uyuşmazlığı, uyuşmazlığın taraflarına bir çözüm dayatma yetkisine sahip olmayan üçüncü kişi veya kişilerin (“arabulucu”nun) yardımıyla dostane bir çözüme kavuşturmaya çalıştıkları bir usuldür.

Madde 3- Genel İlkeler

1. Konvansiyona taraf devletler, kendi usul kuralları ve Konvansiyonda yer alan şartlarla sulh anlaşmasını yerine getireceklerdir.

2. Sulh anlaşmasıyla hâlihazırda çözülmüş olan bir hususta bir tarafın iddiası üzerine uyuşmazlık ortaya çıkarsa, Konvansiyona taraf olan bir devlet, söz konusu hususun zaten çözümlenmiş olduğunu kendi usul kuralları ve Konvansiyon’da yer alan şartlara uygun olarak ispatlaması için diğer tarafın, sulh anlaşmasını dayanak göstermesine izin verir.

Madde 4- Sulh Anlaşmasına Dayanılması İçin Gerekli Şartlar

1. Bu Konvansiyon uyarınca sulh anlaşmasına dayanmak isteyen taraf, hukuki yollara başvurduğu diğer Akit Devletin yetkili makamına aşağıdaki belgeleri ibraz edecektir:

(a) Taraflarca imzalanmış sulh anlaşmasını;

(b) Sulh anlaşmasının arabuluculuk sonucu yapıldığını gösteren delilleri, örneğin;

(i) Sulh anlaşması üzerindeki arabulucunun imzasını;

(ii) Arabuluculuğun yapıldığına ilişkin arabulucu tarafından imzalanan belgeyi;

(iii) Arabuluculuğun bünyesinde yapıldığı kurum tarafından düzenlenen belgeyi; veya

(İv) (i), (ii) veya (iii) bentlerdeki belgelerin yokluğu hâlinde, yetkili makamca kabul edilebilir herhangi bir delili.

2. Elektronik iletişim açısından sulh anlaşmasının taraflarca veya uygulanabilir olduğu durumlarda, arabulucu tarafından imzalanması şartı, eğer aşağıdaki koşullar gerçekleşmişse yerine gelmiş olur:

(a) Tarafların veya arabulucunun teşhis edilmesi ve tarafların veya arabulucunun elektronik iletişimde yer alan bilgiye ilişkin niyetlerinin anlaşılmasını sağlayan bir yöntem kullanılmışsa; ve

(b) Kullanılan yöntem aşağıdaki yöntemlerden herhangi biri olabilir:

(i) İlgili herhangi bir anlaşma da dahil olmak üzere tüm koşullar göz önüne alındığında elektronik haberleşmenin meydana gelme veya yapılma amacının uygun olduğu kadar güvenli olmasını sağlayan; veya

(ii) Bizzat veya diğer delillerle birlikte yukarıda (a) bendinde belirtilen işlevleri yerine getirdiğini ispatlayan yöntem.

3. Eğer sulh anlaşması, ülkesinde hukuki yola başvuru olan Âkit Devletin resmî dilinde değilse, söz konusu Âkit Devletin yetkili makamı, sulh anlaşmasının kendi diline tercüme edilmesini isteyebilir.

4. Yetkili makam, Konvansiyon'da öngörülen şartların yerine getirildiğini teyit eden gerekli herhangi bir belgeyi talep edebilir.

5. Başvurulan hukuki yolu inceleyen yetkili makam, ivedi hareket eder.

Madde 5- Hukuki Yollara Başvurunun Reddi Sebepleri

1. Konvansiyona taraf bir devletin yetkili makamı, 4. madde uyarınca hukuki yola başvurulması hâlinde aleyhine hukuki yola başvuru olan tarafın istemi üzerine ve aşağıdaki hususları ispatlaması kaydıyla, talebi reddedebilir:

(a) Sulh anlaşmasının taraflarından birinin ehliyetsiz olması;

(b) Dayanılan sulh anlaşmasının:

(i) taraflarca tabi kılındığı hukuka veya taraflarca tabi kılınan bir hukuk yoksa 4. madde uyarınca talebin yapıldığı yetkili makamın ait olduğu devletin hukukuna göre sulh anlaşmasının geçersiz ve hükümsüz olması veya işlerlik kazanmamış olması veya ifa edilebilir olmaması;

(ii) hükümlerine göre bağlayıcı veya nihai olmaması; veya

(iii) sonradan tadil edilmesi.

(c) Sulh anlaşmasına konu borcun:

(i) ifa edilmiş olması; veya

(ii) açık veya anlaşılabilir olmaması;

(d) Talebin kabul edilmesinin sulh anlaşmasının hükümlerine aykırı olması;

(e) Arabulucuya veya arabuluculuğa uygulanabilir standartların arabulucu tarafından ciddi şekilde ihlal edilmesi ve bu ihlal olmasaydı söz konusu tarafın sulh anlaşmasını yapmayacak olması; veya

(f) Arabulucunun tarafsızlığına veya bağımsızlığına ilişkin haklı şüphe uyandıracak durumları arabulucunun, taraflara ifşa etmemesi ve bu ifşayı yapmamasının taraf üzerinde önemli veya haksız bir etki oluşturması öyle ki, bu kusur olmasaydı söz konusu tarafın sulh anlaşmasını yapmayacak olması.

2. 4. madde uyarınca hukuki yola başvurunun yapıldığı bir Âkit Devletin yetkili makamı aynı zamanda aşağıdaki hususlardan birini tespit ederse talebi reddedebilir:

(a) Talebin, başvuru devletinin kamu düzenine aykırı olması; veya

(b) Uyuşmazlığın konusunun başvuru devletinin hukukuna göre arabuluculuk yoluyla çözümüne elverişli olmaması.

Madde 6- Paralel Başvurular veya İddialar Eğer 4. madde uyarınca yapılan talebi etkileyebilecek şekilde sulh anlaşmasına ilişkin bir iddia veya talep mahkemeye, hakem heyetine veya yetkili diğer bir makama yapılmışsa, başvurunun yapıldığı Âkit Devletin yetkili makamı, uygun

görürse, karar vermeyi erteleyebilir ve talep üzerine diğer tarafın uygun bir teminat yatırmasına da karar verebilir.

Madde 7- Diğer Yasal Düzenlemeler veya Antlaşmalar Bu Konvansiyon, ilgili taraflardan hiçbirini, sulh anlaşmasının ülkesinde sonuç doğurmasının talep edildiği Akit Devletin hukukunun veya bu devletin taraf olduğu diğer milletlerarası anlaşmaların izin verdiği şekilde ve ölçüde sulh anlaşması uyarınca sahip olduğu hakları kullanmasından yoksun bırakmaz.

Madde 8- Çekinceler

1. Konvansiyona taraf olan bir devlet:

(a) Konvansiyonu, kendisinin veya çekinceye belirttiği devlet kurumlarının veya bir devlet kurumu adına hareket eden kişilerin taraf olduğu sulh anlaşmalarına uygulanmayacağını beyan edebilir;

(b) Konvansiyonu, yalnızca sulh anlaşmasının taraflarının Konvansiyonun uygulanmasını kararlaştırdıkları hâllerde uygulayacağını beyan edebilir.

2. Bu maddede açıkça belirtilenler hariç başka çekincelere izin verilmez.

3. Bir Âkit Devlet tarafından çekince her zaman konulabilir. İmza sırasında konulan çekince, onay, kabul ve tasdik aşamasında teyide tabidir. Çekinceler, çekince koyan devlette Konvansiyon'un yürürlüğe girmesiyle aynı anda işlerlik kazanır. Konvansiyon'un kabulü, onayı veya tasdiki anında veya Konvansiyona katılım veya 13. madde uyarınca beyanların yapıldığı esnada konulan çekinceler söz konusu devlette Konvansiyon'un yürürlüğe girmesiyle aynı anda geçerli olur. Konvansiyon'un yürürlüğe girmesinden sonra bir Akit Devlet tarafından konulan çekinceler, çekincenin depozite edilmesinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

4. Çekinceler ve tasdikleri depozitere tevdi edilmelidir.

5. Konvansiyona çekince koyan her Âkit Devlet koyduğu çekinceleri her zaman geri alabilir. Geri almanın depozitere tevdi edilmesi gerekir ve tevdiinden altı ay sonra sonuç doğurmaya başlar.

Madde 9- Sulh Anlaşmalarına Etki Her Âkit Devlet, Konvansiyonu ve Konvansiyona koyduğu veya geri aldığı çekinceleri, Konvansiyon'un, çekincelerin veya çekincelerin geri alımının yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılan sulh anlaşmalarına uygulayacaktır.

Madde 10- Depoziter Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, işbu Konvansiyon'un depoziteri olarak tayin edilmiştir.

Madde 11- İmza, Onay, Kabul, Tasdik, Katılım

1. Bu Konvansiyon 7 Ağustos 2019 tarihinde Singapur'da ve ardından Birleşmiş Milletlerin New York'taki Genel Merkezi'nde bütün devletlerin imzasına açılacaktır.

2. Bu Konvansiyon, imzacı devletlerin onayına, kabulüne veya tasdikine tabidir.

3. Bu Konvansiyon, imzaya açıldığı tarihte Konvansiyonu imzalamamış olan bütün devletlerin katılımına açıktır.

4. Onay, kabul, tasdik veya katılım belgeleri depozitere tevdi edilecektir.

Madde 12- Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Kuruluşlarının Katılımı

1. Egemen devletler tarafından kurulan ve bu Konvansiyon'da düzenlenen bazı hususlarda görevli olan bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, aynı şekilde Konvansiyonu imzalayabilir, onaylayabilir, tasdik edebilir veya Konvansiyona katılabilir. Bölgesel ekonomik entegrasyon

kuruluşu bu durumda, Konvansiyon kapsamına giren konularda görevli olduğu ölçüde, Konvansiyona taraf olanların haklarına ve yükümlüklerine sahiptir. Konvansiyon uyarınca, Konvansiyona taraf devletlerin sayısı ile ilgili olduğu ölçüde bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, Konvansiyona taraf olan üyesi olan devletlere ilave olarak Konvansiyona taraf devlet gibi hesaba katılmayacaktır.

2. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, imza, onay, kabul, tasdik veya katılım anında, Konvansiyonun kapsamına giren konulardan hangileri açısından üye devletler tarafından kuruluşun görevlendirildiğini depozitere bildirebilir. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, yeni verilen görevler de dahil bu paragraf uyarınca yapılan beyanda belirtilen görevlerinde bir değişiklik olursa derhal depoziteri bilgilendirir.

3. İşbu Konvansiyonda “Konvansiyona taraf devlet”, “Konvansiyona taraf devletler”, “devlet” veya “devletler”e yapılan atıflar, içeriği gerekli kıldıkça, eşit olarak bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarına da uygulanır.

4. İşbu Konvansiyon, kendisinden önce veya sonra kabul edilen veya yürürlüğe giren, bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarının kuralları ile çatışma hâlinde ise, aşağıdaki hâllerde Konvansiyon hükümlerine üstünlük tanınmayacaktır:

(a) Eğer bu tür bir kuruluş üye devlette 4. madde uyarınca hukuki yola başvuru yapılmışsa ve 1. maddenin 1. fıkrasında sözü edilen bütün devletler söz konusu kuruluş üye ise; veya

(b) Bu tür bir kuruluşun üyesi olan devletler arasında mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi ile ilgiliyse.

Madde 13- Birleştirilmemiş Hukuk Sistemleri

1. Eğer Konvansiyona taraf olan bir devlet, Konvansiyon’un kapsamına giren konulara ilişkin olarak farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla bölgesel birimden oluşuyorsa, imza,

onay, kabul, tasdik veya katılım anında Konvansiyon'un bütün veya bir veya birden fazla bölgesel birimlerde uygulanacağını beyan edebilir ve her zaman yapacağı bir beyanla bu beyanını değiştirebilir.

2. Bu beyanlar depozitere tevdi edilmelidir ve Konvansiyon'un teşmil edildiği bölgesel birimler açıkça ifade edilmelidir.

3. Eğer Konvansiyona taraf olan bir devlet, Konvansiyon'un kapsamına giren konulara ilişkin olarak farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla bölgesel birime sahipse:

(a) Bir devletin hukukuna veya usul kurallarına yapılan her atıf, uygun olduğu ölçüde, ilgili bölgesel birimin yürürlükteki hukukuna veya usul kurallarına yapılmış gibi yorumlanacaktır;

(b) Bir devletteki iş yerine yapılan her atıf, uygun olduğu ölçüde, ilgili bölgesel birimdeki işyerine yapılmış gibi yorumlanacaktır;

(c) Bir devletin yetkili makamına yapılan her atıf, uygun olduğu ölçüde, ilgili bölgesel birimdeki yetkili makama yapılmış gibi yorumlanacaktır.

4. Eğer Konvansiyona taraf bir devlet bu maddenin 1. fıkrası uyarınca herhangi bir bildirimde bulunmazsa, Konvansiyon söz konusu devletin bütün topraklarına teşmil edilecektir.

Madde 14- Yürürlüğe Giriş

1. Bu Konvansiyon, üçüncü onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdi edilmesinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. Üçüncü onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdiinden sonra bir devlet Konvansiyonu onaylar, kabul eder, tasdik eder veya katılırsa işbu Konvansiyon bu devlet açısından onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten 6 ay sonra yürürlüğe girer. Konvansiyon, 13. madde uyarınca işbu Konvansiyon'un teşmil edildiği bölgesel birimlerde bu maddede belirtilen beyanın bildiriminden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 15- Değişiklik

1. Herhangi bir Âkit Taraf, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne Konvansiyon'da değişiklik yapılmasını teklif edebilir. Genel Sekreter, önerilen değişiklik teklifini Konvansiyona taraf bütün devletlere göndererek Âkit Devletler Konferansı yapılmasını ve bu konferansta teklifin oylanmasını isteyip istemediklerini belirtmelerini talep eder. Bu bildirimden itibaren dört ay içinde Konvansiyona taraf olan devletlerin en az üçte birinin konferans lehine olması hâlinde Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde bir konferans düzenler.

2. Âkit Devletler Konferansı, her bir değişiklik konusunda fikir birliğinin sağlanması için gerekli çabayı gösterecektir. Eğer fikirbirliği için tüm çabalar tüketilmiş ve fikirbirliği sağlanamamışsa, değişikliğin, en son yol olarak, konvansiyona taraf devletlerden konferansta mevcut ve oy kullananların üçte iki çoğunluğuyla kabul edilmesini gerektirir.

3. Kabul edilen değişiklik, depoziter tarafından, onay, kabul veya tasdik için bütün akit devletlere gönderilir.

4. Kabul edilen değişiklik, üçüncü onay, kabul veya tasdik belgesinin depozitere tevdi edildiği tarihten altı ay sonra yürürlüğe girer. Değişiklik, yürürlüğe girdiği anda bağlayıcılığına rıza gösteren Konvansiyona taraf olan devletler için bağlayıcı hâle gelir.

5. Üçüncü onay, kabul veya tasdik belgesinin depozitere tevdiini takiben Konvansiyona taraf bir devlet, değişikliği onaylarsa, kabul ederse veya tasdik ederse, değişiklik, Konvansiyona taraf söz konusu devlet için onay, kabul veya tasdik belgesinin tevdi edildiği tarihten altı ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 16- Konvansiyondan Çekilme

1. Konvansiyona taraf olan bir devlet, depozitere yazılı bildirimde bulunarak Konvansiyondan çekilebilir. Çekilme bu Konvansiyonun

uygulandığı birleştirilmemiş hukuk sistemine sahip bölgesel birimlerden bazılarıyla sınırlanabilir.

2. Çekilme, depoziter tarafından bildirimin alınmasından 12 ay sonra etkili olur. Bildirimde çekilmenin daha uzun süre sonra etkili olacağının belirtildiği hâllerde depoziter tarafından bildirimin alınmasından sonra belirtilen uzun sürenin sona ermesiyle çekilme etkili olur. Konvansiyon, çekilmenin sonuç doğurmaya başlayacağı andan önce yapılan sulh anlaşmaları açısından uygulanmaya devam eder. Bir orijinal olmak üzere Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca dillerinde hazırlanan metinler eşit derecede geçerlidir.

ENERJİ ŞARTI ANLAŞMASI

ENERJİ ŞARTI ANLAŞMASI

BÖLÜM 5

Uyuşmazlıkların Çözümü

Bir Yatırımcı ve Taraf Bir Ülke Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

Madde 26 – (1) Bölüm III kapsamında, bir Anlaşma Tarafı Yatırımcısının, diğer Anlaşma Tarafı Alanında yaptığı Yatırımla ilgili olarak, Alanında Yatırım yapılan Anlaşma Tarafının yükümlülüklerinin ihlalden doğacak uyuşmazlıklar, mümkünse, karşılıklı iyi niyetle çözülecektir.

(2) Anlaşma Taraflarından herhangi birinin iyi niyetli çözüm önerisini yaptığı günden itibaren üç ay içerisinde, uyuşmazlığa, Paragraf (1)'de yer aldığı şekilde çözüm bulunamazsa, Yatırımcı taraf uyuşmazlığın çözümü için,

(a) uyuşmazlığa düştüğü Anlaşma Tarafının mahkemelerine veya idari makamlarına başvurabilir;

(b) daha önceden kabul edilmiş herhangi bir uygulanabilir uyuşmazlık çözüm prosedürüne başvurabilir; veya

(c) bu Maddenin aşağıdaki paragrafları kapsamında çözüm arayabilir.

(3) (a) Salt (b) ve (c) alt paragraflarıyla sınırlı olmak kaydıyla, Anlaşma Taraflarının her biri, bu maddenin hükümlerine uygun olarak, uyuşmazlığın çözümü için uluslararası hakem veya uzlaştırıcı kullanmayı koşulsuz kabul eder.

(b) (i) Yatırımcının, Paragraf (2) (a) veya (b) uyarınca uyuşmazlık çözümüne başvurması durumunda, Ek ID'de adı geçen Anlaşma Tarafları, yukarıda belirtilen koşulsuz izni vermezler.

(ii) Şeffaflığın sağlanması için, Ek ID'de adı geçen Tarafların her biri, Madde 39'la uyumlu olarak Parlamento onayı, kabul veya onama

belgelerinin veya Madde 41'e göre katılım belgelerinin gönderildiği tarihten geç olmamak koşuluyla; Sekreteryaya politikaları, uygulamaları ve durumları hakkında yazılı beyanda bulunacaklardır.

(c) Ek IA'da adı geçen Anlaşma Tarafları, Madde 10(1)'in son cümlesiyle ilgili olarak meydana gelebilecek bir uyuşmazlık için bu tür bir koşulsuz izin vermezler.

(4) Bir Yatırımcı, uyuşmazlığın Paragraf (2)(c) kapsamında yer aldığı biçimde çözümünü tercih ederse, uyuşmazlığın çözümü için aşağıda belirtilen makamlara başvurulmasını da kabul ettiğini yazılı olarak belirtecektir.

(a) (i) Yatırımcının bulunduğu Anlaşma Tarafının ve uyuşmazlığa katılan Anlaşma Tarafının Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Konvansiyonuna (bundan böyle ICSID Konvansiyonu olarak anılacaktır) taraf olması durumunda; 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan, Devletler ve diğer Devletlerin Vatandaşları arasında meydana gelebilecek yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için yapılan ICSID Konvansiyonu uyarınca kurulan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi; veya

(ii) Yatırımcının bulunduğu Anlaşma Tarafının veya uyuşmazlığa taraf olan Anlaşma Taraflarından herhangi birinin, ama ikisi birden değil, ICSID Konvansiyonu'na taraf olması durumunda ise; yasal işlemlerin idaresi için Merkezin Sekreteryası tarafından sağlanan ilave Hizmetler (bundan böyle ilave Hizmet Kuralları olarak anılacaktır) kapsamında alt paragraf (a)(i)'de sözü geçen Konvansiyon uyarınca kurulan Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi,

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun (bundan böyle UNCITRAL olarak anılacaktır) Hakemlik Kuralları gereğince oluşturulan bağımsız hakem veya bu amaç için oluşturulmuş "ad-hoc" mahkeme; veya

(c) Stokholm Ticaret Odası Hakemlik Enstitüsü uyarınca bir hakem.

(5) (a) Paragraf (3) kapsamında verilen muvafakat, Paragraf (4) uyarınca verilen Yatırımcının yazılı muvafakati ile birlikte aşağıdaki hususlara ilişkin şartları sağlayacaktır.

(i) İlave Hizmet Kuralları ve ICSID Konvansiyonu'nun II. Bölümünün amaçları doğrultusunda bir uyuşmazlık için tarafların yazılı izni,

(ii) 10 Haziran 1958 tarihinde New York'ta yapılan Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Uygulanmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'nun (bundan sonra New York Konvansiyonu olarak geçecektir) II. maddesinin amaçları doğrultusunda bir "yazılı anlaşma"; ve

(iii) UNCITRAL Hakemlik Kuralları'nın I. maddesi amaçları doğrultusunda, "bir kontrat üzerinde yazılı anlaşmaya varmış olan taraflar".

(b) Bu Madde uyarınca herhangi bir hakemlik usulü, uyuşmazlık içindeki Anlaşma Taraflarından herhangi birinin isteği üzerine, New York Konvansiyonu'na taraf olan bir ülkeye bırakılabilir. Bu Konvansiyonun I. Maddesinin amaçları doğrultusunda, hakeme sunulan iddiaların ticari ilişkilerden veya ticari işlemlerden doğduğu varsayılacaktır.

(6) Paragraf (4) uyarınca kurulan bir mahkeme, bu Anlaşmaya ve uluslararası hukuk prensipleri ve uygulamadaki kurallar ile uyumlu olmak kaydıyla, uyuşmazlık konularında karara varacaktır.

(7) Paragraf (4)'de sözü edilen yazılı isteğin yapıldığı tarihte, uyuşmazlığa taraf olan bir Anlaşma Tarafının vatandaşı olan ve gerçek kişi olmayan bir Yatırımcı, söz konusu Anlaşma Tarafıyla arasındaki uyuşmazlığın ortaya çıkmasından önce başka bir Anlaşma Tarafının Yatırımcıları tarafından kontrol ediliyor olması durumunda, ICSID Konvansiyonunun 25(2)(b) Maddesi uyarınca "diğer Taraf Ülke Vatandaşı" ve İlave Hizmet Kuralları 1(6) Maddesi uyarınca "diğer devlet vatandaşı" olarak muamele görecektir.

(8) Faiz tazminatını da içerebilecek nitelikteki uzlaşma kararları, uyuşmazlık içinde bulunan taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Uyuşmazlık içindeki Tarafın hükümet organları veya yetkililerinin bir önlemi ile ilgili olarak alınan bir uzlaşma kararı, Anlaşma Tarafının diğer telafi edici yaptırımlar yerine parasal zararları karşılayabilmesini sağlayacaktır. Anlaşma Taraflarının her biri, gecikmesiz olarak kararı uygulamaya başlayacak ve böyle kararların kendi Alanlarında etkili bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli tedbirleri alacaktır.

Anlaşma Tarafları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

Madde 27 – (1) Anlaşma Tarafları, Anlaşmanın uygulanması veya yorumuyla ilgili uyuşmazlıkların çözümünde diplomatik kanalları kullanmaya gayret edeceklerdir.

(2) Uyuşmazlık Paragraf (1)'e göre makul bir sürede çözümlenemediyse, bu Anlaşmada başka bir şekilde belirtilmediği veya Taraflarca yazılı bir mutabakata varılmadığı ve Madde 6 veya Madde 19 veya Ek IA da belirtilen Taraflar için Madde (10)(1) in son cümlesinin uygulanması ile ilgili olanlar hariç olmak üzere, Taraflardan herhangi biri, uyuşmazlığa düştüğü diğer Tarafa yazılı olarak bildirmek koşuluyla, bu Madde uyarınca, konuyu, sadece bu amaçla faaliyet gösteren bir mahkemeye (*ad hoc* tribunal) götürebilir.

(3) Böyle bir özel amaç için faaliyet gösteren mahkeme aşağıda belirtilen şekilde oluşturulacaktır:

(a) Yasal işlemleri yürüten Taraf, mahkemenin bir üyesini atayacak ve söz konusu atamayı, uyuşmazlığa düştüğü Tarafa, söz konusu Tarafın Paragraf (2)'de bahse konu olan tebligatı aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde bildirecektir.

(b) Paragraf (2)'ye göre yapılan tebligatın alındığı tarihten itibaren 60 gün içinde uyuşmazlığa taraf olan diğer Anlaşma Tarafı mahkemeye bir üye atayacaktır. Eğer atama belirtilen sürede yapılmazsa, yasal

işlemleri yürüten Taraf, Paragraf (2) uyarınca yapılan tebligatın alınış tarihinden itibaren 90 gün içinde, atama işleminin alt paragraf (d) kapsamında yapılmasını talep edebilecektir.

(c) Uyuşmazlığa düşen Taraflardan birinin tabiyetinde bulunmayan veya vatandaşı olmayan bir üçüncü üye, uyuşmazlığa düşen Taraflarca atanacaktır. Bu üye, mahkeme başkanı olacaktır. Eğer Paragraf (2) uyarınca yapılan tebligatın alınma tarihinden itibaren 150 gün içinde, uyuşmazlığa düşen Taraflar üçüncü üye üzerinde karara varamazlarsa, söz konusu tebligatın alınma tarihinden itibaren 180 gün içinde, uyuşmazlığa düşen Taraflardan herhangi birinin yaptığı talep üzerine, üçüncü üye, Paragraf (3)(d) kapsamında tayin edilecektir.

(d) Bu paragraf kapsamında yapılması talep edilen atamalar, söz konusu talebin yapıldığı tarihten itibaren 30 gün içinde, Uluslararası Hakemlik Daimi Mahkemesi Genel Sekreteri tarafından gerçekleştirilecektir. Eğer Genel Sekreter bu görevi yapmaktan alı-konulursa, atamalar Büro'nun Birinci Sekreteri tarafından yapılacaktır. Eğer anılan kişi de bu görevi yapmaktan alıkonulursa, atamalar en kıdemli yardımcı tarafından yapılacaktır.

(e) (3)(a)'dan (3)(d)'ye kadar olan paragraflar kapsamında yapılan atamalar, ata-nacak üyelerin özellikle bu Anlaşmanın kapsadığı konulardaki nitelikleri ve tecrübeleri göz önüne alınarak yapılacaktır.

(f) Taraflar arasındaki anlaşmazlıklar üzerinde mutabakat sağlanamadığı durumlarda, UNCITRAL'in hakemlik kuralları uygulanacaktır. Mahkeme kararları, üyelerin çoğunluğunun oyuyla alınacaktır.

(g) Mahkeme, uyuşmazlık hakkındaki kararlar, bu Anlaşma ve uygulanabilir kurallar ve uluslararası kanunlar dahilinde alacaktır.

(h) Hakem kararları, uyuşmazlık içindeki Taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır.

(i) Bir mahkeme, karar aşamasında, EK P'nin I. Bölümünde adı geçen bir Tarafın Alanında yerel veya bölgesel hükümet veya otoritenin aldığı bir önlemin Anlaşmaya uygun bulmazsa, uyuşmazlık içindeki taraflardan herhangi biri EK P'nin II. Bölümünün hükümlerini uygulanmasını isteyebilir.

(j) Üyelerin maaşları da dahil olmak üzere mahkeme masrafları, uyuşmazlık içindeki Anlaşma Taraflarınca eşit olarak paylaşılacaktır. Ancak mahkeme, sahip olduğu yetki doğrultusunda, masrafların büyük kısmının uyuşmazlık içindeki Taraflardan biri tarafından ödenmesini isteyebilir.

(k) Uyuşmazlığa taraf olan Taraflar başka bir şekilde mutabakata varmadıkları takdirde, mahkeme Lahey'de yerleşik olacak ve Daimi Hakemlik Mahkemesinin binasını ve olanaklarını kullanacaktır.

(l) Kararın bir nüshası Sekretarya tarafından muhafaza edilecek ve kullanıma hazır bulundurulacaktır.

Madde 27'nin Bazı Uyuşmazlıklara Uygulanmaması

Madde 28 – Anlaşma Tarafları arasında Madde 5 veya Madde 29'un uygulanmasından veya yorumlanmasından kaynaklanan uyuşmazlıklar, uyuşmazlığa taraf olan Anlaşma Tarafları o yönde mutabakata varmadıkça, Madde 27 kapsamında çözümlenmeyecektir.

**EK 2: TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU YKTK
ANLAŞMALARINDA YER ALAN UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜM MADDELERİ**

EK 2: TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU YKTK ANLAŞMALARINDA YER ALAN UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM MADDELERİ¹⁹⁶

	ÜLKE	İMZA TARİHİ	RESMÎ GAZETE TARİH VE SAYISI	YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİ	YÜRÜRLÜKTEN KALKIŞ TARİHİ
1	Amerika Birleşik Devletleri	03.12.1985	13.08.1989/ 20251	18.05.1990	

MADDE VI

1. Bu Maddeye göre, yatırım anlaşmazlığı :

- (a) Bir Taraf ile karşı Tarafın vatandaşı veya şirketi arasındaki bir yatırım anlaşmasının uygulanması veya yorumlanması;
- (b) Bir Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, söz konusu vatandaş veya şirkete sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması; veya
- (c) Bir yatırım ile ilgili olarak ve işbu Antlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkları ifade eder.

2. Bir Taraf ile karşı Tarafın vatandaşı veya bir şirketi arasında yatırım anlaşmazlığı vukuunda, anlaşmazlık, öncelikle, iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu istişare veya müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde söz konusu vatandaş veya şirket ile Taraf arasında mutabakat sağlanarak tespit edilecek ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile anlaşmazlık giderilebilir. Eğer anlaşmazlık, yukarıdaki yöntemlerle halledilemezse, daha önceden kararlaştırılmış herhangi bir usule uygun olarak çözüm bir mercie tevdi edilecektir,

¹⁹⁶ Ek2’de yer verilen ilgili düzenlemeler Resmî Gazete’den alınmıştır.

3.

- (a) İlgili vatandaş veya şirket, aşağıdaki şartlara uymak koşulu ile anlaşmazlığın vukuundan itibaren bir yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, anlaşmazlığın hakem marifetiyle çözülmesi için Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi ("Merkez") ine başvurmayı seçtiğini yazılı olarak bildirebilir:
 - (i) Anlaşmazlık, herhangi bir nedenle, önceden kararlaştırılmış, tatbiki kabil anlaşmazlık çözümleme kurallarına göre çözülmemek üzere vatandaş veya şirket tarafından herhangi bir mercie tevdi edilmemiş olmalıdır; ve
 - (ii) İlgili vatandaş veya şirket, anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Tarafın adli veya idari mahkemelerine veya yetkili başka kazai organları huzuruna getirmemiş olmalıdır.
- (b) Bu şekilde, Taraflardan her biri, yatırım anlaşmazlığının, hakem marifetiyle çözülmesi için Merkeze başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (c) Bu gibi anlaşmazlıkların hakem marifetiyle çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözülmesine ilişkin Konvansiyonun hükümleri ve Merkezin "Tahkim Kuralları " çerçevesinde yapılacaktır.

4. Yatırım sözleşmesinde belirtilen ve kamulaştırmaya ilişkin bir anlaşmazlığın çözümü için getirilen kurallar bağlayıcı olmağa devam edecekler ve yatırım sözleşmesinin, mahalli kanunların ve hakem kararlarının tenfizine dair yürürlükteki uluslararası anlaşmaların ilgili hükümlerine uygun olarak tatbik edilecektir.

5. Bir yatırım anlaşmazlığından doğan dava sırasında bir Taraf, karşı Tarafın vatandaşı veya bir şirketinin, bir sigorta veya garanti sözleşmesine binaen aldığı veya alacağı bir meblağın varlığını; savunma, karşı talep, mahsup hakta veya başka bir şekilde kendi verdiği iddia edilen zararlarının tümünün veya bir kısmının karşılığı veya başka türlü def'i olarak ileri süremez.

6. İşbu Madde amaçları için, Tarafların birinin veya mülki, mahalli organlarının yürürlükteki kanun ve kararnamelerine uygun olarak, ancak anlaşmazlığı doğuran hadise veya hadiselerin meydana gelişlerinden hemen önce, karşı Tarafın şirketlerinin veya vatandaşlarının bir yatırımı olarak kurulmuş olan bir şirket, karşı Tarafın vatandaşı veya şirketi gibi muameleye tabi tutulacaktır.

2	Afganistan	10.07.2004	01.04.2005/ 25773	19.07.2005	
---	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafında bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), veya
- (c) İstanbul Ticaret Odası Tahkim, Uzlaştırma ve Hakem Bilirkişilik Müessesesi,
- (d) Afgan Ticaret Odası Tahkim Komisyonu.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı millî hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

3	Almanya	20.06.1962	27.07.1963/ 11465	05.12.1965	
---	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 11

1. İşbu anlaşmanın tefsiri ve tatbiki mevzuundan fikir ayrılıkları zuhur ettiği takdirde akit taraflar dostluk ruhu içinde bir hal şekli bulmak üzere istişarelere başlayacaklardır.

2. Bir fikir ayrılığı, birinci fıkrada sözü geçen istişarelere başlanması akit taraflardan birine diğer tarafından teklif edildiği tarihten itibaren bir yıl içinde tesviye edilemediği takdirde, keyfiyet, Akitlerden birinin isteği üzerine, bir hakem heyeti arz edilebilir.

3. Hakem heyeti, akit taraflardan her birinin birer üye tayin etmesi ve bu iki üyenin de, akit taraflarının hükümetlerince tayin olunmak üzere bir başkan üzerinde mutabık kalmaları suretiyle her bir hadise için teşkil edilir. Üyeler; akit taraflardan birinin, ihtilafı bir hakem heyetine arz etmek istediğini diğer tarafa bildirmesi üzerine, iki ve başkan da üç ay içinde tayin edilirler.

4. Üçüncü fıkrada müddetlere riayet edilmemesi hâlinde, başka bir türlü bir uzlaşmaya varılmazsa akit taraflardan her biri, gereken tayinleri yapmasını Milletlerarası Adalet Divanı Başkanından isteyebilirler. Başkan, iki taraftan birisinin tabiiyetini haiz ise veya bu tayinleri yapmasına mani varsa, bunları ikinci başkan yapar. İkinci başkan da iki akit taraftan birinin tabiiyetine haiz veya onun da tayinleri yapmasına mani varsa iki akit taraftan birisinin tabiiyetine olmayıp, Milletlerarası Adalet Divanında bunlardan sonra derece itibarıyla en kıdemli üye bu tayinleri yapar.

5. Hakem heyeti oyların ekseriyeti ile hükmünü verir. Hükümleri bağlayıcıdır. Akit taraflardan her biri kendi üyesinin ve hakem heyeti önünde cereyan edecek muamelelerde kendi temsil masraflarını deruhte eder. Başkanın masrafı ile sair masraflar her iki akit tarafça eşit olarak karşılanır. Hakem heyeti, masraflar için başka bir tesviye tarzı da tayin edebilir.

6. Yukarıda sayılanlar dışındaki usul hükümlerini hakem heyeti kendi tespit eder; ancak hakem heyetinin teşkiline kadar tarafların mutabakata vardıkları usul hükümleri mahfuzdur.

4	Angola	27.07.2021			
5	Arjantin	08.05.1992	30.03.1995/ 22243	01.05.1995	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu anlaşmanın kapsamında, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında, ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık, mümkün olduğu takdirde, iyi niyete çözümlenecektir.

2. Şayet söz konusu uyuşmazlık, uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten sonraki altı ay içerisinde iyi niyetle çözümlenemezse, yatırımcının isteği doğrultusunda aşağıda belirtilen çözüm yollarına başvurulur.

- yatırımın yapıldığı Akit Tarafın ülkesindeki yetkili mahkemelere; veya,
- üçüncü paragrafta belirtilen şekilde uluslararası tahkime.

Yatırımcının başvurusunu, yatırımın yapıldığı, Akit Tarafın ülkesindeki yetkili mahkemelere veya uluslararası tahkime götürmesi durumunda, bu seçim kesin olacaktır.

3. Uluslararası tahkime başvurulması durumunda, yatırımcının seçeneğine göre uyuşmazlık:

- Her iki Akit Tarafın da üyesi olması hâlinde Washington'da imzalanan 18 Mart 1965 tarihli "Devletler ile Diğer Devlet Vatandaşları Arasındaki Yatırımla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümü Anlaşmasına" bağlı olarak kurulan "Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID)"ne götürülebilir. Ancak bu hükme uyulamamış olması hâlinde her iki Akit Taraf,

uyuşmazlığın ICSID uzlaşma, Tahkim ve Gerçekleri Bulma Ek Kurulunun kuralları altında çözüme götürülmesine razı olmak durumundadırlar veya,

- Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticari Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) kurallarına göre, her bir dava için ayrı ayrı kurulan tahkim kuruluna götürülebilir.

4. Tahkim Kurulu, işbu Anlaşmanın hükümleri ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın, kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere, kanunları çerçevesinde ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde, karara varacaktır.

5. Tahkim kararları, uyuşmazlığa taraf olanlar için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf, söz konusu kararları kendi kanunları ve ilgili mevzuatı çerçevesinde yerine getirecektir.

6	Arnavutluk	01.06.1992	27.06.1996/ 22679	26.12.1996	
---	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE X

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından detay bilgileri içerecek şekilde ve yazılı olarak ülkesinde yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf, uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL),

- (b) her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), şu şartla ki, eğer yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın Adli Yargılamasına götürmüştü, bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.
3. Tahkim, aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde yapılacaktır:
- (a) işbu Anlaşmanın hükümleri;
- (b) sınırları içerisinde yatırım yapılan Tarafın kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallarını da içeren milli kanun ve nizamları.
4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır.
- Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

7	Avusturya	16.09.1988	10.02.1991/ 20782	01.01.1992	
---	-----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi

1. Bu Maddeye göre bir yatırım uyuşmazlığı aşağıdaki hususları kapsayan uyuşmazlıklar olarak tanımlanmaktadır:
- (a) Bir Akit Tarafın yabancı yatırım otoritesince diğer Akit Tarafın yatırımcısına verilen yatırım izninin yorumlanması veya uygulanması, ya da
- (b) Bir yatırımla ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilmiş veya teyit edilmiş bulunan herhangi bir hakkın ihlali.
2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında bir yatırım uyuşmazlığının ortaya çıkması hâlinde, uyuşmazlığa taraf olanlar, öncelikle uyuşmazlığın, karşılıklı görüşmeler ve danışmalar yoluyla çözümlenmesine iyi niyetle çalışacaklardır. Eğer bu görüşme ve danışmalar başarısızlıkla

sonuçlanırsa, o zaman uyuşmazlık, yatırımcının ve Akit Tarafın karşılıklı olarak üzerinde mutabık kalacakları, bağlayıcı olmayan üçüncü kişi Prosedürleri yoluyla çözümlenebilir. Eğer uyuşmazlık yukarıda bahsedilen yöntemlerle çözümlenemez ise, uyuşmazlığa taraf olanlardan her biri, uyuşmazlığı, uzlaşma veya hakemlik yoluyla çözümlenmek üzere, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine (bundan sonra "Merkez" olarak anılacaktır) götürebilir; ancak bunun için uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten itibaren en az bir yıl geçmiş olması, ayrıca, söz konusu yatırımcının uyuşmazlıkla ilgili olarak, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli makamlarına başvurmuş olması durumunda, nihai kararın henüz alınmamış olması gerekmektedir.

3.

(a) Akit Taraflardan her biri, yatırım uyuşmazlıklarının uzlaşma veya hakemlik yoluyla çözümlenmek üzere "Merkez"e götürülmesine bu Anlaşma ile muvafakat eder. Hakemliğe başvurulması durumunda Akit Taraflardan her biri, eğer yatırımcı ile Akit Taraf arasında ayrı bir hakemlik anlaşması yoksa, bu tür uyuşmazlığı Merkeze götürmeyi bu Anlaşma ile peşinen ve geri alınamaz bir biçimde kabul etmiştir.

(b) Bu tür uyuşmazlıklarda tahkim, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin hükümlerine ve "Merkez" in tahkim kurallarına uygun olarak yerine getirilecektir.

4. Hüküm nihai ve bağlayıcı olacak; ulusal mevzuata uygun olarak yerine getirilecek; Akit Taraflardan her biri tahkim kararının kendi ilgili yasalarına ve yönetmeliklerine uygun olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlayacaktır.

5. Hakemlik sürecinde taraflardan her biri kendi üyesinin ve kendi hukuki temsilcisinin masraflarını kendisi karşılayacak; başkanın

masrafları ile geri kalan masraflar her iki taraf arasında eşit olarak paylaştırılacaktır. Uzlaşma hâlinde, masrafları yatırımcı üstlenecektir.

6. Bir uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, uzlaşma veya tahkim sürecinin veya bir hükmün yerine getirilmesinin hiçbir safhasında, uyuşmazlığın diğer tarafı olan yatırımcının bir garanti anlaşması çerçevesinde, zararının bir bölümü veya tamamı için tazminat almış olması nedeniyle itirazda bulunamaz.

8	Avustralya	16.06.2005	10.02.1991/ 20782	19.06.2009/ 27263	29.06.2009
---	------------	------------	----------------------	----------------------	------------

MADDE 13

Bir Taraf ile Diğer Bir Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Taraf ile diğer bir Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması durumunda, uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlığı ilk önce danışmalar ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaklardır.

2. Eğer söz konusu uyuşmazlık danışmalar ve müzakereler yoluyla altı ay içinde çözülemezse, yatırımcı paragraf 4'e tabi olarak aşağıdakilerden birini seçebilir:

- (a) Eğer her iki Taraf uyuşmazlığın çıktığı tarihte 1965 tarihli Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'ne ("Sözleşme") taraf ise, yatırımcı uyuşmazlığın çözümü amacıyla Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkeze ("Merkez") Sözleşmenin 28 veya 36. Maddelerine göre uzlaştırma veya tahkim için başvurabilir;
- (b) yatırımcı aşağıda belirtilen şartlara tabi olarak uyuşmazlığı Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (1976) uygun olarak kurulmuş bir tahkim heyetine sunabilir:

- (i) Tahkim Heyeti üç hakemden oluşacaktır. Her bir Taraf bir hakemi seçecek ve bu iki hakem karşılıklı anlaşma ile üçüncü bir devlet vatandaşı olacak üçüncü bir hakemi, heyet başkanı olarak tayin edeceklerdir. Bütün hakemler, yatırımcının diğer Tarafa uyuşmazlığı bu alt-paragraf uyarınca tahkime sunma niyetini bildirdiği tarihten itibaren iki ay içinde tayin edileceklerdir.
- (ii) Gerekli atamaların yukarıda belirlenen süre içerisinde yapılmaması hâlinde, uyuşmazlığın her bir tarafı, herhangi bir diğer anlaşmanın yokluğunda Daimi Tahkim Mahkemesi Genel Sekreterinden gerekli atamaları yapmasını talep edebilir.
- (iii) Tahkim kararı işbu Anlaşmaya uygun olarak verilecektir.
- (c)
 - (iv) Tahkim Heyeti kararını oy çokluğu ile verecektir.
 - (v) Tahkim Heyetinin kararı nihai ve bağlayıcı olacak ve uyuşmazlığın tarafları kararın şartlarına itaat edecek ve uyacaklardır.
 - (vi) Tahkim Heyeti kararının temelini ifade edecek ve kararının gerekçelerini verecektir.
 - (vii) Uyuşmazlığın her bir Tarafı, kendi hakeminin ve tahkim duruşmalarındaki temsilinin masrafını üstlenecektir. Heyet Başkanı'nın tahkim ile ilgili görevlerini ifası sırasındaki giderleri ve tahkimin diğer masrafları uyuşmazlığın Taraflarınca eşit olarak üstlenilecektir. Bununla birlikte, Tahkim Heyeti giderlerin daha fazla bir kısmının uyuşmazlığın taraflarından biri veya diğerince üstlenilmesini kararında belirtebilir ve bu karar uyuşmazlığın tarafları üzerinde bağlayıcı olacaktır.
- (d) Yatırımcı uyuşmazlığın diğer tarafının onayı ile uyuşmazlığı herhangi bir diğer tahkim merciine sunabilir.

3. Uyuşmazlığın her bir tarafı; yatırımı kabul eden Tarafın hukukuna uygun olarak, bu Tarafın yetkili adli veya idari makamları önünde muhakeme başlatabilecektir.

4. Paragraf 13 (2) çerçevesinde tahkim yolunun seçiminin bir ön koşulu olarak, yatırımcı her bir Tarafın adli veya idari makamları önünde aynı konu hakkında girişimde bulunma veya işlemleri sürdürme konusundaki haklarından feragat etmek zorundadır.

5. Bir uyuşmazlığın işbu Madde'nin 2 (a) paragrafına uygun olarak bir yatırımcı tarafından Merkez'e havale edilmesi hâlinde:

(a) diğer Taraf, Uzlaştırma ve Tahkim Muhakemeleri Kurulu için Merkezin Usul Kurallarının amaçları bakımından, uyuşmazlığın Merkeze sunulmasına yönelik rızasını vermiş sayılacaktır;

(b) uyuşmazlığın ortaya çıktığı Tarafın ülkesinde yürürlükte bulunan hukuka göre kurulmuş veya teşekkül etmiş ve diğer Tarafın yatırımcılarınca hisselerinin çoğunluğuna sahip olunan bir tüzel kişi, Sözleşmenin 25 (2) (b) Maddesine uygun olarak, Sözleşmenin amaçları bakımından diğer Tarafın tüzel bir kişisi olarak muamele görecektir.

6. İşbu Madde'nin 2. ve 3. paragraflarında belirtilen şekilde harekete geçildiğinde, hiç bir Taraf aşağıdaki şartlar oluşmadıkça uyuşmazlığı diplomatik kanallar vasıtasıyla takip etmeyecektir:

(a) ilgili adli ve idari makamın, Merkezin Genel Sekreterinin, tahkim yetkilisinin veya tahkim veya uzlaştırma komisyonunun söz konusu uyuşmazlıkla ilgili olarak yargılama hakkının olmadığına karar vermesi hâlinde; veya

(b) diğer Tarafın söz konusu makamca verilen herhangi bir hükme, karara, emre veya diğer bir tayine itaat etmemesi veya uymaması hâlinde.

7. Bir yatırım ile ilgili bir uyuşmazlıkla alakalı herhangi bir yargılama usulünde, bir Taraf söz konusu yatırımcının bir sigorta veya garanti

sözleşmesine uygun olarak, tazminat veya iddia edilen kaybın tamamı veya bir kısmı için diğer bir şekilde tazminat aldığını veya alacağını savunma, karşı-iddia, karşı dava hakkı olarak veya diğer bir şekilde iddia edemez.

8. Taraflardan birinin seçimi hâlinde, 13. Madde söz konusu Taraf ile Diğer tarafın bir yatırımcısı arasında yalnızca yerli menkul kıymetler borsasından yapılan halka açık hisse senetlerinin ediniminden oluşan ve yatırımcının bu şirkette %10'dan daha az hisse ya da oy hakkına sahip olduğu yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklara uygulanmayacaktır.

9	Azerbaycan	25.10.2011	02.05.2013/ 28635	13.05.2013	
---	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 11

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edecektir. Uyuşmazlığın tarafları aksine bir karar almadıkları takdirde, müzakerelerin yeri uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın başkenti olacaktır. Bir yatırımcının işbu Maddenin 2. alt paragrafında ortaya konulan uyuşmazlığı uyuşmazlığın çözümü yöntemlerine sunma hakkı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın müzakerelere katılmayı reddetmesi yoluyla engellenmeyecek veya boşa çıkarılmayacaktır.

2. Uyuşmazlıkların, 1. paragrafta belirtildiği gibi, yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) ülkesinde yatırımın yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
 - (b) İşbu Maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) Her iki Akit Tarafın da imzacısı olmaları durumunda, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem heyetine,
3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.
4. Bu Madde’nin 2. paragrafında hükümlerine bakılmaksızın;
- (a) Sadece ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, gerekli olması hâlinde, gereken izni sağlamış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
 - (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim sürecinde veya tahkim kararının yerine getirilmesinin herhangi bir safhasında, uyuşmazlığın karşı tarafındaki yatırımcının sigorta poliçesine veya bu Anlaşmanın 9. maddesinde belirtilen garantiye göre kaybının tümünü ya da bir kısmını kapsayan bir tazminatı almış olması hâlinde, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraflardan hiçbirisi bunu bir itiraz gerekçesi olarak ileri süremeyecektir. Bununla birlikte, bir uyuşmazlık daha önce yatırımcı tarafından uluslararası tahkime götürülmüşse, aynı uyuşmazlık sigortacı tarafından bu maddenin hükümleri çerçevesinde uluslararası tahkime götürülemez.

6. Tahkim Kurulu kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alacaktır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

10	Bahreyn	15.02.2006	03.07.2010/ 27630	15.11.2014	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa uyuşmazlığın ayrıntılarını içerecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

11	Bangladeş	12.11.1987	27.05.1989/ 20177	21.06.1990	20.05.2019
----	-----------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VI

1. Bu maddeye göre yatırım anlaşmazlığı:

- (a) bir Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, söz konusu vatandaş veya şirkete sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması;
- (b) bir yatırım ile ilgili olarak ve işbu Anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın çığnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkları ifade eder.

2. Bir Taraf ile karşı Tarafın vatandaşı veya bir şirketi arasında yatırım anlaşmazlığı vukuunda, anlaşmazlık öncelikle iyi niyetle girişilecek müzakerelerle çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlığa, daha önceden kararlaştırılmış herhangi bir usule uygun olarak çözüm aranacaktır.

3.

- (a) ilgili vatandaş veya şirket, anlaşmazlığın vukuundan itibaren bir yıl geçmesini müteakip herhangi bir zamanda, anlaşmazlığın hakem marifetiyle çözümlenmesi için, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Merkezi ("Merkez")'ne başvurmayı seçtiğini yazılı olarak bildirebilir.
- (b) Taraflardan herbiri bu vesile ile, yatırım anlaşmazlığının çözümü için Merkez'e başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (c) Bu gibi anlaşmazlıkların hakem marifetiyle çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlenmesine ilişkin Konvansiyon hükümleri ve Merkez'in "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

4. Yatırım sözleşmesinde belirtilen ve kamulaştırmaya ilişkin bir anlaşmazlığın çözümü için getirilen kurallar bağlayıcı olmaya devam edecekler ve yatırım sözleşmesinin, ilgili mahalli kanunların ve hakem kararlarının tenfizine dair yürürlükteki uluslararası anlaşmaların ilgili hükümlerine uygun olarak tatbik edileceklerdir.

Bangladeş-Yeni	12.04.2012	10.05.2019/ 30770M	20.05.2019	
MADDE 10				
<i>Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i>				
1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.				
2. Uyuşmazlıkların, 1.paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenmemesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:				
a. Ülkesinde yatırımın yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya				
b. İşbu Madde'nin 4.fikrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,				
(i) Her iki Akit Tarafın da imzacısı olmaları durumunda, "Devletler ile Diğer Devletlerin. Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),				
(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir <i>ad hoc</i> hakem heyeti.				
3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.				
4. Bu Madde'nin 2'inci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;				

- (a) yalnızca, mevcut olması hâlinde, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

12	Belarus	08.08.1995	12.01.1997/ 22875	20.02.1997	30.12.2022
----	---------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve

ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası hakem mahkemesi,
- (d) Uyuşmazlığa taraf olan Tarafın yetkili adli mahkemeleri.

Ancak, uyuşmazlığı bu mahkemelere getiren yatırımcı, iş bu Maddenin (a), (b) veya (c) paragraflarında belirtilmiş olan uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden yalnızca birine, bir yıl içerisinde nihai kararın alınmamış olması hâlinde başvurabilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Belarus-Yeni	14.02.2018	13.12.2022/ 32042	30.12.2022	
---------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanır.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırım yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

3. Bu uyuşmazlıkların, işbu Maddenin 2. Fıkrasında belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID); veya
- (c) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 15 Aralık 1976 tarihinde kabul edilen ve 2010 yılında revize edilen, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine; veya
- (d) tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer tahkim kurallarına veya tahkim kurumlarına sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 3. Fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm. Yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

5. Bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ve tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verilirken; işbu Maddenin 3. Fıkrasının (b) · bendi kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989. tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID

Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesinin 4'üncü Fıkrası doğrultusunda ICSID'e sunulmuş olan bildirime işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

6. Akit Taraflar, bir uyuşmazlığın, işbu Maddenin hükümlerine uygun olarak, 3(a), 3(b), 3(c) ve 3(d) fıkraları kapsamında, davacının bu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğün ihlal edilmesi nedeniyle kendisinin veya onun yatırımının zarar gördüğünü• veya kayba uğradığını fark ettiği veya makul bir şekilde fark edebileceği zamandan itibaren uyuşmazlığın beş yıl içerisinde tahkime sunulması koşuluyla, uyuşmazlığın yetkili yargı makamına veya tahkime sunulmasına onay verir.

7. Tahkim. mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve Akit Taraflar arasında uygulanabilir olan ilgili uluslararası hükümlerine uygun olarak alır.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

13	Belçika- Lüksemburg	27.08.1986	08.10.1989/ 20306	04.05.1990	
----	--------------------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Vatandaşları veya Şirketleri Arasındaki Yatırım Anlaşmazlığı

1. Bu maddeye göre, yatırım anlaşmazlığı, aşağıda belirtilen hususları kapsayan bir anlaşmazlığı ihtiva eder:

- (a) Akit Taraflardan birinin yabancı yatırımlarla ilgili makamı tarafından, diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketine verilen yatırım müsaadesinin yorumlanması ya da uygulanması,
- (b) Bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilen ya da yaratılan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketi arasında bir yatırım anlaşmazlığı hâlinde anlaşmazlığa taraf olanlar, bu anlaşmazlığı öncelikle iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlemeye çalışacaklardır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlık, söz konusu vatandaş veya şirket ile Akit Tarafın üzerinde karşılıklı olarak anlaşacakları, ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile çözümlenebilir. Eğer anlaşmazlık yukarıdaki yöntemler ile halledilemezse, ilgili vatandaş veya şirket, anlaşmazlığı, tahkim yoluyla halledilmesi için, anlaşmazlığın ortaya çıkışından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi'ne (ICSID) götürebilir. Ancak, ilgili vatandaş veya şirketin bu süre içinde anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın mahkemesine intikal ettirmemiş olması şarttır.

3.

- (a) Bu şekilde, Akit Taraflardan her biri, bir yatırım anlaşmazlığının tahkim yoluyla halledilmesi için ICSID'e başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (b) Bu gibi anlaşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi, 18 Mart 1965'de Washington da imzaya açılan Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözülmesine İlişkin Konvansiyonun Hükümleri ve ICSID'in Tahkim Kuralları çerçevesinde yapılacaktır.

14	Benin	11.12.2013	05.06.2017/ 30087M		
----	-------	------------	-----------------------	--	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı

olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) İşbu Maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti’nde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen

Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle bu gibi uyuşmazlıklar Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Türkiye Cumhuriyeti, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

15	Birleşik Arap Emirlikleri	28.09.2005	15.06.2011/ 27965	24.07.2011	
----	----------------------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcıları Arasında Çıkan Uyuşmazlıkların Çözülmesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca birbirlerine danışarak ve

karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturmak için gayret edeceklerdir.

2. Bu uyuşmazlıkların, yukarıda 1'inci paragrafta belirtilen şekilde, yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması halinde, uyuşmazlık yatırımcının seçeceği aşağıda belirtilen yargı makamlarına sunulabilir:

- (a) yetkili yerel mahkemeler,
- (b) ICSID Sözleşmesi Madde 25 (1)'e uygun olarak, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme” ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nun Tahkim Usulü Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi,

3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için bağlayıcı ve kesin olacaktır. Her bir Taraf, sözkonusu kararı ulusal yasalarına göre yerine getirmeye kendini adayacaktır.

Birleşik Arap Emirlikleri Yeni	19.07.2023			
16 Bosna-Hersek	21.01.1998	04.05.2000/ 24039	29.01.2002	

MADDE VIII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ev sahibi tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki tarafın da bu merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi(UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığa taraf olan tarafın yerel adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim.

- (a) Bu anlaşmanın hükümleri,
- (b) Kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırım yapılan Tarafın kanun ve nizamlarına dayandırılacaktır.

4. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararları milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

17	Bulgaristan	06.07.1994	04.05.1997/ 22979	18.09.1997	
----	-------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasında Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında sonraki Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, mümkün olduğunca aralarında uyuşmazlık olan Taraflarca dostça çözümlenmeye çalışılacaktır.

2. Eğer bu tür uyuşmazlıklar her bir tarafın dostça çözümü talep ettikleri tarihten itibaren altı ay içerisinde çözülmemişse, ilgili yatırımcı uyuşmazlığı Akit Tarafın yetkili mahkemesine götürebilir ya da alternatif olarak uyuşmazlık, her iki ülkenin de bu sözleşmeye taraf olması hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile Washington' da 18 Mart 1965 'de kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü Merkezine (ICSID), bildirilebilecek çekincelerle birlikte götürülebilir.

3. İşbu Anlaşmanın 3 ve 4'ncü Maddeleri ile ilgili uyuşmazlıklarda ilgili yatırımcı uyuşmazlığı tahkim yolu ile çözülmesi amacıyla, alternatif olarak seçebileceği Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesine götürebilir. (UNCITRAL)

4. Madde 5 'e paralel olarak sigortalayan, yatırımcının yararlandığı haklardan yararlanabilir.

5. Karar, uyuşmazlığın her iki tarafı için de nihai ve bağlayıcı olacaktır ve ilgili Akit Tarafın iç hukuku çerçevesinde uygulanacaktır.

18	Burkina Faso	11.04.2019			
19	Burundi	14.06.2017			
20	Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı	15.03.1991	09.05.1996/ 22631	22.10.1996	

MADDE 8

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Başvurulacak Uluslararası Merkez

1. Bu maddenin amacına uygun olarak, bir hukuki uyuşmazlık aşağıdaki uyuşmazlık konularını kapsar.

- (a) Bir Akit Tarafın, yabancı yatırımlarla ilgili makamının, diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketi ne sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması, veya;

- (b) Bir Akit Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamı ile diğer Akit Tarafın bir vatandaş veya şirketi arasındaki herhangi bir yatırım anlaşmasının yorumlanması ya da uygulanması; veya
- (c) Bir yatırımla ilgili olarak ve işbu anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın ihlalinin iddia edilmesi.

2. Her bir Akit Taraf, bir Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırım hususunda diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketiyle ile Akit Taraf arasında bir hukuki uyuşmazlık ortaya çıktığında, 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine ilişkin Konvansiyon çerçevesinde hakem marifetiyle çözümlenmesi için Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarını Çözüm Merkezine (bundan böyle "Merkez" olarak anılacak) başvurmaya, burada muvafakat gösterir. Bir Akit Tarafın (ilkesinde yürürlükte olan mevzuata göre kurulmuş veya şirketleşmiş ve böyle bir uyuşmazlık doğmadan önce, hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketlerince sahip olunmuş bir şirket. Konvansiyonun amaçlarına uygun olarak Konvansiyonun 25 (2) (b) maddesine göre diğer Akit Tarafın şirketi olarak mütalaa edilecektir. Eğer böyle bir uyuşmazlık doğar ve bir yıl içinde mahalli çarelerle taraflar arasında anlaşma sağlanamazsa, ve eğer durumdan etkilenen vatandaş veya şirket uyuşmazlıkların Konvansiyona göre hakem marifetiyle çözümlenmesini sağlamak için Merkez'e başvurmaya yazılı olarak rıza göstermişse. Konvansiyonun 28 ve 36. maddelerine göre Merkezin Genel Sekreterine muameleleri başlatmak üzere taraflardan herhangi biri talepte bulunabilir. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, diğer Tarafın vatandaş veya şirketi bir sigorta kontratına uygun olarak kayıplarının tümü veya bir kısmı için bir tazminat aldığı takdirde, hakem kararı ile ilgili muamelelerin veya uygulamaların hiçbir döneminde bir itirazda bulunamayacaktır.

3. Akit Taraflardan hiçbiri Merkeze intikal etmiş bir uyuşmazlıkla ilgili olarak aşağıdaki haller dışında Diplomatik yolları kullanmayacaktır.

- (a) Merkezin Genel Sekreteri veya merkez tarafından oluşturulmuş tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın Merkezin yargılama yetkisi içinde olmadığına karar verirse, veya
- (b) Diğer Akit Taraf, tahkim mahkemesi tarafından verilen bir karara bağlı kalmaz veya uymazsa.

21	Cezayir	03.06.1998	21.10.2003/ 25266		
----	---------	------------	----------------------	--	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. Taraflardan bir ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği ve seçiminden sonra nihai olacak şekilde aşağıdaki mercilerden birisine sunulabilir.

- (a) yetkili yerel mahkemeler, veya
- (b) uluslararası tahkim

3. Uyuşmazlık için uluslararası tahkime başvurulduğu durumlarda, uyuşmazlığa taraf olan ilgili Tarafın yatırımcısı aşağıdaki mercilerden birine başvurmayı kabul eder:

- (i) her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları halinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),

- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyon'unun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkime mahkemesi (UNCITRAL).

Uyuşmazlığa taraf olan Taraflar, karşılıklı anlaşma ile yukarıdaki mercileri değiştirebilirler.

4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

22	Cibuti	25.09.2013	05.03.2020/31059	05.07.2020	
----	--------	------------	------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edecektir

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;

(a) ülkesinde yatırım yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya

(b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,

- (i) Her iki tarafın da bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID),

- (ii) Yatırımcının ülkesi olan Akit Taraf ya da uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraflardan sadece birinin ICSID Sözleşmesinin taraflarından biri olması durumunda ise ICSID sekreteryası tarafından dava işlemlerinin yönetilmesi için Ek İmkân'ı düzenleyen kurallar kapsamında (ICSID)'e,
- (iii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim mahkemesine, veya
- (iv) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesine sunulabilir,

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;

- (a) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (b) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü Maddesinin uygulamasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Türkiye Cumhuriyeti “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

23	Çad Cumhuriyeti	26.12.2017			
24	Çek Cumhuriyeti	29.04.2009	15.01.2012/ 28174	18.03.2012	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilecektir. Bildirim uyuşmazlıkla ilgili ayrıntılı bilgi içerecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1’inci paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı ay içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki çözüm yollarına sunulabilecektir.

- (a) Uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın yetkili mahkemesi veya idare mahkemesi;

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi, uyuşmazlığın tarafları bu kurallarda değişiklik yapmaya yazılı olarak karar verebilirler.
- (c) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID).

3. Tahkim heyeti, hukuk temelinde, aşağıdaki sıra dâhilinde hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak karar verecektir:

- (a) İşbu anlaşmanın hükümleri;
- (b) Akit Taraflar arasındaki diğer ilgili Anlaşmalar;
- (c) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallar dâhil olmak üzere, söz konusu yatırım ülkesinde yapılmış olan Akit Tarafın ulusal kanunları ve yönetmelikleri;

Yatırımı ile ilgili özel anlaşmaların hükümleri

4. Bu Maddenin 2’nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) 2’nci madde çerçevesinde, yalnızca ilgili mevzuatına uygun olarak yapılmış veya onaylanmış ve etkin olarak kurulmuş yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Taraflarca üzerinde uzlaşılan diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararlara kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

25	Çin Halk Cumhuriyeti	13.11.1990	01.05.1994/ 21921	20.08.1994	11.11.2020
----	-----------------------------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE 7

Yatırım Uyuşmazlıkları

1. Bir Akit Tarafın vatandaş veya şirketi ile diğer Akit Taraf arasında, diğer Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımla ilgili uyuşmazlık şu şekilde çözülür:

- (a) Uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlıklarını öncelikle iyi niyetle müzakere ve görüşmelerle çözme yoluna gideceklerdir. Eğer bu müzakere ve görüşmeler başarısız olursa, uyuşmazlık, söz konusu vatandaş veya şirket ile Akit Tarafın kabul ettiği bağlayıcı olmayan üçüncü taraf usulleriyle çözümlenebilir. Eğer uyuşmazlık yukarıda belirtilen usullerle çözümlenemezse, ilgili vatandaş veya şirket uyuşmazlığı mezkûr Akit Taraf mahkemesine götürebilir.
- (b) Eğer uyuşmazlığın başladığı tarihten itibaren bir yıl içinde, Madde 3’de belirtilen ve kamulaştırma ve devletleştirme sonucu ortaya çıkan tazminat miktarı ile ilgili uyuşmazlık çözümlenemezse, uyuşmazlığa katılan Akit Tarafların her biri uyuşmazlığın UNCITRAL tahkim kurallarına göre çözümü için bu maksatla kurulan tahkim kuruluna başvurabilir. Akit Tarafın vatandaş veya

şirketi ile diğer Akit Taraf arasındaki diğer uyuşmazlıklar, uyuşmazlığa taraf Akit Taraf kanun ve diğer mevzuatı dâhilinde uluslararası tahkim kuruluna götürülebilir. Bu maddenin (a) bendinde belirtilen mahkemeye vatandaş veya şirketler tarafından başvurulması hâlinde bu paragraf hükmü tatbik edilmez.

- (c) Her iki Akit Tarafın 1965 "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"ne taraf olması hâlinde, uyuşmazlık yatırımın yapıldığı Akit Tarafın sözleşmeye katılma koşulları dâhilinde Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine sunulabilir.

Çin Halk Cumhuriyeti-Yeni	29.07.2015	01.10.2020/ 31261M	11.11.2020	
----------------------------------	------------	-----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, söz konusu yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, ulusal idari inceleme süreçleri için yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu tür uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edeceklerdir.

2. Eğer bir Akit Taraf yatırımcısının diğer Akit Tarafın Madde 2 ile 8 arasındaki bir yükümlülüğünü ihlal ettiği iddiasıyla ortaya çıkan uyuşmazlık, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirimini takip eden altı (6) ay içerisinde bu Maddenin 1. paragrafında belirtilen müzakereler ve ulusal idari inceleme süreçleri ile çözülemez ise, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine,

- (b) “Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasında Çıkan Yatırım İhtilafları Antlaşması” uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkez’e (ICSID),
 - (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim kuruluna.
3. Yatırımcının, uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarında birine sunduğu andan itibaren, bu tercih nihai hâle gelir.
4. Bu Maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;
- (a) sadece, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, izin alma koşulunun bulunması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış doğrudan yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulacaktır.
 - (b) gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
5. Tahkim Kurulu kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.
6. Bir uyuşmazlık, yatırımcının uyuşmazlığa sebep olan olaylar hakkında ilk kez bilgi edindiği veya makul olarak bilgi edinmiş olması gerektiği tarihten itibaren beş (5) yıl geçtikten sonra tahkime sunulamaz.

7. Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadığı sürece, tahkim kararı bir Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamında yükümlülüklerini ihlal ettiğini teyit ettiğinde, tahkim kurulu sadece aşağıdakilere ayrı ayrı veya aşağıdakilerin tamamına birlikte hükmedebilir:

- (a) parasal zararlar ve uygulanabilir faizin ödemesi; veya
- (b) zarar gören malvarlığının eski hâline getirilmesi, bu durumda karar eski hâline getirilme yerine ödenebilecek parasal zararların ve tekabül eden faizi de belirtebilir.

8. Esas olarak, uyuşmazlığın taraflarından her biri atadığı hakemin ve kendi hukuki temsilcisinin masraflarının kendisi karşılayacaktır. Başkanın masrafları ile tahkimin yürütülmesine ilişkin geri kalan masraflar uyuşmazlığın tarafları arasında eşit olarak paylaşılacaktır. Tahkim Kurulu bir uyuşmazlık tarafının daha yüksek oranda masrafları üstlenmesine hükmedebilir ve buna ilişkin açıklama yapabilir. Eğer tahkim kurulu, davacının iddiasının veya davalının itirazının yersiz olduğuna hükmederse, kaybeden taraf makul bir neden ile itiraz eden veya itiraza karşı çıkan ve davayı kazanan tarafın makul masraflarını ve avukatlık ücretlerini üstlenmesine karar verebilir.

9. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

26	Çin Halk Cumhuriyeti Hong Kong Özel İdaresi Bölgesi Hükümeti	01.06.2023			
27	Danimarka	07.02.1990	27.05.1992/ 21240	01.08.1992	

MADDE 8

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi

1. Bu maddeye göre “Yatırım Uyuşmazlığı”, aşağıdakileri kapsayan bir uyuşmazlığı ifade etmektedir.

- (a) Bir Akit Tarafın yabancı yatırım otoritesince diğer Akit Tarafın yatırımcısına verilen yatırım izninin yorumlanması veya uygulanması;
- (b) Bir yatırımla ilgili olarak, işbu anlaşma ile verilmiş veya teyit edilmiş bulunan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım uyuşmazlığının ortaya çıkması hâlinde, uyuşmazlığa taraf olanlar, öncelikle uyuşmazlığın karşılıklı görüşmeler ve danışmalar yoluyla çözülmesine iyi niyetle çalışacaklardır. Eğer bu görüşme ve danışmalar başarısızlıkla sonuçlanırsa, o zaman uyuşmazlık, yatırımcının ve Akit Tarafın karşılıklı olarak üzerinde mutabık kalacakları, bağlayıcı olmayan hakem marifetiyle çözümlenecektir. Eğer uyuşmazlık yukarıda belirtilen prosedürler yoluyla çözümlenemezse, ilgili yatırımcı, uyuşmazlığı, hakemlik yoluyla çözümlmek üzere, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine (bundan sonra “Merkez” olarak anılacaktır) götürülebilir; ancak bunun için uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten itibaren en az bir yıl geçmiş olması, ayrıca, bahse konu yatırımcının uyuşmazlıkla ilgili olarak, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli makamlarına başvurmuş olması durumunda, nihai kararın henüz alınmamış olması gerekmektedir.

3.

- (a) Akit Taraflardan her biri, yatırım uyuşmazlıklarının hakemlik yoluyla çözümlenmek üzere “Merkez”e götürülmesine bu anlaşma ile muvafakat eder.
- (b) Bu tür uyuşmazlıklarda tahkim, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi”nin hükümlerine ve Merkez’in “Tahkim Kuralları”na uygun olarak yerine getirilecektir.

28	Endonezya	25.02.1997	10.05.1998/ 23338	28.09.1998	07.01.2016
----	-----------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VIII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca, iyi niyetle karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafla belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse yatırımcının tercihiyle;

- (a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı Tarafın ilgili mahkemelerine ya da
- (b) Tahkim için aşağıdaki mercilere:
 - (i) Washington D.C.'de 18 Mart 1968'de imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları çözüm Merkezi (ICSID),
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), sunulabilir.

Yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Tarafın ulusal mahkemelerine sunduğu ve nihai kararın bir yıl içinde alınmadığı hâllerde, uyuşmazlık bu Maddenin (b.i) ya da (b.ii) fıkralarında tanımlandığı üzere uluslararası tahkime götürülebilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

29	Estonya	03.06.1997	02.02.1999/ 23599	29.04.1999	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,
- (d) Uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemeleri. Bununla birlikte, uyuşmazlığı adı geçen mahkemelere götüren yatırımcı bu Maddenin (a), (b) ve (c) fıkralarında yer alan uyuşmazlık çözüm süreçlerinden birine yalnızca nihai kararın bir yıl içinde alınmamış olması hâlinde başvurabilir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

30	Etiyopya	16.11.2000	08.03.2005/ 25749	10.03.2005	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Tarafın Yetkili Mahkemesi veya Tahkim Heyeti; veya
- (b) Her iki Tarafın da imzacı olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşlar Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

31	Fas	08.04.1997	04.05.2004/ 25452	31.05.2004	
----	-----	------------	----------------------	------------	--

MADDE 8

Yatırımlara İlişkin Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, mümkün olduğunca iyi niyetle, uyuşmazlığın

tarafları arasında karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, yazılı bir bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemezse; uyuşmazlık, yatırımcının tercihiyle göre aşağıdaki mercilerden birine sunulabilir:

- (a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı Akit Tarafın yetkili mahkemesi ya da
- (b)

- (i) Washington'da 18 Mart 1965'de imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü" Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), ya da

- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. Akit Taraflardan hiçbirisi, duruşmaların herhangi bir evresinde ya da nihaî kararın uygulanmasında itirazda bulunamaz.

4. Tahkim Kurulu kararını yatırımın ülkesinde yapıldığı ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kuralları da içeren ulusal hukukuna, bu Anlaşmanın hükümlerine, yatırıma ilişkin özel anlaşmaların hükümlerine ve uluslararası hukukun hükümlerine dayandıracaktır.

5. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

32	Filipinler	22.02.1999	22.07.2005/ 25883	17.02.2006	
----	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında işbu Anlaşmanın hükümlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların dostça çözümü amacıyla, ilgili Akit Taraflar arasında görüşmeler yapılacaktır.

2. Eğer bu görüşmeler çözüm talebi tarihinden itibaren üç ay içinde bir çözüme ulaşmazsa yatırımcı uyuşmazlığı aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Akit Tarafın yetkili tahkim heyetine; veya
- (b) Washington D.C.'de 18 Mart 1965 tarihinde imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkezi'nin (ICSID) uluslararası tahkimine,

3. Yatırımcı uyuşmazlığı ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Akit Tarafın yetkili tahkim heyetine veya uluslararası tahkime sunduğunda, bu seçim nihaî olacaktır.

4. Tahkim kararı her iki taraf üzerinde kesin ve bağlayıcı olacak ve ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Akit Tarafın kanunlarına uygun olacak uygulanacaktır.

5. Bir uyuşmazlık yetkili tahkim heyetine ve uluslararası tahkime işbu Maddeye uygun olarak sunulduğunda, hiç bir Akit Taraf, diğer Akit Tarafın sözü edilen yetkili uluslararası veya yerel tahkim heyetine alınmış herhangi bir hükme, karara, talimata veya diğer saptamaya uymaması veya yerine getirmemesi hâlinde uyuşmazlığı diplomatik kanallar vasıtasıyla izlemeyecektir.

33	Filistin	05.09.2018			
34	Finlandiya	13.05.1993	26.01.2006/ 26061	23.04.1995	

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ve Bir Yatırımcı Arasındaki Uyuşmazlıklar

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısının, diğer Akit Tarafın ülkesinde bulunan yatırımı ile ilgili olarak söz konusu yatırımcı ile diğer Akit Taraf arasında çıkan ve yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde dostça çözümlenememiş olan herhangi bir yasal uyuşmazlık, uyuşmazlığa taraf

olanlardan birinin talebi üzerine, 18 Mart 1965'de Washington D.C.'de imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin uygulanabilir hükümlerini dikkate alan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm merkezine (bundan sonra "Merkez" olarak anılacaktır), sulh veya tahkim yollarından biri ile çözümlenmesi için sunulabilir; şu şartla ki, uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının uyuşmazlığı Akit Tarafın yetkili yargı mercilerine götürmemiş olması gerekir. Sulh ya da tahkim yollarından hangisinin daha elverişli olduğu konusunda anlaşmazlığın ortaya çıkması hâlinde, yatırımcı seçme hakkına sahip olacaktır.

Eğer uyuşmazlığa taraf olan yatırımcı, uyuşmazlığı Akit Tarafın adli mahkemesine götürmeyi seçerse, uyuşmazlığın 1965 tarihli Washington Konvansiyon'unda öngörülen usule göre Merkeze sunulmasından önce nihai karar için bir yıllık bir dönemin geçmesi gerekir.

2. Bir Akit Tarafın ülkesinde yürürlükte bulunan mevzuata göre kurulmuş olan ve böyle bir uyuşmazlığın ortaya çıkmasından önce, hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın vatandaşları ve şirketleri tarafından sahip olunan bir şirket, Konvansiyon Madde 25 (2) (b) paragrafı uyarınca ve Konvansiyonun amacına uygun olarak, diğer Akit Tarafın şirketi gibi muamele görecektir.

35	Fildişi Sahili	29.02.2016	24.04.2022/ 31819	30.08.2023	
----	-----------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

3. Bu uyuşmazlıkların, işbu Maddenin 2. fıkrasında belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu Maddenin 5. fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere:
 - (i) Her iki tarafın Sözleşmeye taraf olmaları halinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID);
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine, sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 3. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

5. İşbu Maddenin 3. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın; yalnızca, Akit Tarafların yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması halinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırımı faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID)

veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.

6. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

36	Fransa	15.06.2006	26.06.2009/27270	03.08.2009	
----	--------	------------	------------------	------------	--

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında yatırımcının Akit Taraf ülkesinde bu Anlaşma kapsamında gerçekleştirdiği yatırıma ilişkin her türlü uyuşmazlık, ilgili taraflar arasında dostane bir şekilde çözümlenecektir.

2. Anlaşmazlık taraflardan biri veya diğeri tarafından ileri sürülmesinden itibaren altı (6) aylık bir süre içinde çözümlenemezse, yatırımcının talebi üzerine, anlaşmazlığa taraf bulunan Akit Tarafın mahkemelerine veya Washington'da 18 Mart 1965'te imzaya açılan Devletlerle Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Sözleşmesi ile oluşturulan Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID) tahkimine sunulabilir. Yatırımcı uyuşmazlığı, mahkeme ya da tahkime sunduğunda ya da sunmayı kabul ettiğinde, seçmiş olduğu prosedür nihai olacaktır.

37	Gabon	18.07.2012			
----	-------	------------	--	--	--

38	Gambiya	12.03.2013	06.06.2017/ 30088M	15.06.2017	
MADDE 10					
<i>Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i>					
1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.					
2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkra da belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;					
(a) ülkesinde yatırım yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya					
(b) İşbu maddenin 4 ((a) ve (b) Fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;					
(i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya					
(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir <i>ad hoc</i> hakem mahkemesine, sunulabilir,					
3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.					
4. Bu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;					

- (a) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır;

Akit Taraflar, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirir.

39	Gana	01.03.2016	04.04.2020/ 31089		
MADDE 14					
<i>Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i>					
1. İstişare, müzakere veya arabuluculuk					
Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında işbu anlaşmanın uygulanması ve yorumundan kaynaklanan uyuşmazlıklar, taraflardan birinin yazılı talebini sunmasının ardından, mümkün olduğu ölçüde istişare, müzakere veya arabuluculuk yoluyla çözülür.					
2. İdari inceleme					
Bir uyuşmazlığın, işbu maddenin 5. fıkrası kapsamında uygulanabilir kanunlar ve düzenlemelere uygun olarak çözüme sunulması için, gerekli olması hâlinde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın dâhili idari çözüm yollarının tüketilmesi gerekir. Bu süreç, hiçbir durumda sürecin yatırımcı tarafından başlatıldığı tarihten itibaren altı (6) ayı aşamaz. Uyuşmazlığın idari inceleme süreci boyunca işbu maddenin 1. fıkrası kapsamında yatırımcının istişare, müzakere veya arabuluculuk sürecini başlatması engellenemez.					
3. Uyuşmazlığın kapsamı					
(a) İşbu anlaşmanın uygulanması ve yorumlanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların 1. fıkarda belirtilen yazılı talep tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde istişare, müzakere veya arabuluculuk ile veya 2. fıkarda belirtilen idari inceleme yoluyla çözümlenememesi hâlinde yatırımcı ev sahibi Akit Tarafa yazılı bildirim yoluyla ev sahibi Akit Tarafın işbu anlaşma kapsamındaki yükümlülüğünü ihlal ettiğini ve kendisinin bu ihlalden kaynaklanan kayıp veya zarara uğradığını belirterek uyuşmazlığı ileri sürebilir.					
(b) Yatırımcının ihlale ve bu ihlale dair kayıp veya zarara ilişkin bilgisi olduğu veya bilgisi olması gerektiği tarihten itibaren altı yıl geçmiş ise hiçbir uyuşmazlık uluslararası tahkime sunulamaz.					

4. Yazılı bildirim

Yazılı bildirim yatırımcının isimi ve adresini, diğer Akit Tarafın yatırımcısı olduğuna dair kanıtı, ihlal edildiği iddia edilen işbu anlaşma hükümlerini, sorunlar ile uyuşmazlığın somut temellerini ve iddia edilen zararların yaklaşık tutarını belirtmelidir.

5. Uyuşmazlığın ileri sürülmesi

1. Uyuşmazlık istişare için yapılan yazılı talep tarihinde itibaren altı (6) ay içinde istişare, müzakere veya arabuluculuk ile çözümlenemezse uyuşmazlık tarafı uyuşmazlığı:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın ulusal mahkemelerine veya idari yargı yerlerine;
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) kapsamında kurulacak bir *ad hoc* tahkim mahkemesine;
- (c) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID);
- (d) Gana Tahkim Merkezi’ne;
- (e) uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması kaydıyla herhangi bir diğer ulusal veya uluslararası tahkim kuruluşuna; sunabilir.

2. Uyuşmazlığın tarafı uyuşmazlığı ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın ulusal yetkili mahkemesine ya da ulusal veya uluslararası tahkime sunduğunda, bu seçim nihai olacaktır.

6. İşbu Maddenin 5. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının

Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;

- (b) ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;

7. Hakemlerin seçimi / Tahkim mahkemesinin oluşturulması

Uyuşmazlığın tarafları aksi üzerinde anlaşmadıkça, Tahkim mahkemesi üç hakemden oluşur, her bir uyuşmazlık tarafınca bir hakem atanır ve başkanlık edecek üçüncü hakem uyuşmazlık tarafından mutabakatı ile atanır.

8. Geçici koruma önlemleri

Tahkim mahkemesi uyuşmazlığın taraflarından birinin haklarını korumak veya tahkim süreçlerinin yönetimini kolaylaştırmak için uyuşmazlık taraflarından birinin sahipliğinde veya kontrolünde olan delilin korunmasını da geçici koruma önlemleri kararını verebilir.

9. Devlet sözleşmeleri

Yatırımcı ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Taraf arasında bir devlet sözleşmesi veya yatırım anlaşması imzalanmış olması durumunda bu sözleşme veya yatırım anlaşmanın ihlalinde kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile ilgili olarak bu sözleşmede veya yatırım anlaşmasında öngörülen usul uygulanır.

10. Uygulanacak hukuk

Tahkim mahkemesi kararlarını:

- (a) İşbu anlaşmasının hükümleri;
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın ulusal kanunları ve düzenlemeleri;

- (c) Uluslararası hukukun uygulanabilir kuralları ve;
- (d) Akit Tarafların işbu anlaşma hükümlerinin yorumuna ilişkin herhangi bir ortak kararı; temelinde alır.

11. Nihai karar

Tahkim mahkemesi bir taraf aleyhine nihai kararı verdiğinde, ayrı ayrı veya birlikte, sadece aşağıdakilere hükmedebilir:

- (a) parasal zararlar ve uygulanabilir faiz ve
- (b) kararın iade yerine aleyhine karar verilen tarafın parasal zararları veya herhangi bir uygulanabilir faizi ödemesine imkân veren mal varlığının iadesi.

Tahkim mahkemesi işbu anlaşma ve uygulanabilir tahkim kurallarına uygun olarak yargılama masrafları ve avukat ücretlerinin ödenmesine hükmedebilir. Tahkim mahkemesi cezalandırıcı tazminat kararı alamaz.

12. Kararların kesinliği ve uygulanması

- (a) Tahkim mahkemesinin aldığı bir karar belirli bir dava açısından uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcıdır.
- (b) Gözden geçirme, fesih ve iptal etme usullerine tabii olarak, karar uyuşmazlığın tarafları için bağlayıcıdır ve uyuşmazlığın tarafları gecikme olmaksızın karara riayet eder.
- (c) Her bir Akit Taraf kendi ulusal kanun ve düzenlemelerine uygun olarak ülkesinde kararın uygulanmasını sağlar.

40	Gine	18.06.2013	07.06.2017/ 30089M	29.08.2019	
----	------	------------	-----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından,

yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) Fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
 - (i) Her iki tarafında bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, Türkiye Cumhuriyeti’nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;

- (b) Türkiye Cumhuriyeti’nde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Türkiye Cumhuriyeti, “ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirir.

41	Guatemala	21.12.2015	16.03.2017/ 30009	19.10.2017	
----	-----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, Akit Tarafın işbu anlaşma kapsamındaki bir hükümlülüğü

ihlali sonucunda yatırımcının veya yatırımın kayıp ve zarara uğradığı iddiasına ilişkin uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

2. Uyuşmazlığı dostane yollarla çözmek için yatırımcı, ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafa işbu anlaşmanın hükümleri doğrultusunda bir iddiayı tahkime götürme niyeti konusunda ayrıntılı bilgi içerecek şekilde, yazılı olarak bildirimde bulunulur. Bildirim en az aşağıdaki bilgiyi içerecektir:

- (a) Uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının adı ve adresi;
- (b) Anlaşmanın ihlal edildiği iddia edilen hükümleri;
- (c) İddianın vakıa bazındaki yasal temelleri;
- (d) İlgili yatırıma ilişkin açıklama; ve
- (e) Mağduriyetin giderilmesine yönelik istenen çözüm ve iddia edilen zararların yaklaşık miktarı

3. Bu uyuşmazlıkların 2. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içerisinde çözümlenememesi hâlinde Akit Taraflar uyuşmazlığın uluslararası tahkime götürülmesine rıza verirler. Uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesine, veya
- (b)
 - (i) İşbu maddenin 6. Fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere; “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası Merkez’e (ICSID);
 - (ii) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf ile uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf’tan yalnızca birinin ICSID sözleşmesine taraf olması koşulu ile, ICSID ek imkân kuralları;
 - (iii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim usulü Kurallarına göre bu maksatla bir *ad hoc* hakem Mahkemesine; veya

(iv) Uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, herhangi başka tahkim kurallarına sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 3. Fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunması ile birlikte bu forumlardan birinin seçimi, diğerlerini dışlayacak şekilde nihai olacaktır.

5. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, uyuşmazlığı taraf olan Akit Tarafın mevzuatı altında bir idare mahkemesine zararlara ilişkin ödemeleri içermeyen, ihtiyati, açıklayıcı veya diğer olağanüstü tedbir yolları için yapılan işlemler hariç olmak üzere, Akit Tarafın kanunları çerçevesinde bir idare mahkemesine, diğer uyuşmazlık çözümü yollarına veya diğer Akit Tarafın aldığı ve anlaşmayı ihlal ettiği iddia edilen tedbire ilişkin herhangi bir yargılamaya yönelik başvuruda bulunma veya devam ettirme hakkından feragat etmesi koşuluyla bir iddiayı tahkime götürebilir.

Tahkim talebinde, işbu madde altındaki rıza ve feragat yazılı olarak sunulacaktır.

6. İşbu maddenin 3. Fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın, bir yatırım uyuşmazlığının ICSID görev alanı ile 3 (b) (i) bentleri kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989 tarihinde, Guatemala Cumhuriyeti'nce 16 Ocak 2003 tarihinde hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID sözleşmesinin 25'inci maddesinin 4'üncü fıkrası doğrultusunda ICSID'e sunulmuş olan bildirimlere işbu anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

7. İşbu anlaşma kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi, kararını işbu anlaşmanın hükümlerine ve uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarına uygun olarak alır.

İşbu anlaşma kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi, uyuşmazlığı taraf olan Akit Tarafın iç hukukunu iddiaya ilişkin vakıa temelinde göz önünde bulundurabilir.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın tüm tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf ulusal mevzuatı doğrultusunda tahkim kararını yerine getirecektir.

42	Güney Afrika Cumhuriyeti	23.06.2000	01.04.2005/ 25773		
----	--------------------------	------------	----------------------	--	--

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, (1)'inci bentte belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcı konuyu aşağıdaki mercilerden birine sunmaya yetkili olacaktır:

- (a) Washington D.C.'de 18 Mart 1965 tarihinde imzaya açılan, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID); veya
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL); veya
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı iç hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

43	Güney Kore	14.05.1991	02.05.1994/ 21922	04.06.1994	01.08.2018
----	------------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE 10

Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü

1. Bu maddeye göre; yatırım anlaşmazlığı, aşağıda belirtilen hususları içeren bir anlaşmazlığı ifade eder: a) Akit Taraflardan birinin yabancı yatırımlarla ilgili makamı tarafından, diğer Akit Tarafın bir vatandaşı veya yatırımcısına verilen yatırım müsaadesinin yorumlanması ya da uygulanması; veya b) bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilen ya da yaratılan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir Akit taraf ile, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım anlaşmazlığı hâlinde, anlaşmazlığa, taraf olanlar, bu anlaşmazlığı öncelikle iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlemeye çalışacaklardır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlık, sözkonusu yatırımcı ile Akit Tarafın üzerinde karşılıklı olarak anlaşacakları, ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile çözümlenebilir. Eğer anlaşmazlık söz konusu yöntemler ile halledilemezse, ilgili yatırımcı, anlaşmazlığı, tahkim yoluyla halledilmesi için anlaşmazlığın ortaya çıkışından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezine (Merkez) götürebilir. Ancak, ilgili yatırımcının bu süre içinde anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın mahkemesine müracaat etmiş olması ve kesin bir karar a varılmamış olması şarttır.

3.

a) Akit Taraflardan herbiri, bir yatırım anlaşmazlığının tahkim yoluyla çözümlenmesi için Merkeze başvurulmasına muvafakat etmektedir.

b) bu gibi anlaşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyonun hükümleri ve Merkezin "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

Güney Kore STA*	27.02.2015	14.04.2016/ 29684	01.08.2018	
------------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 1.17

Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlıklarının Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Taraf'ın bir yatırımcısı arasındaki, Madde 1.4 (Milli Muamele), Madde 1.5 (En Çok Gözetilen Ulus Muamelesi), Madde 1.6 (Asgari Muamele Standardı), Madde 1.7 (Kayıpların Tazmini), Madde 1.8'in (Performans Şartları) 1. fıkrası ile 2. fıkrasının (d) bendi, Madde 1.9 (Yönetim Kurulları ve Üst Düzey Yönetim), Madde 1.11 (Transferler), Madde 1.12 (Kamulaştırma ve Tazminat), Madde 1.13 (Hâlefiyet) ve Madde 1.14 (Özel İşlemler ve Bilginin Değerlendirilmesi) hükümlerinin ihlali sonucunda:

- (a) Anlaşma kapsamındaki yatırımlarına ilişkin yatırımcının; veya Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL); veya
 - (b) ilgili yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olan Anlaşma kapsamındaki yatırımların, yönetilmesi, sürdürülmesi, faaliyetleri, satışı ya da diğer bir şekilde elden çıkarılmasına yönelik söz konusu yatırımın kayıp veya zarara uğradığı iddia edilen uyuşmazlıkların çözümüne uygulanır.
2. Bir Akit Taraf'ın uyuğunda bulunan veya vatandaşlığına sahip olan bir gerçek kişi işbu Anlaşma kapsamında o Akit Taraf aleyhine iddia ileri süremez.
3. Bir yatırım işbu Madde kapsamında iddia ileri süremez.

4. İşbu Madde kapsamında bir yatırım uyuşmazlığı ortaya çıkması durumunda, uyuşmazlığın tarafları, dostane bir çözüme ulaşmak maksadıyla, uyuşmazlığı mümkün olduğu ölçüde danışmalar ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaklardır. Bu görüşmeleri başlatmak üzere yazılı bir talepte bulunulacaktır.

5. Danışmalar için iletilmiş olan yazılı talepten itibaren 6 aylık süre içerisinde çözülmemiş olan uyuşmazlıklar tahkime ya da söz konusu iddialar üzerinde yargı yetkisini haiz olmaları şartıyla, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın yetkili mahkemelerine veya idari yargı yerlerine sunulabilir. Uyuşmazlığın tahkime sunulması durumunda, yatırımcı aşağıdakilerden herhangi birini seçme hakkına sahiptir:

- (a) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf ile uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf'ın ikisinin de ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşulu ile, ICSID Sözleşmesi ve ICSID Tahkim Yargılaması Usul Kuralları; ilgili yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olan Anlaşma kapsamındaki yatırımların, yönetilmesi, sürdürülmesi, faaliyetleri, satışı ya da diğer bir şekilde elden çıkarılmasına yönelik söz konusu yatırımın kayıp veya zarara uğradığı iddia edilen uyuşmazlıkların çözümüne uygulanır.
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf ile uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf'tan yalnızca birinin ICSID Sözleşmesi'ne taraf olması koşulu ile, ICSID Ek İmkân Kuralları;
- (c) UNCITRAL Tahkim Kuralları; veya
- (d) Uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, herhangi başka bir tahkim kurumu veya tahkim kuralları.

6. Yatırımcı uyuşmazlığı, 5'inci fıkrada belirlenmiş olan, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın mahkemelerine veya idari yargı yerlerine veya tahkim mekanizmalarından herhangi birine sunduğunda bu forumun seçimi nihai olacaktır.

7. Her bir Akit Taraf, işbu Anlaşma ile, bir uyuşmazlığın işbu Madde'ye uygun olarak 5. fıkra kapsamında uluslararası tahkime sunulmasına aşağıdaki koşulların karşılanması kaydıyla onay verir:

- (a) işbu Anlaşma kapsamındaki yükümlülüklerden birinin ihlalinden ve Anlaşma kapsamındaki yatırımı açısından kendisinin veya bu yatırımın uğradığı kayıp veya zarardan haberdar olduğu veya makul şartlarda haberdar olması gerektiği tarihten itibaren üç yıl içerisinde uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı tarafından uyuşmazlığın tahkime sunulmuş olması;
- (b) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının, iddiasını tahkime sunma niyetini belirten yazılı bildirimini uyuşmazlık tarafı olan Akit Taraf'a, iddia tahkime sunulmadan en az doksan gün önce iletmiş olması ve bu yazılı bildirimin:
 - (i) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının ve Anlaşma kapsamındaki yatırımının adını ve adresini içermesi;
 - (ii) 5'inci fıkroda düzenlenen forumlardan birini uyuşmazlık çözüm forumu olarak seçmesi;
 - (iii) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının, 8'inci fıkroda düzenlenen geçici önlemler hariç olmak üzere, 5'inci fıkroda düzenlenen diğer tüm uyuşmazlık çözüm forumlarında ilgili uyuşmazlık konusuna yönelik yargılama başvurusunda bulunma hakkından feragat ettiğini bildirmesi; ve
 - (iv) uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın işbu Anlaşma bağlamında iddia olunan ihlalini (ihlal edildiği iddia edilen maddeleri de içermek üzere) ve Anlaşma kapsamındaki yatırımın ya da yatırımcının Anlaşma kapsamındaki yatırımı açısından uğradığı iddia edilen kayıp veya zararı kısaca özetlemesi; ve
- (c) bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ve tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken; 5'inci fıkranın (a) veya (b) bentleri

kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti’nce 3 Mart 1989 tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID Sözleşmesi’nin 25’inci Maddesi’nin 4’üncü fıkrası doğrultusunda ICSID’e sunulmuş olan bildirimde işbu Anlaşma’nın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

8. 6. fıkra hükümlerine bağlı kalmaksızın, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf’ın mahkemeleri veya idari yargı yerlerinde geçici önlemlere yönelik olan, parasal tazminat ödenmesini içermeyen ve uyuşmazlığın esasının çözümüne yönelik olmayan davaları, yalnızca tahkim yargılaması sırasında uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının haklarının ve menfaatlerinin korunması amacıyla yürütülmesi şartıyla, açabilir veya devam ettirebilir.

9. Bir Akit Taraf, kendi yatırımcılarından biri ile diğer Akit Taraf’ın işbu Madde kapsamında tahkime sunduğu veya sunmayı kararlaştırdıkları bir uyuşmazlığa ilişkin, diğer Akit Taraf bu uyuşmazlığa yönelik alınmış kararlara uyduğu ve bağlı kalmaktan ayrılmadığı sürece, diplomatik koruma sağlamayacak veya uluslararası bir iddia ileri sürmeyecektir. Diplomatik koruma, bu fıkranın amaçları açısından, resmi olmayan ve yalnızca uyuşmazlığın çözülmesi amacıyla yönelik olarak gerçekleştirilen diplomatik teatileri içermez.

10. 5’inci fıkra kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi uyuşmazlık konularına ilişkin, işbu Anlaşma’ya ve uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarına göre karar verir.

11. İşbu Bölüm kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi, iddianın esasına ilişkin olduğu ölçüde, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf’ın iç hukukunu dikkate alabilir.^[1]

12. Tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf’ın, uyuşmazlığın tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi veya görev alanı içerisinde olmadığına veya öne sürülmüş olan iddianın, hukukun bir gereği olarak, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı yararına 19’uncu fıkra

kapsamında bir karar alınamayacak türde bir iddia olmadığına ilişkin itirazlarına ön sorun olarak karar verecektir.

13. Aksi uyuşmazlığın taraflarınca kararlaştırılmadıkça, tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın her bir tarafınca atanacak olan birer hakem ile üçüncüsü heyete başkanlık etmek üzere uyuşmazlığın taraflarının uzlaşmalarıyla atanacak olan üç hakemden oluşacaktır.

14. Uyuşmazlığın tarafları işbu Maddenin 5'inci fıkrasında belirlenmiş olan uygulanabilir tahkim kuralları kapsamında tahkim yerine karar verebilirler. Uyuşmazlığın tarafları bu karar üzerinde uzlaşamazlarsa; tahkim mahkemesi uygulanabilir tahkim kuralları çerçevesinde, New York Sözleşmesi'ne taraf olan Devletler'den birinin ülkesinde olmak şartıyla, tahkim yerine karar verir.

15. Uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf, işbu Anlaşma'nın yorumlanmasına ilişkin sorulara yönelik tahkim mahkemesine sözlü veya yazılı kayıtlar sunabilir. Uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf, uyuşmazlığın bir tarafının talebi üzerine sözlü kayıtlarını tekrar yazılı olarak sunar.

16. İşbu Anlaşma'nın herhangi bir hükmüne ilişkin Akit Taraflarca ortak olarak düzenlenmiş ve üzerinde uzlaşmış olan bir yorum, işbu Bölüm kapsamında teşkil etmiş olan herhangi bir tahkim mahkemesi için bağlayıcı olacaktır.

17. Tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın bir tarafının haklarını muhafaza etmek veya tahkim yargılamasının tam olarak etkili yürütülmesini sağlamak ya da tahkim yargılamasını korumak amacıyla, uyuşmazlığın bir tarafının hakimiyetinde veya mülkiyetinde bulunan delillerin muhafaza edilmesine yönelik kararlar da dahil olmak üzere geçici tedbir kararı alabilir. Tahkim mahkemesi, haciz kararı alamaz veya 1'inci fıkra kapsamında ihlal teşkil ettiği iddia edilen önlemlerin uygulanmasını yasaklayamaz. Bu fıkranın amaçları açısından, karar tavsiye kararlarını da içerir.

18. Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf, savunma, karşı-dava veya takas hakkı adı altında veya herhangi başka bir sebeple, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının, Madde 1.13 (Hâlefiyet) hükümlerince sağlanmış olan herhangi bir hâlefiyet durumuna ilişkin olanlar haricinde, bir sigorta ya da garanti sözleşmesine uygun olarak, iddia edilen zararın bir kısmına veya tamamına yönelik tazminat veya buna benzer başka bir ödeme aldığını ya da alacağını ileri süremez.

19. Tahkim mahkemesince verilmiş olan karar:

- (a) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcıya ve yatırımlarına ilişkin Madde 1.17.1’de atıf yapılmış olan hükümler kapsamındaki yükümlülüklerden herhangi birinin uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafça ihlal edilip edilmediğine ilişkin hükmü; ve
- (b) ihlal olduğuna hükmedilirse buna ilişkin çözümü içerir. Çözüme yönelik hüküm, aşağıdaki bentlerde düzenlenenlerle sınırlı olmak üzere, bunlardan birini veya her ikisini içerir:
 - (i) parasal zararların ve buna uygulanacak faizin ödenmesi; ve
 - (ii) uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafça mülkiyetin iadesi yerine parasal zararların ve buna uygulanacak faizin ödenebileceğini belirten, mülkiyetin iadesi.

Yargılama masraflarına da, uygulanabilir tahkim kuralları ile uyumlu olarak, hükmedilebilir.

20. Tahkim mahkemesince verilmiş olan karar uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Tahkim kararı, yalnızca uyuşmazlığın tarafları arasında ve üzerinde karar verildiği olay için bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf, ilgili kanunları ve düzenlemeleri ile uyumlu olarak, ülkesinde tahkim kararlarının etkili olarak uygulanmasını sağlamak üzere gerekli önlemleri alacak ve karar hükümlerini gecikmeksizin uygulayacaktır.

* Güney Kore STA yürürlüğe girdikten sona bu bölüm 14.05.1991 tarihli YKTK Anlaşmasının yerini almıştır.

44	Gürcistan	30.07.1992	04.06.1995/ 22303	28.07.1995	10.06.2021
----	-----------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VII

Tarafların Biri ile Diğer Tarafların Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Bu Maddeye göre, yatırım ihtilafı:

- (a) Bir Taraf ile karşı Tarafın yatırımcısı arasındaki bir yatırım anlaşmasının uygulanması veya yorumlanması;
- (b) bir Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, söz konusu yatırımcıya sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması; veya
- (c) bir yatırım ile ilgili olarak ve işbu Anlaşma ile verilen veya yatırılan herhangi bir hakkın çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan ihtilafları ifade eder.

2. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaklardır.

3. Bu ihtilafların, yukarıda 2. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre ilgili mahkemesi veya tahkimine götürülmüş olması durumunda, bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) “Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasında Çıkan Yatırım İhtilafları Antlaşması” uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki taraf da bu Antlaşmayı imzalamış ise);

(b) Birleşmiş Milletleri Uluslararası Ticaret Yasası Komisyonu (UNCITRAL)'nın Hakemlik Mahkemesi Kuralları ve işletmeleri uyarınca etkinlik gösteren hakemlik mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletler'e üye ise);

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakemlik Mahkemesi;

4. Uluslararası Yargı Makamlarının kararı, her iki Tarafı da bağlayıcı ve kesin nitelikte olacaktır. Taraflar, ilgili kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

Gürcistan-Yeni	19.07.2016	01.06.2021/ 31498	10.06.2021	
-----------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, ev sahibi Akit Tarafın işbu Anlaşmadaki bir yükümlülüğünün, yatırımcıyı veya yatırımını kayıp veya zarara uğrattığı iddia olunan ihlaline ilişkin işbu Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihten sonra ortaya çıkmış olan uyuşmazlıklara uygulanır.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler

3. Bu uyuşmazlıkların, 2. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

(a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine;
veya

- (b) İşbu Madde'nin 6. Fıkrasında belirtilen şartlara bağlı olarak;
- (i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSİD), veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarının 2010'da revize edilmiş haline göre bu maksatla kurulacak bir ad-hoc tahkim mahkemesine, sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 3. fıkrasında belirtilen uyuşmazlık çözüm yollarından birinin seçimi nihaidir Bu seçim, uyuşmazlığın taraflarınca aynı veya özdeş iddia konusuna ilişkin uyuşmazlıklar açısından diğer iki uyuşmazlık çözüm yolundan feragat olarak uygulanır.

5. Yatırımcının iddia olunan ihlali ve iddia olunan kayıp veya zarara uğradığını öğrendiği veya öğrenmiş olması gerektiği tarihten itibaren beş (5) sene geçmiş olması halinde hiçbir uyuşmazlık işbu Madde'nin 3. fıkrasında belirtilen tahkim çözümüne sunulamaz.

6. Sadece ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili kanun ve düzenlemelerine uygun olarak yapılmış ve fiilen başlamış olan yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezin (ICSID) veya işbu Maddenin 3. Fıkrası kapsamında Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkisine tabi olur.

7. Tahkim mahkemesi kararlarına İşbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın tüm tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

45	Hırvatistan	12.02.1996	11.04.1998/ 23310	21.04.1998	
----	-------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Akit Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Her iki Akit Tarafında bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adil mahkemelerine getirmiş ve bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı;

- İşbu Anlaşma hükümlerine,

- Kanunlar ihtilafı ile ilgili hükümler dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın milli hukukuna,
- Uluslararası hukukun evrensel olarak kabul görmüş kural ve prensiplerine bağlı olacaktır.

4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Hırvatistan- Ek Protokol	18.02.2009	07.05.2013/ 28640	17.07.2013	
-------------------------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 5

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırıma ev sahipliği yapan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle bir biçimde danışma ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir..

- (a) Ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemesi, veya
- (b) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID), veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Usulü Kurallarına (UNCITRAL) göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi, veya
- (d) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

3. Yatırımcı uyuşmazlığı ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemesine veya uluslararası tahkime sunduğunda, yatırımcının bu tercihi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine karşın;

- (a) Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye konusundaki ilgili mevzuatına uygun olarak, eğer varsa, gerekli izni almış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan ve fiilen başlamış uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)'in yargılama yetkisine veya diğer uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulacaktır;
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemelerinin yargılama yetkisindedir ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)'e ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulmayacaktır.

5. Tahkim kararı;

- İşbu Anlaşma hükümlerine,
- Kanunlar ihtilafı kurallarını da içerecek şekilde kendi ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın ulusal hukukuna,
- Uluslararası hukukun kurallarına ve evrensel olarak kabul edilen ilkelerine dayanarak alınmış olacaktır.

6. Tahkim kararı uyuşmazlığın tarafı olan bütün Akit Taraflar için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf, verilen kararı kendi ulusal hukuku çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

46	Hindistan	17.09.1998	17.09.2003/ 25232	18.10.2007	08.07.2019
----	-----------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımıyla ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırıma ev sahipliği yapan Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı

olarak bildirecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde bu yolla çözülmezse, bundan sonra başka bir şekilde söz edilmedikçe, yatırımcının tercihi üzerine aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (i) Karar için, söz konusu yatırımı kabul etmiş olan Tarafın hukukuna uygun olarak, bu Tarafın adli veya diğer yetkili mercilerine; veya
- (ii) Uluslararası tahkime ilişkin olarak:
- (iii) Taraflardan her ikisinin de Sözleşmeye taraf olmaları hâlinde Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'ne göre Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)
- (iv) Karşılıklı rıza ile, Uzlaştırma, Tahkim ve Delil Toplanması İşlemlerinin İdaresi için İlave İmkan
- (v) Aşağıdaki değişikliklere tabi olarak, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL)
- (vi) Kuralların 7. Maddesine göre atama mercii Uluslararası Adalet Divanı'nın Taraflardan herhangi birinin vatandaşı olmayan Başkanı, Başkan Yardımcısı veya en kıdemli hakimi olacaktır. Üçüncü hakem, Taraflardan birinin vatandaşı olmayacaktır.
- (vii) Taraflar kendi hakemlerini iki ay içinde atayacaklardır.
- (viii) Tahkim Kararı işbu Anlaşmanın hükümlerine uygun olarak alınacaktır.
- (ix) Tahkim Heyeti Taraflardan birinin talebi üzerine kararın temellerini belirtecek ve gerekçelerini bildirecektir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

47	Hollanda	27.03.1986	08.09.1989/ 20276	01.11.1989	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 8

1. Bu maddeye göre; yatırım anlaşmazlığı, aşağıda belirtilen hususları ihtiva eden bir anlaşmazlığı ifade eder.

- (a) Akit Taraflardan birinin yabancı yatırımlarla ilgili makamı tarafından, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısına verilen yatırım müsaadesinin yorumlanması, ya da uygulanması;
- (b) Bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilen, ya da yaratılan her hangi bir hakkın ihlâli.

2. Bir Akit Taraf ile, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım anlaşmazlığı hâlinde, anlaşmazlığa taraf olanlar, bu anlaşmazlığı öncelikle iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlemeye çalışacaklardır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlık, söz konusu yatırımcı ile Akit Tarafın üzerinde karşılıklı olarak anlaşacakları ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile çözümlenebilir. Eğer anlaşmazlık yukarıdaki yöntemler ile halledilemezse, ilgili yatırımcı anlaşmazlığı, tahkim yoluyla halledilmesi için anlaşmazlığın ortaya çıkışından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi'ne (Merkez)-götürebilir. Ancak ilgili yatırımcının bu süre içinde anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın mahkemesine müracaat etmiş olması hâlinde kesin bir kararın verilmemiş olması şarttır.

3.

- (a) Bu şekilde, Akit Taraflardan her biri, bir yatırım anlaşmazlığının tahkim yoluyla halledilmesi için Merkez'e başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (b) Bu gibi anlaşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine ilişkin konvansiyonun hükümleri ve Merkez'in "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

4. İşbu madde amaçları için, Akit Taraflardan birinin, yürürlükteki kanun ve kararnamelerine uygun olarak, ancak anlaşmazlığı doğuran hadise ve hadiselerin meydana gelişlerinden hemen önce, diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımı olarak kurulmuş olan şirket, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyonun 25 inci Maddesinin (2) (b) fıkrasına uygun olarak, diğer Akit Tarafın yatırımcısı gibi muameleye tâbi tutulacaktır.

48	İran	21.12.1996	25.02.2005/ 25738	13.04.2005	
----	------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 11

Bir Akit Taraf İle Diğer Akit Taraf Yatırımcısı Arasında Çıkan Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile bu Akit Tarafın ülkesinde yatırım yapan diğer Akit Tarafın bir veya daha fazla yatırımcısının yatırımları ile ilgili bir uyuşmazlık doğması hâlinde, ülkesinde yatırım yapılan Akit Taraf ve yatırımcılar uyuşmazlığı, müzakere ve istişare yollarıyla dostça çözmeye gayret sarf edeceklerdir.

2. Ülkesinde yatırım yapılan Akit Taraf ve yatırımcıların uyuşmazlığı, bir Tarafın diğerine gönderdiği bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde

çözememeleri hâlinde, uyuşmazlıkların çözümü için, yatırımcının talebi üzerine;

- (a) Yatırımın yapıldığı Akit Tarafın yetkili mahkemelerine veya kendi kanunları ve nizamları gereğince;
- (b) Aşağıdaki şekilde, bu maksatla kurulan üç üyeli bir tahkim kuruluna başvurabilirler:

Uyuşmazlığı tahkime götürmek isteyen taraf, diğer Tarafa göndereceği yazılı bir bildirim yoluyla bir hakem tayin edecektir. Diğer Taraf bahsi geçen bildirimin alındığı tarihten itibaren altmış gün içinde bir hakem tespit edecek ve tespit edilen hakemler son hakemin tespit tarihinden itibaren altmış gün içinde üçüncü bir hakem tespit edecektir.

Taraflardan her birinin yukarıda belirtilen süre içerisinde kendi hakemini tespit edememesi veya tespit edilen hakemlerin üçüncü hakem üzerinde uzlaşmaya varamaması durumunda, taraflardan her biri, duruma göre, hakem tespit edemeyen ülkenin hakemini veya üçüncü hakemi tespit etmesi için Uluslararası Ticaret Odası'nın Uluslararası Tahkim Kuruluna talepte bulunabilir. Her durumda da üçüncü hakem her iki Akit Taraf ile de diplomatik ilişkileri bulunan bir ülkenin vatandaşları arasından tayin edilir.

3. Tahkim Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın tahkim kurallarına uygun olarak yürütülür.

4. Tarafların konu üzerinde anlaşmaları hâli saklı kalmak üzere, öncelikle ülkesinde yatırım yapılan tarafın yetkili mahkemelerine götürülen uyuşmazlıklar için, dava devam ettiği sürece tahkim yoluna gidilemez ve nihaî kararın verilmesi durumunda tahkime götürülemez.

5. Ulusal mahkemelerin hakeme gönderilen herhangi bir uyuşmazlık üzerinde yargı yetkisi olmayacaktır. Bununla birlikte, bu paragraftaki hükümler, kazanan Tarafın ulusal mahkemelerin önünde, hakem kararlarının uygulanmasını talep etmesine engel teşkil etmez.

6. Tahkim Kurulu kararları uyuşmazlığın tarafları için nihaî ve bağlayıcıdır.

49	İspanya	15.02.1995	01.12.1997/ 23187	3.03.1998	
MADDE IX					
<i>Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i>					
1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, o yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf, bu uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle istişare ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır. 2. Eğer bu uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde bu yolla çözümlenemezse uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilecektir: (a) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın hakem mahkemesi, (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL), (c) Her iki Tarafın da bu sözleşmeyi imzalamış olmaları hâlinde, "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" ile kurulmuş Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID). Şu şartla ki, eğer ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine götürmüştü; ya nihai kararın bir yıl içinde alınmamış olması ya da yatırımcının davasından vazgeçmiş olması gerekir. 3. Tahkim, aşağıdakilere dayandırılacaktır: (a) İşbu Anlaşmanın hükümleri, (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili hükümler de dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu ülkenin milli kanun ve nizamları,					

(c) Uluslararası Hukukun Kuralları ve Evrensel olarak kabul edilen prensipleri.

4. Tahkim kararları, uyuşmazlık hâlindeki taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf, kararın kendi milli hukukuna göre uygulanacağını taahhüt eder.

50	İsrail	14.03.1996	02.09.1998/ 23451M	27.08.1998	
----	--------	------------	-----------------------	------------	--

MADDE 8

Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi' ne Başvuru

1. Akit Taraflardan her biri, ülkesinde diğer Akit Taraf yatırımcısının yatırımıyla ilgili olarak bu yatırımcı ile arasında çıkabilecek her türlü hukuki uyuşmazlığı, bu Anlaşmanın 2. ve 3. paragraflarındaki koşullara bağlı olarak uzlaşma ya da tahkim yoluyla çözüm için, Washington'da 18 Mart 1965'te imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasında yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi çerçevesinde kurulan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi'ne (bundan sonra "Merkez" olarak anılacaktır) götürmeyi kabul ederler.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın ülkesinde yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf, bu uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle istişare ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

3. Eğer bu uyuşmazlıklar, yukarıda belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde bu yolla çözümlenemezse uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilerden birine sunulabilecektir:

- (a) uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın yetkili adli mahkemeleri ya da
- (b) Doğrudan ya da yatırımcının ihtilafı daha önceden uyuşmazlığa taraf Akit Tarafın yetkili adli mahkemelerine götürmüş olduğu

durumda nihai kararın 8 ay içinde alınmaması hâlinde, Merkez Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf dava muameleleri ya da kararın uygulanması evresinde uyuşmazlığın diğer tarafı olan yatırımcının, bir sigorta sözleşmesine istinaden zararını kısmen ya da tamamen karşılayan bir tazminat aldığını gerekçe gösteren herhangi bir itirazda bulunamaz.

4. Akit Taraflar, Merkez'e intikal ettirilen uyuşmazlıkları

- (a) Merkez Genel Sekreteri ya da Merkezce oluşturulan Uzlaştırma Komisyonu ya da Tahkim Kurulu'nun ihtilafın Merkezin yargılama yetkisi dışında kaldığına karar verdiği; ya da
- (b) Diğer Akit Tarafın bir tahkim kurulu tarafından verilen hükme uymadığı haller dışında diplomatik kanallardan takip edemez.

5. Tahkim kararları, uyuşmazlık hâlindeki taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf, verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

51	İsveç	11.04.1997	15.07.1998/ 23403	08.10.1998	
----	-------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının ikinci Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımı ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması hâlinde, uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlığı mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

Uyuşmazlık bu yollarla çözülemezse, ilgili yatırımcının konuyu, uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihi müteakip 6 ay içinde ya da konu ilgili Akit Tarafın mahkemelerine sunulmuşsa mahkemenin nihai sonuca bir yıl içinde varamaması hâlinde, 18 Mart 1965 tarihli Washington Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım uyuşmazlıklarının

Çözümü Sözleşmesi uyarınca Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi'ne (ICSID) götürme hakkı bulunacaktır.

Her bir Akit Taraf böylesi uyuşmazlıkların tahkim ya da uzlaşma yoluyla çözüm için Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi'ne sunulmasını kabul edecektir.

2. Bu maddenin amaçları açısından, Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre kurulmuş ve uyuşmazlığın ortaya çıkmasından önce hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın yatırımcısıncı sahip olunan legal kişiler mezkûr Washington Sözleşmesi'nin (25) (2) (b) Maddesi uyarınca diğer Akit Tarafın yatırımcısı olarak muamele görecektir.

3. Bu maddenin hükümleri bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce ortaya çıkan uyuşmazlıklar ya da daha önceden çözülmüş uyuşmazlıklara ilişkin iddialar için geçerli değildir.

52	İsviçre	03.03.1988	06.10.1989/ 20304	21.02.1990	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 8

1. Bu maddeye göre yatırım anlaşmazlığı işbu Anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın veya yükümlülüğün çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkları ifade eder.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında çıkan yatırım anlaşmazlığını çözümlemek üzere ilgili taraflar arasında görüşmeler yapılacaktır.

3. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında yatırım anlaşmazlığı on iki ay içinde görüşmeler sonunda çözümlenemez ise, anlaşmazlık, yatırımcı yazılı mutabakatını verir ise Devletler ve diğer Devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için 18 Mart 1965 Washington Konvansiyonu ile kurulan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine götürülecektir, ancak adı

geçen yatırımcının anlaşmazlığı için anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli mercilerine müracaat etmiş ve kesin karar alınmamış olması gerekir. Her iki taraf yukarıda adı geçen Konvansiyonun 36'ncı maddesinde öngörüldüğü gibi Merkezin Genel Sekreterine müracaat ederek usulü başlatabilir. Anlaşmazlığa taraf olan Akit Taraf bu arada veya kararın infazı sırasında hiç bir şekilde anlaşmazlığın diğer tarafına, vatandaş veya şirket, bu Anlaşmanın 7'nci maddesine göre sigorta akdi nedeni ile vaki kısmı veya tüm zarara karşılık tazminat ödendiğini ileri süremez.

4. Akit Taraf ülkesindeki meri kanunlara göre kurulmuş bir şirket, anlaşmazlığın ortaya çıkmasından önce, diğer Akit Taraf vatandaş veya şirketlerinin kontrolünde ise, o zaman Washington Konvansiyonu Madde 25 (2) (b) hükümlerine göre diğer ülkenin şirketi addolunur.

5. Yatırım anlaşmazlıklarının tahkim yoluyla çözülmesi Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyonun hükümleri ve "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

53	İtalya	22.03.1995	02.03.2004/ 25390	02.03.2004	
----	--------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 8

Yatırımcılarla Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümlemesi

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Taraf yatırımcısı arasında, kamulaştırma, devletleştirme ve istimvalin tazmini veya muadili tedbirlerle ve bunlara ilişkin ödemelerle ilgili olanlar dâhil olmak üzere, çıkacak herhangi bir uyuşmazlık mümkün olduğunca dostane bir şekilde çözümlenecektir.

2. Yukarıda bahsedilenler gibi bir uyuşmazlık, yazılı başvurudan itibaren altı ay içerisinde çözümlenememesi durumunda söz konusu yatırımcı istediği takdirde uyuşmazlığı aşağıdakilerden birine götürebilir.

- (a) Geçerli iç mevzuata göre daha önce mutabık kalınmış olan herhangi bir uyuşmazlık çözümü prosedürü;

- (b) Akit Tarafın her halükarda yetkili mahkemesi;
- (c) “BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun” (UNCITRAL) Uzlaşma ve Tahkim Hükümlerine uygun olarak kurulan bir Tahkim Komisyonu.

UNCITRAL tahkimi Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Tahkim Standartlarına uygun olarak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 15 Aralık 1976 tarihli ve 31/98 sayılı kararı çerçevesinde aşağıdaki koşullarla uygulanır.

Üç hakem olacaktır. Hakemlerin, Akit Taraf vatandaşları olmadığı durumlarda her iki Akit Taraf da diplomatik ilişki içinde olan devletlerin vatandaşı olmaları gerekmektedir.

- (d) Her iki Akit Tarafın, 18 Mart 1965 tarihli “ Devletler ile Diğer Devlet vatandaşları arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıkların çözümü” konusundaki Washington Sözleşmesini imzaladığı zaman veya imzalar imzalamaz söz konusu Anlaşma hükümlerince konan uzlaşma veya tahkim Prosedürlerinin uygulanması için “Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi”.

Her bir Akit Taraf kendileri ile diğer Akit Taraf yatırımcıları arasında çıkacak yatırımla ilgili uyuşmazlıklarda yukarıda bahsedilen “UNCITRAL” veya “ICSID” Prosedürlerini uygulamayı kabul eder.

3. İlgili yatırımcı tarafından seçilen Prosedür uyarınca varılan tahkim kararı nihai olup uyuşmazlığın bütün taraflarını bağlayıcı niteliktedir. Her iki Taraf tahkim kararına kendi Milli hukukuna uygun olarak uygulamayı taahhüt eder. Tahkim Kurulunun kararının Akit Tarafların ülkelerinde kabulü ve uygulaması, taraf oldukları Uluslararası Anlaşmalara uygun olarak kendi ulusal mevzuatları uyarınca yapılır.

4. Her iki Akit Taraf başlanmış olan herhangi bir Tahkim Prosedürü veya Hukuki Prosedür tamamlanmadan Akit Taraflardan biri tahkim kararında veya yargı hükmünde belirtilen hükümler çerçevesinde karara veya hükme veya söz konusu dava ile ilgili Uluslararası veya Ulusal

hukuka dayanan herhangi bir hükme uymadığı anlaşılmadan diplomatik yollarla bu tahkim veya yargı Prosedürü pazarlığa girmekten kaçınacaklardır.

54	Japonya	12.02.1992	16.01.1993/ 21467	12.03.1993	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 11

1. Herhangi bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın vatandaşı ya da şirketi arasında ilk Akit Taraf ülkesinde yatırımlar nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklar, uyuşmazlığın tarafları arasında mümkün olduğunca dostane bir şekilde, görüşmeler yoluyla çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu, herhangi bir Akit Taraf vatandaşının ya da şirketinin diğer Akit Taraf ülkesinde idari ya da adli çözüm arayamayacağı anlamına gelmeyecektir. Bir Akit Tarafın vatandaşı ya da şirketinin yatırımları nedeniyle doğan bir hukuki uyuşmazlığın görüşmeler yoluyla çözümlenememesi durumunda, söz konusu vatandaş ya da şirket istediği takdirde ve her iki Akit Tarafın da Washington’da imzalanan 18 Mart 1965 tarihli “ Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırımla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümü Anlaşması’na” taraf olmaları şartıyla, diğer Akit Taraf, uyuşmazlığın mezkûr Anlaşma hükümleri çerçevesinde uzlaşma veya tahkime götürülmesini kabul edecektir. Mezkûr Anlaşma hükümlerine uygun olarak uzlaşma ya da tahkime gönderilen uyuşmazlığın tarafları, Anlaşmanın 61. Maddesi uyarınca uzlaşma ya da tahkim işlemlerinin masraflarını karşılayacaklardır.

2. Herhangi bir Akit Taraf vatandaşı ya da şirketinin yaptığı bir yatırımdan doğan uyuşmazlıkla ilgili olarak diğer Akit Taraf ülkesinde idari ya da adli çözüm için başvurulduğu takdirde, uyuşmazlık bu maddenin birinci paragrafı hükümlerinde atıfta bulunulan tahkime götürülmeyecektir.

3. Herhangi bir Akit Taraf şirketinin yatırımından doğan hukuki uyuşmazlığı, bu şirketin Akit Taraftan uyuşmazlığın uzlaşma ya da

tahkime götürülmesini istediği tarihte diğer Akit Tarafın vatandaşları ya da şirketlerince kontrol ediliyor olması durumunda ilk Akit Tarafın mezkûr şirketi bu madde hükümleri gereği Akit Taraf şirketi olarak kabul edilecektir.

55	Kamboçya	21.10.2018	26.05.2022/ 31847	10.06.2022	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcısın yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar. yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların. 1.fıkarda belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden alt (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde. uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine. veya
- (b) işbu Madde'nin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere.
 - (i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID).
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2'inci fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması halinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar. Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi'nin 64. 'üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır. Akit Taraflar, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi'nin yorumlanması ya da uygulanması ile ilgili olarak aralarında çıkacak, müzakere yoluyla çözümlenemeyen, herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na yönlendirilmesini kabul etmeyeceklerdir.

(5) Tahkim mahkemesi hukuk temelinde ve hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak aşağıdaki sırayla karar alır:

- (a) işbu Anlaşmanın hükümleri.

(b) uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunları ve düzenlemeleri (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve

(c) her iki Akit Tarafça kabul edilen uluslararası hukukun ilgili ilkeleri.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Herbir Akit Taraf, ulusal hukukuna uygun olarak kararı uygulamayı taahhüt eder.

56	Kamerun	24.04.2012	07.06.2017/30089M	03.01.2019	
----	---------	------------	-------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetle, görüşme ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaktır.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, yukarıda 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamazsa, uyuşmazlık yatırımcının seçeceği aşağıda belirtilen yargı makamlarına sunulabilir.

(d) Yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya

(e) İşbu Maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar dışında,

(iii) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(iv) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu seçim nihaidir.

4. Bu Madde'nin 1'inci paragrafında hükümlerine bakılmaksızın bir Akit Taraf yatırımcıları

- (a) Bir şirketin %10'dan daha az hissesi veya oy hakkının borsa yoluyla edinimi niteliğindeki yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar uluslararası tahkime sunulamaz.
- (b) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, öngörüldüğü takdirde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (c) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (d) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

Akit Taraflar, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak iki Akit Taraf arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim Kurulu, işbu Anlaşmanın hükümleri ve ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları çerçevesinde (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve o yatırım ile ilgili spesifik anlaşmalar ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde karara varacaktır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

57	Karadağ	14.03.2012	05.03.2020/ 31059	17.03.2020	
----	----------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Uyuşmazlıkların 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenmemesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine,
- (b) Her ikisinin de taraf olmaları durumunda, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) 2010 yılında gözden geçirilmiş olan Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak hoc hakem heyeti.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. Paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

(a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, gerekli izini almış ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.

(b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim Kurulu kararlarının, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunların ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili Uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi Ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

58	Katar	25.12.2001	02.08.2007/ 26601	12.02.2008	
----	-------	------------	----------------------	------------	--

MADDE IX

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan birinin yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında bir yatırımdan kaynaklanan her türlü kanuni uyuşmazlık ilgili iki taraf arasında iyi niyetle çözülecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlık, uyuşmazlığın bir veya diğer taraflarınca yazılı olarak ortaya konulduğu tarihten itibaren altı aylık bir süre içerisinde çözülmemişse, taraflardan herhangi birinin talebi ve seçimi üzerine, çözüm için aşağıdaki mercilerden birine sunulacaktır:

- (a) Söz konusu yatırım ülkesinde yapılan Akit Tarafın yetkili Mahkemesi; veya
- (b) Bu sözleşme uygulanabilir ise; 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da yapılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL).

Yukarıda belirtilen uyuşmazlığın çözümü yollarından birini seçen yatırım uyuşmazlığının her bir tarafı, diğer iki yolu takip edemez.

3. Tahkim;

- (a) İşbu Anlaşmanın hükümlerine,
- (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallar dâhil olmak üzere, söz konusu yatırım ülkesinde yapılan Akit Tarafın ulusal kanun ve nizamlarına dayanacaktır.

4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün Akit Tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

5. Tahkim Heyeti Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine kararını yorumlayacaktır. Taraflarca başka şekilde kararlaştırılmadığı takdirde, tahkim yeri The Hague, Hollanda'dır.

6. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, yatırım uyuşmazlıklarını içeren muameleler sırasında hiç bir zaman bağışıklığını veya uğranılmış zararın veya kaybın tümünü veya bir bölümünü içeren bir sigorta sözleşmesi

kapsamı altında yatırımcının tazminat aldığı gerçeğini bir savunma olarak öne süremez.

59	Kazakistan	01.05.1992	11.02.1995/ 22199	10.08.1995	
----	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1 inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adlî mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise);
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Hakemlik Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletlere üye ise);
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesi;

3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

60	Kenya	08.04.2014	01.06.2017/ 30083		
MADDE 9 <i>Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i> 1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ile Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edereler. 2. Uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenemez ise, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir: (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesi; veya (b) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)” veya (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir <i>ad hoc</i> tahkim mahkemesi. 3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarında birine veya diğerine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir. 4. Bu Madde’nin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın; Her iki Akit Taraf da, Türkiye Cumhuriyeti’nin 3 Mart 1989’da Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)’e sunmuş olduğu, (ICSID)’e sunulması uygun düşünülen veya düşünülmeyen					

uyuşmazlık sınıfları ile ilgili bildirimlerin işbu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçasını oluşturduklarını ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından aksi onaylanmadıkça, yukarıda sözü edilen bildirimlerde ICSID'e sunulması uygun düşünülmeyen uyuşmazlık sınıflarının ICSID'e veya herhangi bir Uluslararası uyuşmazlıkların çözümü mekanizmasına sunulmayacağına kabul eder.

5. Yüzde 10'dan daha az hisse senedi veya oy hakkının borsa yoluyla edinimi niteliğindeki yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar Uluslararası Tahkime sunulamaz.

6. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili Uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alacaktır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

8. Madde 3'ün ve 2. Paragrafı, yatırımcı ve ev sahibi Akit Taraf arasındaki uyuşmazlıkları çözümüne ilişkin olarak işbu Anlaşma yanında Akit Taraflardan birinin imza koyduğu benzer diğer bir uluslararası anlaşma ile düzenlenen uyuşmazlık çözümü hükümleri bakımından uygulanmayacaktır.

61	Kırgızistan	28.04.1992	12.02.1995/ 22200	31.10.1996	18.03.2020
----	-------------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili

Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adlî mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararma göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise);
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) nun Hakemlik Kuralları uyarınca, bir amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletlere üye ise);
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesi;
- (d) Tahkim Kararlan, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

Kırgızistan Yeni	09.04.2018	16.08.2019/ 30860M	18.03.2020	
-------------------------	------------	-----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit

Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

(a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya

(b) İşbu mahkemenin 4. Fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;

(i) Her iki Akit Tarafında bu sözleşmeye taraf olmaları ve Vaşington Sözleşmesinin uyuşmazlığa uygulanabilir olması hâlinde 18 Mart 1965 tarihinde Vaşington’da imzaya açılan “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (Merkez);

(ii) Uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının Akit Tarafı veya uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf devletinin yalnızca birinin Vaşington sözleşmesine taraf olmaması durumunda merkez sekreteryası tarafından tahkim sürecinin yönetimi için Ek İmkân kurallarını (ek imkân kuralları) düzenleyen kurallar çerçevesinde Merkez’e;

(iii) Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Mahkemesine;

(iv) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın tahkim usulü kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. İşbu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın; yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar Yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası merkeze (ICSID)’e sunulabilir.

5. Tahkim mahkemesi, hukuk temelinde, aşağıdaki sıra doğrultusunda hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak karar verir:

(a) İşbu anlaşmasının hükümleri,

(b) Uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemeleri (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere); ve

(c) Her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkeleri,

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararların kendi ulusal kanunları çerçevesinde uygular.

62	Kolombiya	28.07.2014	24.08.2017/ 30164M		
----	-----------	------------	-----------------------	--	--

MADDE 12

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Tarafın kanunlarının gerektirmesi hâlinde, bir iddiayı işbu Madde kapsamında tahkime sunmak için adli olmayan yerel idari çarelere başvurulacaktır. Bu gibi bir usul hiçbir şart altında yatırımcı tarafından sürecin başlatılmasından itibaren altı (6) ayı geçmeyecek ve yatırımcıyı işbu Maddenin 3. paragrafında bahsedilen istişareleri talep etmekten alıkoyamayacaktır.

2. İşbu Madde Akit Taraflardan birinin yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında 3. ve 15. Maddeler haricinde, işbu Anlaşma’nın ihlal edildiği

iddiası ve yatırımcının bu ihlal sebebiyle veya ihlalden kaynaklanan kayıp veya zararı ile bağlantılı olarak ortaya çıkacak uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

3. Bir Akit Tarafın bir yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasındaki, diğer Akit Tarafın işbu Anlaşmanın getirdiği bir yükümlülüğü ihlal ettiğine ve bu sebeple yatırımcının zarar görmesine yol açtığına dair bir iddia ile ilgili herhangi bir uyuşmazlık, mümkün olduğunca, istişare ve müzakereler yoluyla çözülecektir. İstişareler, bildirim veren yatırımcının diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı olduğunu doğrulayan kanıtı, iddiaya ilişkin olguları ve iddianın yasal temelini, talep edilen tedbiri ve tazmini talep olunan zararların yaklaşık miktarını açıklayan ayrıntılı bilgileri içeren, yazılı bir bildirimin (“Uyuşmazlık Bildirimi”) sunulması ile başlayacaktır. İstişareler ve müzakereler, altı (6) ay boyunca, uyuşmazlığın taraflarının anlaştığı bir yerde yürütülür; bu süre ancak tarafların karşılıklı olarak kararlaştırmaları hâlinde uzatılabilir.

4. İşbu Maddede ki hiçbir şey, bir uyuşmazlığın taraflarını, uyuşmazlıklarını, karşılıklı anlaşma yoluyla, tahkim süreci öncesinde veya sırasında *ad hoc* veya kurumsal arabuluculuk veya uzlaştırmaya sunmaktan alıkoyamaz.

5. İşbu Madde’nin 3. fıkrasında belirlenen sürenin geçmiş olması ve ihtilafli tarafların bir anlaşmaya varamamış olmaları hâlinde, yatırımcı tahkim çağrısını (“niyet bildirimi”) sunma niyetini bildirecektir. Bu gibi bir bildirim ihtilafın tarafı olan yatırımcının ismini ve adresini, ihlal edildiğini iddia ettiği Anlaşma hükümlerini, uyuşmazlığın dayandığı olguları, zararın tahmini miktarını ve istenilen tazminat miktarını belirtecektir.

6. Niyet bildirimi tarihi üzerinden doksan (90) gün geçtiğinde, ihtilafın tarafı olan yatırımcı iddiasını;

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya tahkim heyetlerine; veya

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim Mahkemesine; veya
- (c) 18 Mart 1965 tarihinde Vaşington’da imzaya açılan “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)’e sunabilir.

7. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 6. Paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

8. Bu madde’nin 2. Paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, gerekli olması hâlinde, gereken izni sağlamış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkili uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

9. Tahkim mahkemesi, kararlarını, işbu anlaşmasının hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın (kanunlar ihtilafın ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere) kanunları ve düzenlemelerine ve her iki Akit Tarafça da kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alacaktır.

10. Bir davalıya karşı nihai kararını alan tahkim mahkemesi, işbu madde ile uygulanabilir tahkim kurallarına uygun olarak, sadece parasal zararlar ve uygulanabilir faizlerin yanı sıra avukatlık masrafları ve ücretleri hakkında karar verebilir. Tahkim heyeti dâhili hukuk sorunu olarak bir tedbirin yasallığı hakkında karar vermeye yetkili olmayacaktır.

11. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

12. Akit Taraflar, uyuşmazlığın tarafı olana ev sahibi Akit Tarafın mahkeme kararı veya tahkim kararına uyması haricinde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki uyuşmazlıklara konuları diplomatik yollardan takip etmekten kaçınacaklardır.

13. Bir yatırımcı, işbu anlaşması iddia edilen ihlali ve iddia kayıp ve zararlar hakkında bilgi sahibi olduğu veya hakkında bilgi sahibi olması gerektiği tarihten itibaren beş (5) yıldan uzun bir süre geçmişse şikâyetini ileri süremez.

14. Tahkim heyeti esas üzerinde inceleme yapmadan önce yetki ve kabul edilebilirlik konusundaki ön sorular üzerinde karar verecektir. İşbu anlaşmanın amaçları bakımından, madde 13’de belirlenen koşullar oluştuğunda hangi tahkim kuralları seçilirse seçilsin uyuşmazlık tahkim mahkemesinin yetkisi altında kabul edilmeyecektir.

Davalı tarafın kabul edilebilirlik meseleleri hakkındaki itirazı üzerinde karar verilmesi sırasında, itiraz kabul edilsin veya edilmesin, tahkim mahkemesi işlemler sırasında maruz kalınan avukatlık giderleri ve ücretlerine ilişkin karar alabilir.

Tahkim mahkemesi yatırımcının iddiasının adaleti yanıltıcı olup olmadığına inceleyecek ve ihtilaflı tarafları yorumları için makul bir fırsat sağlayacaktır. Adaleti yanıltıcı bir iddia durumunda, tahkim heyeti giderlerinin yatırımcı tarafından karşılanmasına karar verecektir.

15. Kolombiya Cumhuriyetine sunulacak niyet beyanı ve diğer belgeler Ek 1’de belirtilen yere yapılır.

16. Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadığı sürece, tahkim heyeti her biri uyuşmazlığın taraflarından biri tarafından; üçüncüsü ise yönetici hakem olarak uyuşmazlığın taraflarının anlaşmaları sonucu atanan üç hakemden oluşacaktır.

17. Hakemeler;

(a) Uluslararası kamu hukuku, uluslararası yatırım hukuku veya uluslararası yatırım anlaşmalarında kaynaklanan uyuşmazlık çözümü usulleri konusunda deneyim veya uzmanlık sahibi olacaklar,

(b) Uyuşmazlığın taraflarından bağımsız olacak ve uyuşmazlığın hiçbir tarafı ile ilişkili olmayacak veya onlardan talimat almayacaklardır.

18. Uyuşmazlığın tarafları hakemlere ödenecek ücretler üzerinde anlaşabilirler. Eğer uyuşmazlığın tarafları hakemlere ödenecek ücretler üzerinde bir anlaşmaya varamazlar ise, (ICSID) tarafınca hakemlere ödenmesi kabul edilen ücretler uygulanır.

19. İki veya daha fazla iddianın işbu madde kapsamında ayrı ayrı tahkime sunulmuş olması ve ileri sürülen bu iddiaların ortak bir hukuk sorunu veya olguyu ihtiva etmesi ve ayın olaylar veya durumlardan kaynaklanması durumunda, uyuşmazlığın herhangi bir tarafı, karar ile kapsam altına alınması istenilen uyuşmazlığın tüm tarafların olayı ile işbu Madde’ye uygun olarak bir birleştirme kararının alınmasını talep edebilir.

20. İşbu madde kapsamında bir birleştirme kararı alınmasında talep eden uyuşmazlığın bir tarafı ICSID genel sekreterine veya Daimi Tahkim Mahkemesi Genel Sekreterine karar ile kapsanması istenilen uyuşmazlığın tüm taraflarına, karar ile kapsam altına alınması istenen uyuşmazlığın tüm taraflarının isimleri ve adresleri, alınması istenen kararın yapısı ve istenen kararın dayanaklarının ayrıntıları ile belirtilen yazılı bir istek gönderecektir. Birleştirmenin yapılacağı yer uyuşmazlığın tüm taraflarınca kararlaştırılır.

21. Eğer ICSID genel sekreteri veya Daimi Tahkim Mahkemesi genel sekreteri birleştirme talebinin geçerli olduğuna karar verirse fıkra 20'ye uygun olarak bu gibi bir talebinin alınmasından sonra otuz gün (30) gün içinde işbu madde uyarınca bir Tahkim Heyeti kurulacaktır.

63	Kosova	30.05.2012	26.02.2015/ 29279	15.10.2015	
----	--------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının Yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Uyuşmazlıkların, 1.paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenmemesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesi veya
- (b) İşbu Madde'nin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) Her iki Akit Tarafın da imzacısı olmaları durumunda, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşların Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
 - (ii) Yatırımcının ülkesi olan Akit Taraf ya da uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraflardan sadece birinin ICSID Sözleşmesinin taraflarından biri olması durumunda ise ICSID Sekreteryası

tarafından Dava İşlemlerinin Yönetilmesi için Ek İmkân'ı düzenleyen kurallar kapsamında ICSID,

- (iii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem heyeti.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gereken izni sağlamış ve fiilen başlamış yatırımın faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesinde bulunan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet Haklarına ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk Mahkemelerinin yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin 64. Maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler

yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmez.

5. Tahkim Kurulu kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve Uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

64	Kongo	07.09.2021			
65	Kuveyt	27.05.2010	20.01.2012/ 28179	08.05.2013	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar l'inci paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine;
- (b) Her iki Akit Tarafın Sözleşmeye imza koymuş olması durumunda, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID);

- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu Maddenin 2'nci paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, gerekli izni almış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olan, fiilen başlamış ve doğrudan yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

6. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki bir yatırım uyuşmazlığı ile ilgili herhangi bir adli yargılama veya tahkim süreci sırasında veya herhangi bir kararın yerine getirilmesi sırasında, Bir Akit Taraf mutlak dokunulmazlığını bir savunma olarak öne sürmeyecektir. Tahkim duruşmalarının herhangi bir safhasında veya bir tahkim kararının yerine getirilmesi esnasında, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraflardan hiçbiri uyuşmazlığın karşı tarafı olan yatırımcının İşbu Anlaşma'nın 7'nci

Maddesi'nde sağlanan bir güvence veya garantiye göre kayıplarının tamamını veya bir kısmını karşılayacak bir tazminat aldığını bir itiraz konusu olarak öne sürmeyecektir. Bununla birlikte, daha önce yatırımcı tarafından uluslararası tahkime sunulmuş olan bir uyuşmazlık, Tazminat ödeyen Tarafça işbu Anlaşma'nın hükümleri çerçevesinde uluslararası tahkime sunulmaz.

66	Küba	22.12.1997	15.09.1999/ 23817	23.10.1999	
----	------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırımla ilgili Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (b) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.
- (c) Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde ve bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf kararı kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

67	Letonya	18.02.1997	02.02.1999/ 23599	03.03.1999	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafında bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL)

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

68	Libya	25.11.2009	14.04.2011/ 27905	22.04.2011	
MADDE 8					
<i>Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i>					
1. Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir. 2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden doksan (90) gün içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine ya da aşağıdaki uluslararası tahkim mekanizmalarına sunulabilecektir. (a) Her iki Akit Tarafın sözleşme imza koymuş olması durumunda, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID), (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesine; (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi. 3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir. 4. Bu maddenin 2’nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;					

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, gerekli izni almış ve her iki Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, her iki Akit Tarafın sözleşmeye imza koymuş olması durumunda, Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararlara kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

69	Litvanya	11.07.1994	05.07.1997/ 23040	07.07.1997	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi

içercek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yolu ile çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Hakem Mahkemesi.
- (d) Uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemeleri. Ancak, uyuşmazlığı sözü edilen mahkemelere götürmüş olan yatırımcı, (a), (b) ve (c) paragraflarındaki çözüm Prosedürlerinden birine, bir yıl içerisinde nihai kararın alınmamış olması hâlinde başvurabilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Litvanya-Yeni		28.08.2018			
70	Lübnan	12.05.2004	28.12.2005/ 26037	04.01.2006	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Bir Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, yatırımlarla ilgili olarak ihtilaf çıkması hâlinde, söz konusu uyuşmazlığı

çözmeye yönelik olarak ilgili taraflar arasında mümkün olduğunca iyi niyetli görüşmeler yapılacaktır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, çözüm için yazılı talep tarihinden itibaren altı ay içinde çözümle sonuçlanmazsa; yatırımcı, kendi kararı uyarınca, uyuşmazlığı çözüm için aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde söz konusu yatırımın yapıldığı Akit Tarafın yetkili Mahkemesi, veya
- (b) 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) Aksi uyuşmazlığın taraflarınca kararlaştırılmadıkça, Birleşmiş Milletler Uluslar-arası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (UNCITRAL) göre kurulacak bir tahkim mahkemesi.

3. Yukarıda alt paragraf a, b ve c'de yapılan seçimler nihai olacaktır.

4. Tahkim Heyeti uyuşmazlık için vereceği kararı, işbu Anlaşmanın hükümlerine uluslararası hukukun uygulanabilir kural ve prensiplerine ve uygulanabilir olduğu takdirde ulusal hukuka uygun olarak alacaktır. Tahkim kararı nihai olacak ve uyuşmazlığın tarafları için bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf bu gibi herhangi bir kararı gecikme olmaksızın uygulayacak ve bu gibi bir kararı iç hukukuna uygun olarak tatbik edecektir.

5. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, yatırım uyuşmazlığı ile ilgili duruşmalar süresince, hiç bir zaman, hiç bir şekilde dokunulmazlığını veya söz konusu yatırımcının meydana gelen zararın tümünü veya bir kısmını kapsayan bir sigorta sözleşmesi çerçevesinde tazminat almış olmasını bir savunma olarak öne süremez.

71	Macaristan	14.01.1992	22.02.1995/ 22210	22.02.1995	
----	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü

1. Akit Taraflardan herhangi biri ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasındaki yatırım ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından detay bilgileri içerecek şekilde ve yazılı olarak ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ile, ilgili Akit Taraf uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı müzakere ve görüşmeler yoluyla çözümlemeye çalışılacaklardır.

2. Şayet bu uyuşmazlık konuları, yazılı bildirim tarihini izleyen altı ay içinde birinci paragrafta belirtildiği şekilde çözülmemişse, söz konusu uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki yollarla çözümlenebilecektir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL),
- (b) Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesiyle kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID).

Şu şartla ki, eğer ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa Taraf olan Akit Tarafın Adliye Mahkemesine götürmüşse, on sekiz ay içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim, aşağıda belirtilen temeller üzerinde oluşturulacaktır:

- (a) İşbu Anlaşmanın hükümleri;
- (b) Sınırları içerisinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kuralları da içeren Milli kanun ve yönetmelikleri;

4. Tahkim neticesinde verilecek kararlar uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde uygulayacaktır.

72	Makedonya	14.07.1995	07.07.1997/ 23042	27.10.1997	
MADDE VII <i>Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i> 1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır. 2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir: (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL), (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası tahkim heyeti, (d) Uyuşmazlığa taraf olan ev sahibi Tarafın adli mahkemeleri. Uyuşmazlığı: anılan mahkemelere getiren yatırımcı, ancak bir yıl içinde nihai çözüme ulaşılamamış olunması hâlinde işbu Maddenin (a), (b) veya (c) paragraflarındaki çözüm yollarından herhangi birine başvurabilir. 3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları cezvesinde yerme getirecektir.					

73	Malezya	25.02.1998	10.05.2000/ 24045 M	09.09.2000	
----	---------	------------	------------------------	------------	--

MADDE 7

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Bir Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında ortaya çıkan ve aşağıdakileri içeren ihtilaflar:

- (a) Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında, böyle bir yatırımcının bir yatırımı ile ilgili olarak yürürlüğe girebilecek herhangi bir yükümlülük,
- (b) Böyle bir yatırımcının bir yatırımı ile ilgili olarak bu Anlaşmayla tanınan ya da yaratılan herhangi bir hakkın ihlali iddiası, dostça danışma ve müzakere yoluyla çözümlenecektir.

2. Böyle bir uyuşmazlık, uyuşmazlığın yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, dostça çözümlenemezse; yatırımcı uyuşmazlığı aşağıdaki mercilere sunabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın hukukuna göre yetkili Mahkeme; veya
- (b) Uzlaştırma veya tahkim yoluyla çözümlenmesi için, Washington'da 18/03/1965 tarihinde imzaya açılan, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi çerçevesinde, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (bundan sonra "Merkez" olarak anılacak)

3. Her bir Akit Taraf:

- (a) Merkez'in Genel Sekreteri veya uzlaştırma komisyonu veya onun tarafından kurulan tahkim heyeti, uyuşmazlığın Merkez'in yargılama yetkisi içinde olmadığına karar vermedikçe, veya
- (b) Diğer Akit Taraf bir tahkim heyeti tarafından verilen bir karara uyma ya da itaat etme konusuna başarısız olmadıkça; tahkime sunulmuş herhangi bir uyuşmazlık için diplomatik yollara başvurmayacaktır.

Malezya STA&Yatırım Bölümü		29.09.2022			
74	Mali	02.03.2018	04.04.2020/ 31089		

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya tahkim heyetlerine; veya
- (b) İşbu mahkemenin 4. fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
 - (i) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler uluslararası ticaret hukuku komisyonu (UNCITRAL)’nun tahkim usulü kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine;
 - (iii) Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Mahkemesi’ne sunulabilir.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. İşbu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın; yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası Merkez'in (ICSID) veya Akit Tarafların üzende uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkisine tabi olur.5. Tahkim Mahkemesi, hukuk temelinde, hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak karar alır:

- (a) İşbu anlaşmasının hükümleri;
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemeleri (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere);
- (c) Her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkeleri,

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararların kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

75	Malta	10.10.2003	08.07.2004/ 25516	14.07.2004	
----	-------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), veya
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

76	Meksika	17.12.2013	22.08.2017/ 30162	17.12.2017	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 14

Uyuşmazlığın İleri Sürülmesi

1. Bir Akit Tarafın bir yatırımcısı, diğer Akit Tarafın, 2. kısmında düzenlenmiş olan yükümlülüklerini ihlal ettiğine ve bu ihlal sonucunda ya da bu ihlal nedeniyle kayıp zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı tahkime sunabilir.

2. Diğer Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletmenin sahibi olan ya da bu işletmeyi kontrolü altında bulunduran bir Akit Tarafın yatırımcısı, diğer Akit Tarafın, 2. kısımda düzenlenmiş olan yükümlülüklerin ihlal edildiğine ve işletmenin bu ihlal sebebiyle ya da bu ihlalden kaynaklanan kayıp ve zarara uğradığına dair bir iddiayı tahkime sunabilir.

3. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı;

- (a) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın ve yatırımcının ülkesi olan Akit Tarafın her ikisinin de ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşuluyla, ICSID sözleşmesi altında;
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın ya da yatırımcının ülkesi olan Akit Taraftan sadece birinin ICSID Sözleşmesi'ne taraf olması kaydıyla, ICSID Ek İmkan kuralları altında;
- (c) UNCITRAL Tahkim Kuralları altında; veya
- (d) Uyuşmazlığın taraflarının anlaşması koşuluyla, diğer herhangi bir tahkim kuralları altında uyuşmazlığı tahkime sunabilir.

4. Akit Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti'nin Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID), ICSID yargılamasına hangi tür uyuşmazlıkların sunulabilir veya sunulamaz olduğuna ilişkin 3 Mart 1989 yapmış olduğu bildirimde işbu anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu konusunda mutabıktır.

5. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, ancak;

- (a) Yatırımcının bu kısımda belirlenmiş olan, prosedürlere uygun olarak tahkime rıza vermesi ve
- (b) Yatırımcının ve yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu, diğer Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletmenin kayıp ve zararlarına ilişkin bir iddia bulunması hâlinde, işletmenin, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın kanunları altında kurulmuş bir mahkemeye veya idari yargı yerinin, zararın ödenmesine ilişkin olanları içermeyen tedbire ilişkin, açıklayıcı ya da diğer olağan dışı yargılamaları hariç olmak üzere, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın bir önlemi ile 2. kısmın ihlal edildiğine ilişkin uyuşmazlığı bir Akit Tarafın kanunları altında bir mahkemeye, idari yargı yerine veya diğer uyuşmazlık çözüm prosedürlerine sunmaya veya başlatmış olduğu süreci devam ettirmeye yönelik haklarından feragat etmesi koşuluyla uyuşmazlığı tahkime sunabilir.

6. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu, diğer Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletme adına, ancak yatırımcının ve işletmenin,

- (a) İşbu kısımda belirlenmiş olan, tahkime ilişkin prosedürlere rıza vermesi ve
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın kanunları altında kurulmuş bir mahkeme veya idari yargı yerinin, zararın ödenmesine ilişkin olanları içermeyen tedbire ilişkin, açıklayıcı ya da diğer olağan dışı yargılamaları hariç olmak üzere, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın bir önlemi ile 2. kısmın ihlal edildiğine ilişkin uyuşmazlığı bir Akit Tarafın kanunları altında bir mahkemeye veya idari yargılamaya veya diğer uyuşmazlık çözüm prosedürlerine sunmaya veya başlatmış olduğu süreci devam ettirmeye yönelik haklarından feragat etmeleri koşuluyla uyuşmazlığı tahkime sunabilir.

7. İşbu maddede değinilen rıza ve haktan feragat etme, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafa yazılı olarak iletilecek ve uyuşmazlığın tahkime sunulmasında dilekçeye dahil edilecektir.

8. İşbu kısımda değinilmiş olanlar dışında, tahkim, uygulanabilir tahkim kurallarınca yürütülecektir.

9. Bir uyuşmazlık, yatırımcının veya yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletmenin, uyuşmazlığı sunmaya neden olan olayları ilk öğrendiği veya ilk öğrenmesi gerektiği andan itibaren dört (4) sene geçtikten sonra tahkime sunulamaz.

10. Yatırımcı veya bir yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu bir işletme yukarıda düzenlenmiş olan 1. veya 2. fıkraya uygun olarak uyuşmazlığı Akit Tarafın yetkili mahkeme veya idari yargılamasına sunarsa, bu kısımda düzenlendiği üzere, aynı uyuşmazlık tahkime sunulamaz.

77	Mısır	04.10.1996	26.07.2002/ 2487	31.07.2002	
----	-------	------------	---------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemezse, yatırımcının seçeneğine göre aşağıdaki tahkim kurumlarından birine sunulur.

- (a) Her iki tarafında 18 Mart 1965 tarihinde Washington D.C’de imzalanan Diğer Devletin Vatandaşları ve Devletlerin Arasındaki Anlaşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi’ni imzalayan ülkeler olması hâlinde, söz konusu sözleşme çerçevesinde kurulan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Her iki tarafın da Birleşmiş Milletler üyesi olması hâlinde, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,
- (d) Uluslararası Ticari Tahkim Kahire Bölgesi Merkezi,
- (e) İstanbul Ticari Tahkim Merkezi,

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığa taraf olan tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde ve 2 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3.Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

78	Moğolistan	16.03.1998	28.02.2000/ 23978	22.05.2000	
----	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim;

- (a) Bu Anlaşma hükümleri,

(b) Kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dahil olmak üzere, ülkesinde yatırım yapılan Tarafın kanun ve nizamlarına dayandırılacaktır.

4. Tahkim karan; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

79	Moldova	14.02.1994	12.01.1997/ 22875	16.05.1997	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki yatırımı uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Hakem Mahkemesi,

Şu şartla ki; eğer yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli mahkemelerine götürmüşse, 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

	Moldova-Yeni	16.12.2016			
80	Moritanya	28.02.2018			
81	Morityus	07.02.2013	06/05/2016/ 29704	30.05.2016	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından, yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

(a) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID)

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem Mahkemesine; veya

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti'nde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

"Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanması ile ilgili olarak Akit Taraflar arasında ortaya çıkabilecek ve müzakereler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlık ancak her iki Akit Tarafın rıza ile Uluslararası Adalet Divanına götürülebilir.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

82	Mozambik	24.01.2017			
83	Nijerya	02.02.2011	11.10.2012/ 28438		

MADDE 11

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir:

(a) Yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya işbu Maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar dışında,

(i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2’inci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca mevcut olması hâlinde, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

Akit Taraflar, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak iki Akit Taraf arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim kurulu, işbu anlaşmanın hükümleri ve ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları çerçevesinde (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar da dahil olmak üzere) ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde karara varacaktır.

6. Beş (5)'inci maddenin (yatırımlara uygulanacak muamele) (1) ve (2)'nci paragrafları, yatırımcı ve ev sahibi Akit Taraf arasındaki uyuşmazlıkların işbu anlaşma ile düzenlenen veya Akit Taraflardan birinin imza koyduğu benzer diğer bir anlaşmada düzenlenen uyuşmazlık çözümü hükümleri bakımından uygulanmayacaktır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

84	Oman Sultanlığı	04.02.2007	13.03.2010/ 27520	15.03.2010	
----	-----------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca, iyi niyetli görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözülmezse; yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

(a) Ülkesinde yatırımın yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine,

(b) Uluslararası Tahkim:

- (i) Her iki tarafın bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL)
- (iii) Paris Uluslararası Ticaret Odası (ICC) tahkim mahkemesi veya uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaştığı diğer bir uyuşmazlık çözümü şekli.

3. Eğer söz konusu uyuşmazlık 2. paragraf uyarınca Akit Tarafın yetkili mahkemesine sunulmuş ise, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı aynı zamanda uluslararası tahkim yolunu izleyemez. Eğer uyuşmazlık tahkime sunulmuş ise, tahkim kararı bağlayıcı olacak ve anılan sözleşmenin öngördüğünün dışında herhangi bir temyiz veya çözüm yöntemine konu edilmeyecektir. Tahkim kararı iç hukuka uygun olarak yerine getirilir.

4. İşbu Maddenin 2. Paragraf hükümlerine rağmen;

- (a) Yalnızca, Oman Sultanlığı'nın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili mevzuatına uygun olarak yasal olarak kabul edilmiş ve etkin olarak başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID) veya Akit Taraflarca üzerinde mutabık kalınan diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkisine tabi olacaktır.
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar, tamamen yatırım ülkesinde yapılmış olan Akit Tarafın yetkisine tabidir ve bu sebeple Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulmaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

"Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu veya uygulanması ilgili olarak Akit Taraflar arasında ortaya çıkabilecek müzakereler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlık ancak her iki Akit Tarafın rızası ile Uluslararası Adalet Divanı'na sunulabilir.

5. Bir uyuşmazlığın tarafı olan bir Akit Taraf tahkim muamelelerinin veya bir tahkim kararının yerine getirilmesinin herhangi bir aşaması sırasında uyuşmazlığın diğer tarafı olan yatırımcının bir garanti veya sigorta

sözleşmesinden dolayı zararının tamamını veya bir kısmını kapsayan bir tazminat almış olmasını bir itiraz sebebi olarak ileri sürmeyecektir.

6. Tahkim kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için bağlayıcı ve kesin olacaktır. Her bir Akit Taraf, söz konusu tahkim kararını ulusal hukukuna göre yerine getirmeye kendini adar.

85	Özbekistan	28.04.1992	12.02.1995/ 22200	18.05.1995	09.07.2020
----	------------	------------	----------------------	------------	------------

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adlî mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir.

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise)
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'ın Hakemlik Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletlere üye ise);

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odasının Hakem Mahkemesi;
3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

Özbekistan-Yeni	25.10.2017	02.04.2020/ 31087	09.07.2020	
-----------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Taraf Devleti Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın devletlerinin bir yatırımcısı arasında, 6. ve 7. Maddeler uyarınca ödenecek tazminatın miktarı, koşulları ve sırası ile ilgili ve işbu anlaşmanın 8. Maddesi ile tanımlanan ödemelerin transferi ile ilgili uyuşmazlıklar da dahil olmak üzere, bir Akit Tarafın işbu anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlali nedeniyle yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

2. İşbu madde uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının yatırımın yapıldığı Akit Tarafın devletinin vatandaşlığını taşıması durumunda uygulanmaz.

3. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Taraf devletin bir yatırımcısı arasında, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları, danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

4. Bu uyuşmazlıkların işbu maddenin 3. fıkrasında belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği:

- (a) Devletin ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesine; veya

- (b) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID); veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine;
- (d) Uyuşmazlık taraflarının üzerinde uzlaşmaları hâlinde diğer tahkim kurumlarına veya diğer tahkim kurallarına sunulabilir.

5. Ev sahibi Akit Taraf, uyuşmazlığa taraf olan yatırımcıdan, uyuşmazlığı uluslararası tahkime taşımadan önce Akit Tarafın devletinin kanun ve düzenlemelerine göre oluşturulmuş olan yerel idari gözden geçirme prosedürlerine başvurmasını talep etme hakkına sahiptir. Her durumda, söz konusu gözden geçirme prosedürlerinin tamamlanıp tamamlanmaması, uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının işbu maddenin 4. fıkrasında bahsedilen forumlara başvurmasını engellemez.

Eğer uyuşmazlık 4. fıkra uyarınca Akit Tarafın yetkili mahkemesine sunulmuş ise, yatırımcı aynı zamanda uluslararası tahkime başvuramaz.

6. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 4. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

7. Yatırımcının uyuşmazlığa yol açan olayları ilk defa öğrendiği ya da öğrenmiş olması gereken tarih üzerinden beş (5) yıl geçmesi durumunda uyuşmazlık uluslararası tahkime sunulamaz.

8. Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın devletinin kanun ve düzenlemeleri ile uyumlu olacak şekilde yapılmış ve etkin bir şekilde başlamış bir yatırımdan kaynaklanan uyuşmazlıklar, ICSID ya da işbu maddenin 4. fıkrası uyarınca üzerinde uzlaşılan diğer uluslararası uyuşmazlık çözüm yollarından birinin yetki alanına girer.

9. Tahkim mahkemesi kararlarını işbu anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın devletinin kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

10. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

11. Yatırımcı ve ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde azınlık devlet hissesine sahip bir tüzel kişilik arasındaki herhangi bir uyuşmazlık, işbu maddenin 4. fıkrasında bahsedilen yetkili kurumlarca uluslararası hukuk altında devlet dokunulmazlığı ilkesi doğrultusunda değerlendirilir.

86	Pakistan	16.03.1995	12.02.1997/ 22903	03.09.1997	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), (her iki tarafında bu konvansiyona üye olması hâlinde)

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL), (her iki tarafın da B.M'e üye olması hâlinde)

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Hakem Mahkemesi;

Şu şartla ki; eğer yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan akit tarafın adli mahkemelerine götürmüşse, 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Pakistan-Yeni	22.05.2012	07.07.2017/ 30117		
----------------------	------------	----------------------	--	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından yatırım yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları karşılıklı dayanışma ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı(6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık yatırımcının seçimine göre aşağıdaki mercilere sunulabilir:

(a) Ülkesinde yatırım yapılan yetkili Mahkemesine, veya

(b) Bu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında sayılan haller hariç olmak üzere,

- (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesine (UNCITRAL).

3. Uyuşmazlık, yatırımcı tarafından işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunulduğu andan itibaren bu seçim nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2’inci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatı uyarınca gerekli olması hâlinde, gereken izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ülkesinde yatırım yapılan akit tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet haklarına ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya akit tarafların üzerinde anlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesinin uygulaması ile ilgili olarak aşağıdaki hüküm uygulanır:

Akit Taraflar, “ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, kendi aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi, kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

87	Polonya	21.08.1991	21.03.1993/ 21531	19.08.1994	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 8

Bir Yatırımcı ile Bir Ev Sahibi Devlet Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan birinin yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasındaki bu Anlaşmanın Madde 5 ve 6 sına göre bir yatırıma ilişkin olarak ve bir yükümlülükle ilgili olan uyuşmazlığın dostane bir şekilde çözülmemesi hâlinde yazılı talebin, tarihinden on iki aylık bir süre sonunda uluslararası tahkime başvurulacaktır.

2. Uluslararası tahkime başvurulması hâlinde yatırımcı ve uyuşmazlıkla ilgili Âkit Taraf uyuşmazlığın aşağıdakilerden birine götürülmesine rıza gösterecektir:

- (a) Polonya Cumhuriyetinin 18 Mart 1965 de Washington'da imzaya açılan Devletler ve Diğer Devletler Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Konvansiyona katılması

hâlinde yatırım uyuşmazlıkları için uluslararası Merkez'de "Tahkim Kuralları'na" göre çözümlenmek üzere,

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre kurulacak bir "ad hoc" hakem heyetinde çözümlenmek üzere.

88

Portekiz

19.02.2001

19.12.2003/
25321

19.01.2004

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının ilk akit tarafın ülkesindeki bir yatırımı ile ilgili çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık yatırımcı tarafından yazılı olarak bu akit tarafa bildirilecek ve uyuşmazlık mümkün olduğunca görüşmeler yoluyla dostça çözümlenecektir.

2. Eğer bu gibi bir uyuşmazlık, çözüm için talep tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde çözümlenemezse; ilgili yatırımcı, uyuşmazlığı,

- (a) Akit tarafların karar için yetkili Mahkemelerine; veya
(b) 18 Mart 1965 tarihinde Washington D.C imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan uzlaştırma veya tahkim için Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezine (ICSID),
(c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim kuralları usulüne göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesine; sunulabilir.

Şu şartla ki; ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli mahkemelerine sunmuşsa, bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Hiçbir akit taraf tahkime sunulmuş herhangi bir sorunu dava sonuçlanana veya bir akit tarafın karara uymamasına kadar diplomatik yollar vasıtasıyla izlemeyecek veya aynı sorunu madde 9'da tanımlandığı şekilde uyuşmazlıkların çözümü usulüne sunmayacaktır.

4. Tahkim:

- (a) İşbu anlaşmanın hükümlerine;
- (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kuralları da içermek üzere, ülkesinde yatırım yapılan akit tarafın ulusal kanun ve nizamlarına dayanacaktır.

5. Tahkim kararı ülkesinde sorunlu yatırımın yerleşik olduğu akit tarafın iç hukukuna uygun olarak yürütülebilir olacaktır.

89	Romanya	03.03.2008	03.07.2010/ 27630	08.07.2010	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 6

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi

1. Bu maddenin amaçları bakımından bir yatırım uyuşmazlığı aşağıdakileri kapsayan bir uyuşmazlık olarak tanımlanmaktadır:

- (a) Bir akit tarafın yabancı yatırım otoritesi tarafından diğer akit tarafın bir yatırımcısına verilen herhangi bir yatırım izninin yorumu veya uygulanması, ya da
- (b) Bir yatırımla ilgili olarak işbu anlaşma ile verilen ya da tanınan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir akit taraf ile diğer akit tarafın bir yatırımcısı arasındaki, ilk akit tarafın ülkesindeki söz konusu yatırımcının yatırımıyla ilgili herhangi bir uyuşmazlık, uyuşmazlığın tarafları arasında, mümkün olduğunca dostane görüşmeler ve müzakereler yoluyla çözümlenecektir.

3. Eğer bir uyuşmazlık çözümlenmesi talep edildiği tarihten itibaren altı ay içerisinde görüşmeler ve müzakereler yoluyla çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcının tercihi doğrultusunda aşağıdaki yerlere sunulacaktır:

- (a) Her iki akit tarafın da sözleşmeye taraf olması durumunda 18 Mart 1965'te Washington'da imzalanan “ Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

4. Yatırım uyuşmazlıklarının, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkez'e sunulması 18 Mart 1965'te Washington'da imzaya açılan “ Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinde öngörülen Prosedüre uygun olarak yapılacaktır.

5. Tahkim heyeti hukuk kaynaklarını aşağıdaki öncelik sırasına göre göz önünde bulundurarak, hukuk temelinde karar verecektir:

- İşbu anlaşmanın hükümleri ve akit taraflar arasındaki diğer ilgili anlaşmalar;
- İlgili akit tarafın yürürlükteki hukuku;
- Yatırımlarla ilgili özel anlaşmaların hükümleri;
- Her iki akit tarafça tanınan uluslararası hukukun genel ilkeleri,

6. Bu maddenin 3. ve 4. paragraflarının hükümlerine rağmen;

Türkiye Cumhuriyeti tarafından, 3 Mart 1989'da “ Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi'nin 25 (4) maddesine göre yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için Uluslararası Merkez'e (bundan sonra “Merkez” olarak anılacaktır) sunulan bildirime uygun olarak;

- (a) Yalnızca Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye konusundaki ilgili mevzuatına uygun olarak, mevcut olması hâlinde, gerekli izni elde etmiş yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan fiilen

- başlamış uyuşmazlıklar merkezin yargılama yetkisine veya diğer uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir; ve
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisindedir ve bu nedenle merkeze ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;
- (c) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesinin 64'üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

7. Tahkim kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir akit taraf tahkim kararını kendi ulusal kanunları doğrultusunda yerine getirmekle yükümlüdür.

90	Ruanda	03.11.2016	24.04.2022/ 31819	04.11.2022	
----	--------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir {yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımın

kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlık\ara uygulanacaktır. Akit taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit tarafa

ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1.fıkra da belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) işbu Maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
 - (i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID); veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2.fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollarda! birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2.fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli alınması halinde, gerekli I izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Tarafların mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu

nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

- (c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Akit Taraflar, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na gönderilmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

7. (a) Tahkim Mahkemesi işbu Anlaşma kapsamında nihai kararı verdiğinde, ayrı ayrı veya birlikte, sadece aşağıdakilere hükmedebilir:

- (i) parasal zararlar ve uygulanabilir faiz;
- (ii) malvarlığının iadesi.

- (b) Tahkim Mahkemesi cezalandırıcı tazminat kararına veya bir Akit Tarafın alınan tedbir ve karan tersine çevirmesini gerektirecek yönde bir karara hükmetmez.

91	Rusya Federasyonu	15.12.1997	16.05.2000/ 24051	17.05.2000	
----	------------------------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE X

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında madde VI çerçevesinde ödenecek tazminatın miktar ve ödeme usulüne ya da

anlaşmanın VIII'inci maddesi kapsamında yapılacak transfer usulüne ilişkin olanlar da dahil olmak üzere yatırım etkinliklerine ilişkin uyuşmazlıklar yatırımcının, uyuşmazlığa taraf olan akit tarafa ayrıntılı açıklamalarla birlikte gönderdiği yazılı bir bildirimle konu olacaktır. Uyuşmazlığın, tarafları, bu uyuşmazlığa mümkün olduğunca dostça bir çözüm bulmak için çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık tetkik edilmesi için aşağıdaki mercilere sunulabilecektir:

- (a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı akit tarafın yetkili mahkemesi ya da tahkim mahkemesi;
- (b) Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü;
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (UNCITRAL) göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi.

3. Yetkili bir mahkemenin kararı ya da tahkim kararı uyuşmazlığın her iki tarafı açısından kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir akit taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt edecektir.

92	Senegal	15.06.2010	27.03.2012/ 28246	17.07.2012	
----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan akit tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ilgili akit taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcı tarafından aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesi,
 - (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.
 - (c) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID).
3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçim nihaidir.
4. Tahkim heyeti kararlarını; işbu anlaşma hükümlerine, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan akit taraf kanun ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafı kuralları dâhil olmak üzere) ve her iki akit tarafın kabul ettiği hukuk prensiplerine uygun olarak alacaktır.
5. Bu maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;
- (a) Yalnızca mevcut olması hâlinde, gerekli izni almış ve Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
 - (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
 - (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

6. Tahkim kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir akit taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

93	Sırbistan	02.03.2001	04.11.2003/ 25279	10.11.2003	
----	-----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Her iki tarafın da imzacı olmaları hâlinde, Devletler ile diğer devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığa taraf olan tarafın yerel adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararları; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

Sırbistan-Yeni		07.09.2022			
94	Singapur	19.02.2008	19.02.2010/ 27498	27.03.2010	01.10.2017

MADDE 11

Yatırım Uyuşmazlıkları

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında, bu Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımla bağlantılı herhangi bir uyuşmazlık, mümkün olduğunca, uyuşmazlığın tarafları arasındaki iyi niyetli görüşmeler yoluyla çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu gibi bir uyuşmazlığı görüşmeler yoluyla çözümlenmek isteyen taraf, niyetini yazılı bildirim ile diğer tarafa iletecektir.

2. Eğer uyuşmazlık işbu Maddenin 1. paragrafında öngörüldüğü şekilde, uyuşmazlığın herhangi bir tarafınca verilen bildirim tarihinden itibaren 6 ay içerisinde çözümlenemezse, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, uyuşmazlık aşağıdakilerden herhangi birine sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış Akit Tarafın yetkili bir mahkemesi;
- (b) Washington'da 18 Mart 1965'te imzaya açılan "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" (bu anlaşmada "Sözleşme" olarak anılacaktır) ile kurulan Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (bu Anlaşmada "Merkez" olarak anılacaktır) yoluyla uzlaştırma ya da tahkim. Bu Maddenin 4 (a) paragrafına tabi olarak, her bir Akit Taraf, Sözleşmenin 25. Maddesi'ne göre peşinen ve geri dönülmez bir şekilde, bu Maddenin 4 (b) paragrafın da tanımlanan

uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, herhangi bir uyuşmazlığın Merkeze sunulmasına onay verir;

- (c) 1980 tarihli Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Uzlaştırma Kurallarına göre uzlaştırma veya 1976 tarihli Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Tahkim Kurallarına göre tahkim.

3. Uyuşmazlık çözüm yönteminin seçiminde farklılık olması durumunda yatırımcının tercihi geçerli olacaktır.

4. Bu Maddenin 2. paragrafının hükümlerine rağmen;

- (a) Sadece ilgili mevzuata uygun olarak yapılmış veya 2. Madde ‘ye göre onaylanmış ve bilfiil başlamış bir yatırım ile ilgili doğan uyuşmazlıklar Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e veya Akit Tarafların üzerinde anlaştığı diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm merciine sunulabilir;
- (b) Gayrimenkuller ve gayrimenkuller ile bağlantılı haklar ile ilgili uyuşmazlıklar ilgili Akit Tarafın yetkili mahkemelerinin münhasır yargı yetkisinde olduğundan, bu uyuşmazlıklar Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e veya diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm merciine sunulamaz; ve
- (c) Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin 64. Maddesi ile ilgili olarak, Akit Taraflar ayrı ayrı belirtir ki:
- (i) Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Singapur Cumhuriyeti arasındaki Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin yorumlanması veya uygulanmasından kaynaklanan, müzakere yoluyla çözülememiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanına götürülmesini kabul etmeyecektir.

- (ii) Singapur Cumhuriyeti, Singapur Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin yorumlanması veya uygulanmasından kaynaklanan, müzakere yoluyla çözülememiş uyuşmazlıkların Uluslararası Adalet Divanına götürülmesini sadece her iki Akit Tarafın onayı ile yapılmışsa kabul eder.

5. Herhangi bir mahkeme hükmü, tahkim kararı veya uzlaşmaya uygun olarak varılan bir çözüm uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf, varılan hükmü, alınan kararı veya ulaşılan çözümü kendi ulusal kanunları doğrultusunda yerine getirmekle yükümlüdür.

Singapur STA&Yatırım Bölümü**	14.11.2015	15.08.2017/3 0155M	01.10.2017	
--	------------	-----------------------	------------	--

DDE 12.15

Tahkim Yargılamasının Oluşturulması

1. Uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlığı öncelikle danışmalar ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaktır.
2. Uyuşmazlığın danışmalar ve müzakereleri talep eden yazılı talebi takip eden altı (6) ay içinde 1. fıkrada belirtilen şekilde çözülememesi durumunda, davacı:

- (a) Kendi adına, davalının işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği ve bu ihlal sebebiyle veya bu ihlal sonucunda kendisinin kayıp veya zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı; ve
- (b) Sahibi olduğu veya kontrol ettiği, davalının bir işletmesi adına, davalının işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği ve bu ihlal sebebiyle veya bu ihlal sonucunda işletmenin kayıp veya zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı tahkime sunabilir.

3.Davacı iddiasını:

- (a) Her iki Taraf'ın da ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşuluyla, ICSID Sözleşmesi ve ICSID Tahkim Kuralları altında;
- (b) Taraflar'dan sadece birinin ICSID Sözleşmesi'ne taraf olması koşuluyla, ICSID Ek İmkan Kuralları altında;
- (c) UNCITRAL Tahkim Kuralları altında; veya
- (d) Uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, başka tahkim kurumlarına veya tahkim kuralları altında tahkime sunabilir.

4.Her bir Taraf, bir uyuşmazlığın işbu Bölüm hükümleri ile uyumlu olarak 3(a), 3(b), 3(c) ve 3(d) bentlerinin hükümleri doğrultusunda uluslararası tahkime sunulmasına, aşağıdaki koşulların karşılanması şartıyla onay vermektedir:

- (a) Davacının, kendisinin veya Anlaşma kapsamındaki yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan, işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğün ihlalinden haberdar olduğu veya makul şartlarda haberdar olması gerektiği tarihten itibaren üç yıl içerisinde uyuşmazlığın tahkime sunulması;
- (b) Davacının, 3. fıkra doğrultusunda iddiasını tahkime sunmadan önce, davalının işletmesi olmaması;
- (c) Davacının, işbu Bölümde düzenlenen hükümlere uygun olarak yazılı bir tahkim onayı sunması; ve
- (d) Davacının iddiasını tahkime sunma niyetini belirten yazılı bildirimini davalıya, iddia tahkime sunulmadan en az doksan gün önce, iletmış olması ve bu yazılı bildirimin:
 - (i) Davacının ve uyuşmazlığın bir işletme adına sunulması durumunda işletmenin, adını, adresini ve işletmenin kuruluş yerini belirtmesi;
 - (ii) 3'üncü fıkarda düzenlenen forumlardan birini uyuşmazlık çözüm forumu olarak seçmesi;

- (iii) (A) iddianın 2(a) bendi kapsamında tahkime sunulması hâlinde, davacının; (B)iddianın 2(b) bendi kapsamında tahkime sunulması hâlinde, davacının ve işletmenin, 3'üncü fıkra da belirtilen diğer tüm uyuşmazlık çözüm forumlarında ilgili uyuşmazlık konusuna yönelik yargılama (Madde 12.19'un (Geçici Koruma Tedbirleri ve Diplomatik Koruma) 1. fıkrasında belirtilen geçici koruma tedbiri yargılamaları hariç olmak üzere) başvurusunda bulunma veya devam ettirme hakkından feragat ettiğine yönelik yazılı beyanını içermesi; ve
- (iv) Davalının işbu Anlaşma bağlamında iddia olunan ihlalini (ihlal edildiği iddia edilen maddeleri de içermek üzere) ve davacının ya da Anlaşma kapsamındaki yatırımının anılan ihlal sonucu uğradığı iddia edilen kayıp veya zararı kısaca özetlemesi.
- (e) Bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ile 3(a) ve 3(b) bentleri kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989 tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin, ICSID Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesi'nin 4'üncü fıkrası doğrultusunda, ICSID'e sunulmuş olan bildirime işbu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.
5. 4. fıkra kapsamındaki onay ve işbu Bölüm kapsamında bir iddianın tahkime sunulması:
- (a) ICSID Sözleşmesi'nin II. Fasıl'ı (Merkezin Yetkisi) ile ICSID Ek İmkan Kuralları'nın uyuşmazlığın taraflarının yazılı onayına ilişkin; ve

(b) New York Sözleşmesi'nin II. Maddesi'nin "Yazılı Anlaşma"ya ilişkin gerekliliklerini karşılayacaktır.

6. İşbu Bölüm kapsamında tahkime sunulan bir iddianın, New York Sözleşmesi'nin I. Maddesi'nin amaçları bakımından, ticari bir ilişkiden veya işlemten kaynaklanmakta olduğu kabul edilecektir.

****Singapur STA yürürlüğe girdikten sonra, bu Bölüm 19.02.2008 tarihli YKTK Anlaşmasının yerini almıştır.**

95	Slovakya	13.10.2009	24.08.2013/ 28745	11.12.2013	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine,
- (b) Her iki Akit Tarafın sözleşmeye imza koymuş olması durumunda, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihai olacaktır.

4. Bu maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 3 Mart 1989 tarihinde ICSID'e sunduğu bildirime uygun olarak;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim heyeti, hukuk kaynaklarını aşağıdaki sıra dâhilinde dikkate alarak, hukuk temelinde karar verecektir.

- (a) İşbu anlaşmanın hükümleri;

- (b) Akit Taraflar arasındaki diğer ilgili anlaşmalar;
- (c) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallar dâhil olmak üzere, söz konusu yatırım ülkesinde yapılmış olan Akit Tarafın ulusal kanunları ve düzenlemeleri;
- (d) Belirli bir yatırım ile ilgili yapılmış özel anlaşmaların hükümleri.

6. Tahkim muameleleri ya da tahkim hükmünün yürütülmesinin herhangi bir safahatında uyuşmazlığın karşı tarafındaki yatırımcının sigorta poliçesine ya da bu anlaşmanın 8'inci maddesinde belirtilen garantiye göre kaybının tümünü ya da bir kısmını kapsayan bir tazminatı almış olması hâlinde, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraflardan hiçbirisi bu gerçeği bir itiraz konusu olarak öne süremeyecektir. Bunula birlikte, bir uyuşmazlık daha önce yatırımcı tarafından uluslararası tahkime götürülmüşse, aynı uyuşmazlık sigortacı tarafından bu maddenin hükümleri çerçevesinde uluslararası tahkime götürülemez.

7. Tahkim hükümleri uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf kendi ulusal kanunlarına göre hükmü yürütmeyi taahhüt eder.

96	Slovenya	23.03.2004	04.09.2005/ 25926	19.06.2006	
----	----------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasında Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasındaki herhangi bir uyuşmazlık, dostça çözümlenecektir.

2. Eğer bu tür bir uyuşmazlık yazılı bir çözüm talebi tarihinden itibaren üç (3) ay içerisinde çözümlenemezse, ilgili yatırımcı uyuşmazlığı aşağıdakilerden birine götürebilir:

- (a) Akit Tarafın yetkili Mahkemesi; veya
- (b) Uzlaşma veya tahkim için, Washington'da 18 Mart 1965'de imzaya açılmış olan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları

Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'ne dayanarak kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü Merkezi (ICSID), veya

- (c) Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadıkça, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun tahkim kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. Böylece her bir Akit Taraf, bir yatırım uyuşmazlığının uluslararası uzlaşma ve tahkime götürülmesine şartsız olarak rıza göstermektedir.

4. Karar uyuşmazlığın her iki tarafı için de nihai ve bağlayıcı olacak ve millî hukuku çerçevesinde tanınacak ve uygulanacaktır.

97	Somali	03.06.2016			
98	Sudan	30.04.2014	31.12.2016/ 29935 M		

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırım yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1'inci fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden itibaren altı(6) ay içerisinde, bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesine, veya
- (b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,

- (i) Her iki Akit Tarafın da bu sözleşmeye taraf olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine, sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçim nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2’inci fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesinin uygulamasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır.

Akit Taraflar, “ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasına ilişkin aralarında ve diğer bir Akit Devletle arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi, kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dahil olmak üzere) her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde uygular.

99	Suriye	06.01.2004	28.12.2005/ 26037	03.01.2006	
----	--------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse, ve söz konusu yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan tarafın mahkemelerine sunmuş ve nihai bir kararın bir yıl içinde alınmamış olması hâlinde, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafında bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), veya
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

100	Suudi Arabistan	08.08.2006	04.02.2009/ 27130	05.02.2010	
-----	-----------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, işbu maddenin 1. paragrafında belirtildiği şekilde, çözüm için yapılan başvurunun sunulduğu tarihten itibaren altı (6) ay içinde çözülmezse; uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın yetkili hukuk mahkemesi;
- (b) Her iki Akit Tarafın da bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım

Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
(c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. İşbu maddenin 2. paragrafının hükümlerine rağmen;

Her iki Akit Taraf da, Türkiye Cumhuriyeti’nin 3 Mart 1989’da ve Suudi Arabistan Krallığının 8 Mayıs 1980’de ayrı ayrı Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)’e sunmuş oldukları, ICSID sunulması uygun düşünülen veya düşünülmeyen uyuşmazlık sınıfları ile ilgili bildirimlerin işbu Anlaşma’nın ayrılmaz bir parçasını oluşturduklarını ve ev sahibi Akit Tarafça aksi onaylanamadıkça, yukarıda sözü edilen bildirimlerde ICSID’e sunulması uygun düşünülmeyen uyuşmazlık sınıflarının ICSID’e veya herhangi uluslararası uyuşmazlıkların çözümü mekanizmasına sunulmayacağına kabul ederler.

4. Eğer bir uyuşmazlık 2. paragraf uyarınca Akit Tarafın yetkili hukuk mahkemesine sunulmuşsa, yatırımcı aynı zamanda uluslararası tahkim yolunu başvuramaz. Eğer uyuşmazlık tahkime sunulmuşsa, tahkim kararı bağlayıcı olacak ve adı geçen sözleşmede sağlanan dışında herhangi bir temyiz veya çözüme konu olmayacaktır. Tahkim kararı iç hukuka uygun olarak yerine getirilecektir.

101	Tacikistan	06.05.1996	12.12.1997/ 23108	24.07.1998	
-----	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE X

Bir Taraf İle Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlmeye çalışacaklardır.

2. Bu uyuşmazlıkların, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, çözümlenememesi durumunda uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (b) Her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması durumunda bir yıl içinde nihai karar alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı;

- (a) İşbu Anlaşma hükümlerine,
- (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili hükümler de dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırımın yapıldığı Tarafın milli hukukuna,
- (c) Uluslararası hukukun evrensel olarak kabul görmüş kural ve prensiplerine bağlı olacaktır.

4. Tahkim Kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi ulusal yasaları çerçevesinde yerine getirecektir.

102	Tanzanya	12.03.2011	25.07.2013/ 28718M	03.01.2017	
-----	----------	------------	-----------------------	------------	--

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde

yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları dostça çözmeye gayret edecektir.

2. Yatırımcı tarafından uyuşmazlığın yazılı bildirimi yoluyla ortaya koyulma, öne sürülme tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde dostça çözümlenemeyen uyuşmazlıklar aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir:

- (a) Yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu maddenin 4 ((a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar dışında,
 - (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçim nihaidir.

4. Bu maddenin 2’nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, Türkiye Cumhuriyeti’nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları

Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim Kurulu, işbu Anlaşmanın hükümleri ve ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları çerçevesinde (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dahil olmak üzere) ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde karara varacaktır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

103	Tayland	24.06.2005	03.07.2010/ 27630	21.07.2010	
-----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE IX

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan tarafın yetkili Mahkemeleri; veya
- (b) Her iki tarafın da bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID); veya

(c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Kurallarına göre kurulacak bir uluslararası tahkim mahkemesi.

3. Tüm tahkim kararları uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olacak ve uyuşmazlığın tarafının kanunlarına uygun olarak yerine getirilecektir.

4. İşbu maddenin hükümlerine uygun olarak, bir mahkeme veya tahkim önünde karara bağlanmamış bulunan uyuşmazlık konusu herhangi mesele, herhangi bir tarafça madde X çerçevesindeki bir uyuşmazlığın çözümü usulüne sunulmayacaktır.

104	Tunus	29.05.1991	03.01.2003/ 24982	28.04.1994	
-----	-------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Akit Tarafın Vatandaş veya Şirketi ile diğer Akit Taraf arasında, diğer Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımla ilgi uyuşmazlık şu şekilde çözümlenir:

1. Bir taraf ile diğer tarafın vatandaşı veya şirketi arasında yatırım uyuşmazlığı çıkması hâlinde; uyuşmazlık öncelikle, iyi niyetle girişilecek müzakere ve görüşmelerle çözümlenmeye çalışılacaktır. Eğer bu müzakere ve görüşmeler başarısız olursa söz konusu vatandaş veya şirket ile diğer tarafın karşılıklı olarak üzerinde mutabık kalacakları, bağlayıcı olmayan üçüncü taraf usulleriyle uyuşmazlık giderilebilir. Eğer uyuşmazlık yukarıdaki usullerle çözümlenemezse, daha önceden kararlaştırılmış herhangi bir usule uygun olarak çözüm için bir mercie sunulacaktır.

2. (a) İlgili vatandaş veya şirket aşağıdaki şartlara uymak koşulu ile uyuşmazlığın ortaya çıkmasından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi için Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (Merkez)'ne başvurmayı seçtiğini yazılı olarak bildirebilir:

(i) Uyuşmazlık herhangi bir nedenle, önceden kararlaştırılmış, uygulanabilir uyuşmazlık çözümleme kurallarına göre

- çözümlemek üzere vatandaş veya şirket tarafından herhangi bir mercie sunulmamış olmalıdır; ve
- (ii) İlgili vatandaş veya şirket, uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan tarafın adli veya idari mahkemelerine veya yetkili başka yargı organları huzuruna getirmemiş olmalıdır.
- (b) Bu şekilde, taraflardan her biri, yatırım uyuşmazlığının, tahkim yoluyla çözülmesi için merkeze başvurulmasına muvafakat etmektedirler.

Bu gibi uyuşmazlıklarda tahkim, Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin hükümleri ve Merkez'in "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

Tunus-Yeni		27.12.2017			
105	Türkmenistan	02.05.1992	15.01.1995/ 22172	13.03.1997	

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları, mümkün olduğunca, karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adli mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararma göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca

kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID)
(her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise);

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu
(UNCITRAL)'nın Hakemlik Kuralları uyarınca, bu amaçla
kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş
Milletler'e üye ise);

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesi;

3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin
olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine
getirecektir.

106	Ukrayna	27.11.1996	17.04.1998/ 23316	21.05.1998	
-----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının
bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi
içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir.
Yatırımcı ile ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi
niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye
çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden
itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcının
uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan tarafın adli mahkemelerine
getirmiş olması hâlinde bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması
kaydıyla; söz konusu uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki
mercilere sunulabilir:

(a) Her iki tarafın da bu merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler
ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım

- Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (UNCITRAL) göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi,
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Ukrayna-Yeni	09.10.2017			
107	Uruguay	23.04.2022		
108	Ürdün	02.08.1993	17.11.2005/ 25996	23.01.2006

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetle karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'un Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi veya

Yatırımcı, ihtilafa taraf olanın mahkemelerine uyuşmazlığı taşımış ve bir yıl içerisinde nihai karar verilmemiş ise,

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

	Ürdün -Yeni	27.03.2016			
109	Vietnam	15.01.2014	07.06.2017/ 30089M	19.06.2017	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, doğrudan bir yatırımdan kaynaklanan bahsi geçen yatırımda kayıp ve zarara sebep olan ve bir Akit Tarafın işbu anlaşmaya bağlı bir sorumluluğunu ihlaline ilişkin herhangi bir hukuki uyuşmazlık yatırımcı ile ilgili Akit Taraf arasında iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözülmeye gayret edilir. Bu amaçla müzakerelere ait detaylı bilgileri içeren yazılı bir tebligat yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa iletilir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar 1. paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcı tarafından seçilebilecek aşağıdaki mekanizmalara sunulabilir.

(a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesi,

(b) Her iki Akit Tarafın sözleşmeye taraf olması durumunda, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” (Sözleşme) ile kurulmuş

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (Merkez)

- (c) Akit Taraflardan yalnızca birinin sözleşmeye taraf olması durumunda Merkez'in Ek İmkânı; veya
- (d) Bir *ad hoc* hakem mahkemesine, aksi taraflarca kararlaştırılmadığı durumlarda, bu hakem heyetinin Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre kurulması ile.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Tahkim Kurulu kararını işbu anlaşmanın hükümlerine, yatırımın ülkesinde yapıldığı ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarını da içeren ulusal hukukuna ve her iki Akit Tarafça kabul edilen uluslararası hukukun ilgili prensiplerine dayandırır.

5. Bu maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, gerekli izini almış (izin gerekmesi hâlinde) ve ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları ve işbu maddenin 2. paragrafında bahsedilen diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve

(c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer bir Akit Taraf Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmez.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirir.

110	Venezuela	21.07.2023			
111	Yemen	07.09.2000	18.12.2003/ 25320	31.03.2011	

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1’inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözülmemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

(a) Her iki tarafın da imzacı olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının

Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

112	Yunanistan	20.01.2000	01.08.2001/ 24480	24.11.2001	
-----	------------	------------	----------------------	------------	--

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili, taraf ülkenin yükümlülükleriyle bağlantılı olarak ortaya çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı danışma ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1’inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

(a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,

(d) Daha önceden üzerinde uzlaşmaya varılmış herhangi bir uyuşmazlıkların çözümü yöntemi

Taraflar, böylece, ihtilafların uluslararası tahkim yoluyla çözümlenmesini kabul ederler.

3.Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf, verilen kararı ulusal hukuku çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

113	Zambiya	28.07.2018	22.04.2020/ 31107	06.05.2020	
-----	---------	------------	----------------------	------------	--

MADDE 11

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar, işbu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesi.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.
4. İşbu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;
 - (a) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir; ve
 - (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.
6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI İDARİ İŞLER BAŞKANLIĞI
HUKUK VE MEVZUAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ankara 2024